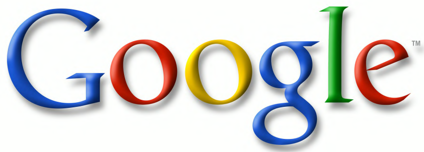
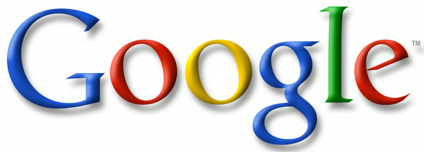
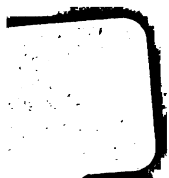

Google

Blank

SAMLADE ARBETEN

AF

AUGUST BLANCHE.

ILLUSTRERADE AF SVENSKA KONSTNÄRER.

BERÄTTELSER.

I.

BILDER UR VERKLIGHETEN.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

BILDER UR VERKLIGHETEN

AF

AUGUST BLANCHE.

FÖRSTA DELEN.

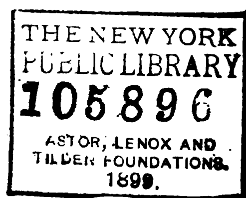
HYRKUSKENS BERÄTTELSER.

SJETTE UPPLAGAN.

ILLUSTRERAD AF

JENNY NYSTRÖM OCH GEORG STOOPENDAAL.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1889.

Figge Höglund.

Figge Höglund var namnet på en yngling, som år 1826 gick i S:t Clara Trivial-skolas fjerde klass. Han var långt ifrån en af de flitigaste, men för sitt goda hjerta och sitt hurtiga väsen särdeles omtyckt af kamraterna. Af sin mor, hustru till en vaktmästare i något af verken, bestämdes han tidigt för det andliga ståndet. Han hade en gång vid sex års ålder svept omkring sig moderns svarta kappa, af hennes mössband knutit sig ett par prestkragar och till prestkappa användt faderns svarta byxor. Så utstyrd, hade han predikat långa stunder, men dervid gestikulerat så ifrigt, att han dunkat sönder ett litet får af porslin, som fru Höglund nyligen skänkt sin man på hans fyrtionde födelsedag. Den lille profpredikanten fick till kollekt en risbastu för det han slagit sönder det lilla fåret, men hans profpredikan för öfrigt gjorde ett sådant intryck på modern, att hon i sonen trodde sig finna ämne till en väldig herde för den kristna församlingen, så framt han i tid genom tjenlig aga lärdes att handskas varligt med fårahjorden.

Figge Höglund, stark i sjelfva predikandet, hade dock ohjelpligen svårt för dogmerna. Gud vete om han någonsin fick i sig katekesen; men säkert är, att en hottentott icke skulle haft svårare för att lära sig »Alnanders salighetslära» än Figge. Förgäfves använde Trysén, skolans dåvarande rektor, för hans salighet alla sina gamla och välkända kraftmedel.

»Hvarför läser du inte öfver, din odåga?» sporde den stränge rektorn.

»Jag läser öfver, men jag kan inte fatta salighetens ordning,» svarade Figge, »och jag kan inte hjelpa det,» tillade han vresigt.

»Jag skall åtminstone hjelpa dig med *väckelsen,*» röt Trysén och grep Figge i lufven. Rektorn fick några tappar hår, men det var också allt hvad han fick ur detta omöjliga hufvud.

Troligt är att Figge aldrig läste öfver sina lexor, ty all den tid han hade ledig från skolan egnade han åt sin hufvudvurm, som bestod uti att, objuden och utan att betala, åka bakpå hufvudstadens hyrvagnar. Förgäfves ropade de afundsjuka gatpojkarne till kusken: »Slå bak!» Förgäfves slog ock denne bak så mycket han orkade. Figge satt qvar der han satt med ryggen vänd åt snärten, delande modigt de arma hyrhästarnes gifna öde.

På detta sätt fick han tidigt lära känna Blåporten, Stallmästargården, Hagalund med flere värdshus, som på den tiden mest besöktes. När vagnen eller racken hunnit nära sitt mål, hoppade han af i tid och sprang in i källarsalen, vid hvars dörr han stannade under djupa bugningar för värdshusflickan, kallande henne för »vackra mamsell», eller »söta mamsell», och hvilka artigheter merendels belönades med några småleenden och smörgåsar, de senare troligtvis mer i hans smak än de förra. När åkdonet begaf sig på hemvägen, smög han sig åter upp på sin vanliga plats, ty den som åker bort vill äfven åka hem, helst när det kostar lika mycket.

Större begrafningar med vagn hedrade han äfven någon gång med sin närvaro, förstås på baksitsen till någon af de främsta vagnarne. Han tyckte det var så trefligt att åka i procession och under klockringning. Kuskarne, som snart kände igen den fördömde friåkaren der han satt, trots den sorgliga högtiden, i de vanliga ljusa vadmalskläderna och den gröna skinnkasketten, öfveröste honom med de mustigaste eder; men han var lika döf för dem som den ensamme passageraren i likvagnen.

Emellertid och för att mer helskinnad kunna fortsätta sina lustresor, inöfvade han sig i den konsten att, när kusken slog bakåt med piskan, med handen uppfånga pisksnärten och ögonblickligen afskära så mycket deraf han kom åt. Derefter kastade han den afskurna snodden med knutarne på gatan och satt lugn, afvaktande resultatet, som icke länge lät vänta på sig.

De uttröttade hyrkamparne, vidrörde af en uddlös snärt och måhända troende att mildare känslor intagit kuskens

hjerta, saktade sitt vanliga lunk och slutade med ett anständigt gående. Kusken sökte visserligen taga dem ur deras villfarelse, men fruktlöst. Han slog så han sjelf lackade af svett, under det att hästarne blefvo allt svalare och svalare, följaktligen raka motsatsen till det vanliga förhållandet mellan kusk och hästar.

Hyrkuskdrängarne, hvilka snart upptäckte gerningsmannen och förgäfves sammanrotade sig för att taga ögonblicklig hämd på ekorrens medtäflare i vighet, klagade för sina husbönder och dessa i sin ordning för skolans rektor. Det var en hel samhällsklass som klagade, och det blef följaktligen ett storartadt förhör i skolan. Tvenne ledamöter af Hyrkusk-societén voro närvarande; rektor Trysens ögon gnistrade, ty nu var gubben i sitt rätta esse.

»Hvarför sitter du bak på hyrvagnarne, din bångvivang?» började rektorn förhöret.

»Jo, derför att ingen annan plats är ledig,» svarade Figge gladt, emedan han nu var inne på sitt älsklingsämne.

»Och hvarför skär du snärten af piskorna?» fortfor rektorn.

»Derför att jag inte får sitta i fred . . . derför att kuskarne slå bak,» förklarade Figge med en harmsen blick på Hyrkusk-societéns ledamöter.

»Ner på bänken med dig, din slyngel!» befalde rektorn; »och sök nu skära af snärten medan jag slår bak!»

Den stränge rektorn utvecklade vid detta tillfälle en utomordentlig kraft, väl vetande att han nu svängde ferlan i närvaro af sakkunniga personer och viljande visa dessa herrar, att hans sätt att uppdraga fölungar icke var sämre än Hyrkusk-societéns. Kort och godt, rector scholæ slog som en hyrkusk, och Figge Höglund, tålig som en hyrkuskhäst, mottog den förskräckligaste stut som kanske någonsin gifvits, men hvilken likväl icke hindrade honom från att samma afton sitta bakpå en hyrvagn, som körde en kommissarie i gamla Assistansen med familj till »Vänskap och Välgörande», ett sällskap som den tiden höll till på söder. Figge Höglund var oförbätterlig.

Utledsen vid Trysens rotting och Alnanders salighetslära, började han snart skolka icke blott dagar, utan ock hela veckor, ja månader, hvilket hade till följd att han en vacker dag utströks ur skolan. Han saknades likväl mycket af kamraterna derstädes, ty han var vänfast, pålitlig och

visst icke något dumhufvud, så att han säkerligen hade gått lika långt som mången annan här i verlden, om han icke haft en så obetvinglig lust för att åka.

Fyra eller fem år derefter träffade författaren, som då var student, sin förre skolkamrat Figge Höglund, stående i porten till hyrkuskverket vid Röda bodarne. Han kunde då vara omkring 21 år, var storväxt och visade som förr ett friskt och ärligt ansigte.

»Nå, hvad har du för dig nu för tiden, kära Höglund?» frågade författaren.

»Jag har i fyra år varit bokhållare vid det här hyrkuskverket,» svarade han, »och nu förestår jag det för enkans räkning.»

»Du har då försonat dig med Hyrkusk-societén!... Hvem hade kunnat drömma om att svalget mellan dig och hyrkuskarne någonsin kunde öfverstigas?»

»Svalget?» upprepade han; »det var ju egentligen blott vagnskorgen som stod oss emellan.»

»Nå, nu får du väl åka så mycket du vill, utan att behöfva frukta för kuskens piska eller rektorns rotting.»

»Bah! Fråga sockerbagarn om han gerna äter konfekt ... jag har fått mitt lystmäte.»

»Du lär väl aldrig sjelf bestiga kuskbocken, tänker jag?»

»Jo, nog händer det... sjuknar eller rymmer en dräng, så måste jag genast deran.»

»Är du då mycket generad af bakpåsittare?»

»Javisst... den enda ålderdom, som ungdomen med nöje följer, blir alltid de gamla hyrvagnarne.»

»Och du låter dem åka i fred, förmodar jag?»

»Tusan ock... jag slår bak så mycket jag förmår... Tiderna förändras och menniskorna med dem... och så tänker jag nu mer på de stackars hästarna än jag gjorde på den tiden.»

»Och får du ha dina snärtar i behåll?»

»Aldrig,» svarade Höglund; »när har en ny uppfinning någonsin gagnat sin uppfinnare?» tillade han, skrattande rätt hjertligt åt sina barndomsäfventyr, om hvilka vi länge och väl språkade. Några gånger besökte han författaren och var särdeles välkommen, ty han hade mycket erfarit under de fyra år han varit hyrkuskbokhållare. Det är dessa berättelser som nu skola meddelas. Alla äro kanske icke af hvad man kallar gladt innehåll; men hvem kan hjelpa det? Glädjen och smärtan växa ju på samma rot, liksom rosen och törnet.

Hustrun.

Jag stod en afton i portgången med rockkragen uppvikt öfver öronen och händerna i hvar sin rockficka, ty det var 18 graders köld, och jag blickade otåligt än öfver torget och än uppåt Nya Kungsholmsbrogatan. Alla våra vinteråkdon med tillhörande kuskar och hästar voro nemligen ute på körning, ty det var bal på Amaranten samma afton, och jag väntade att någon af dem skulle komma hem för att utföra några beställningar åt andra håll.

Men ingen kom. Det är visst godt och väl för en hyrkusk att alla hans åkdon äro upptagna; men det är mycket tråkigt att nödgas strandsätta en kund eller säga nej åt en person, som för

att få en vagn vore beredd att ge hvad som helst. Det har verkligen ofta händt, att ganska förnäma och rika personer tiggt mig om hästar och vagn med en ifver som om det gällt deras eviga salighet. Äfven hyrkuskar kunna ibland bli förgudade. Skräddare och skomakare bli det kanske oftare, emedan ett par mankerade byxor eller skor lätt kunna kosta en menniskas hela lycka.

En ung tjensteman är t. ex. befald att på en viss timme uppvakta sin höge förman, men får ej sina byxor från skräddaren och kan ej inställa sig. Han anses genast för en slarf, kanske för en rabulist och blir förbigången af kamrater med sämre förmåga, men med bättre skräddare. En flicka skall träffa sin älskare på en bal, men strandsatt på skor, måste hon stanna hemma. Älskaren infinner sig på balen, träffar andra flickor, men med skor, och han glömmer den skolösa.

Men, för att återtaga min berättelse, jag stod och tittade åt alla håll, men ej ett enda af våra ekipager syntes. Säkerligen stodo de ännu och väntade utanför herrskapernas portar, emedan herrarne och damerna ännu icke slutat sina toiletter för balen. Tänkande på hvad folk och djur måste slita i den skarpa vinterqvällen, svor jag inom mig rätt hjertligt öfver sidenklädningar och blommor i håret, öfver krås och manschetter, öfver hela den glada och lyckliga verlden, som dansar sig varm utan att behöfva det och knappast af vintern känner mer än genom den vaniljglace, som läskar deras läppar.

Oförmodadt och utan att jag ens sett hvarifrån hon kommit, stod framför mig en välklädd qvinna med sidenhufva, krage och muff af äkta mård samt med ett lätt flor för ansigtet.

»En täckt rack till Norrbacka och det på ögonblicket!» ropade hon andtruten.

»Finns ingen hemma,» svarade jag sanningsenligt.

»Ingen hemma!» upprepade hon djupt nedslagen.

»Men kanske det finns hos de andra hyrkuskarne i grannskapet... Var god hör efter hos Söderström, hos Winter, hos...»

»Jag har varit hos dem alla,» afbröt hon mig; »men alla äro ute, alla!»

»Det är för den välsignade Amaranten,» upplyste jag; »men om fruntimret vill stiga in på kontoret och vänta en

stund, så är det möjligt att jag snart får hem något af mina åkdon, ty jag väntar dem hvart ögonblick.»

»Men om inte något kommer!» utbrast hon med immerfort ökad ångest; »och jag kan inte vänta, får inte vänta... O, hvad jag är olycklig!»

»Det gör mig ondt, men hvad vill jag göra?»

»Det återstår mig då endast att gå,» yttrade hon halfhögt och liksom talande med sig sjelf; »men gå denna långa väg och i denna förskräckliga köld... jag hinner aldrig fram, jag skall digna till marken och dö... ja dö... men döden vore ju en välgerning för en så beklagansvärd varelse som jag!»

Detta allt utsades med ett så klagande uttryck, att mitt hjerta ovilkorligen rördes deraf, och jag tror att mina ögon fuktades. Det är vissa ljud i menniskohjertat, som uppfattas äfven af det döfvaste öra.

»Det kunde likväl vara en möjlighet,» tröstade jag, »och jag tror...»

»En möjlighet!» afbröt hon mig, fattande hårdt i min arm.

»Jag har väl en häst på stallet, fast han är gammal och halt,» fortfor jag, »och jag har också en släde sådan den är, men...»

Den stackars qvinnan sjönk nästan i min famn; men dervid föll hennes flor åt sidan, så att jag vid lyktans sken upptäckte ett ganska vackert, ehuru något äldre ansigte.

Sedan jag lofvat henne att göra hvad jag kunde, sprang jag in i kryddboden snedt emot, eller i hörnet af Kejserska huset, och bad en af bodbetjenterna, som var min vän, att då och då kasta en blick utåt torget och meddela de hemkommande kuskarne de nya beställningar som väntade på dem. Derefter drog jag fram ur vagnshuset en gammal släde och ur stallet en gammal häst och förenade dem med hvarandra, ett värdigt par, ty begge hade nästan lika svårt för att gå af sig sjelfva. Grålle hade varit grå i sin ungdom och borde vara hvit med sina 30 år på nacken, men i stället var han gulbrun, till följd af bristande rykt och ans. Hvem bryr sig om att rykta en gammal kamp, som dertill haltar på alla fyra?*

* Rättvisligen bör anmärkas, att den tidens hyrkuskar voro lika utmärkta för sina dåliga hästar och åkdon, som närvarande tidens för sina ståtliga ekipager.

Jag hjelpte min sköna okända upp i släden, tog plats vid hennes sida och gaf Grålle ett rapp. Grålle vände hufvudet åt sidan, liksom för att fråga mig, om det verkligen var mitt allvar att åka efter honom. Öfvertygad derom af ett nytt och något skarpare nyp af snärten, satte han sig i rörelse, men länge dröjde det innan han kom in i sitt vanliga lunk. Som han lika mycket haltade på alla fyra benen, så låg det visst något harmoniskt i detta lunk; men för allt i verlden, sorgligt eller gladt, skulle jag ej velat köra honom på ljusa dagen.

Min dam yttrade under hela vägen ej ett enda ord; men, trots pelskappan och muffen, som hon höll tryckt mot bröstet, tyckte jag mig höra hennes hjertas våldsamma slag. Ändtligen kommo vi till Norrbacka, det första värdshuset på venster hand från Norrtull, som bekant är.

»Tack för er godhet!» sade den okända, i det jag hjelpte henne ur släden; »var nu god och vänta... jag skall visst inte dröja länge.»

Hon skyndade uppför trappan till värdshuset. Jag förde Grålle in i lidret, lade ett par täcken öfver hans magra knotor och gick derefter sjelf in i källarsalen på nedre botten.

»Ah, se herr Höglund!» ropade en af värdshusflickorna, ty jag var känd i orten; »men,» tillade hon, »fruntimret är en trappa upp, och jag förmodar att herrn är den lycklige för aftonen.»

»Jag är för tillfället hennes kusk, det är alltihop, det,» svarade jag.

»Ett fruntimmer fara ensamt hitut!» anmärkte uppasserskan; »men också förefaller hon mig bra besynnerlig.»

»Hur då?»

»Strax när hon kom, ville hon veta om en herre och en dam tagit in deruppe, och när jag sade henne att så var, begärde hon ett rum närmast deras... Derefter gaf hon mig en tvåa och bad mig lemna henne allena.»

»Känner ni herrn deruppe?»

»Måtte väl det... hvem känner inte kramhandlar F—d, som har sin bod vid Drottninggatan... det är en mycket gentil herre, och billiga priser har han... det här obeskrifligt vackra sidenförklät, som herr Höglund ser, kostar minst fyra riksdaler i andra bodar, men hos F—d fick jag det för tre och en half och ändå litet hakband på köpet.»

»Nå, hvad är det för en dam han har med sig?»

»Aurora, som i fjol var på Stallmästargården, gudbevars... hon hette Greta, när hon för två år se'n flytta hit från Småland... men hon må nu heta Aurora sju gånger, så lyser ändå alltid Greta igenom.»

»Hur ser hon ut annars?»

»Åhjo, hon har ett godt ansigte nog, sa bonden om flundran.»

»Men är han inte gift, den der kramhandlaren?»

»Jovisst, men på värdshusen äro alla karlar ogifta.»

Jag började ana förhållandet med min okända. Sedan jag druckit ett glas punsch och köpt några kakor mjukt spisbröd för Grålles räkning, begaf jag mig åter ut till lidret. Grålle vände hufvudet emot mig, kanske förebrående mig för det jag låtit honom stå ute och frysa, medan jag ensam gick in på värdshuset och drack punsch, men han blidkades snart af hvad jag hade med mig. Jag hade jemt hunnit ge honom sista biten, då en häftig ordvexling mellan en karl och en qvinna nådde mina öron.

»Jaså, du far enkom ut för att spionera på mig, din markatta!» ropade karlrösten.

»Nej, inte för att spionera,» svarade qvinnostämman, »utan för att förvissa mig om hvad hela verlden länge berättat... Gustaf, det är då för denna dåliga qvinnas skull som du ruinerar ditt hus och störtar de dina i det djupaste elände!»

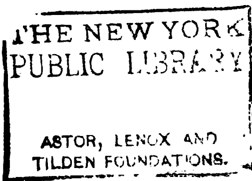
Denna förebråelse besvarades af mannen med tillmälen, så grofva att man endast kan höra dem af en elak husbonde, när han far ut emot en fattig djefvul till dräng, eller af en rå man, när han marterar en tålamodets engel till hustru. Jag strök Grålle ur lidret och körde rakt på mannen som stod nedanför värdshustrappan. Mannen, öfverraskad, skyndade svärjande uppför samma trappa och försvann. Grålle vände hufvudet åt motsatt sida. Jag tror nästan att han skämdes på mensklighetens bekostnad.

Sedan jag ånyo hjelpt den stackars frun i släden, återtog jag med henne vägen till staden, utan att något samtal oss emellan uppstod förrän vi hunnit till hörnet af Stora Vattugränd.

»Hvart önskar frun att jag skall köra?» frågade jag.

»Hvart ni vill, utom hem,» mumlade hon konvulsiviskt.

»Men har då frun inga vänner att ta in hos?»

Hustrun.

Hon svarade med ett uttryck i orden som ännu susar i mina öron:

»Ack! jag har älskat så mycket, att jag icke haft tid att skaffa mig några vänner!»

Hvad skulle jag göra? Jag fick ej köra henne hem till sig; jag kunde ej lemna henne på gatan. Jag tog mitt parti och förde henne hem till min mor.

Gumman mor min brummade emot i början, men lugnade sig när hon hörde fraset af den olyckliga fruns sidenklädning och blef varse de tre tjocka guldringarne på hennes finger; men hvaruti lyckan af dessa tre guldringar bestod, derom fick min mor snart upplysning. Ungefär tre veckor vistades den arma hustrun hos min mor, under hvilken tid skilsmessan mellan henne och hennes man beramades.

Aftynande dag från dag, reste hon slutligen till landet, men lemnade, såsom ett bevis af sin tacksamhet, åt min mor en vacker sidenklädning och åt mig en liten bröstnål med rosenstenar. Min mor är särdeles förtjust i sidenklädningen; men åsynen af bröstnålen gör mig alltid vemodigt stämd, ty rosenstenarna glittra som tårar.

Mannens andra hustru.

En eftermiddag inkom jag på kontoret för att taga kännedom om de under min frånvaro gjorda beställningarna, ty jag hade för min principals räkning varit ute i staden. Jag fann då bland annat följande:

»Beställes af hr kramhandlaren F—d vid Drottninggatan en fyrsitsig täckvagn att kl. 7 e. m. köra till Hagalund.»

Det var ungefär åtta månader efter den afton då jag skjutsade hans f. d. hustru till Norrbacka; men icke dess mindre spratt jag till vid kramhandlarens namn, och ånyo ljöd i mina öron dialogen mellan mannen och hustrun bredvid värdshustrappan den der kalla vinterqvällen.

Det fins någonting värre än att begå ett brott, och det är att sjelf försvara brottet, helst när försvaret endast består i nya grofva förolämpningar mot den oskyldigt lidande, såsom fallet då var. Deraf härledde sig den djupa ovilja jag hyste för den der kramhandlaren; ty att beskärma mig öfver otrogna männer kunde väl aldrig falla mig in, emedan detta är något så vanligt här i verlden och är dessutom fruarnes ensak.

Jag beslöt genast att, i drängens ställe, sjelf bestiga kuskbocken och köra herr F—d till Hagalund. Hvad som egentligen förmådde mig till detta beslut, minnes jag icke nu. Var det kanske min afsigt att sätta hästarne i sken och dymedelst köra halsen af kramhandlaren? Nej, och icke heller hade detta kunnat gå för sig med mina sansade hästar. Men liksom man gerna söker beröring med goda menniskor, antingen för att sjelf få någonting godt af dem, eller för att på något sätt kunna visa dem sin erkänsla och tjenstaktighet, så söker man understundom sammanträffa äfven med de

onda, för att möjligtvis få tillfälle att bereda dem olägenhet och förargelse.

Jag satte blanklädershatten på mitt hufvud, pådrog kuskkappan och höll med mitt ekipage på bestämd timme utanför F—ds port. Det dröjde icke länge förrän herr F—d kom, åtföljd icke af ett fruntimmer, såsom jag väntade mig, utan af en yngre herre, i hvilken jag tyckte mig igenkänna en af hans bodbetjenter. Trogen min roll för aftonen, öppnade jag vagnsdörren för dem, och de stego in i vagnen, hvarefter jag åter intog min plats och satte ekipaget i rörelse.

Qvällen var mörk och regnduskig, det var mot slutet af september. Ändtligen och utan äfventyr kommo vi till Hagalund, vid hvars värdshus jag höll. Handelsmannen och hans bokhållare skyndade in i värdshuset och jag derefter in i vagnslidret med min »bagarbod», ett vanligt namn på de stora hyrvagnarna, ehuru hvarken drängar eller hästar rosa någon marknad på bullarna.

Jag stannade qvar i lidret; jag hade ingen lust att i den uniform, jag för aftonen bar, visa mig på värdshuset. Efter en halftimmes förlopp utkom bodbetjenten med tillsägelse, att jag skulle köra fram till värdshustrappan, hvilket jag också gjorde.

»Gå se'n in i källarsalen,» tillade han, »så får du dig en sup med tilltugg och en butelj öl, men skynda, vi måste genast fara,» hvarefter han sprang in igen, utan att hinna höra mitt nekande svar, hvarom han icke heller kunnat drömma.

Jag gick, men icke längre än in i förstugan, för att der vinna skydd mot regnet. Länge hade jag icke stått der, förrän jag hörde karlsteg knarra i trappan till öfre våningen.

»Är du säker på att kusken är inne i salen dernere?» hörde jag kramhandlaren ofvanifrån fråga.

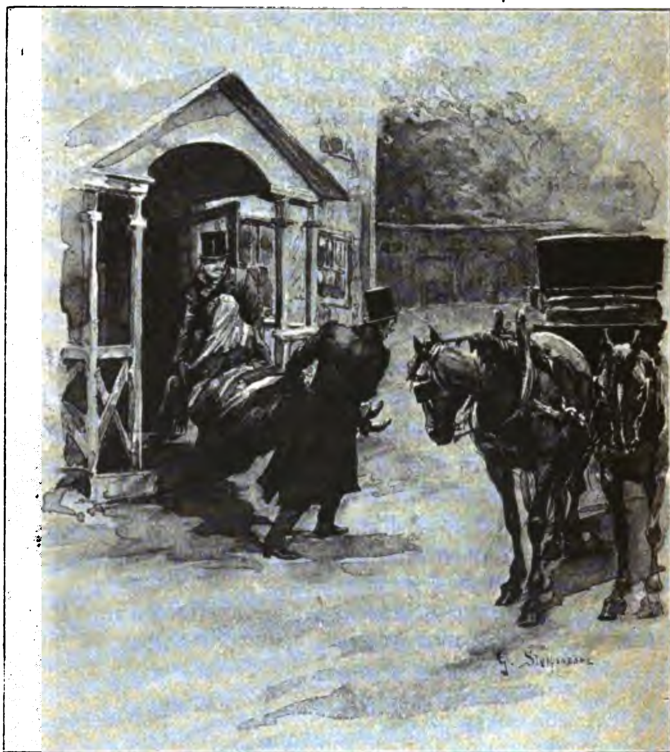
»Ja, herre,» försäkrade bodbetjenten, »och min själ han kommer ut så länge det fins en droppe i buteljen och en smula i brödkorgen.»

»Godt! Låtom oss nu med all försigtighet bära ned den hulda sköna,» sade kramhandlaren.

Aha, tänkte jag, jag visste väl att det skulle vara en qvinna med i leken, och nyfiken att veta, 1:o hvarför den »hulda sköna» måste bäras ned, och 2:o hvarför det var

så nödvändigt att jag under tiden skulle supera, drog jag mig till ett hörn af den mörka förstugan.

De begge herrarne stego så varsamt och tyst som möjligt utför trappan, förande med sig en tyngre kropp, att döma efter bärarnes pustande. De passerade, utan att bli

mig varse, förstugan, gingo utför porttrappan och stannade med sin börda vid vagnen, hvars dörr jag hörde dem öppna och sedan efter någon stund tillstänga.

Derefter återvände de två med lättare steg och skyndade uppför trappan till öfre våningen, småskrattande och hviskande sins emellan. Med några steg var jag vid min vagn, hvars dörrfönster jag fann uppdraget, medan gardinen

innanför var nedfäld. Jag öppnade dörren och tittade in i vagnskorgen. Derinne var mörkt som i en säck; dock trodde jag mig upptäcka en på framsätet sittande figur i fruntimmerskappa och dito hatt med nedhängande flor, men orörlig och tyst.

»Får jag inte breda hästtäcket under fötterna?» frågade jag, för att på något sätt bemantla min tilltagsenhet.

Som intet svar följde, ämnade jag upprepa min fråga, då ett buller inifrån värdshuset tvang mig att tillstänga vagnsdörren, hvarefter jag tog plats framför hästarne, låtsande mig syssla med dem. F—d och hans betjent utkommo ånyo.

»Du var inte inne som jag tillsade dig,» anmärkte den senare.

»Jag är hvarken hungrig eller törstig,» anmärkte jag.

»Hvar har du varit under tiden?»

»Ett stycke fram på landsvägen.»

»Godt! Du ska få bra med drickspengar i stället . . . På kuskbocken med dig nu och låt det gå som en hurr till staden!»

Derefter bar det af till staden. Vid tullen höll jag för tullvisitationens skull.*

Tvenne tulluppsyningsmän, den ene med lykta, närmade sig vagnen, öppnade dess dörr och började, såsom vanligt, trefva med händerna utefter golf och väggar.

»För all del, goherrar,» hörde jag F—d säga, »väck inte min hustru . . . hon blef något illamående under färden, men har nu lyckligtvis somnat in.»

»Hans hustru!» upprepade jag för mig sjelf och fick en mängd underliga funderingar.

Uppsyningsmännen stängde till vagnsdörren och ämnade draga sig tillbaka.

»Väck frun, kanske det lönar mödan,» hviskade jag till den ene uppsyningsmannen.

»Håll en stund!» ropade denne, som, förstående halfqväden visa, ånyo öppnade dörren.

»Hvad är det om?» frågade F—d, men denna gång, såsom jag tyckte, något sväfvande på målet.

»Jag ville bara fråga om inte frun behagade ett glas vatten,» svarade tullbetjenten och började för andra gången trefva i vagnen.

* På den tiden skedde visitationen vid tullarne.

»Vatten?» upprepade F—d; »hon sofver ju och ...»

»Hå tusan!» utbrast den visiterande; »nådig frun måtte då sofva den eviga sömnen, efter hon inte vaknar fast jag nyper henne i foten.»

Något svar på denna anmärkning följde icke.

»Herrarne torde vara goda och stiga ur,» uppmanade den andre tullbetjenten, »så ska vi nog bota hennes nåd som hon är sjuk till.»

Sneglande åt sidan, såg jag först mina begge passagerare stumma och mycket nedslagna stiga ur vagnen samt derefter tullbetjenten draga ut den sofvande frun och med tillhjelp af kamraten bära in henne i tullstugan, utan att just röja någon synnerlig aktning för könet.

Alla följde efter in och jag med. Bud skickades efter tullinspektoren, hvilken också snart infann sig. Det var en gammal afskedad major med hvita mustascher och jovialiskt utseende.

»God afton, herr F—d, hur står det till?» började han; »jag har hört att herrn skaffat sig en fru efter sitt sinne, men att hon redan ligger på bår, stackars liten ... Mig åligger då att obducera henne, å vetenskapens och kongl. tullkammarens vägnar.»

Derefter närmade han sig ett stort bord, på hvilket man utsträckt kramhandlarens fru, en rätt voluminös gestalt, men lika stum och orörlig som förut.

»Någon skönhet var hon likväl inte,» fortfor majoren, »hon var utan näsa, och det var illa, men hon är äfven utan mun och ögon, och det är ganska nyttigt för en äkta man ... Dugtig skalle för öfrigt på menniskan, hon måtte ha mycket i sitt hufvud hon ... Ah! hvad ser jag? ... spetsar, äkta Brüsselspetsar förutan all ända ... det kan man kalla för ett spetsigt hufvud, ha, ha! ... Nu komma vi till bröstet ... nej men se, men se ... hela barmen fyld af de näpnaste ur af franskt guld, det förstås ... ett ädelt bröst, fast illa kontrolleradt ... ett hjerta som både slår och repeterar ... Här ha vi magen ... himmel! inelfvor af det vackraste siden, silkesstrumpor nog för de elfva tusen jungfrur och florshufvor för alla kollegier ... Och benen sedan, men se bara på ... tvenne stycken den allra finaste silkessammet, fast den är svart ... svarta ben, ha, ha! ... hon var till hälften negress, den sköna ... men gör ingenting ... gifve Gud att alla qvinnor hade lika mycket värde

som denna och att alla andra anatomer finge lika mycken hugnad af vetenskapen som jag!»

Kroppen på bordet hade under denna monolog upplöst sig i en mängd större och mindre paket, alla innehållande ostämpladt gods och följaktligen förbrutet.

Efter ungefär en timmes förlopp och sedan alla erforderliga ceremonier blifvit iakttagna fingo herr F—d. och hans bokhållare träda af.

»Hvart skall jag nu köra?» frågade jag.

»Kör åt h—e!» svarade kramhandlaren, raglande in i vagnen.

»Det vill säga att jag kör herrarne hem,» uttydde jag och gaf hästarne snärten.

Jag lemnade mina passagerare ordentligt utanför deras port och körde sedan hem till mig, utan att ha fått hvarken »godnatt» eller drickspengar; men jag sof mycket godt den natten, ty jag tyckte att det spratt jag spelat var välförtjent.

Han var icke så alldeles utan känslor, den der kramhandlaren, ty nog sörjde han uppriktigt förlusten af sin andra hustru.

Ett äfventyr i Hagaparken.

Mamsell Christine.

»Figge,» sade en dag min mor till mig, »du är visst ännu för ung att gifta dig, men det skadar icke att du i tid tänker derpå, du har några gånger sett mamsell Christine, dotter till målarenkan fru Linström vid Mäster Samuelsgränd*, hon har sex tusen riksdaler efter en gufar som äfven var marskalk på moderns bröllop; flickan är visst inte vacker, men för sex tusen kan du sätta upp ett vackert hyrkuskverk, bed din patron att du nästa söndag får låna en vagn, ty jag har bjudit Linströmskan med dotter på frukost i Hagaparken; men när du går förbi lagerkällaren, så köp ett stop rövin,

* Före namnförändringen i början af 1850-talet kallades ännu de från de större gatorna, såsom Drottning- och Regeringsgatorna, utgående tvärgatorna *gränder*.

för man får inte se på hvad det kostar, när någonting vigtigt är i görningen; jag ska emellertid tvätta upp dina hvita byxor och ta fläckarne ur din svarta frack; gör nu som jag sagt, Figge, och glöm för all del icke rövinet.»

Efter denna tillsägelse, hvarunder min mor ingen enda gång behöfde hemta andan, skildes vi åt. Jag hade vid några tillfällen sett mamsell Christine. Hon hade långt lingult hår, utstående ljusblå ögon, stor hvass näsa och äfven denna något ljusblå på tippen, snarlik ett damascheradt huggjern. Men tanken på de sex tusen och att snart kunna bli min egen borgare gjorde hennes näsa mindre vådlig att nalkas. Jag tror till och med, att jag två nätter å rad drömde om att jag med henne vid min sida åkte i egna vagnar öfver jorden, ofvan molnen och himmelen, och det efter de ypperligaste helsinghästar i verlden.

Derpåföljande söndagseftermiddag höll jag, såsom bestämdt var, med vår största »hyrkajsa» utanför min mors port. Utom gumman mor min, fru Linström och hennes dotter, upptäckte och igenkände jag en fru Lagge, enka efter en tunnbindare vid Surbrunnsgatan, samt hennes son, en lång smalbent räkel, som stod i Hassels kryddbod vid Hötorget och nu visade sig med en gitarr hängande i ljusblått band öfver ena skuldran.

»Jag kunde inte undgå att bjuda fru Lagge,» hviskade min mor till mig, »ty jag var på kaffe hos henne i går och hon trakterade mig med risgrynskorf, men inte kunde jag ana att hon skulle ta sin glåmiga son med; men stå bara på dig, Figge, och visa att du kan slå kryddbonesaren ur brädet, fast han har gitarr på ryggen och alla fickorna fulla med russin och mandel.»

De tre fruarna intogo och fylde framsätet, hr Lagge och jag baksätet med mamsell Christine emellan oss. Men som min mors matkorg, lika hög, bred och lång som sätena, intog hela golfvet, så nödgades både fram- och baksätets passagerare sträcka benen öfver densamma och klämma in sina fötter mellan visavierna, hvilket hade till följd att, vid hvarje stöt den tunga vagnen gjorde, den enas fötter kommo i rätt känbar beröring med de andras sidor.

»Såna rysliga stöflar hr Höglund har,» anmärkte vid ett dylikt tillfälle fru Lagge, som satt eller rättare låg midt emot mig, »jag tror jag fick hela klacken in i veka lifvet på mig . . . Men hvarför nyttjar då inte herrn

skor om somrarne, såsom min Adolf och andra kavaljerer bruka?»

»För all del, hr Lagge,» inföll min mor, »akta att herrn inte kommer åt vinbuteljerna med foten, för jag har vin med mig, skam till sägandes,» tillade hon, för att med denna hugnande underrättelse förmildra intrycket af mina stöflar.

»Tycker inte herrskapet att hvitt klär Christine?» frågade fru Linström.

»Ack, hon är för söt!» ropade min mor och fru Lagge med en mun.

»Men svart klär mig nästan bättre,» anmärkte mamsell Christine, »ty svart klär nästan alla blondiner, men jag ville inte ta på mig min svarta sidenklädning i dag.»

»Ack mamsell!» suckade kryddbobetjenten, »ni är redan farlig nog i den hvita!»

»Nå, hvad tycker du, Figge?» frågade min mor, som förmodligen tyckte att jag dröjde för länge med *min* komplimang.

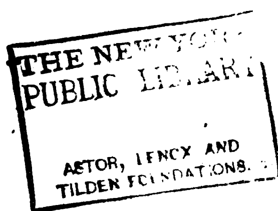
»Jag tycker,» svarade jag, »att svarta lackerade selar med messingsbeslag skulle . . .»

Jag tystnade tvärt, ty jag såg min mor skifta färg och de öfriga stirra på mig som på en förryckt. Saken var den, att jag fortfarande drömde om mitt blifvande hyrkuskverk.

»Hvilket gudaskönt väder!» afbröt ändtligen herr Lagge den pinsamma tystnaden; »hur ljuft att promenera på gräsets gröna matta!»

»Lagom ljuft att promenera i en sådan hetta,» anmärkte min mor; »nej, ska man ha roligt, ska man åka efter par och i en så beqväm vagn som denna, det är min son vi ha att tacka för vagnen, ty min son får allt hvad han vill af sin husbonde, hans husbonde vill ha min son till kompanjon, och min son blir då sjelfskrifven kavallerist vid borgerskapet, ty herrar ledamöter af hyrkuskembetet bli alltid kavallerister vid borgerskapet, efter de ha hästar att rida på, som inte andra ha.»

»Vackra hästar att rida på!» anmärkte kryddbobetjentens mor; »min Adolf skulle icke ha hjerta att vara hyrkusk och se de arma krakarne pinas, nej tacka vet jag kryddkrämare . . . fru Lagge, sa herr Hassel till mig häromsistens, jag är mycket nöjd med fruns son, han gör fyra strutar medan andra göra två, han kan sköta tu par vågskålar på

Ett äfvent

agaparken.

en gång, medan andra knappast sköta ett, han har en talande tunga, som drar kunder från de andra bodarne, han är den raskaste betjent jag någonsin haft, ty allting går som ett väder för honom.»

De begge mödrarna råkade, för sina söners skull, i en ordvexling som varade ända in i Hagaparken. Vi stego ur och slogo oss ned vid Brunnsvikens romantiska strand, och min mor bullade upp den ståtligaste frukost i gröngräset. Min mor tog ur den stora äggkorgen två ägg och bjöd mig och mamsell Christine ett hvardera, med uppmaning att vi skulle stöta dem emot hvarandra, hvilket vi också gjorde.

»Mamsell Christine och min Figge bli gifta på samma gång,» förklarade min mor, »ty begge äggen äro lika mycket spräckta.»

»Låt nu min Adolf försöka,» ropade fru Lagge, trängande undan mig.

Hennes Adolf stötte sitt ägg mot mamsell Christines, men med en sådan kraft, att hon fick hela ägg-gulan i klädningsärmen. Hon blef ond, men min rival gjorde knäfall för henne, och under det han torkade klädningsärmen, lade han grabbnäfvar russin och mandel i hennes och hennes mors händer. Jag plockade flere stenar vid stranden och började kasta s. k. »smörgås» utåt sjön. Herr Lagge försökte också, men besegrades till min stora glädje. Men herr Lagge fattade i stället gitarren och sjöng med ackompanjemang: »Uppå fältets gröna parker» etc., »Mossbelupen hydda» etc., »Lebe woln förgäs mig nicht» etc.; han sjöng till och med ur Frithiof:

»Kung Ring med sin drottning till gästabud far,
På sjön ligger isen så spegelklar,
Hoppfallerallellalla och hipfallerallellalla,
På sjön ligger isen så spegelklar.»

Alla stämde i med full hals, utom min mor, som skälfde af oro och ångest.

»Kan du då ingenting, olyckliga barn!» hviskade hon till mig.

Jag stälde mig genast på hufvudet i gräset och började derefter gå på händerna och sedan hjula några hvarf omkring sällskapet. Jag skördade bifall för min färdighet, mamsell Christine smålog mot mig, och min mor klappade händerna af förtjusning.

»Det syns att herr Höglund är hemma i sitt yrke,» yttrade herr Lagge försmädligt; »men,» tillade han något melankoliskt, »det är sorgligt att se en menniska imitera något så simpelt som ett kärrhjul... Tillåter mamsell Christine mig att deklamera ett stycke?»

»Ack ja, deklamera, sjung, deklamera!» uppmanade mamsellen.

Kryddbobetjenten reste sig upp och deklamerade, härmande Almlöfs röst:

»Blodröd nedgick solen, och ett svartgult moln emottog dess sista stråle. Blixtarne sköto lågande ned och splittrade de tusenåriga ekarne på Apenninernas toppar.»

»Ah! det är ur Mazarino, ur Rinaldino!» ropade mamsell Christine, slående ihop händerna af hänryckning; »ni har då läst dessa ädla röfvare, dessa odödliga hjeltar, som så förtjusat mig.»

»Ack! jag har läst dem alla, och jag har sjelf skrifvit en större roman,» förklarade min rival.

»Ni har skrifvit en större roman, herr Lagge!» fortfor flickan alldeles utom sig, »och hvad heter den?»

»Röfvarne,» svarade herr Lagge.

»Förmodligen i två delar?» anmärkte jag.

»Hvad har *ni* skrifvit?» frågade herr Lagge, mätande mig med en ursinnig blick.

»Ja, hvad har ni skrifvit?» upprepade mamsellen spotskt.

»Ingenting,» svarade jag; »men jag har sett mer än fyrahundra Mazarinor på Långholmen.»

»Usling!» utbrast herr Lagge.

»Bry er inte om hvad hyrkuskbokhållaren säger,» yttrade mamsellen.

Jag trodde att min stackars mor skulle få dåndimpen. Anblicken af henne och mitt nya hyrkuskverk, som jag tydligen såg köra in i en kryddlåda, bestämde mig för ett djerft beslut.

»O, mamsell Christine!» ropade jag, sökande imitera Torslow, »fordra icke att man skall vara en Mazarino eller Rinaldo i dessa tider med våra uthuggna skogar och vår kitsliga polis!... Men man kan hafva Mazarinos mod i sitt bröst och hans styrka i sin arm utan att ha fulla längden af hans figur... Ett ord af er, mamsell, och jag störtar mig på ögonblicket ner i den brusande skummande vågen!» tillade jag, pekande på Brunnsvikens nästan dödslugna yta.

»O, gör det! Ack, gör det!» ropade Christine, skänkande mig en strålande blick.

»Gör det, Figge!» hviskade min mor; »men vät bara inte ner dina bästa kläder.»

Jag tog ett steg mot stranden, men hejdade mig strax.

Spanska svarten.

»Första kapitlet om menniskan och det andra om hästen,» heter det; men ibland kunde det gerna vara tvärtom, ty, sanningen att säga, har jag ofta tyckt mera synd om hästar än om menniskor.

En dag inleddes på vår gård en ovanligt stor hingst, svart som kol och glänsande som siden.

»Hvar har patron fått den der ifrån?» frågade jag min husbonde, som kom på samma gång.

»Jag har köpt den af spanska ministern,» berättade han.

»Han har då något fel?»

»Ja, i ena bakskånken, men han blir synnerligen bra för Clara likvagn.»

»Hvem ska han då gå i par med?»

»Med Svarta björn naturligtvis.»

»Men då får han äfven dra Svarta björn med.»

»Ju olikare lynne, desto lyckligare par,» försäkrade min principal, »och för resten behöfver det inte gå i sken till grafven.»

Den nykomne kråmade sig, som det anstod äfven en fyrbent grand af Spanien, den der kanske betat på Andalusiens yppiga mark, lyssnande till kastanjetternas ljud och mandolinernas toner. Trots sina dåliga bakben, dansade han rätt vackert på gården, under det att fraggan liksom silfvergaloner flöt ned öfver hans ramsvarta bringa.

»Dansa medan du det får, snart är du ur dansen!» gnolade jag och ledde honom in i vårt tarfliga stall.

Han ruskade på hufvudet vid åsynen af sina blifvande stallbröder. I egenskap af värd bjöd jag honom genast på hvad huset förmådde, nemligen hårdvallshö och dålig hafre. Han luktade på rätterna, men ville icke hålla till godo. Jag hade en skorpa i fickan och bjöd honom den. Han tog den med begärlighet och smakade sedan verkligen på hafren, troligtvis af artighet för värden. Detta röjde belefvenhet, men så hade han också tillhört corps diplomatique.

Småningom måste han dock vänja sig vid hyrkampsdieten. De första månaderna fick han stryk för det han sprang för fort, sedermera för det han gick för sakta. Snart förlorade han både hull och glans, och hans förr så högburna hufvud böjde sig djupt mot jorden.

Det är svårt för menniskor som varit i bättre omständigheter, när det går bakut för dem; men ännu svårare för hästar. De ha hvarken gubbhus, enkhus eller ens fattighus. De måste släpa tills de stupa.

Så mycket jag förmådde, sökte jag likväl skona Spanska svarten, såsom han kallades af oss. Hvarje morgon kl. 7 brukade jag gå in i stallet och hade vanligtvis med mig en sockerskorpa åt honom. Då, må tro, kråmade han sig, erinrade sig kanske de lyckliga dagar, då hvita silkeslena händer trakterade honom både med skorpor och sockergryn och smekte hans förr så glänsande länd, nu så af tagelsnärten fårad. Dröjde jag också blott en minut öfver 7, hörde jag honom strax gnägga och väsnas i stallet. Han hade nog reda på tiden han. Hvem vet? Kanske täljde han mer än mången annan dygnets långa timmar. När han efter slutadt tungt dagsarbete hemkom, blef han alltid,

såsom drängarne uttryckte sig, så lång i synen, om han ej blef varse mig och ville, fast han var trött, ogerna in i stallet. Men om möjligt gick jag in till honom efteråt, för att visa att hans enda återstående vän ännu var i lifvet.

En morgon inkom jag i stallet just som en af drängarne höll på att slå honom med en skrufnyckel, som förmodligen legat närmast till hands. När drängarne fått snubbor eller aga af husbonden, är det icke ovanligt att de derefter rusa in i stallet för att uttömma sin hämd öfver den fyrbenta oskulden derstädes. Jag fattade tag i drängen och trumfade på honom rätt eftertryckligt med knytnäfven. Jag vet ej om Svarten förstod hvad jag gjorde för honom; men när jag gick in till honom i spiltan, vände han hufvudet mot mig och närmade sin nos till min mun, liksom ville han kyssa mig.

Ofta slet han sig lös från drängarne på gården, sprang till kontoret, stötte upp kontorsdörren med hufvudet och tittade in, kanske för att höra efter om det var många beställningar för dagen och i sådant fall be mig låta honom vara hemma för att sköta sina dåliga ben. Med bästa vilja kunde jag likväl ej alltid tjena honom deruti, ty något läkarebetyg för honom gälde aldrig.

En gång räddade han mitt lif. Jag skulle en dag i början af mars månad fara öfver isen från Ropsten till Lidingön; men hunnen ungefär halfvägs, stannade Svarten tvärt, fast han alltid tycktes springa med nöje, när jag körde honom. Jag gaf min vän ett rapp, men i stället för att gå fram, strök han ett godt stycke tillbaka; jag gaf honom ett nytt, men han vände blott hufvudet åt ena sidan, liksom han ville fråga mig, om äfven jag vore från förståndet. Han hade icke så orätt, ty jag hade verkligen tagit för mycket till bästa på Ropstens värdshus. Jag steg emellertid ur släden, fann mycket vatten på isen och blef ändtligen fullt säker på, att om jag kört blott några famnar till, så hade jag med häst och släde legat i öppna sjön, oaktadt allt folket vid Ropsten förklarat, att en timme före min ankomst tunga bondlass färdats öfver isen.

Jag såg på Svarten, och han såg på mig.

»Ser du,» tyckte jag han sade, »ingen i verlden har så stora skäl att dränka sig som jag, men jag vill ogerna

draga dig med i förderfvet, fast du väl kunde behöfva någon liten afkylning.»

»Du har rätt,» medgaf jag, i det jag åter intog släden; »men jag måste ovilkorligen öfver till Lidingön, det vet du . . . välj hvilken väg du vill, utom den raka som bär till evigheten . . . den kortaste kan ibland vara den längsta.»

Svarten vek af åt venster, öppnade en ny väg genom snön och förde mig långsamt men säkert öfver till Lidingölandet.

»Hit nu med en skorpa, ty det kan ditt lif vara värdt,» fordrade han af mig vid framkomsten.

Jag gaf honom ett helt dussin, dels af tacksamhet och dels för att visa att han alldeles för lågt uppskattat min värda person. Ofta och äfven på nykter kaluf föreföll det mig, som om han frågade och svarade lika tydligt som en menniska, men med den skilnaden likväl, att det alltid låg mera tankar än ordsvammel i hans anföranden.

Ungefär ett år höll Spanska svarten ut. En afton hemkom han, efter att, jemte en annan olycksbroder, hafva till nya begrafningsplatsen utom Norrtull släpat församlingens tunga likvagn, sjelf kanske den mest lidande och sörjande af hela sorgtåget. Införd i spiltan, sträckte han genast benen ifrån sig och föll ned. Sedan jag med drängarnes tillhjelp lyckats få under honom ny halm och deruppå några filtar, förde jag till hans mun den alltid så välkomna skorpan. Han fattade den med läpparna, men mellan tänderna fick han den ej. Sedan jag en stund pysslat om min stackars vän, ämnade jag gå, men såg mig om i detsamma jag öppnade stalldörren. Spanska svarten hade vridit hufvudet något åt sidan och följde mig ännu med sitt stora svarta öga.

Jag närmade mig honom ånyo och smekte hans styfnande hals. Ögat blinkade några hvarf emot mig med en viss fuktig glans. Slutligen stelnade det för alltid, och jag aflägsnade mig med beklämdt hjerta, ehuru jag hellre bort glädjas öfver att hans lidande funnit ett slut.

Men mången afton, när jag tittade in i stallet, har jag tyckt att från den spiltan, som en gång var hans, någonting blänkte mot mig genom mörkret, och jag trodde mig känna igen Spanska svartens stora fuktiga öga.

Fönsterrutan vid Karduansmakargränd.

»Höglund,» sade en dag min principal till mig; »tag mamsell Wigrens räkning för månaden och gå upp till henne med den, för jag vill inte skicka någon af drängarne till en så gentil dam... Skulle hon anmärka något vid en och annan post, som möjligen af misstag kunnat inflyta, så rabattera genast utan invändning, ty mamsell Wigren är min bästa kund.»

Jag klädde mig snygg, tog räkningen och gick, icke utan en blandad känsla af nyfikenhet och oro, ty jag erinrade mig en liten flicka, som hette Lotta Wigren och hvilken, när jag var barn, bodde i samma hus som mina föräldrar, eller vid Karduansmakargränd. Det huset hade en mycket stor gård, tummelplatsen för mina lekar som gosse. Jag kunde då vara 7 à 8 år; men ännu har jag lifligt för mina ögon den stora brandstegen, mellan hvars pinnar jag kilade upp och ned, och ännu tycker jag mig sitta i de vinterpalatser jag byggde mig af gårdens väldiga drifvor.

Utåt denna gård vette många fönster i det höga huset; men det var ett på nedre botten som ådrog sig min synnerliga uppmärksamhet, ty i detta visade sig ofta en flicka, några år yngre än jag, men af ett sjukligt utseende, ehuru ansigtet för öfrigt var särdeles fint och välformadt. Nästan aldrig fick hon komma ut på gården, och lika sällan öppnades det låga fönster hvarvid hon brukade sitta. Men alltid nickade vi åt hvarandra genom rutan. Jag gick på händerna och hjulade för henne, emedan hon då log så godt, och när hon log, syntes hon så obeskrifligen skön, att det var som en Guds engel smålett mot mig bakom glas och ram. Hon var, som jag vill minnas, dotter till en

Fönsterrutan vid Karduansmakargränd.

fattig tvätterska, hvilken för det mesta var ute i staden och då alltid hade sitt barn instängdt.

Men det var på längden något enformigt att endast få nicka åt henne. Derför makade jag till hennes fönster en bänk, steg upp på den och närmade derefter mitt ansigte intill fönsterrutan. Samma manöver gjorde hon inifrån, och så stodo vi länge, speglande oss i hvarandras ögon, till dess våra läppar möttes och kysstes, genom glaset förstås. Detta förnyade vi så ofta vi hade tillfälle, men sågo oss alltid först om med mycken försigtighet och rädsla, ty äfven i barndomen har man en aning om att all jordisk lycka manar fram verldens afund och hinder.

Mina föräldrar flyttade snart till en annan trakt af staden, och det blef slut på tetateten genom fönstret. Men mången gång funderade jag på att skära ut den der rutan och taga den med, ty det föreföll mig som om det ställe af glaset, der våra munnar råkats, skimrade af regnbågens alla färger. Kanske hade en stråle af solen, lekande i imman efter våra varma oskyldiga läppar, slutligen glömt sig qvar och för alltid införlifvat sig med den lilla rutan.

År försvunno och jag såg icke mera till Lotta; men när jag i kontorets beställningsbok nästan dagligen såg mamsell Wigrens namn, slog det mig genast för hufvudet, att det möjligen kunde vara densamma, emedan jag hört att den der mamsellen skulle vara mycket vacker och bara 18 år.

Jag steg upp i ett hus vid Drottninggatan, befann mig snart i ett praktfullt möbleradt förmak och några minuter derefter ansigte mot ansigte med henne jag sökte.

»Jaså, hyrkuskräkningen,» sade hon, tilläggande strax med en blick på summan: »tvåhundra riksdaler . . . det var mycket för en enda månad . . . eller hur?»

Jag hörde knappast hvad hon frågade, ty alla mina sinnen hade koncentrerat sig i synens. Hon smålog med synbar tillfredsställelse. Kanske hon trodde att jag beundrade hennes skönhet och dyrbara toalett, och visserligen hade hon all möjlig rätt till denna beundran; men det var endast lilla Lottas anletsdrag jag forskade efter och dem jag också slutligen återfann.

»Förlåt! Men är inte mamsells dopnamn Lotta?» frågade jag, utan att tänka på det mindre belefvade uti att med en så familjär fråga besvara hennes anmärkning mot räkningen.

»Och bodde inte mamsells mor för tolf år sedan vid Karduansmakargränd inåt gården?» fortfor jag i min blinda ifver; »och kommer mamsell inte ihåg en liten gosse som hjulade och som gick på händerna och som utanför det der fönstret, på den der bänken och genom den der rutan...»

Jag såg den sköna taga ett steg tillbaka, röd i ansigtet som en pion. Hvarför rodnade hon? Sårades hon kanske

af påminnelsen om en tid af fattigdom och elände? Eller var det den adertonåriga eleganta damen som rodnade inför minnet af den sexåriga oskyldiga flickan?»

»Det är mycket möjligt,» svarade hon ändtligen »det är ... jaså, ni skulle vara den der ... Nå, än se'n då?» tillade hon, utan att rodna vidare.

»Åh, jag tyckte att det var så ljuft efter så många år få återse mamsell,» förklarade jag: »och det skulle äfven

vara angenämt att veta om mamsell nu är lycklig, om mamsell nu har roligt och ...»

»Hvad skulle det röra er?» afbröt hon mig med en spotsk knyck på hufvudet; »men om ni ändtligen vill veta det, så får jag säga er, att jag har obeskrifligen tråkigt och att tiden går obeskrifligen långsamt, isynnerhet i denna stund, det försäkrar jag... Är ni nöjd nu?»

»Åh, bevars,» svarade jag, stött öfver det sätt hvarpå hon affärdade ett af mina skönaste barndomsminnen, »hur kan tiden gå långsamt för den som åker för tvåhundra riksdaler i månaden?»

»Hvad angår det er?» frågade hon med ögon ljungande af förtrytelse; »är det kanske ni som betalar?»

»Nej, Gud vare lof!» svarade jag.

»Tölp!» utbrast mitt barndomsideal, stampande med ena foten; »der har ni pengar för räkningen, och der är dörren!»

Jag qvitterade räkningen och lomade af utför trapporna. Det är möjligt att jag var något för rättfram i mina fasoner, men så var hon det tio gånger mera, tyckte jag, och från den stunden tänker jag mycket sällan på fönsterrutan vid Karduansmakargränd.

Den sofvande kusken.

Jan Andersson var namnet på en dräng, som någon tid var anstäld vid vårt hyrkuskverk. Från hvilket landskap han härstammade, vet jag ej, och jag tror att han knappast visste det sjelf. Han hade flackat öfver nästan hela Sverige och bröt på alla dialekter.

»Har du varit i Stockholm förut?» frågade jag honom samma dag han kom.

»Naij,» svarade han på gotländska.

»Nå, du ska väl då ut och se dig omkring?»

»Sulle fäla dä,» svarade han på vestgötska.

»Här har du några skilling i välkomna,» sade jag.

»Hä ska an a tack för, ärr Öglund!» yttrade den språkkunnige äfven på äkta rospiggska.

Af den mängd orlofssedlar han hade att uppvisa och hvilka alla voro ovanligt vackra och rekommenderande kunde man se, att han icke varit längre än ett eller halft år på samma ställe, ehuru han sjelf påstod att han aldrig på egen begäran blifvit ledig. Orsaken till denna besynnerliga företeelse kommo vi snart underfund med.

Jan Andersson var den nyktraste, trognaste och anständigaste dräng som kunde finnas. Allt hvad man befalde honom att göra, gjorde han alltid väl, nb. så länge han gjorde något; men han gjorde sällan någonting länge, ty lemnad ett enda ögonblick åt sig sjelf, insomnade han genast. Han skyllde på himlahvalfvet. Han kunde icke se på solen eller månen utan att somna, förklarade han; men han sof lika godt vid eldsljus, och hans kamrater påstodo, att hans sömn om natten mera liknade, såsom orden föllo sig, »en kofferts än en menniskas».

Som hans ansigte var ett af de vackraste och hans kropp en af de mest välväxta man kunde se, så väckte han ej blott det täcka könets, utan äfven målares och skulptörers uppmärksamhet. Det täcka könet ledsnade dock snart vid en kavaljer, som endast öppnade munnen för att gäspa; men af artisterna blef han ordentligen engagerad att hvarje söndagsförmiddag stå modell för dem. Han lär ha varit oöfverträfflig såsom den sofvande Endymion; men som Herkules och Apollo måste framställas i vakande tillstånd och man icke i evighet kunde hålla på med Endymions bild, så blef han inom kort kasserad och visad på dörren.

Vid några tillfällen var han likväl alltid vaken, och det var när hans kamrater skulle få ut sin aflöning. Saken var den, att han brukade låna kamraterna pengar mot 2 sk. för 12 i veckan, och som han för räntans skull, den han i likhet med andra procentare tog ut på förhand, icke ville förlora kapitalet, så passade han träget på vid aflöningen och släppte icke tag förrän han fått ut sitt. Då, när andra ville blunda, hade han ögon för sju.

Det är gifvet att kuskbocken, i och för sig sjelf så söfvande, icke kunde anstå denne sjusofvare. Han blef snart omöjlig förklarad, isynnerhet efter den händelse jag nu går att förtälja.

Han skulle en septemberafton köra ett gammalt kammarråd till ett bröllop, som firades i ett hus nära Kungsbacken. Ordentligen afhemtade han bröllopsgästen, hvilken bodde vid Clara Södra kyrkogata, och höll med honom kl. 8 lika ordentligt utanför den ifrågavarande bröllopsgården. Han steg ned från kuskbocken och öppnade vagnsdörren; men som han fann vagnens ensamme passagerare inslumrad och sjelf bar för mycken aktning för sömnen att vilja störa den äfven hos andra, så tillstängde han varsamt dörren och återvände till sin kuskbock för att afvakta kammarrådets uppvaknande. Det var det vackraste månsken, och Jan Andersson njöt deraf på sitt vanliga sätt, d. v. s. han somnade. Hästarne stodo orörliga, lutande sina hufvuden mot hvarandra, liksom hade månskenet haft samma verkan på dem. Med ett ord, sömnens milda gudom slöt i sin famn hela hyrekipaget.

Buller af vagnshjul och ropande röster väckte sent omsider den sofvande kusken. Han hof upp sina ögon och fann gatan uppfyld af åkdon samt hörde flere personer skrika till honom, att han skulle köra ur vägen.

»Hvad är det för väsen?» frågade kammarrådet, nedsläppande vagnsfönstret och tittande ut.

»Hvad i Herrans namn!» ropade en herre i öfverrock, som i detsamma kom ut ur porten till det hus, vid hvilket ekipaget höll; »är det herr kammarrådet, och nu först?»

»Javisst, bästa notarie... jag kom just nu... brudparet måtte väl inte ha väntat på mig för länge... jag skall officiera som brudens far, gubevars... Men klockan kan inte vara mer än några minuter öfver åtta... Var så god, herr notarie, och hjelp mig upp med vagnsdörren, ty...»

»Inte mer än åtta!» upprepade notarien förvånad; »hon är ju öfver tolf på natten... man väntade en hel timme på kammarrådet, men som...»

»Är herrn galen!» afbröt kammarrådet; »säger herrn att klockan är tolf på natten!»

»Ja visst... kammarrådet ser ju, att gästerna hålla på att gå och att vagnarne stå här för att hemta dem som ska åka.»

Kammarrådet slog sig för pannan och rusade ur vagnen.

»Det vore väl f-n!» ropade kammarrådet alldeles utom sig; »se, jag råka slumra in litet och... då har man väl också superat redan och...»

»För en timme sedan,» upplyste notarien; »det var en rätt magnifik supé, ska jag ha den äran att säga.»

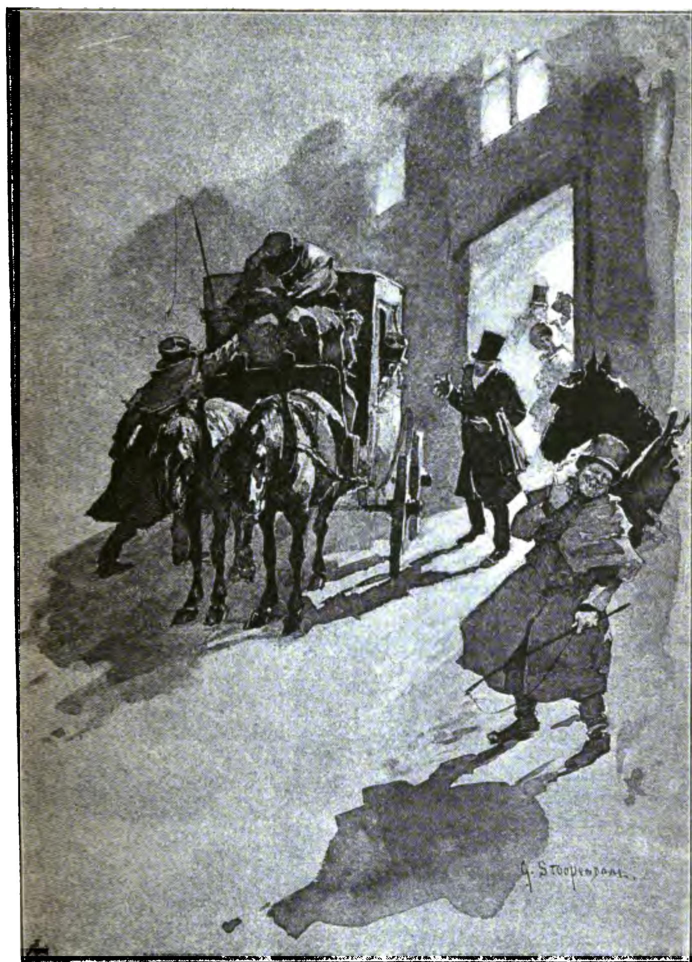
»Hör du, din drummel, ditt nöt, din åsna!» skrek kammarrådet, vändande sig mot kusken; »hvarför väckte du mig inte, din slyngel! Hvad har du gjort under hela denna tid, din usling!»

»Jag og ar söfvit lite grann,» var Jan Anderssons svar.

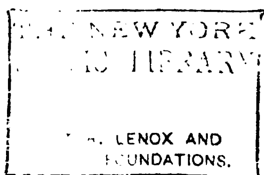
»Jag ska söfva dig jag, din stryker!» röt kammarrådet och började rappa på vår sjusofvare med sitt spanska rör; men sjelf snart ett föremål för de omkringståendes löje och dessutom ovan vid ringaste ansträngning, måste kammarrådet, skamflat, schackmatt och hungrig till på köpet, krypa tillbaka in i vagnen, fara hem och nöja sig med en smörgås och ett glas ölost.

Efter den bedriften fick aldrig Jan Andersson mer bestiga kuskbocken. Han blef uppsagd ur tjensten, och alla ansågo honom för en förlorad menniska. Men hur han sof, sof han sig likväl till lyckan. Han hade nemligen lyckats vinna en parmmätarenkas hjerta.

»Jag tar hellre en man som sofver för mycket än en som vakar för mycket,» förklarade parmmätarenkan inför

Den sofvande kusken.

NEW YORK
LENOX AND
UNDATIONS.

mig, »ty han håller sig åtminstone hemma och förstör inte det lilla jag har.»

Det lilla hon hade belöpte sig dock till 12,000 rdr; men hur Jan Andersson fått veta detta, känner jag ej, ty hvarken jag eller någon annan i trakten visste förut något derom. Men när han var vaken, så var han det med besked.

Jag bevistade bröllopet såsom brudgummens far. Under hela festen höll han sig temmeligen vaken och var till och med så upprymd, att han lofvade mig sin tjenst, i fall jag någon gång behöfde den, derför att jag alltid manat godt för honom. Inom några år hade han fördubblat sin hustrus hemgift genom lyckliga husköp och troligtvis äfven genom procenteri.

En gång i behof af mynt och erinrande mig hans löfte, besökte jag honom och begärde få låna 50 rdr.

»Naij,» svarade han, börjande gäspa och sträcka på sig.

Förargad dels öfver hans vägran och dels öfver att en menniska, som af naturen hade så lätt för att gäspa, skulle taga konsten till hjelp, tog jag genast min hatt och gick.

»Sööte, goe ärr Öglund!» ropade han efter mig i trappan.

»Nå, hvad är det?» frågade jag, vändande mig om.

»Bäli inte ond på mäg,» bad han, med handen bakom sitt ena öra.

»Åhnej,» försäkrade jag, »men låna mig åtminstone 25 rdr.»

Han gaf mig ej ett enda öre, och jag gaf honom tusan.

Jakob Ekelund.*

Den af mina lärare, som jag mest hållit af och hos hvilken jag också mest stod i gunsten, var Jakob Ekelund, konrektorn i Clara skola. Hans yttre var icke fördelaktigt. Hans långa, krokiga och ständigt som ett rör svigtande gestalt, hans vinda ögon, hans okammade hår, för att icke tala om hans skägglösa haka och hans snusiga öfverläpp, allt detta väckte ovilkorligen åtlöje eller gjorde honom till föremål för så väl den yngre som den äldre obetänksamhetens sarkasmer. Men sällan har hos någon varelse barndomens enfald och visdomens reflexion varit så innerligt förenade som hos honom. Det utgör min ära att ha varit en af de få bland hans elever, som, ehuru barn och trots den grumliga ytan, förstodo att värdera detta hjerta af renaste guld, detta snille af de ädlaste perlor. Mången afton efter skoltimmens slut satt jag uppe hos honom vid hans skrifbord, efter hans diktamen skrifvande hans lärobok i Gamla historien, som upplefvat så många upplagor. Aldrig såg jag honom då bläddra i något annat historiskt arbete, eller forska i källorna, såsom det heter. Händelser och årtal stodo säkrare i hans minne än i mången krönika. Under det han dikterade, gick han med stora steg fram och tillbaka på golfvet, snusade, knäppte med fingrarne, stundom stötande hufvudet mot någon vägg eller dörrpost; men ur hans mun flöt historien, färdig att i samma ögonblick läggas under pressen. Han kunde på samma gång för en annan gosse diktera ur någon roman af Walter Scott, som han höll på att öfversätta, och man kan verkligen säga, att hans

* Jakob Ekelund, författare till flere utmärkta läroböcker i historien, dog i Stockholm år 1841.

Gamla historia skrefs och lord Nigels äfventyr öfversattes nästan i samma andetag. Ack, hur mycket hade jag ej kunnat lära af en sådan lärare, som gjorde allt för att uppmuntra mig, om icke min håg för att drifva kring på gatorna varit så öfvervägande!

Många gånger sedermera och fast jag lemnat skolan sammanträffade jag med honom. En och annan söndagsförmiddag besökte han mig, tog mig med sig på någon promenad utom tullarne och tenterade mig under promenaden i historien, enligt gammal vana.

Det är en af dessa promenader jag nu vill skildra och hvilken, med Djurgården till föremål, gjordes tidigt en vacker söndagsmorgon.

»När stupade Gustaf den Andre Adolf?» frågade han då bland annat.

»Sextonhundratrettiotvå,» svarade jag.

»Rätt... Hvad var det han kämpade och dog för?»

»För religionsfriheten.»

»Eller rättare för sina trosförvandter i Tyskland, hvilka med fullkomlig undergång hotades af det mäktiga, katolska Österrike,» förklarade Ekelund.

»Men var inte det detsamma, goda farbror?»

»Inte så alldeles... hör du, kära Figge, hvad menar du med religionsfrihet?»

»Frihet att välja och utöfva hvad slags religion man behagar.»

»Rätt... men tror du att den Andre Gustaf skulle tillåtit sina kära svenskar att ostraffade bli katoliker, mahomedaner eller judar? Nej, min gosse!... Visserligen synes mig ingenting billigare än att en hvar får dyrka sin Gud efter eget samvete och egen uppfattningsförmåga, och likväl finner jag ingenting så vådligt för samhällets lugn, som att proklamera en oinskränkt religionsfrihet. Vattnet och elden äro herrliga element, men inskränker man icke så godt man förmår deras fria verksamhet, så löper man bestämdt fara att öfversvämmas eller brinna opp. I ett samhälle med oinskränkt religionsfrihet uppkomma förr eller senare nästan lika många sekter som familjer, hvilka snart bekriga och förstöra hvarandra, liksom nationer af olika religioner förut gjort, ty det finnes ingenting så förskräckligt som det bekanta odium theologicum. Det vore ungefär detsamma som att införa en oinskränkt regeringsfrihet, hoc est, att hvar och

en individ finge fritt herska och regera. Men detta vore samhällets upplösning, och följden blefve menniskans återgång till det råa naturtillståndet, hvartill visst ingen skulle vilja återvända. Det är något som man kallar för den mekaniska ordningen, hvilken för det helas bestånd måste finnas i allt. Jag bär en mycket stor respekt för densamma.»

»Men det mekaniska är väl ändå blott en bisak mot det andliga,» anmärkte jag, som redan då tyckte att samvetets frihet icke öfverensstämde med statskyrkans stela ortodoxi.

»Hvaraf består ett perlband?» frågade Ekelund.

»Af perlor naturligtvis,» svarade jag.

»Är det alltihop?»

»Det är sant, det skall väl vara ett knäppe också.»

»Ingenting vidare?» fortfor rektorn; »har du ingenting mera?»

»Nej, inte det jag kan erinra mig.»

»Än tråden då, på hvilken perlorna löpa och som sammanhåller dem?» sporde examinatorn.

»Tråden?» upprepade jag; »men det är ju ett lappri ... hvem tänker på tråden, när man talar om perlbandet?»

»Men utan det der lappri't blefve det intet perlband af och följaktligen ingen prydnad för en qvinnas hals. Der ha vi genast den mekaniska ordningen såsom ett conditio sine qua non, min käre Figge ... Ergo: utan en gifven tråd intet perlband, utan en bestämd regering intet samhälle, och utan en för alla inom samhället bestämd kyrka icke heller någon religion.»

Under detta samtal, som visst icke öfvertygade mig, kommo vi till Blåporten, togo in uti särskildt rum och ropade på uppasserskan för att beställa vår tarfliga frukost. Hon visade sig snart. Det var en ung och mycket vacker flicka i hvit kammardukskjortel, spens af svart silkessammet, och bindmössa af svart sidensars, öfversållad med paljetter. Jag studsade något vid första åsynen af henne. Jag erinrade mig Karduansmakargränd, men på samma gång också den granna våningen vid Drottninggatan, der jag ungefär ett år förut blifvit visad på dörren.

Sedan jag beställt frukosten, frågade jag henne elakt nog:

»Förlåt, men har inte jungfru Lotta mamsell Wigrens tillnamn?»

Hon slungade mot mig en ursinnig blick och försvann. Hon tycktes nu vara lika stött öfver att jag påminte Lotta

om mamsell Wigren, som hon förut en gång var när jag erinrade mamsell Wigren om lilla Lotta. Jag berättade Ekelund allt hvad jag visste om denna qvinna, hvars stjerna redan syntes i nedgående.

Efter intagen frukost och sedan vi liqviderat vår skuld lade jag i jungfru Lottas hand som drickspenningar en tolf-skillingssedel, något nött och nedsölad. Hon kastade sedeln på golfvet och trampade på den, blek af harm.

»Ni gör orätt, jungfru lilla,» anmärkte Ekelund; »denna gamla sedel, som ni nu så föraktligt trampar på, har en gång varit ny, hvit och vacker; men hur söndrig och befläckad den nu är, har den likväl samma värde som förr ... gifve Gud man alltid kunde säga så om menniskan!»

Den vackra värdshusflickan mätte med blicken den förträfflige skollärarens komiska figur från hjessan till fotabjellet och föll derefter i det våldsammaste gapskratt.

»Ni skrattar åt mig, och det var illa,» yttrade rektorn; »jag skulle gerna gråta öfver er, och det vore värre.»

Derpå togo vi våra hattar och gingo.

»Det var en fräck varelse,» yttrade Ekelund sakta till mig.

»Men se,» sade jag, skådande tillbaka, »se, hon står ännu qvar på den plats der vi lemnade henne, men hon håller förklädssnibben för sina ögon ... hon gråter ...»

»O min Gud!» ropade den beskedlige rektorn och skyndade tillbaka till henne; »jag var kanske något för sträng mot er, stackars barn! ... Jag är en tvärvigge till skolkarl, jag ... Seså, var nu inte bedröfvad längre!»

»Jo, jag skall länge vara bedröfvad,» svarade hon snyftande, »och jag tackar er derför, gode herre! ... de ord ni sade mig trängde djupt in i min själ ... men icke ni, utan jag sjelf skall gråta öfver mig så länge jag andas!»

»I himlens namn, min snälla flicka,» fortfor den milde, välvillige mannen, »gråt nu inte mer, bli nu glad igen ... Ansigtet blir dubbelt så skönt, när ångerns tår tillrat deröfver.»

Theodor Sandström.*

Theodor Sandström.

Den både på hufvudets och hjertats vägnar mest utmärkte af alla mina skolkamrater var Theodor Sandström. Naturen hade riktigt slagit på stort när hon skapade honom. Det ljusaste förstånd och det ädlaste hjerta hade till omfattning fått en kraftfull och skön gestalt. Jag begriper ej hur man kunde se och ej intagas af honom, liksom man måste beundra, när man lärt känna honom närmare. Det fans äfven hat i detta bröst, och ett glödande hat, men endast riktadt mot lasten, våldet och förtrycket.

Då jag blef hyrkuskbokhållare, drogo sig många af mina förra kamrater för mig, men Sandström var sig lik. Han satt ofta hos mig på kontoret och skämtade bort många stunder. Oöfverträfflig i allvar, när det gälde, var han detsamma i skämt. Aldrig har jag hört eller sett någon skratta så hjertligt och vackert som han. För öfrigt visade han

* Theodor Sandström, allmänt känd som en af de mest talangfulle, redbare och frisinnade publicister på sin tid, dog år 1854 såsom intendent för Stora barnhuset i Stockholm.

mig många tjenster, ty att tjena andra, synnerligen den svagare och förtryckte, var hans hufvudelement. Han skaffade min mor en pension och mig arbete genom renskrifning, alltid betalande dubbelt mot andra. Snart märkande, att han för mycket tog ur sin egen rätt klena kassa, vägrade jag mottaga mer än hvad af andra bestods. Men se, då blef han het, och het kunde han vara med besked, ty stark hetta är alla starka lågors hufvudegenskap. Han slog näfven i bordet och bad mig antingen göra som han ville eller också dra för tusan d—r!

En morgon vintertiden kom han till mig.

»Höglund, har du någon riktigt dålig släde?» frågade han.

»Välj, och du skall ej stanna i qvalet?»

»Och någon lika dålig häst?»

»Kom och se,» svarade jag och förde honom in i stallet.

»Fy tusan, så'na krakar!» anmärkte han med skäl; »endast menniskan kan martera hvad sjelfva tigern skulle försmå, och likväl behöfver jag ett dylikt praktexemplar.»

»Men hvad säger du om Spanska svarten?» frågade jag, ty Spanska svarten lefde ännu; »han ser visst lika skral ut som de öfriga, men han springer dock bäst.»

»Spanska svarten skall göra furor i dag... Haf din snabblöpare i ordning precis klockan tolf... Vill du åka med, så bjuder jag på det briljantaste slädparti förut och på den finaste middag efteråt.»

På slaget tolf återkom han, medförande ett paket, som han nedlade i släden, hvilken onekligen var den sämsta som fans. Derefter intogo vi våra platser, körde alla bakgator vi kunde och gjorde först halt vid Norrtull. Sandström steg ur släden, uppvecklade ett slädnät, gulnadt af ålder och för resten temligen illa medfaret, samt vidare ett par smärre granviskor. Nätet bredde han öfver Spanska svartens rygg, och vid hvardera skygglappen fäste han en viska, så att de på hvar sin sida hängde ner som tvenne tofsar.

»Vill du agera lakej åt mig i dag?» frågade han derefter.

»Åt dig? Ja, gerna,» medgaf jag, och lät honom pryda min hatt med en ofantligt bred guldgalon, gammal och utnött, säkerligen ett lån från någon teatergarderob.

Så utrustade togo vi med vårt ekipage vägen ner till Stallmästargården. Det var den herrligaste vinterdag. Brunnsviken, snöbetäckt och belyst af solen, prunkade i

bländande glans, och skogarne vid dess stränder, liksom kanderade, gnistrade af alla ljusets färgbrytningar. Det var en sjö af silfver med strand och lundar af diamant. Det var som om naturen denna dag velat visa, att hon kan vara lika skön i vintern som i sommaren, lika herrlig i döden som i lifvet.

Den stora glänsande isbanan vimlade af rackar och slädar. Jag igenkände flere af Stockholms notabiliteter, och bland dem såg jag då för första gången öfverdirektör Norling, veterinär-inrättningens skapare i vårt land och som alltid gaf lif åt hufvudstadens mera storartade vinternöjen.

Vårt kosteliga ekipage mottogs af allmänt gapskratt, hvarpå följde handklappningar från alla håll. Jag kände mig något generad af en hyllning som, helt och hållet tillkommande vårt ekipage, var föga smickrande för dem som åkte deruti.

»Sätt näsan i vädret, Höglund!» uppmanade mig Sandström; »du behöfver inte låta trampa på dig, fast du är ett slags fodermask.»

»Man hvad är egentliga meningen?» frågade jag.

»Se dit opp!» svarade Sandström; »der kommer dagens hjelte, diplomaternas stora slädparti ... Känner du inte igen den heliga alliansens representanter på det fina leendet och den lurande blicken, på klatscharnas och bjellrornas harmoniska klang!»

Verkligen inkörde också i detsamma på isbanan ett större slädparti, det ståtligaste man kunde se. Alla de som förut befunno sig på banan drogo sig åt sidorna, lemnande isfältet fritt åt corps diplomatique.

Först kom Ryssland, sedan Britannien, Frankrike, Österrike, Preussen, Spanien m. fl. Det är onödigt att skildra diplomaternas och rackarnas elegans, damernas och hästarnes skönhet.

Hvarken förr eller senare har jag sett någonting dermed jemförligt i dyrbarhet och prakt.

Det stolta slädpartiet hade snart gjort en tur banan om och skulle just börja med den andra, då Sandström, passande på vid ett tillfälle när en större lucka öppnades mellan Ryssland och England, svängde in vår släde mellan berörde stormakter, så att vi, innan jag visste ordet af, befunno oss med i filen, utgörande sålunda det andra ekipaget i ordningen.

»Kör ur banan!» ropade till oss en af betjenterna från den förelöpande ryska racken.

»Dobra russki, dobra borusski!» svarade Sandström, antagande en förnäm hållning i sitt sätt att sköta de grofva lädertömmarna och svängande tagelhurran öfver sitt hufvud.

»Kör ur banan!» upprepade engelska kusken, som körde efter oss.

»Yes, yes, god dam, yes, yes, god dam!» svarade Sandström, likväl utan att ändra kurs.

Luften fyldes af skrattsalfvor och hurrarop från de långsträckta snöparterrerna.

»Stå på dig, Svarten!» ropade Sandström; »du behöfver inte skämmas för dina gamla stallbröder... Nätet du bär tillhör prinsessan Sofia Albertinas stall, och Gud Fader, den store snörmakaren, har gjort dina tofsar.»

Spanska svarten, lifvad kanske af bättre dagars minne, ådagalade en förvånande snabbhet. Han trotsade alla Englands bemödanden att köra om honom och följde Ryssland hack i häl, under det att de begge granviskorna dinglade och dängde kring hans hufvud.

»Hoppsan!» fortfor Sandström med ökad munterhet; »vi representera det lilla Sverige, som alltid får sitta emellan för Ryssland och England... hoppsan!... dobra borusski, yes, yes, god dam!»

Efter en kort stund och kanske generadt af det lilla Sveriges inblandning i saken, lemnade diplomaternas slädparti banan, ilande förbi en blind gubbe som sjöng och spelade fiol af alla krafter, men utan att af de förbifarande röna den ringaste uppmuntran.

»Nej, men se bara!» ropade Sandström förargad till mig; »diplomaterna behandla den blinde gubben såsom de behandla de blinda folken... Lyckligtvis är det fattiga Sverige qvar och färdigt att som vanligt betala fiolerna,» tillade han och kastade sin plånbok åt den stackars spelmannen.

Derefter åkte vi direkte hem, Sandström särdeles förtjust öfver det karnevalsskämt han spelat och som onekligen gaf en komisk anstrykning åt diplomaternas tillställning, hvarom långt förut varit både taladt och tryckt. Diplomatien vill beskratta, men icke beskrattas.

»Jag kunde icke hålla mitt löfte att bjuda dig på middag,» sade Sandström, när vi stigit ur släden, »ty jag är alldeles pank.»

»Jag vet det,» sade jag, » det kostar pengar att representera ett land, om än aldrig så ringa.»

»Du tycker säkert att det var för mycket för ett fiolsolo i en snödrifva,» yttrade Sandström; »men hvem hade väl tillfälle att bläddra i plånboken!... Och för öfrigt, hvem anser du för den lyckligaste bland alla dem vi sågo på isbanan i dag? Hvem, om icke den blinde gubben, som vet sig trygg mot hungersnöden åtminstone för en månad och som dertill på köpet är blind för verldens högmod, flärd och förakt!... Min själ, jag ångrade förlusten af min plånbok; kanske är det i dag för första gången det varit någon välsignelse i den.»

Med en tår i ögat tryckte jag Sandströms hand, hvarefter vi skildes. Äfven jag var nöjd med min dag: jag hade både skrattat och gråtit.

Vid Lidingöbro.*

xel Wendel hette en annan af mina skolkamrater. Stundom sluten ända till dysterhet och stundom vild ända till galenskap, var han föga omtyckt af den öfriga skolungdomen. Han hade emellertid valt läkaryrket och var välbeställd medicine kandidat, när vi åter sammanträffade. Han besökte mig ofta, mindre dock af några oss emellan rådande sympatier, än derför att hyrkuskverket, vid hvilket jag var anstäld, låg halfvägs mellan hans bostad på norr och Garnisonssjukhuset, der han tjenstgjorde som underläkare. Medan han vid sådana tillfällen en half timme hvilade på mitt kontor, sittande vid andra sidan af min pulpet, brukade han vanligtvis icke yttra ett ord, men klåttrade i stället ett ark papper fullt med idel hemska figurer, såsom likkistor, stympade menniskokroppar med mera dylikt. De senare figurerna tillskref jag hans studier i anatomien; men att han beständigt fantiserade om likkistor, syntes mig föga hugnesamt för hans varande eller blifvande patienter.

Han hade ett mycket ovalt ansigte, tunna läppar, smal, krokig näsa, stora, utstående, dunkelblå ögon. Fruntimmerna lära ha funnit hans ansigte särdeles intressant. Men dylika anleten ha alltid förefallit mig olycksbådande; jag tyckte mig i dem läsa en lefnad, upprörd af våldsamma passioner och med ett våldsamt slut. De breda och köttiga ansigtena deremot bebåda merendels ett lugnt och lyckosamt lif,

* Denna bro, som vid tiden för denna berättelse från Djurgården vid Lidingöbro värdshus ledde öfver Lilla Värtan till Lidingön, bygdes 1800 och var en af de längsta flottbroar i Europa. Den är numera borttagen och ersatt med en annan längre upp i fjärden mellan Ropsten och Thorsvik på Lidingön.

hastigt och utan smärtor ändadt af ett slaganfall, efter en grundligt intagen kalasmiddag eller supé.

»Har du någonsin varit kär?» frågade han mig en dag.

»Mycket litet,» svarade jag.

»Du har då aldrig erfarit den konflikt som uppkommer, när himmel och helvete mötas i ett menniskohjerta?»

»Hå, kan det vara så svårt?» sporde jag, något förvånad öfver hans oväntade språksamhet den gången.

»När man älskar och älskas tillbaka, då har man himlen i sitt bröst,» förklarade han, resande sig upp och mätande

golfvet med stora steg; »men snart visar sig djefvulen, än klättrande på bördens stamträd från gren till gren, än krypande ur låset på rikedomens kassakista, och derför ...»

Jag fick ej höra mer, ty någon ropade på mig från gården, och jag måste ut. Sedan såg jag honom icke på

runda tvenne månader. Ändtligen kom han till mig en eftermiddag, ovanligt blek och med ögon stirrande mot jorden.

»Kan jag få en täckvagn i afton klockan sju?» frågade han med dof stämma.

»Hvart skall den köra?»

»Till ... till Lidingöbro ... till värdshuset.»

»Och hvar skall den hemta?»

»Hvar den skall hemta?... Åhjo, vid... vid hörnet af Odinsgatan och Brunkebergs torg.»

»Godt!» svarade jag och antecknade genast beställningen. Men när jag tog mina ögon från kontorsboken, var Wendel försvunnen, så att jag icke kom att fråga honom om orsaken till hans långa bortovaro eller till hans mer än vanligt hemska sinnesstämning.

Hans bleka bild sväfvade emellertid för min blick, och hans dofva röst genljöd immerfort i mitt öra. Drifven af en plågsam oro, besteg jag sjelf kuskbocken och höll med mitt ekipage klockan 7 på bestämd plats. Tvenne personer, en karl och ett tätt beslöjadt fruntimmer, närmade sig genast vagnen. Vikande min krage upp öfver öronen, steg jag ned och öppnade vagnsdörren. Utan att yttra något stego de två in, och derefter körde jag till Lidingö värdshus, med möda återfinnande den eljest så väl kända vägen, ty oktoberqvällen var en af de mörkaste jag upplefvat.

Jag höll framför värdshustrappan. De två stego ur lika tysta som de kommit och trädde in i värdshuset. Jag hade väntat utanför en qvarts timme ungefär, då uppasserskan bad mig stiga upp till herrskapet, hvilket jag också gjorde. I ett af gästrummen en trappa upp fann jag de två, fruntimret sittande på en soffa framför ett bord, försedt med en champagnebutelj och tvenne stora halffylda glas, och Wendel på en stol midt emot henne med ryggen vänd mot dörren. Det var en svartklädd, mycket ung flicka med ett ansigte af utomordentlig skönhet, såsom jag tyckte, ehuru hvitt och orörligt som marmor.

»Hvad kostar vagnen?» frågade Wendel.

»Det är väl god tid med den saken,» svarade jag, »ty jag förmodar att herrskapet åker hem.»

Wendel spratt till och vände sig om.

»Höglund!» mumlade han mellan tänderna.

»Det fans ingen annan kusk för tillfället,» upplyste jag.

»Här äro pengar för vagnen,» sade han och räckte mig några sedlar.

»Det är jemt dubbelt för mycket,» anmärkte jag och lade hälften tillbaka på bordet; »men hur länge skall jag vänta med vagnen?»

»Kör hem!»

»Ensam?»

»Ja!» ropade Wendel med otålighet.

Jag kastade ännu en blick på denna grupp af så föga lif och lycka, trots ungdom, skönhet och champagne, och aflägsnade mig derefter.

Det dröjde icke länge förrän de två äfven kommo ned och närmade sig bron, arm i arm. Qvällen var verkligen så mörk, att man bokstafligen icke såg handen för ögonen, men jag följde de knarrande stegen, sjelf gående så ljudlöst jag kunde.

»Kostar två skilling,» tillkännagaf gumman, som uppbar broafgiften.

»För fram och tillbaka?» frågade jag.

»Då kostar det fyra,» svarade hon; »men jag tänkte, att herrn hörde till herrskapet, som nyss gick genom grinden.»

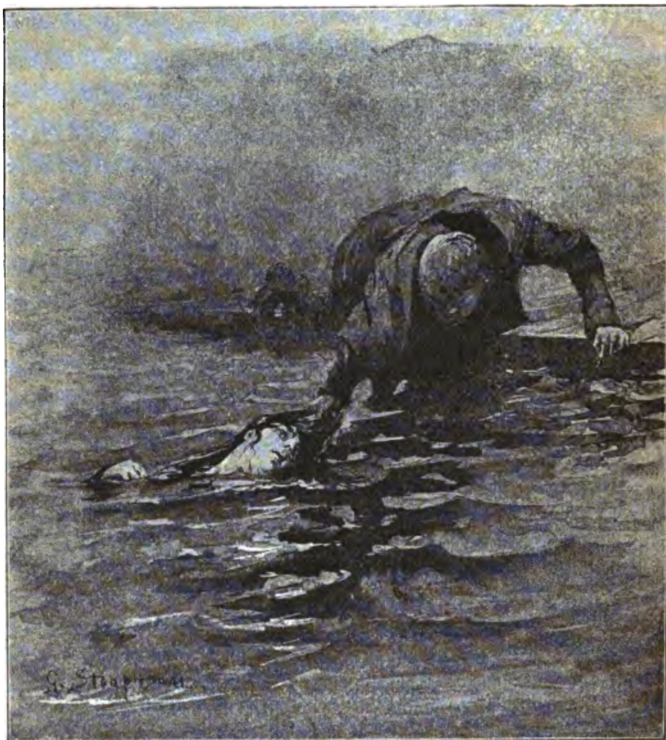
»Och herrskapet betalte?»

»Bara för fram.»

Jag kastade slantarne åt gumman och skyndade efter öfver bron. Himmel, bro och vatten, öfverdragna af samma ogenomträngliga svarta färg, voro liksom sammangjutna i ett, men mina öron uppfångade de framför mig knarrande fjäten. Efter någon stund tystnade de. Derefter och nästan ögonblickligen hördes en qvinnas utrop: »O, min Gud!» hvarpå följde ett starkt plumsande i vattnet. Med ett skrik, som kunde höras vidt omkring, störtade jag fram mot den sidan af bron, hvarifrån jag hörde det der utropet. Kastande mig framstupa och med venstra handen hållande mig fast vid brokanten, famlade jag med den högra i vattnet på ett ställe, der jag trodde mig hafva varsnat några ringar på vattenytan. Jag kände snart någonting fastna mellan fingrarna, grep derom och började lyfta af alla mina krafter. Då glänste mot mig, trots aftonens täta mörker, ett likblekt ansigte, en qvinnas, i hvars långa stripiga hår jag höll. Jag tyckte riktigt att det spred sig ett sken rundt omkring, liksom hade jag dragit månen ur djupet. Jag lyckades närma detta hufvud intill brokanten, men oaktadt min arm anses vara bland de starkaste, förmådde jag ej draga upp kroppen på bron. Det var som om en dold makt, på djupets vägnar, väldigt kämpade med mig om mitt eröfrade byte. Under mina ansträngningar att hålla det der hufvudet åtminstone öfver vattenytan, kände jag min arm, som dessutom skafdes mot den hvassa brokanten, allt mer och mer förlamas, då

på mina ideligen förnyade rop om hjelp folk ändtligen ankom, som hjelpte mig draga upp på bron först *hennes* kropp och sedan *hans*, hvilken befans liksom fastnaglad vid den förras ben och fötter.

Jag vill icke utförligare beskrifva, huru vi bemödade oss att få lif i dessa olyckliga, men hvilket blott lyckades

med henne; huru hon vid återkommen sans utstötte de mest sönderslitande rop på »Axel! Axel!»; huru jag med våld måste återföra henne till staden; huru jag körde gata upp och gata ned, innan jag fick veta hennes föräldrars namn och hemvist; huru en moder, halfgalen af på en gång förtviflan och glädjerus, slöt sitt återvunna barn i sina armar,

medan fadern slungade förbannelser på förbannelser öfver den olycklige dödes hufvud; samt slutligen huru jag sjelf, ganska knapphändigt affärdad, fastän jag trott mig förtjena åtminstone några ord af tacksamhet, rusade hem och, uttröttad till kropp och själ, insomnade under de oroligaste drömmar.

Denna hemska afton blef af något inflytande på mitt lif, ty samma oroliga drömmar skulle i en framtid återkomma med föga förändring. Axel Wendel hade testamenterat mig dem, kanske af hämd för det jag ryckt en utkorad brud ur hans och dödens armar.

En afton i Aurora-orden.*

Icke utan mycket vigilerande lyckades det mig slutligen att bli ledamot af Aurora-orden. Visserligen stod jag temmeligen väl hos alla som kände mig, och ingen hade, mig veterligen, något mot min konduit att anmärka; men jag satt en och annan gång på kuskbocken, och denna plats ansågs mindre passande för en ordensledamot. Jag invände väl, att sådant blott skedde vid högtidligare tillfällen, men man svarade, att deruti låge det mest fördömliga, enär jag just derigenom blefve en för mycket framstående personlighet och för mycket bemärkt af en verld, som mera fäste sig vid menniskans yttre ställning i lifvet, än vid de inre egenskaperna. Det gick icke gerna an, menade man, att samme kavaljer, som ena dagen från en kuskbock smackade åt ett par tröttkörda hyrkampar, den andra konverserade med en dam på ordensbalen och kanske samma dam som han nyss förut kört dit. Äfven vore det tänkbart att de ordensledamöter, som åkte på kredit hos min principal, men ännu voro skyldiga för skjutsen, möjligen kunde, vid åsynen af den som förde räkenskaperna och följaktligen bäst hade reda på deras syndaregister, finna sig på ett obehagligt sätt störda i sitt nöje för aftonen. Kort och godt, med afseende jemväl å kuskbocken, den sig upphöjer, han varder förnedrad.

Men lyckan ville, att jag hade en viss talang i deklamationskonsten. Af naturen begåfvad med en ovanligt klar

* Detta särdeles trefliga ordenssällskap, som hade sina sammankomster uti f. d. Kirsteinska huset och förnämligast sysselsatte sig med dans och dramatiska tillställningar, upphörde för några och tjugu år sedan. Mången erinrar sig säkerligen ännu den gamla lokalen med dess prydliga danssalong och nätta teater.

och välljudande stämma, hade jag på senare tiden tagit mig till att recitera poem af svenska skalder, dem jag, så mycket min tid det medgaf, med förkärlek studerade. Sålunda hade jag t. ex. hos en borgarfamilj på norr vid något högtidligt tillfälle deklamerat Spastara af Lidner samt Tegnérs Axel och det med sådan framgång, att skalden Ingelman, som var närvarande, icke blott komplimenterade mig derför, utan äfven proponerade brorskål med min ringa person.

»Den som kan recitera ett skönt poem med värma och sanning,» yttrade den älsklige skalden, »den har samma värma som poemets författare och känner sanningen lika djupt som han.»

Det är klart, att ett sådant ord skulle uppmuntra mig till fortfarande öfningar. Jag känner icke, huru Aurora-ordens dåvarande mästare, kammarrådet G**, fått veta något om denna min förmåga, men en dag blef jag uppkallad till honom.

»Herrn har länge velat in i Aurora-orden,» sade han; »gör ingenting att herrn är hyrkuskbokhållare, ty talangen utjemnar allt. Herrn skall debutera uti melodramen till ett oratorium, som jag komponerat.»

Kammarrådet G**, duglig embetsman samt för öfrigt en af de hederligaste och mest humana menniskor under solen, hade en obetvinglig vurm för att komponera, isynnerhet operamusik. Sjelfva Mozart har säkerligen icke nedskrifvit så mycket notpapper som G**. I likhet med andra kompositörer ansatt af reminiscenser ur stora mästares verk, var han likväl ärligare än andra plagiatörer, ty när desse blott togo några takter af Mozart eller Weber och måhända bortfuskade dem, tog deremot G** not för not hela ouverturer, arier och körer, hvilket hade till följd, att G**s musik oftast var som om Mozart eller Weber sjelfva hade skrifvit den. Rättvisligen bör dock erkännas, att G** komponerat några visor, lika vackra som originella, t. ex.: »Bland glada vänner sjung, le och drick» etc., hvilken på den tiden allmänt sjöngs och omtycktes.

Nu var saken den, att uti Aurora-orden skulle hållas en parentation öfver den förre, nyligen aflidne stormästaren, en mycket ansedd handlande i Stockholm vid namn Rinnberg, stor vän af musiken och dansen, men äfven af bordet och glaset. Det var till firande af hans minne som G**

komponerat det oratorium, hvaruti jag såsom deklamator skulle uppträda.

Jag var naturligtvis med på alla repetitionerna och skördade beröm både af kompositören och andra. Ändtligen kom den högtidliga aftonen. Den lilla teatersalongen var öfverfull, och orkestern, anförd af kompositören sjelf, utförde introduktionen, som mycket erinrade om den verldsbekanta menuetten i Don Juan. Derefter uppgick ridån, och på scenen visade sig en talrik grupp af ordensledamöter, tillhörande begge könen, herrarne i svarta kläder och damerna i hvita klädningar med kransar af orangeblommor i håret. Jag var ännu ej framme på scenen, ty jag förestälde ett slags genius, kostymerad i den antika fotsida drägten, men med vingar på ryggen, och jag skulle först vid slutet af kören nedkomma på en sky, för att — besynnerligt nog — med jordens förlust och saknad äfven förena himmelens.

På introduktionen följde ett solo, hvaraf man genast hörde, att Kaspers visa i Friskytten: »Här i jordens jemmerdal» hel och hållen föresväfvat kompositören. Hvem som författat texten till ifrågavarande oratorium öfver den i tiden så lefnadslustige Rinnberg, känner jag ej.

Solo.

Rinn, rinn, Rinnberg nu sitt lopp
Full, full, full, fullbordat har.
Han sitt lopp fullbordat.
Trogen, trägen i sitt kall,
Har han lemnat lifvets svall
Och bekymren jordat.

Kör.

Rinn, rinn, Rinnberg nu sitt lopp
Full, full, full, fullbordat har, etc.

Det var just under denna kör som mitt nedstigande på en sky började. Men skyn, på hvilken jag stod, var, änskönt af trä, icke bastantare än de verkliga skyarna, åtminstone tålde den icke vid en engel af min kroppskonstitution, ty på halfva vägen till jorden brast en lina itu och jag föll framstupa med näsan mot golfvet, och det med en skräll som om åskan slagit ned. Ungefär så måtte det ha gått

till, när afgrundens furste i skapelsens början hals öfver hufvud vräktes ur Guds himmel och ned i djupet. Säkert är, att äfven mitt fall gjorde en satans effekt. Rop af ängslan, blandade med skratt, ljödo från salongen.

Men snart var jag på benen och trädde, hållande näsduken för min blödande näsa, fram på scenen så nära rampen som möjligt.

»Bravo!» ropade halfhögt till mig kammarrådet G** från sin anförarstol i orkestern; »gå på bara, det går nog!»

Jag började oförfärad melodramen, under ett svagt tremulando af orkestern.

Så är jag ändtligt kommen ibland er.
Från himlars salighet jag skyndat ner.

Fnissningar hördes från alla sidor af salongen, men hvilka likväl öfverröstades af orkestern, som på sin anförares kommando spelade forte der det egentligen bort vara piano. Jag fortsatte:

Jag kommen är bland eder för att höra
De bittra klagoljud, som redan nått mitt öra.

Nu bröt skrattet löst och nedtystade orkestern. Endast en piccolaflöjt, som af kompositören fått det vigtiga uppdraget att i högsta instansen skildra både jordens och himmelens saknad, höll ut i det längsta, men liknade i detta buller pipet af en jagad råtta, hvilket icke litet bidrog att öka publikens munterhet samt min och kompositörens förtviflan.

»Fortfar, fortfar!» ropade denne emellertid uppmuntrande till mig, oaktadt ångestsvetten stod honom sjelf i pannan; »bara jag väl kommer in i ess dur så...»

Men nu blef icke blott han, utan äfven publiken i sin ordning afbruten af en qvinnas anskri, det mest hjertslitande man kunde höra. Jag såg åskådarne i salongen resa sig upp från sina bänkar, och jag kände mig sjelf på ett underbart sätt gripen deraf, ty det föreföll mig som om jag förut en gång hört samma skrik. Jag rusade från teatern, lemnande publiken, oratoriet och kompositören åt sitt öde. Inkommen i klädlogen, kastade jag af mig den himmelska skruden, som beredt mig så föga välsignelse, och drog på mig mina egna kläder. Hastigt öppnades dörren, och jag igenkände i den inträdande en af direktionens ledamöter.

»Det gick inte bra i afton,» yttrade denne.

»Jag vet det,» svarade jag, »och hvems felet är, det vete himlen eller, rättare sagdt, den som hissade ner den. Teatern måste ha en dålig maskinist.»

»Emellertid gjorde allt det der ett högst obehagligt intryck,» fortfor direktören.

»Jag tyckte snarare, att de hade öfvermåttan roligt derute i salongen,» invände jag.

»Men vet då herrn inte hvad som skedde sedan?»

»Hvad var det som skedde?»

»Jo, att en ung dam, skönare än de tre Gracerna, vid åsynen af herrn föll i de våldsammaste konvulsioner.»

»Och hvem är denna unga dam?»

»Hon är dotter till den rike brukspatron Dillman, som i dag för första gången hedrar oss med sin och sin familjs närvaro.»

Nu begrep jag, hvarför det der skriket från salongen gjorde ett så djupt intryck på mig. Det var nemligen samma unga dam, som jag fem månader förut dragit ur sjön vid Lidingöbro.

»Men hvad är meningen med allt det här?» frågade jag slutligen.

»Jo,» svarade direktören med en viss förlägenhet, »att be herrn vara god att, *i fall* herrn efteråt går ner i salongen, så mycket som möjligt undvika att bli bemärkt af henne och hennes anhöriga.»

»*I fall* jag går ner!» upprepade jag rätt förargad; »var lugn, min herre! Jag har i afton fått nog både af Aurora och Gracerna .... godnatt!»

Jag rusade på dörren och sprang hem. Den natten drömde jag i flere repriser om händelsen vid Lidingöbro. Jag tyckte, att jag oupphörligen drog månen ur djupet; men jag tyckte också i detsamma, att alla Saltsjöns vågor skrattade åt mig.

Ett nytt missöde.

erkligen stort var det obehag jag rönte af min debut i Aurora-orden. Till allt var jag skuld: till oratoriets misslyckande, till himlens fall, till sorgefestens på en gång komiska och tragiska slut. »Det är följden att låta en hyrkuskbokhållare komma ner från himlen,» sade en. »Der går den flygande hyrkusken,» sade en annan, pekande på mig. Till råga på förargelsen gick äfven det ryktet, att jag vid något tillfälle skulle ha uppfört mig så oskickligt och rått mot en ung dam ur den bättre samhällsklassen, att min blotta åsyn var tillräcklig att skrämma ihjel henne. Jag grämde mig djupt deråt, ty vid min ålder är man naturligtvis känslig för menniskors omdöme. Det är först när man upphört att drömma, som man med lugn kan sätta sig öfver allt. Dertill kom att min stackars mor, som snart fick del af allt detta, insjuknade af sorg. En dag förtrodde jag Theodor Sandström mina bekymmer.

«Du skall få en lysande upprättelse, kära Figge!» utlofvade Sandström, och han höll ord, ty fjorton dagar derefter inträdde på kontoret en betjent i rikt livré och lemnade mig ett bref med friherrligt sigill och utanskriften till »Högädle herr bokhållaren F. Höglund». Innehållet var en bjudning på té och supé hos general R***. Jag ilade till min mor. Hon blef icke allenast på ögonblicket frisk, utan rusade ut med bjudningsbrefvet i hand, besökande både bekanta och obekanta, och innan solen sjönk öfver denna dag, kände hela Clara församling min lycka, och snopna blefvo mina vedersakare.

Min mor fick nu ett fasligt, men kärt bestyr med min toalett, och när hon väl fått allt i ordning, sprang hon ur hus och i hus för att visa halsduken, skjortan och lös-

manchetterna, som jag på den stora dagen skulle begagna. Ändtligen kom den stora dagen.

»Figge!» förmanade min mor; »när du bockar dig, så skrapa för all del med högra foten, jag har bedt skomakaren lägga dubbelt med knarrläder i dina lackerade skor; lägg bara en sockerbit i tekoppen och häll i himlens namn inte grädda uti så att det rinner öfver, tag bara ett enda tebröd och rör bara med fingerspetsarne vid damernas händer,

drick inte punsch när du ska dansa, men tugga i stället på de här pastillerna jag ger dig, så luktar du godt, och när du dansar, så dansa som om du inte dansade, utan figurera i gående först åt höger och så åt venster, och hoppa inte som en kråka när du ska öfver golfvet, men när du annars går, så lyft lätt och behagligt på fötterna som en tupp. Gud välsigne dig, mitt barn, nu kan jag nöjd lägga mina ögon tillhopa, se'n jag vet att du umgås med generaler och amiraler, ge mig nu en kyss, min lilla gosse, fast nej, gör

det inte, för du bara skrynklar ner din krage; så vackra öfverstyng får du inte se på sjelfva hofvet, vill jag lofva; kanske kungen kommer på balen, jag har många gånger helsat på Carl Johan och Carl Johan har helsat på mig, ack hvad han är söt när han äter på Rosendal och...»

Sandström kom i detsamma och hemtade mig.

»Du är fin som en brudgum,» sade han under vägen; »var nu bara inte för mycket ödmjuk och tafatt... Man bör alltid sätta sig på sina höga hästar, om än aldrig så magra, ty gör man det inte i tid, så löper man fara att bli öfverkörd vid första hörn af salongen... Men inte behöfver du för det skryta öfver att du åker i egna vagnar eller rättare på dem,» tillade han skämtande och skrattande på sitt vanliga sätt.

»Men,» yttrade jag, »konversationen är väl...»

»Prat!» inföll Sandström; »tala om väder och vind, som en väderspåman, och far ut, som en profoss, mot allt som är skönt, ädelt och stort... Beröm aldrig någon annan än den du talar med, så framt du vill vinna sympatier... Tala illa så bra som möjligt om allting, och du har genast verlden på din sida.»

»Det var en hisklig lära,» anmärkte jag.

»Sant, men den är den klokaste en varelse kan följa, som i första rummet ser på sin egen fördel... Vill du en gång bli din egen hyrkusk, så måste du följa den.»

»Men jag har hört att sanningen varar längst.»

»Sanningen varar, men dess bekännare förgås; de tömma giftbägaren med Sokrates, de korsfästas med Kristus.»

»Du blir aldrig din egen, Sandström, aldrig ordinarie embetsman i staten.»

»Aldrig ordinarie embetsman i staten måhända,» svarade han, »men alltid, alltid min egen. Lägga armarna i kors medan skurkarna handla, tiga medan lögnen ryter, det skall jag aldrig kunna göra... Men nog nu härom för denna gång. Jag får likväl förbereda dig på att det hus, dit jag nu inför dig, är ett undantag från den vanliga regeln. General R*** är en hedersman och älskar att se sig omgifven af män med talang och intagande qvinnor. God vän till hans söner, har jag dem att tacka för den lyckan att möjligtvis i afton få dig till vis-à-vis i en kadrill. Hur är det, du är ju stor valsör, om jag mins rätt?»

»Jag för temligen bra, har man sagt mig.»

»Godt! Valsa ihjel två fröknar, och du blir bestämdt gift med den tredje.»

Under dylika samspråk hunno vi snart vårt mål. Sandström införde mig i en rikt eklärerad våning, vimlande af talrika gäster. Sedan jag blifvit presenterad för värden och hans söner, hvilka utan ringaste tillstymmelse till förnärmande nedlåtenhet med vänlighet mottogo mig, blandade jag mig med det öfriga sällskapet, drack te med hatten under venstra armen, förtärde glace och punsch utan att taga af mig handskarna, sade ej ett enda ord, men drog upp rynkor i pannan, såsom jag såg de öfriga ungherrarne göra, förmodligen för att se visa ut.

Dock förmärktes visst icke någon brist på ljusa och sköna tankar, klädda i det mest vältaliga språk. Många den tidens notabiliteter voro närvarande, bland hvilka jag särskildt fäste min uppmärksamhet vid expeditionssekreteraren Askelöf och kanslirådet Wallmark, begge åtnjutande ett högt anseende såsom litteratörer*. Jag minnes ett yttrande af den senare under ett samtal om gamla och nya skolan.

»Man beskyller Svenska akademien för stelhet i formen,» sade Wallmark; »men Aganippens källa har hon likväl alltid hållit ren; och hvad har dess förr så klara våg vunnit på att upproras och grumlas af en skola, som tager det dunkla för det djupa och det bizarra för det sköna?»

Sandström förde mig efter någon stund ut i danssalongen.

»Jag ser att man redan uppstält sig för kadrillen,» sade han; »men till nästa måste jag skaffa dig en dam, och till en början får du kanske åtnöja dig med en ofrälse skönhet... Om du ändå hade notarietitel, stackars Höglund! Om du åtminstone vore extra i auktionsverket, i stället för ordinarie vid ett hyrkuskverk!... Men hvem kan den der vackra flickan vara, som just nu är framme i figurén?»... Lockar af korpen, panna af snön, ögon af den eviga natten och mun af den eviga morgonens glöd!... Med henne skulle jag kunna dansa, om jag också gick på träben... Ser du henne inte, Höglund?»

Jag såg, men kände mig förstelnad, liksom hade jag sett Medusas hufvud, ty jag såg ett nytt missöde utbreda

* Askelöf, Minervas frejdade utgifvare, dog 1848, men Wallmark dog för några år sedan på Kungsör i mycket hög ålder.

sina svarta vingar öfver mitt hufvud. Det slog ned, ty innan jag hann aflägsna mig, hade hennes blickar mött mina. Hon stannade orörlig midt i figurén, började sedan vackla och föll slutligen med ett skrik i sin kavaljers armar.

Förskräckt öfver att, ehuru oskyldig, ånyo ha förorsakat en skandal, smög jag mig ur danssalen ut i tamburen och ur tamburen ut på gatan, styrande hemåt. Således återigen *hon* — hon vid Lidingöbro, denna bro som blifvit mig så

fatal och om hvilken jag den natten ånyo drömde. Jag tyckte, att jag i evig oro vandrade fram och tillbaka öfver den med mina lackerade skor i det öfversköljande vattnet, och min enda tröst var att jag, tack vare drömmen, slapp betala bropengar.

»Nå, hvad hade de till supén?» frågade mig dagen derefter min mor, sedan jag för henne omtalat allt utom mitt tidiga aflägsnande eller orsaken dertill.

»Det vet jag inte,» svarade jag, »ty som jag inte var hungrig, så åt jag heller ingenting.»

»Kors så'n toker du var! ... inte behöfver man vara hungrig för att kunna supera, men jag vet hvad de hade jag. Först var det hönsbuljong med windtböjtlar och så var det brynt späckadt kalflår med oliver och makaroni och så var det ugnstekt gädda med champinjoner och kaprissås och så var det späckadt gåsbröst med italiensk sås och frivoliteter och så var det kapun med tryffel och så var det marengtårta med vaniljglace och så ...»

»Men hur i all verlden vet mamma allt det der?» inföll jag.

»Jo, jag var der, ser du, jag känner hushållerskan mamsell Lindström, ser du, men tappa inte vantarna för det, tycker du att jag skulle låta förstå att jag, fattig qvinna, hade en son som dansade bland grefvar och baroner på högvälborne herr generalens och kommendörens stora bal, kors att du inte hört talas om mamsell Lindström, hon har lösbena och fästman gubevars.»

Det var föga uppbyggeligt att höra talas om en supé som jag ej fått smaka; men så njöt min mor så mycket mer vid blotta tanken på att något af alla dessa läckerheter kunnat komma hennes son till godo. Med djup rörelse slöt jag henne i mina armar, ty en mor är ändå alltid den bästa vännen.

Evelina.

En dag vid ett besök hos min mor fann jag henne mot vanligheten mycket nedslagen. Tårarna stodo henne i ögonen och, hvad som värre var, hon, som aldrig led brist på ord, var stum, och jag måste flere gånger upprepa min fråga om orsaken till hennes bedröfvelse, innan hon kom sig för att svara.

»Det här huset har fått en ny värd,» svarade hon ändtligen.

»Nå, än se'n?»

»Och han skall vid nästa flyttning sjelf flytta upp i första våningen.»

»Nå, hvad ondt deri?»

»Men jag är uppsagd till afflyttning, jag, som nu bott här i sju år och trifs så bra i mitt lilla rum och mitt lilla kök . . . aldrig kan jag på annat ställe få så bra som jag har det här.»

»Hvem är den nye värden?»

»En brukspatron som heter Dillman.»

»Brukspatron Dillman!» upprepade jag studsande.

»Jag sade kommissionären, att jag gerna ville öka på hyran,» fortfor min mor, »och jag grät och bad, men kom-

missionären svarade, att brukspatronen strängeligen ålagt honom att uppsäga mig och hyra ut lokalen åt en annan.»

»Hyra ut lokalen åt en annan utan att först fråga den gamla hyresgästen om hon vill bo qvar mot ökad hyra!»

»Ja, mitt barn, är det inte obilligt, omenskligt? Och jag som tänkte få bo här till döddagar!» tillade min mor snyftande.

Bunden af ett gifvet löfte, hade jag ej för någon omtalat det högst egna förhållande, hvaruti jag stod till Dillmanska familjen, ja, icke ens för min mor, helst jag fruktade att hon, i sin välmening för mig, alltför mycket skulle variera på detta redan bedröfliga ämne. Sedan jag tröstat min mor med den försäkran, att hon icke skulle flytta från det hem, som genom beqvämlighet och vana blifvit henne så kärt, lemnade jag henne.

Sättande denna händelse, som väl mycket liknade förföljelse, i sammanhang med det obehag jag redan haft för den familjens skull, fattade jag mitt beslut och begaf mig genast till det hus vid Regeringsgatan, som både egdes och beboddes af samme brukspatron. Det var på förmiddagen.

»Brukspatronen gick nyss ut,» underrättade betjenten.

»Men hans fru är säkert hemma,» yttrade jag, »och jag önskade få tala med henne.»

»Hvem får jag anmäla?»

Jag dröjde en stund med svaret.

»Min person är okänd,» sade jag slutligen; »men jag är resande och har ett högst vigtigt uppdrag att framföra rörande herrskapets bruksegendom i Bergslagen.»

Betjenten aflägsnade sig, återkom och bad mig stiga in till frun. Jag gick igenom några stora, rikt möblerade rum och befann mig snart uti ett mindre kabinett inför fru Dillman och hennes dotter.

Modern kunde då vara omkring fyrtio år, en ålder då qvinnans skönhet, i fall hon haft någon, är betydligt i aftagande, men likväl icke sällan flammar upp innan den fullkomligt slocknar, och det med en glans som täflar med morgonens, någon gång till och med öfverträffande denna genom mildhet, ljufhet och lugn. Det är icke mer något som strålar, bländar, bränner och oroar; men hvad nu är svalkar, hugsvalar, bjuder förtroende och frid. Så föreföll mig modern. Man kunde se, att hon strålat och oroat i sin ungdom; man såg, att hon hugsvalade och lyckliggjorde nu.

Hvad dottern beträffade, så är hennes intagande bild redan vid några föregående tillfällen, om också i hastighet tecknad. Men det var något som fattades denna unga flicka, och det var lyckan. Lycklig, skulle hon hafva inspirerat kanske mer än mången annan af hennes kön, ty lyckan är qvinnans poesi och förskönar hennes ansigte, liksom guldet eller diamanten förskönar hennes toalett. Lyckligt, skulle hennes ansigte varit ett af dessa transparanta, genom hvilka en menniskas blick kan tränga, liksom solens stråle genom ett rent glas. Men man såg, att ett moln hade vidrört detta klara glas och lemnat imma qvar på dess yta. Emellertid var bilden af Evelina, så hette min bekantskap från Lidingöbro, sådan, att en gång sedd den aldrig kunde glömmas, äfven om man också, för att kunna det, kringskansade sig med all verldens filosofi. Det finnes verkligen varelser som, ehuru sköna och goda som Guds englar, man icke desto mindre önskade till Gud att man aldrig hade sett.

Men det kan jag försäkra, att jag, vid det tillfälle som nu är i fråga, hvarken hade ögon för den äldre damens junoniska gestalt eller den yngres Venus-ansigte, hvarken för aftonen eller morgonen. Jag såg blott i dem personer som med obehag, förargelser, ja, med förföljelse lönat den stora tjenst jag ansåg mig hafva bevisat dem. Dertill kom, att sinnet, gallan, eller hvad det heter, började sjuda öfver hos mig, ty annars hade jag säkerligen icke farit fram så påfluget och skoningslöst som jag då gjorde.

»Jag vet alls inte hur det står till på herrskapets jernbruk i Bergslagen,» började jag; »men det vet jag, att jag sjelf nu tänker smida medan jernet är varmt.»

Mor och dotter, som, vid första anblicken af min person, på en gång häftigt rest sig från soffan, stirrade på mig med stora, nästan orörliga ögon.

»Särskildt får jag be mamsell,» fortfor jag, »att icke dåna förrän jag haft den äran att tala till punkt.»

Dottern hvarken skrek eller dånade den gången, kanske just till följd af det burdusa i mitt framställningssätt.

»Men, min herre!» ropade modern; »det är i högsta grad förvånande att...»

»Javisst,» inföll jag; »men det är egentligen jag som bör förvånas. För ungefär sex månader sedan hade jag den lyckan eller kanske rättare den olyckan att draga mamsell ur sjön vid Lidingöbro.»

»Men ni har då inte det ringaste medlidande, min herre!» utropade med skäl modern, i det hon tog ett steg närmare mig.

»Medlidande!» upprepade jag; »jag skall hysa medlidande med hela verlden, jag, det förstås, men ingen, ingen med mig... Det är mycket möjligt, min fru, att jag dermed icke gjort er dotter någon särdeles tjenst, ty, sanningen att säga, hade det icke varit vida bättre för henne att dö med en sådan som Axel Wendel än att lefva med honom. Men, enligt min och säkerligen allas omdöme, är hvad som händt det bästa, nemligen att han är död och att mamsell lefver. En man, som icke kan dränka sig utan att nödvändigt ha en stackars flicka med sig i sällskap, är en gemen egoist, som verlden må vara glad öfver att vara qvitt.»

Dessa mina fraser kunde visserligen innebära någon sanning, men huru jag vid ett dylikt tillfälle kunde komma fram med sådana, har jag efteråt icke kunnat begripa.

»Men,» fortfor jag i min blinda ifver, »i hvad fall som helst har jag bevisat hennes föräldrar den största välgerning genom att återgifva dem deras enda barn, och för allt detta har jag knappast fått så mycket som ett simpelt tack en gång. Detta grämde mig i början, icke för något annat än för det att jag i ett slikt uppförande tydligen trodde mig upptäcka den förnäma eller rika verldens vanliga likgiltighet och förakt för en person med min ringa samhällsställning. Hade jag varit löjtnant vid gardet eller skrifvare i konungens kansli, så hade jag helt säkert blifvit bjuden till herrskapet både på té och supé och måhända äfven fått dansa första valsen med mamsell. Men jag fick för att dansa jag och supera med.»

Modern, synbart förlägen, sänkte sina blickar mot mattan; men dottern fortfor att oupphörligen ha sina fästa vid mig.

»Dock,» återtog jag, »oaktadt min ringhet, har jag alltid sträfvat efter umgänge med folk bättre än jag, men mina bemödanden ha stött på oförmodade hinder. Första gången jag är i Aurora-orden blir jag så godt som körd på dörren och det för mamsells skull. En annan gång är jag på bal hos general R***, men måste fly både från dansen och supén, och äfven det för mamsells skull. Slutligen faller det herrskapet in att köpa ett hus vid Gamla Kungsholmsbrogatan, och händelsen gör, att min mor sedan sju

år tillbaka bor i samma hus och der har sin trefnad. Men herrskapet, som sjelf tänker flytta dit, får veta att bland hyresgästerna finnes en fattig vaktmästarenka, som har den olyckan att vara mor till mig, som i min ordning har den olyckan att man skriker och dånar det första man får se mig. Som man med skäl misstänker, att jag kunde ha den stora ogrannlagenheten mot herrskapet att då och då besöka min mor, så uppsäger man hennes kontrakt. Hvar jag

Evelina.

sammanträffar med mamsell är jag säker på att bli körd på dörren; hvart min mor flyttar och dit det behagar herrskapet att flytta efter är min mor säker på att bli jagad på porten. Kort och godt, sonen biltog och modern husvill, och hvarför? Jo, derför att jag icke lät mamsell ligga qvar bland aborren, laken och strömmingen under Lidingöbro?»

Mot slutet af detta kostliga föredrag trodde jag mig upptäcka, att något liknande en strimma af leende började sprida sig öfver den unga damens läppar.

»Men,» återtog jag, i det jag mer direkt vände mig till dottern i huset, »hvaraf kommer det att jag alltid skall göra ett så obehagligt intryck på er? Hvad ondt har jag gjort? Har jag mig sjelf ovetande på något sätt förolämpat eller sårat er? Var det kanske obelefvadt af mig att vid det der tillfället fatta tag uti ert vackra glänsande hår, och hade jag kanske förut bort draga glacéhandskar på? Det är möjligt att jag var något närgången, men ...»

Nu afbröt mig den unga damen, men med det mest hjertliga och gälla skratt jag någonsin hört.

»Ack, min herre!» ropade modern, i det hon, strålande af den gladaste öfverraskning, slog sin arm om den skrattande flickans lif; »ni har gjort hvad hufvudstadens alla läkare, nöjen och förströelser icke förmått åstadkomma ... ni har till detta sorgens hem fört glädjen och lyckan!»

»Glädjen och lyckan!» upprepade jag något flat; »det var dock icke egentligen min mening, ty ...»

»Antingen det nu var meningen eller ej,» inföll modern, »så har just genom er en högst vigtig kris måhända inträffat, och i sådant fall har ni för andra gången återgifvit mig min dotter!»

Jag begrep ej det ringaste af allt detta.

Assessor Carlander.*

f det samtal, jag mellan fyra ögon hade med modern en stund efter mitt uppträde med henne och dottern, inhemtade jag åtskilligt, som sprider någon dager öfver det förflutna, för så vidt det afser de händelser jag kommit att berätta rörande Dillmanska familjen.

Axel Wendel, som råkat tillvinna sig dotterns kärlek, hade stött på ett oöfvervinneligt motstånd från föräldrarnas sida, någonting högst vanligt både i verkligheten och i romanen, helst när friaren blott är rik på kärlek och förhoppningar, men dottern deremot på sätt och vis har affärer med Jernkontoret och visar sig smyckad med några hundra tusen stenar rappadt tegel. För öfrigt tyckte föräldrarna icke det ringaste om hans person och voro dessutom af den tanken, att en läkare aldrig borde gifta sig på blotta kandidatexamen. Han bör först ha sin doktorshatt, så att, om han icke just egentligen *är* läkare, man åtminstone *ser* att han är doktor.

Unga damer tycka i allmänhet rätt mycket om läkare. Man får heta doktorinna, man har så godt som hela farmakopén på sina fem fingrar, och hur beqvämt är det icke att i akuta sjukdomsfall ha recepter och medikamenter så nära till hands! Såsom fruar händer det dem likväl icke sällan, att de finna sig något lurade på konfekten och att de ha föga glädje af sin promotion. Snart märker den hulda makan, att doktorn just till följd af sitt yrke mera tillhör verlden än doktorinnan; den fördömda ringklockan pinglar ständigt i hennes öron, lik en dödsringning öfver hennes egen lycka och frid; den tiger icke ens om nätterna.

* Dog i Stockholm 1848 vid 89 års ålder.

»Skall jag nu opp igen!» mumlar doktorn vresigt; »jag blir alldeles förkyld på det här sättet!»

Assessor Carlander.

»Ack, jag är det redan!» suckar doktorinnan; »jag tynar af och dör midt i läkarkonstens sköte!»

Men åter till Dillmanska familjen! Det första kärlekens ord Evelina hörde kom från Axel Wendels läppar. En fosforsticka är icke så lätt antänd som en oerfaren flickas bröst. Hela hennes barndom är ett kärlekens rotskott, och innan stjelken ännu hunnit stadga sig, tittar knoppen fram så späd och värnlös. Den förste, som ser och vill ha den, bryter den utan ringaste svårighet, ty törnet; rosens skyddsvakt, är ännu ej nog samladt och starkt till försvar för sin unga oskyldiga drottning. Sedan beror naturligtvis allt på honom som brutit henne. Hon kan möjligen, att vi så må uttrycka oss, inokuleras på en annan ädel och likstämmig växt, frodas och immerfort skjuta nya skott, lika vackra som hon sjelf; men hon kan också helt vårdslöst bli satt i ett vattenglas, för att lefva ett kort men fruset lif och dö innan hon hunnit utveckla sina blad eller efterlemna några frön som bevis på en lycklig tillvaro i verlden.

En oerfaren flickas hela fantasi grupperar sig kring den förföriska myten om Kupido med kogret och pilarne, dem han blindt strör ut öfver jordens bygder; hela sin bestämmelse tror hon vara att springa efter de der uddiga strålarna, att rikta dem mot andra, träffa andra, men framförallt bli träffad sjelf. Någon annan utrustning känner hon ej, och huru skulle hon också kunna tänka sig den bevingade guden i t. ex. doktorshatt, eller med lön af kongl. maj:t och kronan, eller i kryddbod med egen disk oeh egen borste till skylt? — Men så tänka föräldrarna desto mera i hennes ställe, än med och än utan skäl, och följden blir, att en friare, som endast kan sköta pilbågen, blir förvisad ur huset. Men att förvisa en gynnad älskare är ofta detsamma som att visa en älskarinna på dörren, helst när denna, liksom Evelina, är af ett svärmiskt och i hög grad exalteradt temperament. Det var fullkomligt med hennes sinne öfverensstämmande att följa sin älskling i döden, liksom det var fullkomligt likt Axel Wendels hemska karakter att vilja draga henne med sig i förderfvet, kanske blott för att hämnas på föräldrarna.

Ändtligen kom äfven min person på tapeten. Att åsynen af mig, som icke heller spelat en så obetydlig rol i det der uppträdet vid Lidingöbro, alltid skulle göra ett hemskt intryck på den unga flickan, behöfver ej förklaras, liksom att föräldrarna icke gerna kunde på te och supé bjuda en gäst, som ständigt hotade att skrämma slag på

dottern. Men mycket haltande var fruns förklaring öfver orsaken till den i öfrigt visade likgiltigheten för min person. Hon skylde på mannen, som var så upptagen af sina affärer, att han, ehuru af henne beständigt påmind, likväl beständigt glömde bort mig, ehuru han var ganska minnesgod, när han blef min moders hyresvärd.

Hvad nu särskildt angick den lyckliga kris, som jag emot allas och egen förmodan denna dag förorsakat, så upplyste modern, att Evelina på år och dag icke en enda gång dragit på mun och knappast talat ett enda ord; att den berömde läkaren assessor Carlander, som jemväl blifvit anlitad, bestämdt förklarat, att om man blott kunde hitta på något som riktigt roade henne, om man blott en enda gång kunde få henne i ett hjertligt skratt, så skulle på ögonblicket den olycksaliga förtrollningen brytas, men att sådant hitintills icke lyckats, trots föräldrarnes bemödanden att genom förströelser af alla slag jaga bort demonen.

»Men bar jag mig då verkligen så löjligt åt?» frågade jag slutligen.

»Ert uppträdande var så oväntadt, så brådstörtande,» svarade frun, »era ord så originella, jag skulle nästan kunna säga besatta, att... men förlåt mig, herr Höglund!... Ni måtte i alla fall ha ett mycket godt hjerta... ni ville vara ond, men det godmodiga röjde sig öfverallt... Emellertid vet ni hvad som följde... Evelina har skrattat... skrattat till dess hon uttröttad sjönk ned på soffan och föll i sömn, den lugnaste hon på länge åtnjutit och...»

»Assessorn kommer!» anmälde den inträdande betjenten.

Snart visade sig en liten mager gubbe med sträft, nästan jernhårdt ansigte, svart frack, stöfvelkragarna uppdragna öfver pantalongerna samt en guldkrycka i handen. Det var assessor Carlander, vanligen döddoktorn kallad, emedan han, till följd af sitt sträfva sätt att vara och tala, sällan tillkallades förrän i sista stunden, då naturligtvis läkarens sätt att vara upphör att vara en hufvudsak.

Jag hade dock min särskilda anledning att med välbehag betrakta detta sträfva ansigte, fast jag aldrig behöft anlita honom såsom läkare. Han brukade nemligen öfvervara examina i skolorna och satt då sugande på sin guldkrycka, utan att tilltala någon. En gång och när jag gick i secunda dummade jag mig på en dylik examen. Tillfrågad hvem det var som vann slaget vid Narva, uppgaf jag, alla häfde-

tecknare till trots, att det var Gustaf den andre Adolf. Mina kamrater bleknade, mina lärare rodnade, mina åhörare skrattade. Men assessor Carlander tog kryckan och äfven bladet från munnen och sade:

»Intet premium vore stort nog för den der abcdarien, om hans uppgift vore sann, eller om den andre Gustaf, i stället för den tolfte Carl, då haft Sveriges affärer om hand.»

Detta oväntade yttrande halp mig verkligen, ty allas uppmärksamhet vändes från mig till assessor Carlander, hvilken snart kom i liflig disput med skalden och dåvarande statssekreteraren, sedermera biskopen i Kalmar, Kullberg, hvilken jemväl bevistade examen och troligen tog kung Carls parti. Från den stunden tänkte jag med tacksamhet på Carlander och Gustaf den andre Adolf, men var beständigt afvogt sinnad emot Kullberg och den tolfte Carl.

»Nå, hur är det nu igen?» frågade vid sitt inträde i Dillmans sal assessorn med sin vanliga barska stämma.

»Bättre, goda herr assessor!» svarade fru Dillman, skyndande emot honom; »mycket bättre, Gud vare lof!»

»Bättre?» upprepade Carlander ännu buttrare; »hvarför skickar man då efter mig? Vet man då inte att nästan hela min praktik består uti att se lik titta!... Adjö!»

Fru Dillman skyndade att för den gamle läkaren omtala hvad som händt, jemte den del jag haft i kuren, och till hvilket allt han lyssnade med fullkomligt orörliga anletsdrag.

»Men hvad skall Evelina nu ta in?» frågade hon derefter och sedan hon hviskat åt betjenten, att han skulle be mamsell komma ut.

»Hvad hon ska ta in?» upprepade Carlander. »Jo sängen eller soffan, i fall hon vill sofva, och frisk luft när hon stiger upp. Gör henne inte till en porslinsdocka på ett spegelbord, låt henne röra på sig, dra mangeln till exempel, men framför allt låt mig genast gå!»

»Jag kan nog föreställa mig, att herr assessorn har mycket att göra,» fortfor frun, som väntade på Evelina och derför ogerna ville släppa läkaren; »det skall vara grufligt så sjukligt uti staden, frossor och febrar både bland bättre och sämre... Det är obegripligt, att samma sjukdomar och eländen skola drabba alla klasser.»

»Ingenting är begripligare, min fru, »genmälde assessorn; »somliga ha för mycket att äta, andra för litet eller intet

att äta. Ge den fattige tillräckligt med sill och potatis och den rike bara potatis och sill, och det skall bli det bästa helsotillstånd i verlden... Adjö!»

Derpå gick han utan att invänta sin patient. Som icke heller jag hade något vidare på stället att göra, helst jag redan fått löfte om att min mor skulle få bo qvar, hvilket för mig var hufvudsaken, så tog äfven jag afsked och gick.

Nedkommen på gatan, fann jag assessor Carlander stående utanför porten, tittande än åt höger än åt venster, liksom hade han ännu ej bestämt sig för den väg han borde taga.

»Åh, se min unge confrater!» sade han, i det han fick ögonen på mig; »ni är lycklig i era kurer, min vän! Men hvad har ni annars för vitæ genus?»

»Jag förestår ett hyrkuskverk,» svarade jag.

»Då äro vi i dubbelt hänseende confratres,» yttrade Carlander; »ni kör och vänder med fullt ut lika dåliga resurser som vi läkare; men ni är lyckligare än någon af oss, ty ni skadar blott gatstenarna... Adjö!»

Min svåraste natt.

Brukspatron Dillman med familj flyttade in i sitt nya hus vid Gamla Kungsholmsbrogatan. Min mor fick icke allenast bo qvar, utan omfattades äfven med den största välvilja af familjen. Nästan dagligen gick mamsell Evelina ner till henne och aflägsnade sig aldrig utan att efterlemna något bevis af sin godhet och frikostighet. Från morgonen till qvällen puttrade kaffepannan i den lilla köksspisen, och min mor drack ej längre »på bit», såsom fattigt folk brukar, utan lade med en grefvinnas hela slösaktighet hela grabbnäfvar socker i koppen, bjöd mig på portvin eller madera, när jag kom, och stoppade mina fickor fulla med bakelser, när jag gick.

Min lilla kammare vid Röda bodarna saknade soffa; men soffdynor hade jag till öfverflöd, de vackraste tapisseriarbeten man kan tänka sig, hyrvagnar på stramalj och hyrhästar af sefirgarn. Hvad ett divansbord var, visste jag knappast; men väl hade jag en bordsduk, knuten eller virkad i de grannaste fasoner, en prydnad för en excellens' förmaksbord. Med ett ord, mamsell Evelina var outtröttlig i att visa mig, och för min skull min mor, all möjlig uppmärksamhet och tillgifvenhet. Ofta sammanträffade jag med henne hos min mor, och jag fortfor att både der och i våningen en trappa upp, dit jag numera icke sällan var bjuden, vara hennes rolighetsminister. Jag deklamerade, härmade både Almlöf och Sevelin, berättade historier, gjorde kortkonster och hittade på lekar med mera sådant.

»Men,» torde någon fråga mig, »blef du icke ända till galenskap förälskad i en varelse, så god och skön som hon och dertill med så stor förmögenhet, något som ej gerna kunde minska hennes värde?»

»Nej!» kan jag svara, och detta just till följd af alla de der förträffligheterna.

Första gången jag stod utanför en juvelerares bodfönster, seende guldet blänka och juvelerna gnistra emot mig, önskade jag mig nog t. ex. en ametistring för min mors finger, efter hon så mycket tyckte om detta slags ädelsten, och en juvelnål för mitt eget krås; men andra gången kändes min önskan mindre liflig och den tredje var frestelsen alldeles förbi. Den som ej har råd att få något tröstar sig snart, liksom räfven i fabeln, och vanan att se förringar slutligen det seddas värde. Den deremot som har råd att få *något* eller *mycket*, den vill ha *allt;* men allt fås af ingen, och kanske just deruti ligger rikedomens förtviflan.

Sak samma ungefär med min känsla för Evelina. Derför kunde jag med lugn betrakta hennes bildsköna anletsdrag och utan förvirring möta elden från hennes stora svarta ögon. Föröfrigt var det mig något motbjudande att älska en flicka, som varit en annans fästmö eller älskarinna. Detta låter kanske för anspråksfullt, ty hvad som helst bör naturligtvis gå i en hyrkuskbokhållare. Men jag är af naturen något kräsmaga och rår icke för det. Jag dricker hellre ur ett ovidrördt glas, om än aldrig så simpelt, än ur den dyrbaraste guldpokal, om dess brädd bär märken efter en annans läppar.

Ungefär ett år hade på detta sätt förflutit, då jag en dag hemma hos min mor fann mamsell Evelina ovanligt blek och nedslagen. Min mor lemnade oss allena, såsom hon vanligen brukade göra, ty mödrar äro alltid så välmenande. Evelinas bedröfvade sinnesstämning bekymrade mig mycket, ty jag höll af henne som en öm bror.

»Men hur är det då fatt i dag?» frågade jag och tryckte mildt den lilla hand hon räckte mig.

»Det är bra ledsamt, att herr Höglund skall ha ett sådant yrke,» svarade hon.

»Hvad för slag? Kan det vara för mitt yrkes skull som mamsell Evelina är så sorgsen i dag? Men hvad har man då mot mitt yrke att anmärka?»

»Det vill säga,» förklarade hon, »att... men nog är det stor skada, att en person, så god och hederlig som herr Höglund, icke valt...»

»Icke valt sig en bättre bana,» hjelpte jag henne på trafven; »men säg mig då, hvilken är bättre?... Är det

bättre att utminutera socker och såpa eller fläsk och talgljus? Är det bättre att med obepröfvad värja i hand anföra vaktparaden, svältande under en galonerad rock och beständigt sväfvande mellan arrest på högvakt och bysättningshäkte på Hornsgatan? Eller är det bättre att såsom extra i verken tjena kongl. maj:t och kronan för tretton och sexton om året, för att, medan man bedragit sig sjelf på drömmen om lifvet, bedraga annat hederligt folk på deras penningar?... Nog vet jag, att jag icke har eller får någon rang, att jag till exempel aldrig blir uppropad på begrafningar

eller dylikt, men hvilken förnuftig menniska bryr sig om det? Och är inte det en dåre som rättar sig efter annat än förnuftigt folk?... Och för resten är inte mitt yrke så fasligt ledsamt. Hvarje morgon jag närmar mig stalldörren möter mig en kör af tolf gnäggande hästar, ty man känner igen mina steg, och när jag stiger in i stallet, vända alla hästarne sina hufvuden mot mig, ty man vet att jag är deras vän, man vet att ingenting skall afknappas på den bestämda morgonrationen, att deras toilett icke skall vårdslösas, att deras manar skola ordentligen utkammas, deras tarfliga skodon blankas. Man vet äfven, att jag samvetsgrannt

»Han! Han! O min Gud!» (se sid. 100).

skall känna efter att bukgjorden icke spännes för hårdt och att sel-lokorna icke för mycket sarga deras brutna ryggar. Äfven drömmer jag bittida och sent om den dag, då idel vackra åkdon skola fylla min gård och endast hästar med högburna hufvuden och frodigt hull stampa i mina spiltor — då man skall säga, att Höglunds ekipager äro de bästa, och då jag vintertiden skall föra Stockholms lyckliga innevånare till spektakler och baler och om sommaren skjutsa dem ut i det gröna, till dess jag en dag sätter mina två stora svarta danska hästar framför likvagnen och forslar dem dit der i tidens afton, i stället för hyrkusken, engeln med domsbasunen inställer sig till hemtning.»

Jag tystnade, ty jag såg Evelina gömma sitt ansigte mot soffgafveln och hörde henne snyfta. Orolig påkallade jag min mor, och efter någon stund aflägsnade sig Evelina utan att vidare säga något. Men förgråtna voro hennes ögon och iskall den hand hon räckte mig till afsked.

»Ack, hvad du är dum, olyckliga barn!» ropade min mor till mig.

»Hur då?»

»Ser du inte hur det är fatt? Ser du inte att hon älskar dig, det englabarnet? Och en sådan flicka släpper du ifrån dig — så öm, så vacker och så rik! Två stora skåp med silfver och så mycket linne se'n!»

»Men kära mamma!» svarade jag; »jag tyckte jag, att det mera var fråga om hyrkuskverk än om kärlek... Och för öfrigt, om det nu är såsom mamma tror, så är det ju blott på *ett* sätt jag kan få henne, och det är att jag dränker mig med henne i Saltsjön... Är mamma då så angelägen om att fiska upp mig vid Lidingöbro?»

Jag gick och såg icke på länge Evelina. Men jag hörde, att hon under tiden blifvit förlofvad med en revisionssekreterare Aldheim, en man i sina bästa år och med stort anseende både som menniska och embetsman. Jag tyckte, att allt det der var i sin behöriga ordning. Fattiga och hederliga embetsmän borde alltid få gifta sig med rika flickor. Snart följde Evelinas bröllopsdag. Drifven af oemotståndlig nyfikenhet, blandade jag mig i folkströmmen som skulle se bruden, och jag fick se henne. Omgifven af en mängd uniformerade herrar, visade hon sig strålande som en drottning, men blek och dyster, liksom hade drott-

ningen nyss flyktat från en störtad tron. Med ett styng i hjertat aflägsnade jag mig.

Senare på aftonen, eller rättare natten, infann jag mig ånyo utanför bröllopshuset, ty alla min principals vagnar voro der till hemtning, sjelf dessutom pådrifven af en olycksalig lust att ännu en gång se bruden. Ändtligen framkörde brudparets vagn. Bruden kom, åtföljd af sin man, sina marskalkar och betjening med lanternor. Jag stack fram mitt ansigte mellan ett par sådana, för att uppsnappa en skymt af henne. Innan hon uppsteg i vagnen, kom hon att vända sitt ansigte åt den sida der jag stod. Våra blickar möttes.

»Han! Han! O min Gud!» hörde jag henne utropa.

Jag rusade bort som en galning. Det var som om Satan vid den betan farit uti mig. Men hvem leker också strafflöst med himmelens heliga eld! Hemkommen, samlade jag i en hög på golfvet allt hvad Evelina gifvit mig och kastade mig derefter framstupa midt i högen. Jag gret bland blommor af silfver och guld, förstörde siden och sammet med mina tårar, ref sönder ansigtet mot kransar af stråperlor. O! nu skulle jag ha fattat guldpokalen och sväljt den, om också hela verlden nedsölat dess brädd. Nu skulle jag gerna ha hvilat vid hennes sida med Saltsjöns våg till hufvudgärd och nattens storm till brudtäcke!

En man utan passion eller utan pengar är alltid herre öfver sin person; men en olycklig som älskar tillhör icke mera sig sjelf, han är förlorad både för sig och andra. För öfrigt är ingenting så svårt som att hysa vanmäktiga önskningar, men också ingenting heller så lumpet som det.

Jag lugnade mig slutligen, men länge tyckte jag, att mitt hjerta blott slog med half styrka och att det endast var med halft lif jag lefde.

Kronofogdens dotter.

Keijserska huset vid Röda bodarna är närmaste grannen till den gård der min principal hade sitt verk. Det är, som man vet, en ståtlig och med stil uppförd byggnad med sin borggård, sina handelsbodar på nedre botten, sin entre-sol och sina paradvåningar deröfver. Bygdt på pålar, ansågs det prisgifvet åt undergång hvarje timme och stund. »Men sjunker det,» anmärkte min principal, »så sker det åt sjösidan, och då ramlar det öfver roddarmadamernas hufvuden, hvilket ej kunde skada dem, men sjelf kan jag vara fullkomligt lugn för hästar och vagnar, hustru och barn.» Keijserska huset, som byggdes eller påbyggdes i min barndom, står dock ännu qvar med sin enkla men nätta fasad åt Rödbotorget*.

Några rum af entre-soln uti detta hus beboddes någon tid af en mamsell Ahlén, dotter till en åtta år förut afliden kronofogde öfver något af mellersta Sveriges fögderier. Några år efter faderns död hade hon flyttat till Stockholm och kunde vid den tiden jag blef bekant med henne vara omkring fyrtio år, en ålder då, efter hvad man påstår, ogifta qvinnor bli af ett svårt och knarrigt lynne, emedan de först då komma under fund med att de blifvit duperade af samhällets lagar. Huruvida någon sanning ligger i detta påstående, känner jag ej; men det vet jag, att jag sällan sett ett så vänligt och fridfullt ansigte som den gamla mamsellens i Keijserska huset.

Hon hade sina fönster åt vår gård, och jag såg henne dagligen träget sysselsatt med vanligt fruntimmersarbete,

* Ungefär femtio år äro förflutna sedan Figge Höglund meddelade sina ungdomsöden, men ännu har spådomen rörande Röda bodarnas palats icke gått i fullbordan.

ehuru hon ansågs ega så stor förmögenhet efter sin fader, att hon fullkomligt bekymmerslöst kunde lefva deraf. En och annan gång sommartiden begagnade hon hyrvagn och gjorde då en promenad till Haga eller Djurgården, endast i sällskap med sin trotjenarinna, synbarligen några år äldre än hon. Vid sådana tillfällen brukade jag följa vagnen till hennes port, öppna vagnsdörren och fälla ner fotsteget för henne, hvarvid hon alltid nickade vänligt mot mig, yttrade några välvilliga ord och stack i min hand än en apelsin och än några konfektsbitar.

Men oaktadt sitt milda väsen och fridsamma lefnadssätt var hon nästan ett dagligt samtalsämne icke allenast för Keijserska huset, utan äfven för hela grannskapet. Personer, som lyssnat vid hennes dörr, hade hört henne högt och ifrigt fråga och svara, liksom vore hon i det lifligaste samtal med någon; men när de inträdt i hennes rum, hade de ej kunnat förmärka någon annan än henne. Hvem kunde hon då tala med? Månne med Hin onde, som anses ha så mycket otaldt med menniskor i allmänhet och gamla mamseller i synnerhet? Men dertill var hon alldeles för gudfruktig. Hon gick hvarje söndag i kyrkan och hade endast andliga böcker på sitt bord. Var hon måhända ett snillrikt fruntimmer, sysselsatt med uppränningen till en roman på fem eller sju delar, eller på något annat sätt rubbad till sina sinnen, ty endast snillen och galningar bruka tala med sig sjelfva? Men hon hade aldrig utgifvit annat än almosor åt de fattiga, och hvarje ord hon yttrade röjde så mycken belefvenhet och ett så klart förstånd, att man omöjligen kunde misstänka henne hvarken för det ena eller andra.

Det finnes knappast något som menniskor i allmänhet så fort tröttna vid som att tala eller höra talas godt om sin nästa, medan de deremot äro temligen ihärdiga när det gäller motsatsen, och som man nu icke hade annat än godt att säga om min granne och omöjligen kunde hitta på ringaste skäl att tala ondt om henne, så var det klart, att de nyfikne skulle sväfva i en oupphörlig oro, ty hvarom skulle de väl tala?

Så stodo sakerna, då jag, en hösteftermiddag stående i min port, genom mamsellens gamla piga mottog en bjudning på kaffe att genast intagas. Jag befann mig snart i mamsellens lilla och smakfullt möblerade våning.

»Mycket välkommen, bästa herr Höglund!» helsade mig värdinnan; »jag tyckte det var synd att ni skulle stå ute i ett så ruskigt väder... var derför nu god sitt ner och låt oss språka litet, medan vi vänta på kaffet.»

Samspråket intresserade blott mig, ty det rörde endast mitt yrke, mina lefnadsförhållanden i öfrigt samt mina förhoppningar i framtiden. Kaffeservisen inbars likväl snart, och värdinnan närmade sin hand den lilla silfverkannan, då hon hastigt drog handen tillbaka, reste sig från stolen, neg

och framräckte handen till helsning, liksom hade en ny gäst infunnit sig. Förvånad steg äfven jag upp, öfverskådande det lilla kabinettet, men upptäckte icke ens skymten af en skugga.

»Så sent, älskade fader!» sade min värdinna; »men,» tillade hon, vändande sig mot mig, »tillåt mig presentera herr Höglund för min salig far.»

Jag bugade mig i den riktning hon utpekade.

»Men ursäkta mig, bästa herr Höglund!» återtog hon; »gå ner på en liten stund, ty min salig far har säkerligen något hemligt att säga mig.»

Jag gjorde tvenne bugningar, den ena för mamsellen och den andra för hennes för mig osynlige salige herr far,

hvarefter jag aflägsnade mig, fullt förvissad om att det långt ifrån stod rätt till med den stackars mamsellens hjerna.

Efter fem minuters förlopp fick jag ett nytt bud, återvände och anvisades plats vid kaffebordet, hvarefter kaffet ganska ordentligt intogs.

»Det var längese'n min salig far kom till mig någon eftermiddag,» upplyste min värdinna, »och för första gången är det som han sökt mig i främmandes närvaro.»

»Det skulle göra mig ondt om jag på något sätt generat,» bedyrade jag.

»Visst inte,» försäkrade hon; »min salig far känner er och vet att ni, oaktadt er ungdom, är lika ordentlig som arbetsam.»

Jag bugade mig för en komplimang så der direkt från himmelen.

»Min stackars far var mycket bekymrad i dag,» tillkännagaf kronofogdens dotter; »och hvem kan undra på det?... Sjelf, medan han lefde på jorden, den mest nitiske och ordentlige tjensteman, kan han ej annat än lida af de oordningar han i en annan verld ständigt måste bevittna och dem han, trots allt sitt tjenstenit, hvarken kan förekomma eller bestraffa.»

»Men hur skall jag förstå det?» anmärkte jag; »er far måtte väl nu vara fredad för uppbördsstämmor, lagsökningars utfärdande, exekutiv-auktioner med mera sådant.»

»Nej, gunås!» försäkrade dottern; »det är tio gånger värre deroppe än härnere. Visst är det ett evigt vinglande på jorden, men hvad är det väl mot tillståndet i andra verlden?... Ingen dag går förbi utan att planeterna låna både ljus och värme af solen, utan att de någonsin tänka på att godvilligt återbetala hvad de lånat... Och de der kometerna sedan, de äro ena riktiga stortjufvar... Kan herr Höglund föreställa sig, att de komma med säckar, som äro flere millioner mil långa och breda, och de stoppa dem fulla med det bästa den stackars solen eger, hvarefter de sätta af, släpande säcken efter sig som en svans och utan att fråga efter om de tända eld på hela verlden?... Allt det der kan omöjligen min salig far se utan att på det strängaste beifra. Också är han dagligen på jagt efter dem; men om det äfven lyckas honom att i skymningen rycka från dem hvad de tagit, så passa de på medan han sofver, låna eller röfva åt sig ånyo... och sjelfva månarna, som

inte äro annat än lagstadda tjenstehjon hos planeterna, blygas icke heller för att sko sig på samma sätt.»

»Men,» frågade jag, »inlåta sig aldrig planeterna svaromål.»

»Det akta de sig för,» svarade mamsellen; »de bara axla sig, och utan att ens ögna på stämningen svänga de sig undan med en fintlighet och en fart, som trotsa min salig fars alla bemödanden, oaktadt han ständigt har med sig sina bästa länsmän. Förargad öfver ett slikt tredskande och dessutom befarande, att solen, på detta sätt kringstulen, en dag kunde råka i armod och slutligen falla fattigförsörjningen till last, ingick min salig far till Vår Herre med en underdånig anhållan, att mera bemälta sol, hvars oförmåga att gods sitt vårda vore till fullo ådagalagd, måtte, på grund af 19 kap. 4 § Ärfda-Balken, varda under förmyndare ställd, och detta så mycket hellre, som solen endast vore att betrakta såsom ett femininum, till stöd hvarför åberopades Svenska akademiens språklära, och hon dessutom icke heller genom någon företedd handling gittat styrka det hon någonsin varit myndig förklarad, och föreslog min far, med anledning deraf, till hennes förmyndare Stora och Lilla björn, hvilka vore både rangerade och sjelfständige män samt, honom veterligen, icke med kronouppbörd besvärade.»

»Nå, hvad svar följde på denna ansökan?»

»Det var just för att meddela mig det som min stackars far nyss var här. Den nådiga resolutionen innehåller, att som planeterna sedan urminnes tider haft rättighet att hemta både ljus och ved från solen och det dessutom vore en gång för alla bestämdt, att solen skulle tillhandagå sina planeter med råd och upplysning, så kunde å kronofogdens och vasariddarens underdåniga ansökan intet afseende fästas, hvarjemte kronofogden och vasariddaren förständigades att hädanefter hvarken sjelf eller genom sina länsmän flacka kring i rymden, enär de sol- och månförmörkelser, som genom ett slikt kringflackande af fogdar och länsmän uppkomme, lätt kunde vilseleda astronomerna vid deras vetenskapliga beräkningar på jorden. Herr Höglund inser nog, att en sådan resolution icke kunde vara angenäm för min välmenande far. Men som i resolutionen ingenting finnes nämdt om månarna, så anser sig min far oförhindrad att hålla efter de små tjufvarna, då han, såsom fallet äfven är på vår jord, icke kan komma åt de stora.»

»Utan tvifvel,» medgaf jag.

»Och för öfrigt har min far nog tillräckligt fält för sin verksamhet ändå,» menade dottern; »ty deruppe äro, enligt min fars intyg, hvarken mil- eller fjerdingsstolpar i sitt behöriga skick, ej ett enda gruslass framkördt på vägarna, och sjelfva Vintergatan, som är en så allmän stråkväg, har icke blifvit skottad eller upphuggen på årtusenden.»

I detsamma hörde jag en af våra vagnar skramla förbi huset på en gata, som omöjligen kunde vara bättre än Vintergatan, och måste derför lemna den beskedliga mamsellen ensam med sina underliga fantasier. Derpå följde några veckor, hvarunder jag icke hörde något af henne, då en förmiddag den gamla pigan kom in på kontoret och med tårar i ögonen bad mig följa henne upp till mamsell, som häftigt och farligt insjuknat. Jag följde och fann hennes matmoder sängliggande.

»Min salig far har kallat mig till sig,» sade hon med en döendes stämma; »han har skaffat sig en egen gård, en planet mycket större än vår jord, och den måste jag hjelpa honom att sköta... Det blir allt ett stort hushåll!» tillade hon med skäl; »men det får väl gå för sig... Emellertid har han befallt mig att gifva er det lilla jag lemnar efter mig... Skynda er derför att skaffa hit tvenne ojäfviga vittnen! Men dröj ej ett enda ögonblick!»

Jag dröjde likväl, ty jag visste icke huru jag skulle uppfatta denna oförmodade glimt af lyckan.

»Gå, skynda, flyg!» fortfor ifrigt den döende.

»Gör det, unge herre!» instämde den gamla pigan, som äfven syntes mig bevågen; »mamsell har inga närmare slägtingar och vänner... flyg som blixten!»

Jag flög först ned till min principal, men som han var utgången, så flög jag in i kryddboden.

»Det der är något som ej tål uppskof,» yttrade kryddkrämaren; »vänta bara tills jag skrifvit ut räkningen på den här generalen... han har tagit på bok i två runda år, utan att han ännu betalat ett enda runstycke, och nu vill den gynnaren af tacksamhet slå af mig armar och ben för det jag i dag inte ville ytterligare på kredit lemna honom en hel låda katrinplommon... Han har visst ätit upp ett helt fastage katrinplommon för mig, men jag skall ge honom grädda till plommonen, jag.»

Jag stod som på nålar. Ändtligen fick han gräddan eller räkningen färdig, hvarefter han tog med sig en af bodbetjenterna och följde mig upp till mamsell Ahlén. Den gamla pigan mötte oss i trappan.

»En hel qvart förliden!» ropade hon förtviflad emot mig; »Gud låte det inte vara för sent!»

Vi inträdde i den döendes rum och närmade oss sängen. Det var för sent. Mamsell Ahlén blef i detsamma mållös. De ansträngningar hon gjorde för att tala och tillkännagifva sin yttersta vilja voro högst upprörande att skåda. Hon pekade på den lilla byrån i rummet, sökte lyfta upp hufvudet, såg på mig med den djupaste oro och bedröfvelse, under det att hennes fingrar, genomskinliga som en andes, smekande vidrörde den hand jag räckt henne. Men jag förde min mun nära intill hennes öra och sade:

»Minnet af ett godt och välvilligt hjerta är mig dyrbarare än all verldens gods och guld.»

Och då tyckte jag, att ett sken spred sig öfver de utmerglade anletsdragen och att skenet blef allt klarare, ju mera lifvets låga tynade af. Så slutade kronofogdens dotter.

Tvenne grofsmeder.

Såsom skolgosse mötte jag ofta ute och har äfven sedermera någon gång mött en person, som jag alltid med en känsla blandad af beundran och fruktan betraktade. Det var en ovanligt både högväxt och starkt byggd man med bredt men välbildadt ansigte, svart skäggbotten, yfviga polisonger och buskiga ögonbryn. Än visade han sig i borgerskapets officersuniform, än i ett stort förskinn, fritt likväl från sot och slagg, men i stället prydt med hoftång och hammare af rödt saffian, kantadt med gult silke. Det var hofslagaråldermannen och kornetten vid borgerskapets kavalleri Ekeberg, hvilken vid Lilla Vattugränd hade sin verkstad. En liten nätt kornett, såsom man finner, men hvilken, oaktadt sin kungl. fullmakt, icke blygdes för att promenera på gatan i sina verkstadskläder. Den gamla tidens skråmästare voro petimätrar på sitt sätt, ty om de också genom sitt arbete förvärfvat sig så stor förmögenhet, att de sjelfva icke mer behöfde lägga handen vid arbetet, så höllo de sig dock i sina verkstäder, klädda i fina förskinn och dito träskor. Men Gud nåde den gesäll eller lärpojke som hvilade på hasorna! Den tiden piskade gesällen på lärpojken, mästaren på gesällen och mästarne på hvarandra. Men detta oaktadt var umgänget mellan mästare och arbetare kanske förtroligare än nu. Ekeberg var stolt öfver sitt yrke och påstod sig vara den skickligaste hofslagare i Stockholm, och hvad hans militära förtjenster beträffade, förklarade han sig i stånd att utan annat vapen än sin storslägga kunna ensam jaga ett helt kompani på flykten. Ingen motsade honom hvarken i ena eller andra fallet, dels derför

att man trodde på hans förmåga, dels ock derför att man icke vågade betvifla den, emedan Ekeberg, i olikhet med mycket starka personer i allmänhet, var lätt retad och ständigt färdig att på stället ge slag i saken, och om man efter ett nappatag med honom hade undsluppit med ett par igenmurade ögon, en vrickad fot eller hand, så ansåg man sig ha sluppit för mycket godt pris. Vanligtvis gällde det förlusten af armar och ben, ja, gick till och med löst på lifvet. Det hviskades om att han pliktat både hel och half mansbot, utom det att han, till följd af sitt hårdhända manér, ofta satt på högvakt, en förmån tillkommande hans rang såsom officer.

Så t. ex. hade man mycket att förtälja om det krakel han på värdshuset Norrbacka skulle haft med en ledamot af det vällofliga slagtar-embetet, en likadan koloss och slagskämpe, men hvilket lärer slutat så olyckligt för den senare.

»Han blef som den möraste rostbiff,» försäkrade smeden, »och bräckt var refbenspjellet så det förslog, men hundra riksdaler (böterna) kostade mig den oxen.» Hundra riksdaler för en oxe var på den tiden orimligt tilltaget.

För öfrigt njöt Ekeberg mycket anseende både som en förmögen och ordentlig borgare, städse punktlig i uppfyllandet af sina förbindelser, antingen det gällde plånboken eller knytnäfven. Såsom kornett vid borgerskapet hade han för sin resliga gestalt väckt kung Carl Johans uppmärksamhet och vid en parad äfven hugnats med några ord af högstdensamme.

»Jag förstod inte hans rotvälska,» yttrade med anledning deraf kornetten; »men det vet jag, att jag gerna för honom skulle slå några slag, som tio Napoleoner skulle blekna vid.»

Hofslagarmästarne hade sina qvartalssammankomster på Lilla börssalen, der, sedan embetets affärer blifvit afhandlade, en rundlig sexa uppbullades och en stor punschbål intogs. Då uppstod en konversation snarlik åskans mullrande. Ord vexlades för hvilka en grefvinna skulle ha dånat, och gester gjordes som skulle ha skrämt en hel flock kammarjunkare på flykten. Klart att Ekeberg vid sådana tillfällen alltid hade högsta ordet och de tyngsta gesterna, och det fordrades grofsmeders örhinnor och refben för att härda ut dermed.

Det var vid en dylik sammankomst som hammarslags-konversationen nått sin högsta höjd och Ekeberg var vildare än någonsin. Han hade redan kastat tre af sina goda vänner och embetsbröder under bordet och derefter stjelpt öfver dem några dussin krossade punschglas, då från bakgrunden af salen hördes en klar basröst, som genomträngde det vilda skränet.

»Tyst, Ekeberg!» ljöd rösten.

Alla tystnade, stirrande med förvåning åt det håll, hvarifrån rösten kom.

»Hvem ropar tyst åt mig?» frågade Ekeberg med ett uttryck af hånfullt förakt.

»Tyst, Ekeberg!» upprepade samma stämma.

Stämman kom från en embetsbroder, hvilken satt för sig sjelf vid ett mindre bord längst bort i salen och ofta flyttade sin mun mellan det röda lackmunstycket på en liten kritpipa och ett stort, mycket mörkbrunt toddyglas. Hans namn var Löfgren, visserligen aktad som en rättskaffens handtverkare, men af de fleste ansedd för en mes, emedan han sällan yttrade något ord och, hvad som var än märkvärdigare, aldrig hade lyft sin hand, icke ens mot sitt eget arbetsfolk, hvilket också älskade honom som en far. Men hans embetsbröder påstodo, att han genom sin flathet skämde bort både lärpojkar och gesäller, ehuru de likväl medgåfvo, att hans arbete icke var sämre än deras.

»Kära Löfgren,» yttrade Ekeberg, närmande sig mannen med kritpipan och toddyglaset; »var det du som bad mig tiga, gosse lilla?»

»Tyst, Ekeberg!» upprepade Löfgren för tredje gången, i det han lugnt lade från sig pipan och långsamt reste sig upp, så att han ändtligen befann sig öga mot öga med sin fruktansvärde embetsbroder.

Löfgren, vid samma ålder som Ekeberg, var icke så lång som denne, och hans underrede syntes icke heller lika bastant; men hals, skuldror, bröst och armar tålde fullt ut jemförelse, och hans händer voro nästan vanskapligt stora och grofva. För öfrigt hade han ljust, stripigt hår och ljuslätt ansigte med ett barnsligt leende uttryck. Man såg tydligen, att han var en genomhederlig, fridälskande man, hvilken, när han inom sig sjelf icke hade något som störde hans lugn, ingenting högre önskade än att äfven få vara ostörd af andra.

»Befall din själ i Guds hand!» ropade Ekeberg med ögon gnistrande som ett retadt lejons.

»Det gör jag hvarje timma och stund,» svarade Löfgren; »men gå du hem och lägg dig, din toker!»

Den starke slagtarens besegrare höjde sin knutna näfve, och tungt föll den ned. Men det tillernade dråpslaget parerades af Löfgrens arm och det med sådant eftertryck, att Ekeberg något fundersam ryggade ett halft steg tillbaka. Kanske anade nu först Stockholms största slägga, att den råkat ut för brukshammaren, drifven af den väldiga strömmen. Men Ekeberg funderade icke länge. Han störtade mot Löfgren för andra gången, och de två resarne höggo nu tag i hvarann.

Den som berättat denna tilldragelse för mig är sjelf en ovanligt handfast hofslagare och långtifrån buskablyg. »Men,» så föllo hans ord, »vid detta nappatag bleknade vi alla, och väggarna skälfde, golfvet suckade, och stycken af takgips föllo ned i den halffyllda bålen. Men striden var ej lång. Snart sågo vi, huru Löfgren fattade Ekeberg vid halsen med högra handen och i hans ena ben med den venstra, lyfte honom så från golfvet jemnhögt med sitt ansigte och vrok honom sedan handlöst ifrån sig, så att han, Ekeberg, kastades mot golftiljorna och det med en fart och en skräll, så att alla fötter i salen, bordens och stolarnes så väl som mästersmedernas, ovilkorligen hoppade till på samma gång.»

Derpå följde några sekunders tystnad, och så fruktad var Ekeberg, att, ehuru allas ansigten jemte förvåning äfven uttryckte den högsta belåtenhet, ingen likväl ännu vågade öppna sin mun till bifall.

»Herre min Gud!» bröt ändtligen Löfgren tystnaden, »håller icke min lilla pipa ännu eld! Var det inte märkvärdigt?»

Dervid intog segraren åter sin plats vid det lilla bordet, drog några bloss ur pipan och smuttade på sin toddy lika lugnt som hade ingenting annat märkvärdigt passerat.

Ändtligen och med synbar ansträngning reste sig Ekeberg från golfvet. Han var jemmerlig att skåda. Knappast en hel tråd fans på hans kropp, till följd af det valdsamma muskelspelet under striden, och hvitt som bordsduken var hans ansigte. Utan att skåda omkring sig med en enda

blick eller yttra ett enda ord, linkade han ut ur salen för att aldrig mer återkomma.

Nu omgåfvo alla embetsbröderna Löfgren, uttryckande sin förtjusning öfver hans seger och sin beundran för hans ofantliga kroppsstyrka.

»Bah!» svarade Löfgren; »en rättskaffens hofslagare bör hålla sig i skinnet antingen han är hemma eller borta, och för öfrigt, mine käre bröder, lönar det visst inte mödan att skryta med våra arma knotor, som den mest försupne dödgräfvare en gång kan kasta boll med. Men tömmen nu bålen, gubbar! Nu tömmer jag mitt andra toddyglas.»

Från den dagen var Ekeberg en helt annan menniska. Han syntes sällan ute, och när han var ute, syntes han from och spak som ett lam. Dock lefde han icke många år derefter. Men Löfgren, alltid sig lik, vandrar ännu hvarje afton klockan sex från sin verkstad i Jakobsbergsgränd till källaren Victoria vid Norrlandsgatan, der han intager sin vanliga toddy, hans enda öfverflödsartikel.*

* För ungefär 40 år sedan slutade äfven Löfgren sin vandring vid mycket hög ålder. Men en och annan torde ännu erinra sig gubben i grå fracken, med de ofantliga näfvarne och det barnsliga leendet, som tiden, härjande allt, likväl icke mäktade rubba. Äfven källaren Victoria har försvunnit.

Den gamle öfversten.

En del af första våningen i Keijserska huset beboddes af en pensionerad öfverste, sjuttioårig samt hvit i håret och mustascherna som en dufva, men hurtig och glad som en spelande orre. Gamla militärer hafva alltid förefallit mig fryntligare och trefligare än andra gubbar. Det glada kamratskapet i ungdomen, äfventyren, striden och farorna, som beständigt för dem upprört lifvets flod, gifva deras lynnen strömmens friskhet och rörlighet, och äfven när tillfället till handling för dem icke mera finns, intager minnet af hvad de erfarit handlingens ställe och verkar ungefär med samma brusande kraft. En gammal krigare, förutsatt likväl att han på allvar varit med, har alltid så mycket att berätta, och han berättar gerna, emedan han vet, att ingenting så mycket roar folk som att höra talas om händelser och äfventyr på krigets vexlande bana. Han är alltid viss om ett tacksamt auditorium och blir synnerligen intressant för ungdomen, hvilken, vetgirig och stämd för allt underbart, omgifver honom, lyssnande och belönande med sitt lifliga bifall, så smickrande och uppfriskande för en grånad ålderdom, utom det att berättaren sjelf vid hvarje sådant tillfälle får glädja sig som kusken åt smällen.

På detta sätt undgår han merendels den ålderstigne civile embetsmannens vanliga öde, nemligen att tidigt torka ut och ofta till den grad, att man knappast ser rännilen, der bäcken flutit; ty hvad har väl en gammal skrifkarl att tala om? Om sina eviga luntor, sina gamla protokoller, hvilkas bläck gulnat i kapp med hans kinder. Men hvem önskar väl införlifva sig med minnet af sådant? Och om man önskar det, hvad blir väl svaret? Kanske blott en suck vid tanken på ett försvunnet glädjetomt lif.

Öfverste G**, min granne midtemot, kom ofta in på vår gård. Det roade honom att betrakta våra ekipager, gå in i stallet och mönstra hästarna.

»Dåliga äro de,» brukade han ofta säga om våra f. d. sprakfålar; »men icke stort bättre voro de som vårt kavalleri nyttjade i sista finska kampanjen. Avansera kom just inte i fråga, men man behöfver äfven fötter för reträtten, och de arma krakarne orkade icke ens med det, oaktadt de hade Klingsporren, den Gud fördöme, beständigt i slaksidorna på sig.»

Slutligen blef det en vana hos öfversten att hvarje morgon på slaget nio infinna sig på mitt kontor för att inhemta nyheter, och på sådana var aldrig någon brist. Jag hade hyrkuskdrängarnas berättelser från den föregående dagens körningar att omtala; jag disponerade så godt som öfver alla torgets bodbetjenter och mångelskor, för att icke tala om roddartrappan, det bästa postkontoret bland alla; jag hade, med ett ord, nyheter både till lands och vatten.

»Morjens, min unga fältväbel!» var öfverstens vanliga helsning, när han stack sitt yfviga silfverhufvud inom kontorsdörren; »hur lyder rapporten för i går?»

Snart blefvo vi mycket förtroliga med hvarandra, och ofta var jag bjuden upp till honom för att bese hans vapensamling, som var ganska betydlig, och icke sällan visade han genom små presenter något prof på sin ynnest och välvilja för min person.

Morgonen af en vinterdag satt jag framför brasan i min lilla kammare, som ligger en trappa högre än kontoret. Fastän klockan redan slagit nio, hade jag ännu ej gått ner på mitt embetsrum, emedan jag, hemkommen sent på natten, sent hade lemnat min säng. Då öppnades hastigt dörren, och min granne öfversten steg in med sin vänliga morgonhelsning.

»Kontoret var stängdt,» tillade han, »och som jag dernere hörde att min unga fältväbel var i sitt tält, så tog jag mig dristigheten att helsa på.»

Jag bad honom naturligtvis vara välkommen, lemnade honom min stol framför brasan och bjöd honom derefter en pipa tobak, den han med sin vanliga fryntlighet mottog.

»Jag ser att min vän också har en liten vapensamling,» anmärkte han, kastande blicken på ett par bössor

och rikta dess mynning mot min rygg. Jag vände mig icke om, utan fortfor med min marsch, ty hvad betydde för mig ett lif, bedraget på allt som var mig kärt och heligt på jorden! Pistolen aflossas. Men kulan, snuddande förbi min ena kind, krossar blott min bild i spegeln. Krossadt var mitt hjerta redan förut, och mig skulle den träffande kulan ha läkt, och derför afundades jag spegelbilden dess öde. »Fritz!» sade jag, bibehållande min ställning; »nästa gång du skjuter på din far, så darrar du säkert icke på handen, ty alla barn i början; men tag då till mål hans bröst, i stället för hans rygg, som han ännu aldrig vändt hvarken åt fiender eller vänner!»... Brottslingen släppte pistolen och smög derefter ut ur rummet. Nu reste jag mig och upptog pistolen, som varit min trogne följeslagare i alla mina krig och hvilken jag en gång riktat på en kossack, men, märkande att han var vapenlös, stuckit oaflossad i hylstret tillbaka. Jag lade pistolen på klaveret framför mig och brast derefter ut i den bittraste gråt. I spegeln såg jag ånyo min bild, men jag tyckte att bildens tårar voro röda. Ljusen brunno ned i stakarne och det blef mörkt. Men ännu såg jag i spegeln bilden med de blodiga tårarna!»

Öfversten tystnade ånyo, sammansjunken och blek. Äfven jag kände mig blekna och sjunka tillsammans. Alltid finnes det något nattstycke ur lifvet, som man för första gången hör.

»Millioner raketer!» svor öfversten till, i det han steg upp, återtagande sin raka gestalt; »de äro ju döda begge två, och jag öfverlefver ju dem blott för att förlåta och glömma.»

Derefter närmade han sig dörren, men kommen dit, vände han sig om och sade:

»I morgon skall ni få en bättre pistol, och jag får rapporten för tvenne dagar.»

Och han aflägsnade sig.

Den lilla öfverstinnan.

fversten höll ord. Dagen derpå kom han och gaf mig ett par vackra terzeroler i ersättning för ryttarpistolen, med hvilken ett så olycksaligt minne varit förenadt, men hvarom jag sedermera icke hörde det ringaste ord. Den gamle mannen visade sig glad och fryntlig som förut, och jag började nästan tro, att den der hemska berättelsen ur hans förflutna lif mer tillhörde en för tillfället uppjagad fantasi än verkligheten, ehuru jag sedermera kommit underfund med att, hur liflig och rik fantasien än kan vara, den likväl i verkligheten har sin mästare.

Hvarje sommar tillbragte öfversten i Södermanland hos en gammal krigskamrat, en f. d. fanjunkare vid hans forna regemente och den han högeligen värderade.

»Om någon rättvisa funnits till här i verlden,» hörde jag honom en gång förklara, »så hade min gamle Palm varit öfverste och jag i stället fanjunkare. Men, för millioner raketer! jag tror knappast att jag dugt till det, och derför var det bäst som det var, emedan ett regemente lättare skulle kunna undvara både öfverste och major, kapten och löjtnant än goda underofficerare och korporaler.»

Under den tid af året öfversten vistades på landet var jag ett slags kommissionär åt honom. Hvarje månad skickade jag honom en viss sort snus och tuggtobak, som köptes i Svanboms bod likaledes i Keijserska huset och der öfversten handlat i många Herrans år. På samma gång fick han så många nyheter jag kunde minnas och dem jag så mycket hellre fortfor att meddela, som det hände att, efter inhemtandet af någon sorgligare nyhet, öfversten vanligtvis skickade mig en större eller mindre bankosedel för att dermed bispringa någon verkligt behöfvande, ty hans nyfikenhet hade

en vida ädlare grund än sig sjelf. Äfven hade jag det uppdraget att under hans frånvaro se till, att hans våning vädrades och hans vapensamling hölls ren o. s. v., omsorger som han ej ansåg sig kunna lemna åt den gamla hushållerskan allena.

En dag fick jag från honom, under hans vistande på landet, ett bref, deruti, jemte några nya uppdrag, meddelades mig den underrättelsen, att han begått den dårskapen att gifta sig för tredje gången, och det med en dotterdotter till fanjunkare Palm.

Jag blef något häpen vid denna underrättelse. Emellertid led det mot hösten och till den tiden då öfversten efter vanligheten återvände till hufvudstaden. Jag måste för min principals räkning företaga en resa till Norrland, som medtog fjorton dagar, och när jag återkom, hörde jag att öfversten redan anländt, men ingenting förspordes om någon öfverstinna. På eftermiddagen, dagen efter min hemkomst, visade sig öfversten på vår gård, ledande vid handen en liten flicka vid sju à åtta års ålder, ett obeskrifligt sött och intagande barn. Sedan han med sin vanliga hjertlighet skakat min hand, begärde han en vagn för en promenad, som han med sin öfverstinna genast ville företaga. Vagnen var snart framme.

»Var nu god, herr Höglund,» bad öfversten, »och hjelp öfverstinnan först upp i vagnen.»

»Öfverstinnan!» upprepade jag något förvånad; »men hvar är då fru öfverstinnan?»

»Det är jag det,» svarade den lilla flickan.

»Javisst,» bestyrkte öfversten; »herrn tycker säkert, att det är någon skilnad i åldern, men det är det inte. Öfverstinnan är barn och öfversten barn på nytt. Allt i sin behöriga ordning.»

»Nå, tillåt mig då, min fru!» sade jag, i det jag fattade uti öfverstinnan för att lyfta henne i vagnen.

»Jag heter hennes nåd, jag,» förklarade den lilla.

»Rätt, min lilla gumma!» sade öfversten; »man bör alltid taga sin värdighet i akt.»

»Men Kalle ska hjelpa mig upp i vagnen,» yttrade öfverstinnan.

»Också rätt,» medgaf öfversten; »qvinnans underdånighet tillhör blott gamla testamentet. Efter sekellånga strider har hon åtminstone vunnit så mycket, att hon får

gå till höger om mannen och hjelpas upp i vagn när hon vill åka ut.»

Derpå lyfte han upp öfverstinnan i vagnen och satte sig sjelf till venster om henne.

»Nå, min lilla gumma, hvart vill du åka?» frågade han.

»Du lofvade, att jag skulle få se paraden och de granna officerarne,» sade hon.

»Men det är ingen parad på eftermiddagarna.»

»Då vill jag se på kronhjortarne, Kalle lilla!»

»Ser man på bara,» yttrade öfversten till mig; »hon vurmar redan på officerare och kronhjortar . . . Gift sig aldrig, herre! . . . Marsch till Djurgården då!»

Skrattande tillstängde jag vagnsdörren, och det nygifta paret kuskade af. Det var då icke så farligt med det tredje äktenskapet. Det roade den gamle mannen att agera gift, efter att såsom sådan ha spelat en så olycklig rol i verkligheten. Han hade fått, såsom hans ord en gång föllo, en »riktigt barnslig hustru», något som han alltid önskat sig.

En annan dag träffade jag öfversten och »lilla öfverstinnan», såsom hela grannskapet snart kallade henne, bredvid en månglerskas bord på Rödbotorget.

»Jag vill ha plommon, jag ska ha plommon!» skrek öfverstinnan.

»Men, min lilla gumma, plommon äro farliga att äta,» förklarade öfversten, »du ska få det der vackra päronet i stället.»

»Jag vill inte ha päron, men plommon vill jag ha,» fortfor hennes nåd med gråten i halsen.

»Men jag har ju sagt, att det är skadligt att äta plommon... Om du äter, så blir du bara sjuk, och då blir gubben din så ledsen.»

»Men du har ju sagt, att Gud skapat allt som växer på jorden?»

»Javisst har han det.»

»Och du har sagt, att Gud är god och att allt som han skapat är godt.»

»Visserligen.»

»Då ä' också plommon godt, och det är bara du som är elak... Du är stygg, Kalle, och jag bryr mig inte om dig mera.»

Derpå började lilla öfverstinnan högljudt gråta, och affären slutades dermed att hon fick sin vilja fram och sina plommon.

»Tårpåsen är för qvinnan hvad piggskinnet är för igelkotten,» sade öfversten; »och bara hon väl kryper i den, så är det förbi med all makt öfver henne. Skedvatten fräter jern; men för att lösa upp de fastaste grundsatser och det orubbligaste mod behöfs ofta icke mer än en enda liten tår ur en qvinnas öga. Derför borde qvinnan af allmän lag förbjudas att gråta, liksom mannen att draga värja eller knif i oträngdt mål.»

»Men du har inte stjernan på dig i dag, min gubbe,» anmärkte ånyo hennes nåd.

»Man bör inte jemt gå med stjerna,» förklarade öfversten; »men du ser väl, att jag har blågula bandet på mig.»

»Men det är så fult, mina ä' mycket vackrare.»

»Nå, då är det ju bra, min lilla gumma!»

»Men hvarför har *du* stjerna och inte alla andra?»

»Jo, för det jag varit i krig.»

»Hvad är krig för slag?»

»Det är... jo, det är när man... när man slåss.»

»Slåss? Fy då! Det är ju så fult att slåss... Får man stjerna när man slåss, som de otäcka gatpojkarna göra?»

»Herre!» sade öfversten till mig; »inga äro så svåra att tala med som barn och mycket vist folk, ty hin kan icke besvara alla deras frågor. Mången tycker det är bättre att säga en dumhet än att erkänna sig för okunnig, men jag tycker det är klokast att tiga, jag.»

»Kalle, du ska ge mig den der stjernan,» pockade lilla öfverstinnan.

»Men hvad skall du med den att göra, du som inte slåss, utan är snäll och beskedlig, åtminstone lofvar du alltid att vara det?»

»Jag ska ge den åt Gösta på gården hemma, som slåss och har en så stor käpp, men ingen stjerna.»

Detta och dylikt hörde jag den gamle öfversten och den lilla öfverstinnan pjollra så ofta jag sammanträffade med dem. Aldrig visade sig öfversten utan att han hade den lilla flickan med sig, för hvilken han till och med glömde de dagrapporter han förut varit så angelägen om. Efter ett års förlopp dog den förträfflige gamle mannen, sedan han åt lilla öfverstinnan eller fanjunkare Palms dotterdotter genom testamente öfverlemnat hela sin qvarlåtenskap, som, efter hvad jag sedermera fick veta, uppgick till något öfver 10,000 rdr b:ko. Det vilkoret var likväl vidfogadt testamentet att hon skulle sörja honom ett helt år såsom enka.

Jag var med på begrafningen och fick då lära känna gamle Palm, som gick i sorgeledet mellan generalerna Lowisin och Lorichs. Efter ceremoniens slut i Clara kyrka såg jag den gamla fanjunkaren, likaledes en ståtlig gubbe med hvita lockar och mustascher, längst dröja vid kistan i koret, rak och med händerna åt sidan, liksom han stått på parad.

»Gud bevare öfversten!» hörde jag honom säga med svag men klar stämma; »fanjunkaren rycker snart efter, ty dit öfversten marscherade, dit följde alltid gamle Palm hack i häl. I faran och döden voro vi alltid bland de förste... det är blott i lifvet som vi blifvit bland de siste.»

Några dagar efter begrafningen mötte jag ute lilla öfverstinnan i en enkas djupa sorgdrägt, men denna gång följd af en gammal fru, åt hvars vård hon blifvit anförtrodd.

»Kalle är död och kommer inte mer igen,» sade hon till mig, med stora tårar i de klara blå ögonen; »ibland var jag rätt elak mot Kalle... men om Kalle kom tillbaka, så skulle jag alltid vara så snäll och aldrig mer vara elak mot honom.»

Mången enka har kanske sagt detsamma; men säkerligen har ingen dervid fällt så bittra tårar som »den lilla öfverstinnan».

En söndagsmorgon i Carl XIII:s torg.

Det var just en sådan den förnäma eller rika verldens torgdag, då jag trädde inom alléerna af detta torg, hvilket nyligen blifvit så modernt, tack vare — icke de sista majdagarnas klara sommarsol, icke heller den uppfriskande morgonvind, som lekte i alléernas nyss utspruckna kronor — utan professor Mosanders artificiella vatten, till hvilka lyckans sjuka skötebarn börjat ila, för att ur de kemiska laboratoriernas apparater dricka till sig ny helsa och nya vårar; för att på några veckor reparera hvad ett helt förflutet lif förstört; för att, sedan man i åratal dinerat och superat för mycket, återfinna krafter och lif uti drycker så bittra och vidriga, att sjelfva de osjäliga djuren, äfven om de brunno af törst, icke skulle smaka dem; för att, om jag så må uttrycka mig, återbegära af brännässlan och kardborren hvad de förlorat genom ananasen och drufvan.

Vestra alléen, alltid mest besökt trots den närbelägna kyrkogården, vimlade af eleganta kavaljerer och damer i de mest utsökta morgontoiletter efter modets och behagsjukans alla nycker. Allt i verlden är ju till för den rika eller förnäma qvinnan. För henne spinner silkesmasken, fiskas perlan och slipas diamanten; men sjelf är verldens drottning modets eller nyckens slafvinna. De skönas ansigten, fastän garnerade med rosor af gaz, voro månskensbleka, och deras ögon, ovana vid den tidiga morgonen, stirrade med förvåning på allt, på träden som kunde vara så vackra och gröna, på solen, som redan hunnit så långt på fästet, fast de emaljerade, juvelinfattade uren endast visade på sju.

»Hur obehagligt att ryckas upp ur sin sköna sömn!» hörde jag en fru yttra; »men hvad får man inte lida för helsans skull!»

»Hvad dricker hennes nåd för vatten?»

»Carlsbader, ty min läkare påstår, att min lefver är lindrigt tuscherad.»

»Och min tror, att min venstra lunga är lätt afficierad, och derför dricker jag Marienbader,» underrättade en annan.

»Jag dricker Marienbader för min migrän,» upplyste en tredje.

Annars är migrän det onda som damerna oftast klaga öfver, men som de minst skulle vilja kurera sig för. Migränen, sjukdomarnes drottning, bemantlar så lyckligt kärlekens små distraktioner och intrigernas fina spel.

»Hvem var den der charmanta damen herr grefven nyss talade med?» hörde jag en herre fråga en annan.

»Friherrinnan R**,» svarade grefven vårdslöst; »hon dricker Stålpyrmonter för sina nerver.»

»Åh! nu vet jag... hon är ung, skön och, som jag hört, olyckligt gift... Tiofaldt afundsvärd den som är hennes älskare!... Jag gåfve gerna ett finger för en enda ljuf handtryckning af henne.»

Grefven smålog medlidsamt och piskade sin lackerade stöfvel med ett guldvirkadt ridspö.

En handtryckning är dock icke att förakta. Handen är hälften i kärlekens nöjen.

»Ni är lycklig, min grefve,» yttrade den andre med en suck.

»Bah! en bagatell, min baron!»

En bagatell!... Det heter i öfversättning: en qvinnas rykte. En älskare har alla de egenskaper och fel som en man icke har. Men aldrig blir en man så väl hämnad af någon som af sin hustrus älskare.

En enda person tycktes likväl denna morgon vara medelpunkten för allas uppmärksamhet. Det var en äldre man med kraftfull kroppsbyggnad, teologie-doktorshatt på hufvudet och stora mörkbruna blixtrande ögon derunder. Äfven om man icke vetat hvem han var, skulle man ha tagit honom för en af det högre ljusets få utvalde här på jorden. När hjernan, tankens salong, rikt ekläreras af snillets lågor, sprider sig från dess fönster, ögonen, ett sken som lyser vidt omkring. Detta var fallet med

En söndagsmorgon i Carl XIII:s torg.

mannen i fråga, men så var det också ordensbiskopen Olof Wallin *.

Hvar han kom blottades alla hufvuden, ehuru man derför icke kunde taga för gifvet, att samma uppmärksamhet skulle egnats honom, om han endast varit ett stort snille, men icke haft en ordensbiskops höga rang. För den profana hopen, den adlade så väl som den icke adlade, är snillet ofta ungefär detsamma som galenskap. Svaga ögon bli starrblinda, när de blicka mot solen; men sätt för ögonen ett färgadt glas, en titel eller en ordensdekoration, och då se de, då veta de hvad de tro skola.

»Hvem är det biskop Wallin så djupt bugar sig för?» hörde jag en herre fråga.

»Det är öfverhofstallmästaren grefve W**,» upplyste den tillfrågade.

»Såå,» yttrade den som frågat; »jag erinrar mig Walter Scotts anmärkning, när han i en af sina romaner låter Shakespeare buga sig för grefven af Leicester: »Det är odödligheten, som bugar sig för dödligheten,» säger han, och jag tillägger: »Hvad f-n har gudars parnass med kungars stall att göra!»

Den gamla förfallna Arsenalsbyggnaden ** begagnades till brunnssalong, der vattenapparaterna funnos och dit brunnsgästerna gingo, för att tömma sina af läkaren bestämda glas. Äfven jag begaf mig ditin och drack ett glas selter, som säkerligen smakat mig mindre bra, om det ej kostat sex skilling. Jag grinade likväl, ty kolsyran stack mig i näsan. Men jag såg andra dricka och grina ännu värre; förmodligen voro deras vattensoppor svårare än min. Jag såg Wallin skaka på hufvudet, under det han tömde sitt glas.

»Detta är annat än Aganippens rena våg,» yttrade till skalden en man, i hvars sällskap han var, »annat än Castalias klara källa.»

»Allt är hvad man tror det vara,» svarade Wallin; »det bittra, liksom det onda, kan, destilleradt af inbillningen eller tron, blifva till sin verkan ljuft och godt, och så tvärtom ... De finnas ju till och med som påstå, att rikedomen är ett

* Dog såsom erkebiskop år 1839 i Upsala, »en skald som få, en talare som ingen», såsom Tegnér så träffande sjunger om honom.

** Denna byggnad, som vid den tiden intog torgets norra sida, finnes numera icke.

stort ondt, vetenskapen ett dödande gift och snillet en svår feber.»

»Gud! hvad det smakar illa!» hörde jag en ung dam klaga; »det susar i öronen på mig, och jag känner mig mycket sämre i dag.»

»Det är ett godt tecken, nådig fröken!» svarade en känd läkare, som stod bredvid henne.

»Men jag känner mig mattare för hvarje glas, herr doktor!»

»Så mycket bättre... det bevisar att vattnet söker.»

»Men när det söker mig så att jag finner mig mycket sämre än förut?»

»Så bevisar det, att en lycklig kris inträffat.»

»Hvad tror du, Wilhelm?» frågade hon en ung man, hvilken, att döma af ögonspelet mellan de unga tu, måtte varit hennes fästman.

»Du bör följa herr doktorns ordinationer, min Adèle!» svarade den unge mannen.

»Äfven du!» suckade hon, »nåväl, då tar jag gerna allt, äfven döden!»

»Jag lofvar att fröken skall bli fullkomligt återstäld!» bedyrade läkaren.

Att lofva allt, det är att gifva intet, tänkte jag och ämnade aflägsna mig, då jag helt nära mig hörde följande:

»Bästa herr doktor, kan jag inte slippa med sju glas för denna gången?»

»Omöjligt, min nådigaste fru justitierådinna,» förklarade läkaren, »ty då kan jag inte svara för kuren.»

»Men när jag ber så enträget,» återtog rösten med oemotståndlig ljufhet.

Jag hörde icke hvad läkaren vidare svarade, ty nu susade det äfven för mina öron, och jag kände mina kinder brinna. I detsamma kom röstens egarinna att vända sitt marmorhvita ansigte åt det ställe der jag stod. Det var Evelina. Jag visste redan af tidningarna, att hennes man nyligen blifvit befordrad till justitieråd. Jag bugade mig vördnadsfullt, men vågade icke möta hennes blick, än mindre taga ett steg för att nalkas henne, hvilket tanken på min ringhet och hennes höga samhällsställning dessutom skulle ha förbjudit mig.

»Ack, du blomstrar ju som en ros, min vän!» hörde jag hennes man justitierådet säga; »aldrig har jag sett dig

så vacker som nu... hvilken underbar förändring! Hvilket välsignelserikt vatten!»

Derunder aflägsnade de sig.

»Nej, herr justitieråd!» sade jag med förlåtlig stolthet för mig sjelf; »det är icke vattnet, utan anden som verkar, och denna gång uppträdde anden i en simpel hyrkuskbokhållares gestalt... Man kan hafva en hustru och likväl icke ega henne; men man behöfver icke ega en älskarinna för att vara viss om att man har henne. Lyckan eller njutningen lemnar alltid något öfrigt att önska; men kärleken intet, ty den är nog i och för sig sjelf. Må den älskade i evighet stå qvar på sin piedestal!... I stället för att omfamna henne som qvinna, tillbed henne som gudinna, och intet i verlden skall störa illusionen!»

Så drömmande, lemnade jag Carl den XIII:s torg.

En Trefaldighetsnatt vid Uggleviken.

När i södern natten rycker an med sin djupa kolonn, stupar ögonblickligen dagen. Icke så i norden; der kämpar dagen länge. För att blända eller tjusa sin fiende, utvecklar han alla ljusets behag, prydande sig med band af purpur och guld, med smycken af smaragder och rubiner. Slutligen jagad ur däldernas djup, som fylles af skuggors mängd, håller han sig ännu fast vid bergens och skogarnas toppar och kan icke derifrån förjagas.

Det var under en sådan skärmytsling mellan dag och natt som jag närmade mig Uggleviken och dess bekanta källa, en öppen och täck plats nästan midt i norra Djurgårdens famn. Redan på afstånd uppfångade mina öron klarinetters och fiolers orediga ljud, menniskors glada hojtande och skratt, mellan hvilket då och då trängde mungigans skorrande toner.

Inkommen på den öppna platsen, fann jag den, så långt min blick genom halfdunklet kunde spana, hvimlande af hoppande ben och svängande armar. Men icke var det elfvors lätta dans på daggigt gräs. Tufvor sparkades upp och följde med i den vilda dans, och ofta gnistrade det till när jernskodd stöfvel slog mot berghäll och rasslande stenar. Vid foten af nästan hvarje träd var lägrad en grupp af folk framför utvecklade matknyten och buteljkorgar. Buteljen gick från mun till mun — ty hvad skall man väl med glas? Smörgåsar på hela kakor bjödos kring; flere munnar beto i samma ost eller korf; ägg knäcktes mot andras pannor, och sedan hvitan och gulan slukats i samma andetag, fäste kavaljererna skalen på hvarandras näsor och störtade så maskerade in i dansen under damernas gälla skratt. Det var lif, det var lust högt upp i sky. Der ljuder en flickas sång,

der en mustig sjömansed; der smäller en kyss, der en örfil, denna likväl ännu i all vänskaplighet. Der hjular en sjöman flere hvarf omkring kärestan sin, som ser derpå med triumferande blick och i handen en halftömd butelj, ty hans belöning blir en sup för hvarje hvarf han hjular; der står en gesäll på hufvud för *sin*, medan den sköna räknar till hundra. Hon fuskar med flit och räknar mer än utfäst var: han svär, men står likväl qvar på sitt hufvud. Der springes sista paret ut, och en af de springande faller med ansigtet mot en försåtlig häll, men hvem blir ledsen för det? Der kastas boll, men bollen är en sten och faller ibland på en näsa ned, men hvem gråter för det? Och deremellan ilar man, enligt gammal sed, i kapp till Ugglevikskällans brädd och dricker, fast man dryper af svett, af dess iskalla vatten, men hvem får lungsot för det?

En hvar skrålar sin melodi, utan att störas af andras. Der qväder rätt vackert en ung flicka:

»Hvarje mönster på min båga
af hans drag en teckning är,
och jag känner just hans plåga
i hvart styng jag vågar der.
När mig ensligheten trycker,
kan en bok mig göra glad,
och jag i mitt sinne tycker
se hans namn på hvarje blad.»

Men helt nära henne, och på samma gång som hon, sjunger en bryggardräng:

I.

»Den jemt så full kan vara,
att ej han orkar opp,
han mycket ondt kan spara,
han sparar ock sin kropp.
Om honom kan man läsa:
I fröjd han städse bor,
han stöter ej sin näsa,
ej nöter sina skor.»

Kör.

»Ha-ha-ha, ej sina skor,
ha-ha-ha, ej sina skor.»

2.

»Hvad bryr jag mig om flickor
och om jag får en korg:
Jag aktar den som stickor,
den gör mig ingen sorg.
När kärlekstokar lipa,
som geten efter mjöl,
då röker jag min pipa
och dricker mitt glas öl.»

Kör.

»Ha-ha-ha-ha, min pipa,
ha-ha-ha, mitt glas öl.»

Jag närmade mig den unga flickan, som nyss sjöng, och gick dervid förbi tvenne pigor, som ifrigt samspråkade om sina matmödrar.

»Tänker du stanna längre än till hösten?» frågade den ena.

»Stanna qvar hos en tocken matmor som min!» svarade den andra; »då vill jag vara skapt som en böckling... När hennes mops gnäller, då haglar det örfilar kring öronen på mej... Är det rättvist det? Och ändå är hon assessorska i kongl. Svea hofrätt.»

Sångerskan, som satt bredvid en madam, hennes mor, såsom jag snart fick veta, var en riktigt intagande adertonårig flicka, som syntes helt och hållet försänkt i drömmar. Jag tackade henne för sången, men hon svarade ej. Stundtals spratt hon till och lyssnade, liksom väntade hon på någon.

»Är hon sjuk?» frågade jag madamen.

»Kärlekssjuk, svartsjuk,» svarade denna vresigt.

»Nå, är det så farligt med det?»

»Inte farligt! Hon är ju kär i en gardist, liksom råttan i osten. Men Gud nåde den flicka som gifter sig med en simpel soldat! Får han sina fem och tjugu i kasern, så är hustrun säker om sina femti, när han kommer hem.»

»Ernst är vid Lifgardet till häst,» yttrade nu ändtligen dottern, »och han är så snäll och god.»

»Det tycker också råttan att katten är, när han leker med henne... hon tycker det är så rart, gubevars, att en så stor kaxe som katten vill leka med en sådan liten stackare som hon; men bäst hon tycker och tycker, så ligger hon i gapet på den stora lekkamraten.»

En ordvexling i grannskapet drog för en stund min uppmärksamhet från lifgardistens älskarinna.

»Hör du, Hornberg!» ropade en arbetskarl till en annan; »hette du så, innan du blef gift?»

»Ska det vara qvickt det der?» genmälte den tillfrågade; »annars säger man, att du ska vara den dummaste som gått på träsko.»

»Den som sagt det, den kände icke dig,» fortfor spefågeln.

Till svar lade Hornberg med ett knytnäfslag sin vederdeloman till marken, tilläggande muntligt: »Litet men välment, sa vagnmakarn högg näsan af smeden.»

Den slagne var snart på benen igen, färdig att liqvidera i samma mynt; men några lade sig emellan och mäklade fred. Ännu hade icke bränvinet hunnit göra sin sista rond, ännu var Trefaldighetsnattens folklif till det mesta gladt och oskyldigt. Små handlyktor tändes här och der, och jag såg sjömän klättra upp i träden för att fästa lyktorna vid trädens grenar.

»Der kommer han! Der är han, den attan galningen! Der ha vi den tokiga poeten!» hördes flere röster ropa, och jag såg hopen skynda åt samma håll. Snart beträddes scenen af en ung, spenslig man, temmeligen cynisk både till klädsel och åthäfvor. Jag kände honom både till ut- och anseende. Det var ett slags folkskald med stora, men illa använda naturanlag. Han var jude och hans namn Jacobsson, med signaturen Jacobi filius under de poem han utgifvit. Omgifven af folkskaran, hvars favorit han var, öppnade han genast sin outtömliga svada:

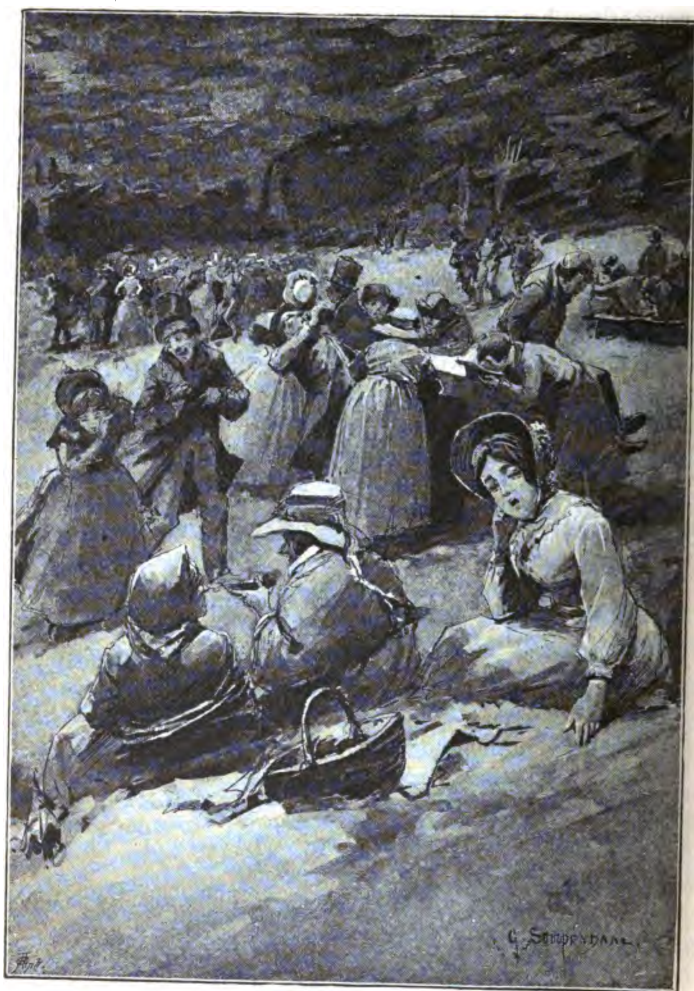
»Här vråla ej oxar och qvigor,
här skråla blott drängar och pigor.
När lif är i jackor och kjortlar,
naturen vill sofva, den väna,
men får ej för folken, de fäna!»

Oaktadt piken, gaf publiken sitt lifliga bifall tillkänna med skratt och bravorop.

»Sjung mer, din tosing!» skrek en; »men hit med en sup åt honom!»

»Ge honom två, tre, fyra!» skrek en annan: »ju fligare spindeln spinner, dess förr får han se flugor» *. Poeten fortfor:

* Fri öfversättning på *delirium tremens*.

En Trefaldighetsnatt vid Uggleviken. 1.

En Trefaldighetsnatt vid Uggleviken. 2.

»Jag är en ros, utsprucken redan.
Gif mig en droppe dagg, och jag skall dofta sedan!»

Buteljer räcktes från alla sidor, ty alla kände blommans behof. En madam var till och med så artig, att hon fylde ett stort dricksglas med bränvin och räckte honom det. Han fattade, höjde det och började ånyo:

»Om glaset, ja, om glaset vill jag sjunga,
ty glaset ligger ständigt på min tunga.»

Derefter tömde han det till hälften, hvarefter han fortsatte:

»Se glaset ljusets bana är,
och ljusets alla färger här.
Det är ju *gult*, när det af punschen glöder,
och *rödt*, när det är fyldt af drufvan röder,
grönt, när absinthen hälles i,
och *blått*, när Minken ser deri,
och *hvitt*, när det af bränvin är uppfriskadt,
men *grått*, när det är illa diskadt.»

Derefter tömde han återstoden under ett hurrarop, som väckte fåglarna upp ur deras gröna pauluner och jagade dem yrvakna från nejden.

»De tycka att diska är ingenting,» hörde jag en piga anmärka; »men de skulle se hvad en ann får slita. Mitt husbondfolk har blott sex dricksglas, som nästan jemt är vatten uti, för nådig herrskapet består inte sitt folk svagdricka. När det nu är främmande, så ska de der fattiga sex glasen först bjudas kring med kallskål i för damerna, se'n ut i köket för att sköljas, för de ska in till toddar åt herrarna, se'n ut igen, för det ska öl eller ölost uti dem till qvällsvarden... Men nu är det bara fem för det sjette slog jag sönder i går afse.»

»Kråkdansen! Kråksången!» ropades från alla sidor.

Då blef jag vittne till en kostlig scen. Gesäller, lärpojkar, schåare, till ett antal af minst ett par hundrade, interfolierade med en och annan madam eller jungfru samt med poeten i spetsen, började nu »hoppa kråka», den ena efter den andra, under afsjungande af kråksån-

gen, som, troligtvis författad af *Jacobi filius*, för hvarje gång ökades med nya kupletter. Jag erinrar mig endast följande:

1.

»Och grefven är präktig och stolt,
i stjernor och gyllene kolt,
är road af rida och åka;
men tänk, om han hoppade kråka.

2.

Och prosten är treflig att ha,
han kraxar och himlar sig bra,
vill jemt på riksdagarne bråka;
men tänk, om han hoppade kråka.

3.

Och fröken är sipper och fin
och mjuker och léner och fin,
vill jemt med löjtnanterna språka;
men tänk, om hon hoppade kråka.»

Jag ärnade, ehuru med bibehållande af min menskliga ställning, följa kråkflocken, då jag såg den unga flickan, hvarom jag nyss talat, ila mot skogsbrynet som en pil och derefter snart återkomma arm i arm med en ung, ståtlig hästgardist, verkligen en typ för kavalleriet.

»Du lilla pyre,» hörde jag honom yttra till henne; »för att se ditt fagra ansigte i sex minuter underginge jag gerna sex dagars svart arrest.»

I detsamma återkom kråkflocken, skuttande som förut, men skränande med något hesare strupar, till följd af den våldsamma motionen.

»Fogel blå ska hoppa kråka,» ropade vid åsynen af hästgardistens blå släpmundering en sjöman, som denna gången, i stället för poeten, anförde flocken.

»Ja, ja!» instämde de öfriga kråkorna, »hästgardisten ska hoppa kråka och hans dulcineja med.»

Gardisten vände dem ryggen och ville aflägsna sig; men kråkorna skuttade efter honom och hans flicka, dels under skratt och dels öfverösande dem med de plumpaste skymford. Den lägre arbetsklassen hyser alltid en instinktartad ovilja mot militären, synnerligast mot Lifgardet till häst, förnämligast kanske för detta regementes stora fram-

gång hos det täcka könet. Det är kanske bekant, att t. ex. hufvudstadens jungfrur kunna betala en hästgardist ända till tjugufyra skilling utom fri förtäring blott för hans sällskap på några timmars promenad en söndagseftermiddag. Det är trefligt att hålla under armen en vacker uniform, hvars sporrar klinga vid hvarje steg.

»Hör på, godt folk!» ropade fogel blå till kråkorna; »hvad man säger mig aktar jag icke mer än en myggas bett; men den mun som ånyo öppnar sig för ett glåpord mot denna flicka, den läser jag till med ett lås af slipadt stål!»

Detta var ett obetänksamt yttrande, och jag förutsåg med fasa följderna deraf. Alla kråkorna reste sig, ögonblickligen återtagande sina menniskohamnar, men icke bättre för det.

»Tillbaka!» fortfor gardisten med handen på sabelfästet; »ty, så sant jag suttit på hästrygg, fäster jag icke era öron och näsor vid enhäcken der, så att den ska se ut som en nyponbuske, färdig till skörd, och marken bli röd som ett lingonland!»

Det mordskri, som från alla sidor följde på denna utmaning, trängde genom merg och ben. Jag blickade efter poeten, i den tanken att han möjligen kunde besvärja stormen; men han syntes ej till. Jag kastade mig derför sjelf in bland hopen, för att stifta fred innan första slaget utdelades; men jag fick emot mig en hop af minst tjugu personer, hvilka drefvo mig tillbaka. Under det jag baklänges retirerade, såg jag den käcke, men oförsigtige lifgardisten, med dragna sabeln i ena handen och jernslidan i den andra, svänga sig omkring midt i den ursinniga skaran och beskrifva en cirkel, som än vidgade sig allt efter styrkan i försvaret och än minskades i den mån den anfallnes krafter aftogo. Småningom blef cirkeln allt mindre och mindre; ännu en gång såg jag sabeln och dess slida blixtra till, röda af den gryende dagen, röda äfven af blod. Slutligen såg jag dem icke mer. Oroad både af hans och af den stackars flickans öde, ville jag ånyo blanda mig i denna vilda hop, som tjöt af segerfröjd öfver en enda man; men ånyo drefs jag tillbaka, förföljdes och måste rädda mig genom en snabb flykt utåt Roslagsvägen.

Några timmar hade jag derefter ströfvat fram och tillbaka på vägen mellan Kräftriket och Frescati, då jag beslöt taga hemvägen genom Uggleviken. I hofjägarbostället hörde

jag, att en hästgardist under natten blifvit ditförd döende och sedan af jägeribetjeningen transporterad till Stockholm; men om flickans öde visste ingen. Jag gick vidare och fann nästan öfverallt i buskarna folk.

»Du var bra smord i natt,» hörde jag en gesäll säga till sin bredvid honom liggande kamrat.

»Jo-jo-men,» svarade denne; »de sju sista suparna knäckte mig.»

Ändtligen återsåg jag Uggleviken. Solen strålade nu i sin fulla glans öfver den numera folktomma platsen, och öfverallt såg jag spår efter den förflutna nattens så väl nöjen som strider: äggskal, tomma buteljer, blomsterqvastar, höljda af dagg och blod. Endast vid källan upptäckte jag en mensklig varelse. Det var hon, det var den olyckliges älskarinna. Med hufvudet hvilande på sina begge armar, blickade hon ned i källan, gråtande öfver sin bleka, i vattnet dallrande bild.

Jag tilltalade henne flere gånger, men förgäfves. Oförmodadt hörde jag icke långt ifrån oss följande:

»Dig jag helsar, o sol! Fast drucken af dagg, liksom jorden,
brinner jag likväl af törst. Himmel, hvar får jag en bäsk?

Det var Jacobi filius, som, resande sig ur en buske, der han säkerligen sofvit någon stund af natten, nalkades oss, gnuggande sig i ögonen. Han betraktade den gråtande flickan med en allvarlig, medlidsam blick, under det han tröstande qvad:

»Bättre han rycks ur din famn af tusende blodiga dödar,
än att han slits från ditt bröst utaf en gynnad rival.»

Jag tyckte att en strimma af ljus vid dessa ord flög öfver flickans ansigte. Fann hon kanske ett halmstrå att nappa tag uti? Det är så mycket annat än sorgen och saknaden, som väckas hos menniskan, när någon annan än döden tagit från henne hvad hon mest älskat på jorden. Det är egenkärleken som såras, afunden som flammar upp. Men dessa lifvets tistlar växa icke vid grafven.

»Min mor, min mor!» hörde jag flickan i detsamma utropa och såg henne derefter skynda från källan några personer till mötes, och bland dem hennes mor, hvilka säkerligen länge sökt henne.

Hon flyr till sin mor!
Då är faran ej stor.
Hon flyr till det bästa,
och det gör icke de flesta.»

Så sjöng poeten, hvarefter han nalkades mig med en djup bugning och en annan sång:

»Rik denna Djurgård är på vägar och lundar och värdshus;
vägen var alltid min säng, lunden dess omhänge är.
Men ingen krog der finns, hvars skylt bjuder skalden välkommen;
kritan, fast hviter som snö, märkt mig med svartaste drag.
Himlen förlåter min skuld; men krögarn förlåter den aldrig.
Derför, min herre, jag ber: låna mig dalerna två!»

Jag gaf honom två riksdaler, dem han kysste och sedan helt förtjust stoppade i sin ficka, hvarefter han slutade som följer:

»Punktligt betalar jag dem, ej trotsande bysättningslagen,
Hälften ni får vid min död och hälften på yttersta dagen.»

Derpå aflägsnade han sig med snabba steg, och jag gick hem till mig. På detta sätt hade jag genomströfvat Tre-

faldighetsnatten, eller »flanerat», ett ord som vi lånat från franskan.

»Flanera är en vetenskap,» yttrar på något ställe en känd författare; »det är ögats gastronomi.»

Men det är icke blott leende, blommande ängder ögat får njuta af; det stöter sig lika ofta vid dyig jord och vilda moras. Men sådant är ju lifvet, och man får taga det onda med det goda. *

* Dessa vid Uggleviken alltid oroliga och ofta bedröfliga folkfester ha för längesedan upphört.

Mångelskan.

Redan under min skoltid fästes min uppmärksamhet vid en qvinna, som bittida och sent, sommar och vinter, sålde grönsaker vid Röda bodarna. Ingen väderlek, om än aldrig så svår, förmådde jaga henne från den stol, hvarpå hon satt, eller från det bord, på hvilket hon utbredde sitt lager af morötter, persilja, kålhufvuden, frukt m. m. När det regnade, spände hon upp ett groft lärftsparaply, tillräckligt stort att öfverskyla henne och hennes bord, och vintertiden satt hon med fötterna i en balja halffyld med halm. När alla andra af torgets mångelskor flydde för den yrande nordanvinden, satt madam Holm qvar på sin plats, värmande sina blåfrusna läppar med varm kaffesump, och något annat såg man henne sällan förtära. Hon dref den största rörelsen bland mångelskor på sin tid, njöt ett visst anseende i trakten för sitt ärliga och idoga väsen, och — hvilket kanske var det märkvärdigaste — aldrig hörde man

henne fälla ett ondt ord om någon eller förarga sig öfver något.

»Den som förargar sig öfver sin nästa,» brukade hon säga, »är lik den som vill hugga till andra, men hugger sig sjelf i fingret, och det har man ju värst ondt af sjelf.»

Madam Holm, tidigt gift och enka, hade ett enda barn, en dotter, som i sin barndom och när vädret ej var för svårt satt på en pall bredvid moderns stol, läsande sin abcbok, katekes eller bibliska historia, allt efter som hon tilltog i ålder och visdom; men sedermera fick hon gå i en s. k. bättre skola, »ty det är uppfostran som gör menniskan,» yttrade madam Holm, »och Gud bevare min Emma från att bli mångelska!»

Föräldrar — de må tillhöra hvilken samhällsklass som helst — önska sällan att deras barn skola idka samma yrke som de sjelfva, emedan en hvar oftast anser sin bana för den svåraste. Men säkerligen hade madam Holm mer skäl för sin önskan än mången annan.

Emellertid växte Emma upp, blef en vacker, välväxt flicka och var vid tiden för min berättelse ungefär tjugu år.

»Är hon inte söter och rarer?» frågade mig en dag hennes mor; »det vore jpst en hustru för herr Höglund... Hon har gått ett halft år i ryska ministerns kök för att lära sig laga mat, och så syr hon hattar hos Folckers och broderar i guld hos fru Nybom* och så kan hon franskan... kläder kan hon också sy, och den här koftan jag har på mig har hon gjort, utan att ens ha behöft ta mått, och så... så kan hon franskan, herre, och så...»

Jag afbröt den moderliga svadan med en lyckönskan, tillegnad både mor och dotter, utan att likväl ingå i något svaromål på det öfriga.

Några månader derefter fann jag till min stora förvåning madam Holm blek och skälfvande, fast det var den varmaste sommardag.

»Hur är det fatt i dag?» frågade jag.

»Hur det är fatt!» upprepade hon mumlande; »jo, så fatt är det, att jag hade god lust hoppa i strömmen der med hela mitt bord, fast jag har för femti riksdaler sparris på det... Känner herrn den der långbenta snushanen, som bor deroppe?» tillade hon, pekande åt den öfversta våningen af Keijserska huset.

* Fru Nybom var på sin tid Stockholms skickligaste guldbrodös.

»Menar ni den der unge kammarskrifvaren i tullverket?" frågade jag, som nu erinrade mig, att jag ofta sett denne handla bär och frukt hos madam Holm, i synnerhet vid sådana tillfällen, då hennes Emma varit närvarande.

»Jaså, han är i tullen,» svarade madamen, »och ändå lurendrejar han in bekymmer, sorg och död i en stackars mors bröst, som i tjugu års tid knogat för sitt enda barns lycka, slitit som en hund både i storm och snö och ordentligen på dagen betalt sina kontributioner... men jag ska ta mej...»

Några kunder kommo i detsamma och afbröto fortsättningen, hvars slut dagen derefter blef mig bekant och som i korthet var följande:

Kammarskrifvaren T* satt förmiddagen derpå vid sitt skrifbord, då dörren öppnades och sedan inifrån tillriglades af madam Holm, hvilken derefter närmade sig skrifbordet.

»Madam Holm!» ropade T*, något förlägen; »mycket välkommen!... Den som nu bara hade en kopp kaffe att bjuda på.»

»Det är inte kaffedags nu, er spelevink!» svarade madam Holm; »och för resten behöfver ni inte åbäka er med att vara artig, för nog hade ni hellre sett att det varit dottern, det fåret, och inte modern, den varginnan, som stigit in... Men hör nu på, herre! Ni måste skrifva af det här papperet och sedan sätta ert namn derunder och det utan vidare krus och krumbugter... det bör gå mycket lättare det än att bedraga en ung oerfaren flicka.»

Papperet, som hon dervid lade på bordet och hvars ordalydelse jag icke fullt ut kommer ihåg, innehöll förbindelse för T* att taga madam Holms dotter till äkta, äfvensom ett medgifvande till lysnings uttagande o. s. v.

Kammarskrifvaren blef naturligtvis mycket förbluffad. Mångelskans allt bistrare utseende beröfvade honom all förmåga att skämta, i fall han haft lust dertill. Han började derför ursäkta sig så allvarligt och godt han kunde och slutade med att förklara, det han med sina små inkomster omöjligen ännu kunde tänka på giftermål.

»Det blir min försorg,» försäkrade madamen lugnt; »skrif ni bara!»

»Men jag kan ju inte lefva af bara grönsaker heller!» utbrast slutligen den unge mannen med komisk förtviflan.

»Mycket större nöt än ni har lefvat deraf,» bedyrade mångelskan; »men,» tillade hon med en stämma allt mer olycksbådande, »det der skrället till pendyl, som sitter på väggen der, felar blott fem minuter i tolf, och om ni inte före tolfslaget har skrifvit hvad jag befallt er skrifva, så knäcker jag pannan på er med samma lätthet som en bonde knäcker ett valnötsskal!»

Dervid drog hon upp ur hvardera kjortelsäcken en pistol och riktade begge mot kammarskrifvarens hufvud. Icke blott gracerna, utan äfven furierna hafva qvinnogestalter, och Emmas moder, med de sammanbitna tänderna, det blåskiftande ansigtet och ögonen flammande af den vildaste beslutsamhet, gaf detta ögonblick ingen af de tre senare systrarna efter.

»Nog vet jag hvad som efteråt blir mitt öde,» yttrade hon derunder; »men ingen mor ska bryta stafven öfver mitt hufvud och Gud icke tillstänga sin himmel för det!»

Hvad som i denna stund föregick inom kammarskrifvaren är svårt att veta. Var det fruktan för att mångelskan på stället skulle verkställa sitt hot? Var det kanske aktningen för en mor, som skydde ingenting för upprättandet af sitt barns heder? Eller måhända en ännu ömmare känsla för den unga flickan, hvars kärlek han vunnit för att missbruka? Eller kanske allt detta förenadt? Nog af, han skref och lemnade det skrifna uti madam Holms händer.

»Så tag det då!» ropade han nästan tillintetgjord, »och lär mig sedan konsten att lefva gift med trehundra riksdalers årlig inkomst!»

»Jag har sagt att det blir min försorg,» svarade mångelskan, under det hon noga genomögnade papperet, »och jag ska ändå inte taga med i räkningen de der grönsakerna som ni nyss slog mig i halsen med... Kom nu till oss på eftermiddagen, denna gång fast jag är hemma, och tro inte att ni gör oss en så förfasligt stor ära, för när jag lät min dotter lära sig laga mat i ryska ministerns kök, sy hattar hos Folckers och brodera i guld hos fru Nybom och tala franskan, ja franskan, herre, då tänkte jag mig också en måg tre strån hvassare än en kammarskrifvare i tulln, och dermed basta!»

Efter dessa ord aflägsnade hon sig. Kammarskrifvaren satte sig derefter tankfull och dyster framför sitt fönster och såg med suck på suck, huru hans blifvande svärmoder med

vanlig färdighet utminuterade morötter och palsternackor på det välsignade Rödbotorget.

Följden af detta uppträde blef emellertid, att mångelskans dotter tre veckor derefter vigdes vid kammarskrifvaren T*. På det hejdundrande bröllop, som madam Holm höll å Gamla Barnhuskällaren, fungerade sjelfva polismästaren Olof af Wannqvist * såsom brudens far, och när han proponerade skålen för brudens mor, hörde jag honom bland annat yttra följande:

»Om det på hvardera af Stockholms torg blott funnes en enda sådan som min gamla vän madam Holm, så skulle jag bestämdt kunna indraga halfva polisen.»

»Gud välsigne gamle Olle!» svarade madamen med hög röst oeh torkade sig i ögonen med klädningsärmen.

Kammarskrifvaren T* hade visst ingen anledning att ångra denna förening, ty någon tid derefter erhöll han på sin svärmors förbön och genom polismästarens bemedling en ganska lönande bitjenst inom Drätselverket, utom det att madam Holm försåg det unga parets hushåll med allt hvad det behöfde och mera till. Sjelf fortfor hon att som förr drifva sin rörelse på sitt gamla torg; tittade hvarje afton än in i »sikterns» kök och skafferi, för att efterse om något fattades der, och än in i barnkammaren, för att några minuter vagga sin lille dotterson; hjelpte till med matlagningen, när det var främmande, men var så rädd för att genera, ty »hvart stånd för sej», brukade hon säga; tog för gifvet att unga frun, när det var kalas, borde »ta emot och prima i soffan, gubevars»; lade stundom örat till nyckelhålet, för att höra sin dotters röst, och spratt till af glädje när hon uppsnappade något af den der »franskan», som hon var så förtjust uti.

»Ingenting har jag sjelf fått lära,» sade hon; »men nog har jag en hum om hur lycklig den bör vara som fått det.»

Några år derefter dog madam Holm, till verklig sorg och saknad för Rödbotorget och hela trakten deromkring.

»Holmskan var ändå bäst!» förklarade de öfriga mångelskorna, och sjelfva roddartrappan genljöd af hennes lof. Hennes begrafning firades med stor ståt, och »gamle Olle» hedrade den med sin närvaro i full uniform och med »stora

* En af de mest utmärkta polismästare Stockholm haft, gemenligen kallad »gamle Olle». Han dog såsom öfverståthållare år 1833.

stjernan på bröstet, något som väckte stor uppmärksamhet och icke litet bidrog till att höja den aflidnas minne. Församlingens kyrkoherde, doktor Franzén *, höll vid hennes graf ett tal, hvarutur jag erinrar mig följande:

»När en menniska, uppfödd och fostrad i fattigdomens hydda och utan annan ledning än sitt naturliga förstånd och sitt af Guds heliga ord uppfylda hjerta, vandrar sin väg ärliga fram och utan att lockas derifrån af frestelser, för hvilka äfven de lyckligast lottade och mest omsorgsfullt uppfostrade falla, då blir hon en föresyn för sina likar, ty hon är den trognaste afbild af ödmjukhetens och försakelsernas gudom.»

En gång var det likväl, såsom vi veta, nära att hon hade tagit ett stort afsteg från den väg hon förut och efteråt så snörrätt vandrat; då var hon dock, enligt sitt eget uttryck, en »varginna», men en varginna, som hade en unge att rädda eller hämnas.

* Den store skalden, hvilken såsom biskop afled i Hernösand år 1847.

»Ifvarson skall brinna!»

En eftermiddag sommartiden inkom på vårt kontor en prestman, begärande ett åkdon för att skjutsa honom till Danviks dårhus. Det var en medelålders man af vackert utseende och hög kroppsbyggnad, tydligen från landsbygden, att döma af hans målföre och brunstekta hy. Jag kallade honom för »herr prosten», och han syntes van vid den titeln. Han önskade helst ett enbetsåkdon, såsom varande billigare, och ett sådant fanns äfven att tillgå. Som jag länge önskat bese ifrågavarande näste för den bittraste af lifvets olyckor, tillbjöd jag mig att sjelf köra honom, hvilket tillbud han med nöje tycktes antaga.

Vi foro, men många ord vexlades icke oss emellan, och ju mer vi närmade oss Danviken, desto slutnare och dystrare blef den resande. Ändtligen hunno vi fram, fingo vederbörligt tillstånd att inträda och färdades till fots den vägen, som uppför berget enkom leder till dårhuset. Det är i en af de öfre våningarna man inkommer från gården och åt hvilken de äfven hafva sina fönster, ty huset, bygdt utefter bergväggen, följer denna neråt, till dess det möter och sköljes af Saltsjöns oroliga våg. Det är följaktligen flere smala trappor man har att nedstiga, flere mörka korridorer att genomvandra, innan man kommer till de första eller nedersta våningarna med utsigt åt sjön, hvilka bebos af de största dårarna, ungefär såsom fallet understundom är i den s. k. kloka verlden. Emellertid ju djupare man kommer, desto djupare blir eländet, desto vildare skränet från cellerna, desto hemskare de ansigten, som grinande titta ut genom dörrgluggarna, — det är ett verkligt nedstigande till de fördömdas qval. Sjelfva byggnaden, äfven om man ej kände dess bestämmelse, skulle förefalla en dyster, utsatt

som den är för vågornas vilda gny och nordanvindens skarpa ilar samt stängd från söderns varmare luft och solens lifgifvande ljus af det berg, vid hvilket den är murad. En sämre lokal kunde för ett sådant ändamål icke väljas*. Detta den första anmärkningen. Flere ännu svårare kunna göras, men för hvilka här saknas tillräckligt utrymme, såsom t. ex., att de olyckliga, i stället för att skötas såsom patienter, behandlas såsom de gröfsta förbrytare; att något tecken till förströelse genom ändamålsenligt arbete icke finnes, och än

Danviks dårhus.

mindre till någon uppmuntran genom gladare tidsfördrif; att kosten är den uslaste som kan tänkas o. s. v. Danviks dårhus är med ett ord en skamfläck på Stockholms civiliserade samhälle, och oförklarligt är det, att generationer, under sitt framskridande på bildningens och upplysningens bana, så länge kunnat se och fördraga något sådant.

Sedan min andlige följeslagare och jag genomströfvat de nedre hålorna, besökte vi de öfre rummen, hvilka in-

* År 1785 inköptes och inreddes till dårhus ifrågavarande byggnad. Den har sedan länge upphört att användas för detta ändamål, men finnes ännu qvar, numera inredd till fabrik.

hysa betalande vansinniga af bättre stånd. I ett af dem satt en urmakare, hvilken visade oss en urtafla.

»Se hvilken herrlig uppfinning!» yttrade han till oss; »hitintills trodde man, att tiden beherskade allt, men jag har visat huru man beherskar tiden, ty se bara på taflan här! Den lidande klagar öfver att tiden går för långsamt, men hvad gör jag då? Jo, jag för helt enkelt visarn ett hvarf omkring och dödar sålunda i en handvändning tolf hela timmar. Nu är hon åtta på morgonen, men ett tu tre är hon åtta på qvällen, inte sant?... Den lycklige deremot tycker tiden går för fort, men hvad gör jag då? Jo, jag för lika enkelt och hastigt visarn ett hvarf tillbaka. För en sekund sedan var det afton, men nu är det morgon igen, och detta kunde verldens alla vise icke påfinna!»

»Men,» invände jag, »kan ni af ett barn på ögonblicket göra en gubbe och lika hastigt förvandla en gubbe till barn?»

»Ännu inte,» svarade han; »men detta blir föremål för en senare undersökning, som bestämdt skall krönas med framgång, emedan den helt och hållet hvilar på den förra. Kom hit i morgon, och jag skall visa er, att äfven den frågan är löst.»

»Är ni död eller lefvande?» frågade mig en annan dåre, som kallades för »magistern» och troligtvis varit en studerad man.

»Lefvande,» svarade jag.

»Bevisa det, men det kan ni inte,» tillade han genast, sparande mig besväret; »ni tror er vara lefvande derför att ni kan gå med fötterna, svänga med armarna och andas med lungorna, men ni bedrar er! Båten går fortare än ni, vattenhjulet svänger raskare än ni, och blåsbälgen andas starkare än ni, men vågar ni derför påstå att båten, vattenhjulet och blåsbälgen äro lefvande varelser?... Nej, död är ni, och döda äro alla.»

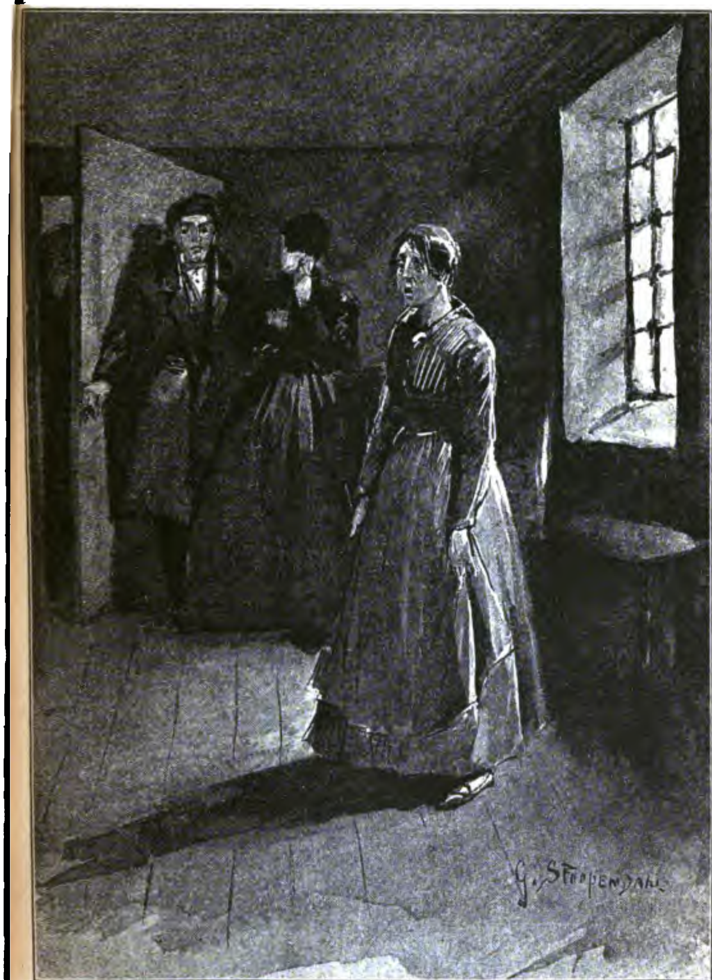
»Men hvem är då lefvande?» frågade jag.

»Jag,» svarade dåren, »jag är den ende lefvande i verlden.»

»Hur bevisar ni det?»

»Den måtte väl vara lefvande, som ser att alla andra äro döda,» förklarade dåren med ett leende af högsta belåtenhet med sig sjelf och medömkan med andra.

Man skulle nästan kunna tro, att dårarne äro lyckligare än vi andra menniskor. Liksom de, älska äfven vi våra

»Ifvarson skall brinna! Ifvarson skall brinna!»

villor; men sällan störas de i sina, medan vi deremot nästan alltid störas i våra. Detta gäller dock naturligtvis endast dem, som utan afbrott äro under inflytande af sin fixa idé; men för dem — och dessa äro de flesta — som hafva sina ljusa mellanstunder (lucida intervalla), hvarunder de ega fullt medvetande om sin olycka, måste tillståndet vara fasansfullt, så framt detta ej på något sätt förmildras af det menskliga deltagandet. Också är det just dessa lucida intervalla som framför allt påkalla menniskokärlekens och läkarekonstens förenade bemödanden. Ett välvilligt bemötande, begagnande sig af denna hvila efter en nyss öfvergången storm, skulle mången gång genom trösteord och sysselsättningar, lämpade efter patientens skaplynne, lyckas hindra eller åtminstone till en början fördröja återkomsten af det onda. I stället såg jag några af dessa olyckliga, ehuru då vid lugnare sinnesstämning, ännu bära på sig de fångtröjor, som man förut iklädt dem, när de voro våldsamma. Jag hörde dem nu bittert klaga öfver ett straff, hvars orsak de naturligtvis icke hade någon vetskap om. Deras lucida intervalla blefvo ett plus mer i deras elände.

»Gör mig den tjensten att fråga hvar mamsell Alm sitter?» hviskade mig prosten i örat.

Jag frågade föreståndarskan, hvilken ledsagade oss, och hon förde oss till ett rum i samma korridor. Jag trädde in i kammaren. Presten stannade utanför, men som dörren stod på glänt, kunde han likväl se hufvudpersonen derinne.

»Ifvarson skall brinna! Ifvarson skall brinna!» ljöd emot oss en qvinnas entoniga röst.

Hon, som yttrade dessa ord, kunde ej vara öfver 30 år och stod midt på golfvet, stirrande på en och samma punkt af väggen midtemot. Skymningen hindrade mig att uppfatta alla hennes anletsdrag, men, ehuru bleka och utmerglade, föreföllo de mig likväl icke motbjudande. Jag stälde några frågor till henne, men på alla följde alltjemt samma svar utan att hennes ställning rubbades:

»Ifvarson skall brinna! Ifvarson skall brinna!»

»På samma ställe har hon stått i nära tio år,» upplyste föreståndarskan, »och några andra ord än dessa har man aldrig hört från henne.»

Nyfiken att veta något vidare om denna qvinna, bad jag föreståndarskan meddela mig hvad hon visste, och inhemtade, att mamsell Alm var dotter till en för tio år sedan

afliden kyrkoherde på landet; att efter faderns död sockenboarne, som mycket intresserade sig för dottern, erbjudit pastoratet åt tjenstförrättande v. pastorn, hvars namn var Ifvarson, med vilkor likväl att han toge dottern till äkta; att Ifvarson gifvit sitt löfte och fått pastoratet, men derefter icke desto mindre gift sig med en annan, hvilket haft till följd, att den öfvergifna kom på dårhuset.

»Således af olycklig kärlek!» suckade jag, sedan föreståndarskan slutat sin berättelse, och jag hörde en djup suck från dörren besvara min.

»Ack!» sade föreståndarskan; »de flesta qvinnor, som sitta här, har den olyckliga kärleken hitfört.»

Så förhåller det sig också. Vissa qvinnor, seende sig öfvergifna, rycka ur sin älskares armar sin rival och döda henne, hvarefter de fly antingen upp på schavotten eller ner i grafven. Det ligger i deras brott onekligen något af en sublim passion, som inverkar på den menskliga rättvisan. Andra deremot lida i tysthet, döende, men resignerade, glömmande intet, men förlåtande allt, ända in i sista stunden. Detta är den sanna oegennyttiga kärleken, den stolta kärleken, som lefver af sitt hjertas sår och slutligen dör deraf. Men det finnes äfven sådana, som hvarken ega de förres förmåga att genom hämnd döfva sin sorg, eller de senares att genom resignation och försoning rena den, utan derför öfverlemna sig åt förtviflans furier, som svänga omkring med sina offer, till dess de slutligen lemna dem på golfvet af dårhuscellen, omedvetna af allt, utom af ett hopplöst elände.

Detta öde hade blifvit den stackars prestdotterns, och i det jag beklagade henne, tänkte jag äfven på honom som varit orsaken till hennes olycka, vändande mig dervid instinktartadt mot dörren, utanför hvilken jag lemnat presten. Som jag icke mera såg till honom, gick jag ut och fann honom stående längst bort i korridoren med ryggen vänd mot mig, men med begge händerna för sitt ansigte.

»Ifvarson skall brinna,» ljöd ånyo, fast något svagare, från den numera tillslutna cellen.

Presten spratt till, skyndade utför trappan ner till gården, der vi åter träffades.

»Låt oss fara hem!» mumlade han doft och hastade mot porten.

Just som vi trädde ut genom den, ropade till oss en af dårarne, som spatserade på gården:

»Verlden är blott en samling af skälmar och dårar... helsa de förre från de senare!... Inte så tokigt sagdt, eller hur, ha-ha!»

Porten tillslöts efter oss, och jag hemtade andan; men andlös föreföll mig min följeslagare under hela återfärden. På Norrbro steg han ur åkdonet, betalte för skjutsen och försvann. Jag återsåg honom aldrig. Han hade icke sagt mig sitt namn, men nog gissade jag till det.

Några år derefter mötte jag på Rödbotorget samma föreståndarska på Danviks dårhus, som vid ofvan beskrifna tillfälle följt mig genom cellerna, och jag frågade henne om tillståndet derstädes, synnerligen med afseende å de personer jag talat med.

Både urmakaren och magistern hade vandrat all verldens väg, densamma för dåren som för den vise.

»Än den arma mamsellen då?» sporde jag; »hon med sitt hemska: 'Ifvarson skall brinna', som ännu ljuder i mina öron?»

»För ungefär ett halft år sedan lemnade hon dårhuset, men fullkomligt återstäld, till läkarnes och allas stora förvåning,» upplyste föreståndarskan; »men hvad som väckte en ännu större förvåning var den händelse, som är förknippad med, ja, till och med anses vara orsaken till hennes förbättring.»

»Och denna händelse?»

»Att samma natt, ja, samma timme som mamsell Alm på Danviken återfick sitt förstånd, nedbrann prosten Ifvarsons prestgård, och prosten sjelf, som hade sitt sofrum i öfre våningen, blef innebränd.»

Nu erinrade jag mig, att jag för icke längesedan i tidningarna sett den senare händelsen refererad, utan att jag då kommit att egna den annat deltagande, än det som vanligtvis fästes vid sorgliga tilldragelser som öfvergå okända personer.

»Vid sin afresa,» fortfor föreståndarskan, »yttrade mamsell Alm till mig följande: 'Nu beger jag mig till den stackars Ifvarsons familj, för att egna mina återstående dagar åt hans värnlösa oskyldiga barn.'»

Historien om en liten barkbåt.

I samma qvarter med vårt hyrkuskverk är Clara församlings fattighus*, eller i hörnet af Södra kyrkogatan och Röda bodarne. Bland de nära 200 fattighjon, som derstädes voro intagna, fästes länge min uppmärksamhet vid en gumma, som dagligen sommartiden linkade förbi vår port och vek af vid hörnet in på Vestra kyrkogatan. Hon stödde sig på en krycka under venstra armen samt på en käpp, den hon höll i högra handen. Hon kunde vara öfver 70 år, men på hennes ansigte hvilade något som man sällan finner hos en ålderdom i armod, nemligen uttrycket af den innerligaste belåtenhet med lifvet, den klaraste försoning med ett öde, som måste förefalla en hvar så hårdt. Aldrig såg jag henne tigga, såsom alla hennes kamrater gjorde och ovilkorligen måste göra, ty med 1 eller högst 2 riksdaler i månaden, hvilket var det högsta underhållet, lifnär sig ingen. I sanning, det var ett fullkomligt ihjelsvältningssystem, som konseqvent fullföljdes af våra fattigförsörjningsanstalter.

»Hur mår gumman i dag?» frågade jag henne vanligtvis, när jag, stående i porten, såg henne gå förbi.

»Mycket bra, lilla goda herre!» svarade hon; »och Gud signe herrn som helsar på gumman!» tillade hon alltid och såg dervid på mig med en blick, klar och oskyldig som ett barns öga.

I början gaf jag henne alltid en slant, men synbart tvekande räckte hon fram sin magra hand, och när hon tagit mot slanten, flög en lätt rodnad öfver hennes utmerglade ansigte. Det föreföll mig, som hon mottog hvad jag gaf henne endast för att icke göra mig förlägen, ty förlägen blir otvifvelaktigt den bättre lottade, när behofvet

* Borttaget för omkring 20 år sedan. Platsen upptages nu af Centralposthuset.

och nöden vägra dess hjelp. Slutligen tog hon sig till att, när hon linkade förbi, gå på något längre afstånd från vår port, troligtvis för att undvika den der almosan.

Gör aldrig en tjenst, som man icke begär af dig! är visserligen en lefnadsregel, men fattigdomen brukar icke gerna vara så nogräknad, och jag var nästan småförargad på den der nogräknade gumman.

En höstdag såg jag henne stå midt på torget, fixerande länge något på gatan liggande föremål och bemödande sig

mycket för att taga upp det, men alltid fruktlöst. Jag närmade mig för att hjelpa henne, men i detsamma sprang en s. k. gatpojke förbi, tog upp hvad som låg vid gummans fötter och ärnade ila bort dermed, då jag i lagom tid fick honom vid armen och höll honom qvar.

»Hvad var det du tog?» frågade jag pojken.

»Bara det här,» svarade han och visade mig den enklaste leksak i verlden, ett stycke bark i form af en båt.

»Är det din?» sporde jag.

»Ack nej, det är min!» ropade gumman med en röst, som gick till hjertat; »ja, min som jag nyss tappade här!»

Jag tog den lilla båten från pojken och gaf den åt den stackars gumman, som skälfde i alla leder och säkerligen hade fallit, om jag icke stödt henne. Med möda lyckades det mig att få in henne på vår gård och in på kontoret, der jag satte henne på en stol, för att låta henne hemta sig. Den djupaste smärta röjde sig ännu i hennes anletsdrag, och tårarne tycktes hafva stelnat fast vid hennes kinder. Hon vände sitt ansigte ifrån mig, liksom för att dölja hvad som föregick i hennes inre, men som anletsdragen förrådt.

Smärtan har *sin* religion och tårarne *sin* blyghet.

Ändtligen återhemtade hon sig. Ångesten, som faran att förlora något för henne dyrbart tillskyndat henne, gaf småningom vika för glädjen att ha återfått det, och hon kysste den lilla båten, tryckte den till sitt bröst och kysste sedan, innan jag hann hindra det, mina händer. Den sjuttioårigas jubel var ett sjuårigt barns. Aldrig hvarken förr eller senare har jag i så gamla ögon sett så mycken barndom.

Hvad var då för henne denna lilla båt af bark? Hvilket minne hängde väl fast vid denna obetydliga leksak, som tycktes utgöra hela hennes lif, den rika smärtans så väl som den fattiga glädjens?

Slutligen fick jag svaret på dessa frågor genom hvad hon meddelade mig om sin lefnad. Gumman hade varit kokerska eller hushållerska i åtskilliga bättre hus och köket följaktligen varit hennes verkningskrets under mer än två tredjedelar af hennes lif. Köket, så mångens högsta goda och lycksalighet, är likväl ofta ett helvete för kokerskan. Det är den eviga elden; men herskaren eller herskarinnan derstädes, kocken eller kokerskan, är den som svettas mest och lider de värsta qvalen, således något olika det som Dante för oss målat och våra läsarprester ännu i dag på sitt vanliga sätt illustrera.

En god kock eller kokerska njuter för öfrigt icke på långt när det anseende i det allmänna, som de ovedersägligen förtjena, och oaktadt den vigtigaste och nödvändigaste delen af kemien är dem ombetrodd. Stor är Berzelius, men hin måtte smaka på hans soppor!

»Jag tjente några år i en greflig familj,» berättade gumman bland annat, »och ofta sade grefven till mig: 'I dag, min bästa mamsell, var maten syperb!' Men en stund

derefter uppkallades jag till hennes nåd att redogöra för hur mycket ägg, smör och socker strukit med. 'Det är inte möjligt, min kära mamsell,' sade hon, 'att ett helt tjog ägg och fyra marker smör kunnat gå åt till en middag för så få personer,' hvarefter hon onådigt afskedade mig. En annan dag förebrådde mig grefven för det middagen varit 'miserabel'; men då sade jag honom, att jag för hennes nåds skull icke vågat använda så mycket ägg och smör som jag behöfde. Då blef jag ånyo uppkallad till hennes nåd och fick bannor för det jag icke kunde laga godt med litet. För att nu tillfredsställa dem bägge och slippa bannor, nödgades jag ofta anlita min egen lilla lön, och då fick jag beröm som en ypperlig hushållerska, men hade icke råd att på två hela år köpa mig en ny klädning eller ett par nya skor; men jag gör orätt att tala illa om dem, de voro i alla fall goda och välvilliga emot mig. Hur mången får ej slafva här i verlden utan att någonsin hugsvalas af en enda uppmuntrande blick!»

»Men hårdt måste det vara,» anmärkte jag, »att, sedan man haft så mycket godt att laga och äta i sina dar, nödgas svälta, när man blir gammal, såsom fallet ofta varit med de stackars hushållerskorna.»

»När man står öfver maten, har man alls ingen appetit,» förklarade f. d. hushållerskan; »men nog kommer appetiten, när man icke mer har någonting att äta... visst är det hårdt, goda herre!»

»Och ändå vill ni hvarken tigga eller ta emot hvad man bjuder er!» yttrade jag.

»Skröplig och bedröflig inför verlden,» svarade gumman, »vill jag likväl icke vara det inför mig sjelf. Jag inbillar mig, att jag ingenting behöfver, och herrn ser hvad inbillningen gör. Jag var sextiofem år, när jag kom in på Clara fattighus, och har ändå hunnit sjuttifem,» tillade hon småleende.

Jag har liksom andra hänryckts af leenden på anleten af liljor och rosor; men för detta småleende på ett ansigte af bara skinn och ben böjde jag ovilkorligen mitt hufvud. Ett armod, som vid sjuttifem år småler åt sitt öde — hvilken förebild, eller rättare, hvilken skärande kontrast mot denna missbelåtenhet, som rynkar pannan midt i öfverflödets och vällefnadens sköte!

»Men den der lilla barkbåten?» frågade jag efter någon stunds tystnad, och troligtvis frågar äfven läsaren eller läsarinnan detsamma.

Tålamod! Jag fick äfven veta den historien. Fattigstugumman hade, innan hon blef kokerska, varit barnpiga hos en borgarfamilj, som bebodde ett hus vid stranden af Clara sjö. I tio års tid vårdade hon exemplariskt de barn man lemnat i hennes vård. Nästan för hvarje år hade hon fått ett nytt att se om, och likväl räckte hon till för dem alla. Ett af dem, en treårig gosse, var hennes synnerliga favorit, kanske mest derför att modern minst tyckte om detta barn, som hade rödt hår, något som icke var i hennes smak. De andra deremot hade alla svart hår, och följaktligen var den rödhårige det enda rötägget i kullen.

Den lille rödhårige tyckte mycket om att leka vid sjöstranden och hade särdeles nöje af den lilla barkbåt, som hans beskedliga dadda täljt åt honom. Den lille skeppsredaren ville ofta stiga ombord på sitt fartyg, men dadda, som hade ett vaksamt öga, hindrade honom alltid derifrån och gaf honom i stället en lång tråd, för att dermed föra sin båt hvart han ville, i det hon sökte öfvertyga honom, att det fordrades vida större konst att föra ett fartyg än att segla derpå, ja, till och med större än att vara egare eller redare till ett sådant.

Men en varm sommardag hände sig, att den stackars dadda, som tvenne nätter å rad hade vakat vid tvättbunken, somnade in vid stranden. När hon vaknade, fann hon visserligen den lilla båten ännu flytande på vågen; men hennes favorit, den lille skeppsredaren, syntes icke mera till. Troligen hade han, begagnande sig af tillfället, sökt stiga ombord på sitt lilla barkskepp, men ögonblickligen, och utan att behöfva det, kommit in i den hamn, alla seglare förr eller senare hinna. Föräldrarnes sorg och förtviflan kunde icke jemföras med den arma barnpigans. Denna kördes emellertid på porten och fick knappast tid att medtaga sitt knyte med kläder, bland hvilka hon omsorgsfullt instuckit den lilla barkbåten, som hon sedan öfver femtio år förvarat.

»Men hvad tröst kan väl denna olyckliga barkbit bibringa er?» frågade jag henne, sedan hon slutat sin berättelse.

»Så ofta mina svaga krafter det tillåta,» svarade hon, »går jag med min lilla gosses båt till stranden, der han drunknade, och sätter den i sjön. Då tycker jag mig i

vågornas sorl höra min lilla gosses pjoller, och när solen skiner på vattnet, tror jag mig skåda hans fladdrande guldgula hår. Det är som om han ännu lefde och lekte vid stranden, lekte och sprang omkring mig, ryckte mig i klädningen och bad mig segla med honom. Sedan ber han mig . . .»

Gumman tystnade och tryckte handen mot sina ögon.

»Sedan ber han er . . .,» upprepade jag sakta.

»Ber mig inte bli ledsen för det han springer sin väg,» återtog gumman med någon ansträngning, »och ber mig äfven att, i fall han inte kommer tillbaka, ta vara på hans lilla båt och gömma den åt honom till dess . . . till dess vi åter en dag råkas . . .»

Hon tystnade ånyo, och dermed är den enkla historien slut. Gumman dog några år derefter, och enligt hennes förordnande följde den lilla barkbåten henne i grafven.

»Ålderdomen och fattigdomen äro icke så att beklaga som man tror,» yttrade hon en gång till mig, när hon låg på sitt yttersta; »ty ålderdomen dör utan plågor och fattigdomen saknar icke den verld han lemnar.»

Bo Jonson Grip.

Vi hade en dräng vid namn Nils Ersson, son af en torpare under Djursholm. Vid hans antagande yttrade hans mor, en from gumma, till mig följande:

»Goda herre, haf ett vaksamt öga på Nisse! Inte är det just något ondt i honom, men han är bara så fasligt enfaldig.»

Det är inte »bara» det, tänkte jag, ty att vara »fasligt enfaldig» är nästan det värsta som kan hända en menniska.

Nils Ersson jäfvade icke heller på något sätt denna tanke. Åt sig sjelf lemnad, gjorde han hvarken ondt eller godt, men var städse färdig till allt och stålsatt mot intet. Det berodde blott på hvem som för tillfället fick hand med honom. En gammal särdeles gudfruktig piga, boende i

samma gård och hos hvilken modern äfven rekommenderat honom, tog Nils med sig i kyrkan första söndagen han var i Stockholm. Med mycken uppbyggelse tycktes han sitta der under hela högmesso-gudstjensten, och han snyftade och grät starkare än hela den qvinliga församlingen. Han följde jemväl med i aftonsången och afhörde denna under samma djupa rörelse. Den gamla pigan blef så intagen af hans andakt, att hon, efter hemkomsten från kyrkan, bjöd honom upp till sig, trakterade honom med två koppar kaffe, ett halft dussin pepparkakor och slutligen med uppläsandet af ytterligare en predikan öfver dagens ämne ur en gammal postilla, hvarefter han skildes ifrån henne med ögonen röda af tårar.

Men när Nils nedkommit i drängkammaren, bjöds han af kamraterna på ett parti salahybika, ett slags kortraffel, mycket vanligt bland den lägre folkklassen, samt på ett stop bränvin, något ännu vanligare. Spelet och kalaset ändades med slagsmål, der det vankades både röda och blå ögon och hvaruti den gudfruktige Nils utmärkte sig som den mest oregerlige och vildaste af alla kamraterna.

Jag måste sjelf in för att ställa till rätta, hvarefter jag tog Nils afsides och förehöll honom hans uppförande. Han grät som ett barn, lofvade bot och bättring, men en half timme derefter nödgades jag skynda in i stallet för att rycka från honom en kappe hafre, som en annan af drängarne öfvertalt honom att taga för att dermed tillbyta sig bränvin hos en åkare i grannskapet, utan att han syntes begripa, att hvad han ville göra var en oloflig handling.

Han var, med ett ord, ett viljelöst verktyg för en hvar som ville begagna det till nytta eller skada. Slutligen blef det mig bra besvärligt att ha ett vaksamt öga på honom, som modern bedt mig om, och den gamla gudfruktiga pigan blef snart så förskräckt för honom, att hon en lång tid trodde att det var djefvulen sjelf, som hon en gång haft med sig i kyrkan och bjudit på kaffe och pepparkakor.

En annan afton, fram på hösten, kom en af drängarne ned till mig och beklagade sig bittert öfver att Nils Ersson haft med sig upp på deras kammare »en herre», hvilken först tagit pengar af honom på falskt spel och sedan slagit honom, när han kom underfund dermed och ville ha sina pengar tillbaka. Jag följde med drängen upp på kammaren, för att se hvad det kunde vara för »en herre» som spelade

kort med hyrkuskdrängar. Jag fann då vid skenet af ett talgljus en person, ganska välklädd och med ett temligen städadt utseende. Han hade ett ovanligt tjockt ljust hår, men som låg så stelt, att det liknade en peruk. För öfrigt var han lång och ovanligt starkt bygd och hade ett par lifligt spelande ögon, dem han likväl högst ogerna tycktes vilja se upp med. Det var något hos den der »herrn», som bestämdt skulle ha väckt min motvilja, äfven om jag icke träffat honom på det stället och under sådana omständigheter som de ifrågavarande.

På mina frågor hvem han var och hvad han hade på drängkammaren att göra, svarade han helt enkelt, att detta ej anginge mig, och när jag derefter lika enkelt bad honom packa sig sin väg, skrattade han mig midt upp i synen.

Jag öppnade dörren på vid gafvel och vände mig derefter till Nils Ersson, som med sin vanliga enfaldiga uppsyn gapade på oss begge.

»Eftersom du haft med dig den der figuren,» sade jag till drängen, »så laga också att han makar sig af och det så fort som möjligt!»

Utan prut lydande min tillsägelse, närmade sig Nils sin gäst och bad honom gå, men utan att vinna ringaste gehör.

»Och om han inte går godvilligt,» fortfor jag, »så led honom utför trapporna!»

Nils, som egde mycken kroppsstyrka, fattade lydigt sin gäst vid armen med ena handen och pekade åt dörren med den andra.

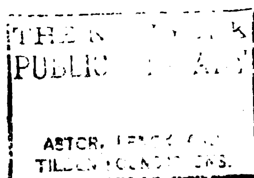
»Du är en narr, toknisse!» yttrade gästen; »och gå du derför genast och lägg dig!»

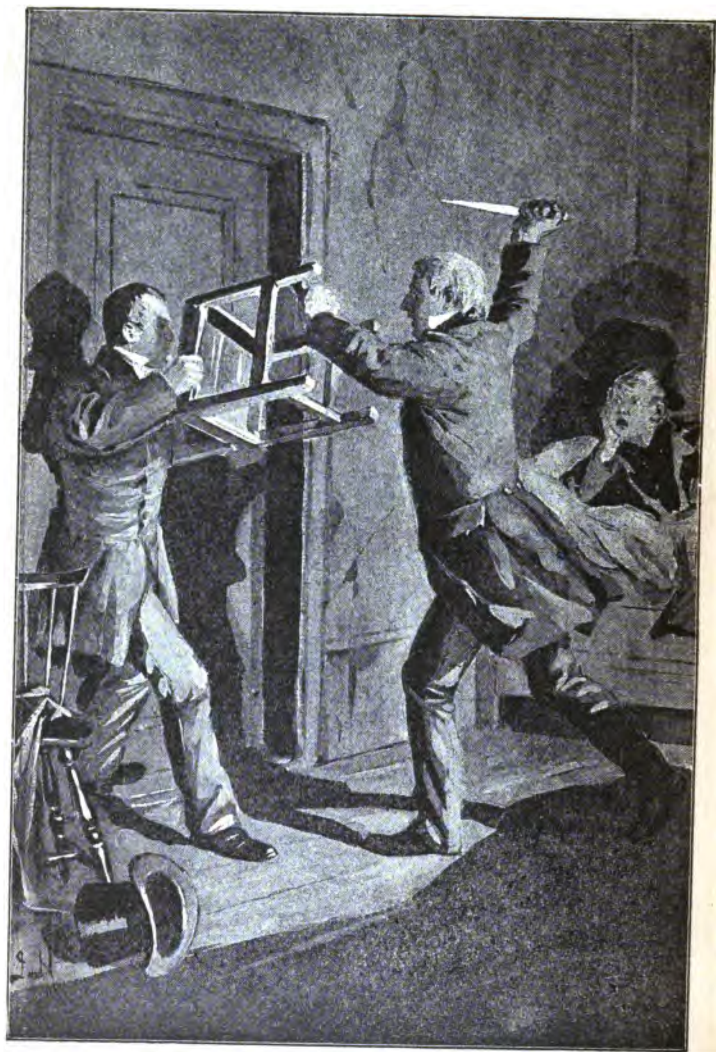
Nils släppte sitt tag och kastade sig ögonblickligen raklång på sängen, alltid lydig den som sist tillsade honom något.

»Jag nödgas då sjelf visa er vägen utför trappan,» sade jag, i det jag närmade mig den oförskämde främlingen.

»Men jag visar er vägen till helvetet,» svarade denne, »om ni tager ett enda steg till emot mig!»

Dervid såg jag den rödhårige sticka högra handen mellan rocken och västen, liksom ville han framdraga något, och jag misstänkte tillvaron af ett mordvapen. Men i detsamma uppkom drängen, som nyss klagat öfver sin förlust på spelet.

Bo Jonson Grip.

»Skynda,» hviskade jag denne i örat, »och spring ner på torget efter polis eller hvem du först får tag i!»

Drängen försvann.

»Nu faller det mig in att gå,» förklarade ändtligen min motståndare, som säkerligen uppfattat meningen af den der hviskningen och förmodligen hade sina goda skäl att icke dröja längre.

»Men nu faller det mig in att ni stannar qvar,» inföll jag, ställande mig framför dörren, och fattade en stol, färdig till anfall eller försvar, allt efter omständigheterna.

Men innan jag hunnit uttala det sista ordet, störtade den rödhårige emot mig med dragen knif och det med sådan snabbhet och styrka, att jag ögonblickligen kastades åt sidan och hade endast stolen, som jag parerade med, att tacka för det jag icke fick knifven midt i bröstet på mig. Dock återhemtade jag mig på ögonblicket, upphann flyktingen midt i trappan och träffade honom i ryggen med stolen, så att han föll framstupa utefter återstoden af trappan; men innan jag hann kasta mig öfver den fallne, för att söka fasthålla honom, var han på benen igen, ilade som en hind öfver gården ut på gatan och försvann i mörkret, utan att jag kunde se åt hvilket håll han sprang.

Strax derefter mötte jag gevaldigern i trakten, åtföljd af flere polisbetjenter jemte annat folk. I få ord upplyste jag dem om hvad som passerat.

»Det var bestämdt *han!*» utropade gevaldigern; »men hvilken väg tog han?»

Som jag ej kände det, delade han sin styrka i tvenne afdelningar, hvilka togo vägen åt skilda håll. Sjelf medföljde jag gevaldigern, men utan resultat.

»Hvem tror ni det var?» frågade jag, sedan vi tröttnat vid jagten.

»En som är lika mogen för galgen som en halfpunds gädda för fiskbrädet,» svarade gevaldigern; »det var bestämdt Bo Jonson Grip, fast han bar röd peruk för tillfället.»

Ifrågavarande beryktade och allmänneligen efterlyste stortjuf hette egentligen blott Jonson. Men som han stått i *bo* uti en småstad och der börjat sin bana med att *gripa* ur lådan, så hade han fått det i svenska historien bekanta namnet *Bo Jonson Grip**.

* Bo Jonson Grip, drots under kung Albrekts regering, var på sin tid den rikaste, mäktigaste och våldsammaste man i Sverige.

Nils Ersson togs derefter i förhör, men kände ingenting annat om stortjufven, än att han några gånger på en krog sammanträffat med denne, som då uppgifvit annat namn. Nils' kända enfaldighet räddade honom denna gång från svårare följder af en sådan bekantskap.

Några veckor förflöto, hvarunder Nils icke gaf anledning till någon anmärkning, då han en dag alldeles försvann, och som nära åtta dagar förgingo utan att han det ringaste lät höra af sig, tänkte jag anmäla honom hos polisen. Samma dag kom hans moder, torparhustrun, till Stockholm, sjuk och dignande af trötthet. Hon visade mig ett bref från sin käre son, hvilket en bonde haft med sig från staden till henne. Jag genomstafvade med svårighet detta bref, hvaraf jag ingenting annat inhemtade, än att Nils bodde i en gul träkoja med hvit port vid foten af de s. k. Tyskbagarbergen å Ladugårdslandet.

Den arma qvinnans tårar och bedröfliga tillstånd för öfrigt bestämde mig för att söka reda på hennes son, utan att för detta ändamål vända mig till polisen eller någon annan. Jag begaf mig följaktligen sjelf en qväll, och trots det svåraste höstväder, till Ladugårdslandet och Tyskbagarbergen, erinrande mig hafva i närheten af dem sett en sådan koja som den i brefvet beskrifna. Jag hade några gånger i min barndom lekt med andra gossar på dessa berg, i hvilkas grannskap ligger Komötet, på den tiden en samlingsplats om söndagarne för Stockholms drägg, som derstädes spelade kronvägg, men der det var lättare att vinna än att behålla det vunna. Trakten beboddes till det mesta af utfattigt folk och tiggare, och der tiggeriet nattetid gömmer sin staf, der gömma ofta våldet och brottet sin knif och sina dyrkar.

Vid skenet af en ömklig, för höstvinden gnisslande lykta trodde jag mig igenkänna kojan i fråga och ärnade gå in genom den öppna porten, som, öppen äfven för vinddraget, dängde fram och tillbaka på rostade hakar, då tvenne barfotade pojkar under vild ordvexling trädde ut på gatan.

»Håll du mun, du! Dra du in hakan, du!» ropade den ene; »du är en oäkting, du har ingen far, du!»

»Åh, jag har kanske flere än du!» svarade den andre.

Dervid rusade de i lufven på hvarandra, men märkande ankomsten af en främmande person, togo de hastigt till fötterna och sprungo gatan nedåt. Af åtskilliga småstenar,

som kastades och föllo ned omkring mig, fann jag att de flyende på detta sätt trakterade mig för det jag afbrutit deras envig. Början af mitt besök var icke lofvande, och jag kom nu först att tänka på, att trakten denna tid af året och dygnet icke just var att rekommendera åt vandrare med ordentliga kläder och hela stöflar. Jag synade omsorgsfullt en tjock, med väldig jerndoppsko försedd enpåk, som jag hemifrån tagit med mig, och trädde derefter in genom porten till den gulmålade kojan.

Inkommen, gick jag rakt fram, trefvande uti en smal och mörk förstuga, som bar midt igenom huset, ty innan jag visste ordet af, befann jag mig på en liten gård, omgärdad af ett högt plank, derutur hvarannan bräda hade blifvit lösryckt och säkerligen använd till bränsle. Jag lyssnade, men hörde ingenting annat än det sqvalande regnet, hvilket störtade ned från det låga hustaket liksom ett vattenfall, lika bredt som huset var långt, en naturlig följd af brist på takrännor. Med detta brusande förenade sig snart sjuslagen från hufven på Ladugårdslands kyrka, hvilka, när de tystnade, efterträddes af ett underligt susande i luften från vingarna på väderqvarnen som beherskar Tyskbagarbergen*.

Som jag icke upptäckt något upplyst fönster på husväggen åt gatan, undersökte jag noga de låga och bräckliga fönster, som vette åt den lilla gården, och tyckte mig uti ett af dem skönja en svag ljusstrimma ofvanom en fönstergardin af papp. Jag återvände in i förstugan, för att söka en dörr till det rum, hvarifrån ljuset kom. Snart råkade min hand en dörrklinka. Jag lyfte på den, dörren gled inåt, och jag stod i ett temligen stort kyffe till boningsrum.

Kyffet upplystes svagt af ett smutsigt talgljus, hvars ännu glödande veke hängde långt ned på talgen, gräfvande en särskild kanal deruti och spridande kring rummet ett qväfvande os. Ljusstaken af jernbleck och fyld med skraptalg stod på ett omåladt bord vid fönstret. Detta bord var den enda möbeln. En gammal kakelugn af grönstripigt kakel tycktes med möda hålla sig uppe vid en ännu bräckligare vägg. Något lefvande väsende förmärkte jag icke; men jemte det brinnande ljuset utvisade en gammal madrass, som låg i ett hörn, att någon måste bo derinne.

* Qvarnen nedbrann för ett antal år sedan.

Hvad som vid mitt inträde i rummet framför allt ådrog sig min uppmärksamhet var en fyrkantig öppning nära ena väggen och så stor, att en menniska derigenom kunde komma ner i den källare, som utan tvifvel fanns under huset. Nära dervid låg en vanlig källarlucka af trä.

Så varsamt och tyst jag förmådde närmade jag mig denna öppning, men stannade tvärt, ty jag trodde mig höra ett buller nerifrån. Detta buller tilltog, och jag drog mig derför sakta till kakelugnen och stälde mig bakom ena sidan af den eller i det hörn, den bildade mot väggen. Som nu skenet af det för öfrigt matta ljuset icke föll på denna sida, så stod jag dold i den djupaste skugga.

Det dröjde icke länge, förrän jag såg ett karlhufvud småningom skjuta upp ur öppningen och ett par dito armar sträcka ut sig samt tvenne händer fatta tag i golfvet, för att dymedelst hala upp den öfriga kroppen. Ehuru ansigtet till det der hufvudet var vändt åt motsatt håll, igenkände jag likväl på det långa mörka och tofviga håret honom jag sökte, nemligen den förrymde Nils Ersson. Nils svingade sig lätt upp på golfvet, hvarefter han lade källarluckan öfver öppningen, drog madrassen öfver luckan och sträckte sedan ut sig sjelf på madrassen.

Jag hade noga med ögonen följt alla hans rörelser och skulle just träda fram ur mitt gömsle för att tilltala honom, då jag ånyo hejdades, men denna gång af en röst från dörren.

»Hör på du, ditt milslånga åsneöra!» yttrade rösten; »har du icke återigen ställt ljuset i fönstret, fast jag så många gånger varnat dig derför!»

Spritande till, blickade jag åt dörren och blef till min obeskrifliga förvåning varse en reslig karlfigur, i hvilken jag genast igenkände Bo Jonson Grip, men med svart hår och förklädd till dalkarl. Som hela min uppmärksamhet varit fäst vid Nils Ersson, hade jag icke sett när den beryktade stortjufven insmugit sig i rummet.

»Har jag ställt ljuset i fönstret?» frågade Nils.

»Och är du rent af förbannad, som lemnar dörren oläst om dig?» återtog den förre.

»Hå kors! Var dörren oläst?» var Nils' hela ursäkt.

»Tror du då, att jag krupit in genom dörrspringan, ditt himlanöt!» ropade stortjufven; »tänk om någon annan än jag kommit in och varit vittne till din manöver genom

golfvet! ... Men, för attan millioner, hvad hade du nere i källaren att göra?»

»Jag tog mig bara en smörgås,» förklarade Nils.

»Kanske med silfver till bröd och guld till smör,» yttrade Bo Jonson, hvarefter han tillriglade dörren och närmade sig den liggande Nils, fixerande denne skarpt, liksom hyste han någon misstanke om qvällsvardens rätta beskaffenhet.

Från det ställe der jag stod kunde jag icke se Nils' ansigte; men han måtte ha bestått profvet, eftersom Bo Jonson helt lugnt gick till fönstret och tog ljusstaken från bordet.

Under detta korta samtal mellan de två hade jag nog tillfälle till betraktelser, som voro ingenting mindre än angenäma. Jag befann mig så godt som instängd i en röfvarkula, och om jag också icke hade något att frukta af Nils Ersson, som under hela den tid han varit vid hyrkuskverket visat mig mycken tillgifvenhet, så förutsåg jag likväl, och icke utan oro, en strid på lif och död med Bo Jonson Grip, hvilken för sin egen säkerhets skull icke gerna kunde släppa helskinnad från sig en person, som så oförhappandes blifvit invigd i hans hemlighet; ty den der källaren var säkerligen ett förvaringsställe för diverse tjufgods, att sluta af tjufvens yttrande om Nils' smörgås.

Hvarken svag eller förklemad till kroppen och beväpnad som jag var med en dugtig påk, fruktade jag visst icke striden med en enda person; men om bofven hade eldvapen på sig, hvilket visst icke var otroligt, vore jag bestämdt förlorad. Jag vet icke hvad jag i denna stund velat gifva, om jag haft min goda jagtbössa med mig.

Det svaga ljusskenet i rummet och den djupa skugga, hvaruti jag stod, dolde mig visserligen ännu; men vid första steg Bo Jonson toge förbi kakelugnen borde han lätt kunna upptäcka mig, och då vore det kritiska ögonblicket inne. Frågan var således, huruvida jag borde afvakta detta ögonblick, eller genast rusa fram, för att med ett väl riktadt slag fälla brottslingen till golfvet, innan denne, hemtande sig från öfverraskningen, hunnit sätta sig till motvärn. Men i detta senare fall, eller om jag blefve den anfallande och mitt slag på något sätt förfelade, kunde det hända, att Nils toge sin stallbroders parti, då jag följaktligen finge tvenne i stället för en att göra med. Deremot trodde jag mig fullt

förvissad om, att derest jag blefve den först anfallne, Nils helt och hållet skulle blifva passiv.

Medan jag obeslutsam öfvervägde allt detta, såg jag Bo Jonson med ljuset i hand ånyo närma sig Nils Ersson, som fortfarande låg qvar på madrassen.

»Opp med dig, din dromedarie!» befallde den förre.

Med sin vanliga maskinartade lydnad reste sig Nils.

»Bort med madrassen och upp med luckan!» kommenderade ånyo Bo Jonson.

Nils kastade madrassen åt sidan och drog källarluckan från öppningen.

»Men det var sannt,» återtog tjufven, »har ingen sökt mig här i afton?»

»Jo, det har det,» svarade Nils, »och det var två pojkvasingar, som jag körde på dörren, för de ropade att klockan var nio, fast jag med egna öron hörde att hon ringde sju.»

Bo Jonson gaf till ett gapskratt.

»Du är en ljusalf!» yttrade han derunder; »du är så dum, att det dummaste får skulle blygas för att kalla dig för sin bror... Sade jag dig inte att om någon, medan jag var borta, kom hit och uppgaf en viss timme, så skulle du tala om det för mig, emedan det betydde att polisens spårhundar voro oss på hälarna och att vi innan den timmen måste ha allt bortfördt, som är gömdt här... Lyckligtvis råkade jag pojkarna på gatan... Nå, stå inte och gapa längre, utan tag hit säcken, som ligger bakom kakelugnen der, och kom sedan efter ned... Allt skall du kånka af med innan nio och dit jag visar dig, din tomskalle!... Om åsnan inte hade bättre rygg än hufvud, så skulle inte fan sjelf hålla ut med henne.»

Nu såg jag Bo Jonson träda ner sina begge ben genom källaröppningen, men såg också i detsamma Nils Ersson styra kurs rakt på mitt hörn, ty säcken han sökte låg just under mina fötter. Snart var han mig på lifvet, upptäckte mig och uppgaf dervid ett oartikuleradt läte.

»Hvad bölar du för?» frågade Bo Jonson, stående som jag tyckte med fötterna på källargolfvet och blott med hufvud och armar ofvan golfvet.

»Håll mun, Nils!» hviskade jag denne i örat; »jag är här från din mor.»

Nils betraktade mig med stirrande ögon och gapande mun.

»Nå, har du bly i hälarna?» frågade Bo Jonson; »finns inte säcken?»

»Jo,» svarade Nils.

»Nå, hvarför tar du inte hit den då?» fortfor tjufven.

»Jag får inte,» gaf Nils till svar och gapade ånyo på mig, som med förnyade tecken bjöd honom att tiga.

»Får du inte?» upprepade tjufven; »hvad pratar du nu igen för galenskaper!»

»Bokhållarn står på den,» svarade Nils.

Troende mig förrådd, ernade jag genast rusa fram till anfall.

»Har karlen delirium!» mumlade Bo Jonson; »langa du genast hit säcken,» tillade han högre, »eller täljer jag din trähjerna till stickor, när jag kommer opp!»

I detsamma blef det kolmörkt i rummet i följd deraf att Bo Jonson kröp längre in i källaren, tagande ljuset med sig. Ögonblickligen skyndade jag på tåspetsarna fram från mitt gömställe, drog källarluckan öfver öppningen och kastade mig derefter sjelf framstupa öfver luckan, tryckande knäskålarna mot den. Allt detta, såväl ordvexlingen som handlingen, gick vida hastigare än beskrifningen derom. Allt var några sekunders verk.

»Hvad fan, skjuter du för luckan!» ljöd det doft från djupet af källaren.

»Inte var det jag,» skrek Nils, som följt mig och stod helt nära.

»Hvem, om inte du, din erkegalning!» ropades nerifrån.

»Det var bokhållarn!» svarade Nils med full hals.

»Du yrar!» fortfor Bo Jonson; »se så, krångla inte nu, utan bort med luckan!»

»Jag kan inte!» hojtade Nils; »herr Höglund ligger på den ... jag ska säga se'n hur det gick till.»

»Du är fångad i din egen kula, din erkeskurk!» tillade jag med så hög röst jag förmådde, ehuru jag, oaktadt stundens allvarlighet, kände en oemotståndlig lust att skratta åt Nils' kostliga repliker.

En gräslig svordom trängde ur djupet, hvarpå följde en kraftfull, men fåfäng stöt nerifrån mot luckan.

»Finns det något man kan stänga luckan med?» frågade jag Nils.

»Nej,» svarade Nils; »men jag brukar släpa madrassen öfver och lägga mig på den.»

Det var det första förnuftiga jag hört från hans mun, och jag dröjde ej att följa hans vink, hvarefter Nils, på min

tillsägelse, tog plats bredvid mig på den öfver luckan framdragna madrassen.

Förbannelserna och ansträngningarna för att få upp luckan förnyades oupphörligen, men lika fruktlöst.

»Nils, din mor ligger sjuk och döende hos mig,» sade jag.

»Är mor i stan och är hon sjuk?» mumlade Nils; »stackars mor!»

»Vill du att hon skall dö med kännedom af att du har sällat dig till denne bof, som bringar dig i förderfvet,» fortfor jag, »och som slutligen skall draga dig med sig till galgen?... Vill du gå förlorad för tid och evighet? Vill du ta lifvet af din mor?»

»Nej, inte vill jag just det,» förklarade Nils.

»Nå, spring då ut på gatan och samla så mycket folk du får tag uti och skynda hit med dem, och jag lofva'r dig förlåtelse för allt och din mors välsignelse till på köpet... Spring, spring för brinnande lifvet!»

Nils Ersson hastade på dörren, drog från rigeln och försvann. Längre än en qvart dröjde ej hans återkomst; men nog hade denna qvart för mig hela timmars längd. Den instängde förbrytaren upphörde ej en enda stund med sitt underjordiska arbete, och en gång fick han till och med luckan så högt öfver golfvet, att han kunde sticka ut ena armen; men denna arm tilltygade jag så med min käpp, att han vrålande af smärta drog den ner igen. Jag hörde honom karfva med knif i luckan, hörde hans flåsande andedrägt och var hela tiden ängslig för att han, försedd med eldvapen, kunde skicka en kula genom luckan och såra mig. Mörkret omkring mig och det störtande regnet, hvarunder hela kojan skälfde, bidrogo icke heller litet till ökande af stundens hemskhet.

Ändtligen anlände Nils Ersson, åtföljd af flere karlar och bland dem en polisbetjent. Bo Jonson, hotad med att lefvande begrafvas i sin källare, kröp slutligen upp, hvarefter han fängslades och affördes till vederbörlig ort, jemte en betydlig mängd tjufgods, som man drog fram ur samma källare. Lydig som en pudel, följde Nils Ersson mig hem. Han slapp äfven den gången för godt pris, dels på grund af sin nästan idiotiska enfald, dels ock för det han icke personligen sjelf begått något brott. Hvarför Bo Jonson ville taga en så enfaldig varelse som Nils till medintressent, är svårt att rätt förklara, så framt icke hans mening var att begagna honom till ett slags bulvan, den han, för

att sjelf slippa undan, kunde vid lämpligt tillfälle skjuta framför sig.

Hvad Bo Jonson Grip för öfrigt angår, så, och ehuru han ej, liksom sin historiska namne, kung Albrekts allrådande drots, röfvat till sig slott och mördat folk i kyrka, hade han likväl hunnit begå så många brott, att han kunnat dömas till lifstids fästning, äfven om han haft tjugu lifstider att råda öfver.

Despoter och brottslingar kunna göra allt hvad de vilja, ty de förra ställa sig öfver lagarna och de senare utom dem.

Fröken Mimi.

En af mina bästa skolkamrater var Axel Svan, son till en hofmästare eller taffeltäckare i ett förnämt hus vid Stora Trädgårdsgatan i Stockholm. Han var hvad vi i skolan allmänt förstodo med en riktigt bra gosse, d. v. s. käck utan att vara »tjufpojke», mild utan att vara »mamsell», flitig utan att »plugga» och lydig sina lärare utan att vara »sqvallerbytta». Liksom Theodor Sandström, om hvilken jag redan talat, gick han blott ett år i hvardera klassen och fick premium vid hvarje examen. På detta sätt hoppande öfver sina jemnårige, var han gymnasist, innan jag blef qvartan i Clara skola, och samma år jag lemnade skolan för att bli hyrkuskbokhållare, reste han till Upsala för att studera till magistern. För mig kuskbocken, för honom parnassen – tvenne helt olika kareter, såsom man finner.

Men de olika kareterna åtskilde oss likväl ej, ty vi hade haft för mycket gemensamt i barndomen. Honom betydligt underlägsen i skolan, var jag honom fullt vuxen i barndomens lekar och idrotter. Vi »flådde katt» på de största stegar och med samma skicklighet; vi klättrade lika fort upp till masttopparna på Rödbohamnens tegelskutor; vi hade begge kämpat som lejon i kriget mot Jakobs skola, och begge hade vi varit fröken Mimis vagnshästar.

Men hvem var då fröken Mimi?

Fröken Mimi, fem år gammal när vi voro tio, var yngsta dottern i den grefliga familj, hos hvilken Svans far var hofmästare. Men fröken Mimi, som hade en förträfflig korgvagn, var mycket road af att åka »efter par», och som jag ofta besökte Axel Svan, så hade jag ofta den äran att jemte honom spänna mig framför hennes vagn. Vi gjorde hvad vanligen hästar aldrig skulle göra, nemligen betslade

oss sjelfva och lemnade sedan med största nöje tömmarna i den lilla nådens hand. Sålunda körde hon oss flere hvarf kring gården, svängande sin lilla piska med förgyldt skaft och snärt af silke, under ett evigt smackande och ptroande med en mun, som kunnat komma den friskaste rosenknopp att blekna af afund.

»Nu ka hättarna ha mat,» sade hennes nåd rätt ofta och räckte dervid fram pepparkakor, ja till och med konfektbitar, det ypperligaste foder för sådana hästar som vi.

Också böjde vi oss ögonblickligen ned och gallopperade emot vår herskarinna på fyra fötter. Man kan böja sig och rulla sig i stoftet för mindre än konfekt och femårig oskuld.

»Hättarna ka tampa me,» yttrade fröken Mimi, under det hon fodrade oss.

Vi stampade både med händer och fötter i sanden, så att det stod som ett moln omkring oss, och gnäggade så naturligt, att de stora och verkliga paradhästarna från grefvens stall svarade oss. Kanske erinrade de sig den tid, då de sjelfva varit fölungar, eller beklagade de sig öfver att deras egna barn varit hvad de minst i verlden fått släpa för.

»Å de ka bitas me,» fortfor lilla nåden.

Genast nafsade vi efter fröken Mimis händer, och det till hennes synnerliga förlustelse. I sanning voro vi icke ibland rätt frestade att, i stället för konfekten, bita uti de fem små, vaniljhvita och genomskinliga karamellerna på hennes hand.

»Attel ka ha mett,» förklarade hon, i det hon vanligtvis gaf Axel en bit mera än åt mig. Men så fick också Axel tjenstgöra såsom ridhäst. Hon satt då öfver hans axlar, hållande sig fast i hans långa hår och

knytande sina små fötter tvärs öfver hans haka, och på detta sätt bar det af öfver stock och sten.

Men såg hon mig göra någon grimas, när alltför många läckerbitar rakade min mun förbi, så var hon genast färdig att sopa öfver med en hartass, len som en fjärils vinge.

Den skenande tiden vrok dock snart öfverända barndomens ekipage. Fröken Mimi blef för stor att åka efter hästar med bara två ben, och vi för gamla att springa på fyra. Jag fick snart att göra med andra betsel än af lackeradt cederträ och andra snärtar än af snodt silke, och det blef ondt om konfekten. Axel Svan, lyckligare än jag, dröjde längre i sitt barndomshem, blef redan som gymnasist fröken Mimis informator och fortfor äfven som student med denna befattning. Jag återsåg icke vår gemensamma herskarinna på många år, men hörde henne desto oftare beskrifvas af min barndomsvän, hvilken fortfarande besökte mig. Beskrifningen var sådan, att jag när som helst skulle ånyo ha spänt mig för hennes vagn, utan att vara det ringaste nogräknad på konfektbitarna.

Emellertid hade tolf år förflutit, sedan jag första gången såg fröken Mimi, då en söndagsmorgon Axel Svan inträdde på min lilla kammare. Han hade magisterkragen på sin svarta frack, oaktadt han icke var äldre än tjugutvå år. Jag hade på tre år icke sett honom, emedan han under denna tid uteslutande vistats vid akademien. Jag kunde icke nog betrakta hans höga, ståtliga gestalt, hans af naturen vackra och ädla ansigte, ytterligare förskönadt af det rastlösa vetandets längtan och de rika kunskapernas ljus. Äfven fulare anletsdrag blifva genom studier och reflekterande vackra och liksom transparanta.

»Ärnar du inte gå i kyrkan i dag?» frågade han, sedan vi någon stund språkat om hvarjehanda.

»Jo visst,» svarade jag, »barnen gå ju fram i dag för första gången... Men du har inte nämnt ett ord om din fröken... hur mår din fröken Mimi nu för tiden?»

»Äfven hon har i dag sin första nattvardsgång,» svarade Svan.

»Då skulle jag prompt i kyrkan, om jag också låge i dödens käftar,» bedyrade jag; »men,» tillade jag, »tror du jag känner igen henne?... Är hon mycket förändrad?»

»Knoppen är något yppigare, men doftet och fägringen desamma,» svarade min vän.

»Du, som varit hennes lärare, har då skäl att vara stolt öfver ditt verk,» sade jag.

»Mitt verk?» upprepade han; »vågar väl trädgårdsmästaren, som vårdar den ädla plantan, kalla henne för *sitt* verk?... Det är Guds verk, som blott utvecklar sig under vårdarens hand och tiofaldt belönar hans möda.»

Vi följdes åt till Clara kyrka, kring hvars röda murar våren andades sitt första doft. Vi stego in i kyrkan, höjde oss på tåspetsarna öfver den sammanpackade folkmassan och återfunno våren nära altarringen, men hörde icke detta konvulsiviska tjut, som mången gång stört den renaste af jordens högtider i sådana kyrkor, der ordets lärare mer lägger makt uppå att uppröra, i stället för att röra, att skaka, i stället för att leda och förmana. Det har vid dylika tillfällen ofta förefallit mig, som om jag haft framför mig en hjord af snöhvita lamm, smyckade af blommor, men skälfvande under offerknifven.

Men det var den milde Franzén som nu talade till barnen. Han skildrade visserligen barndomens oskuld och frid, som de unga i verlden nu inträdande skulle för alltid lemna bakom sig; men, i stället för att, som vissa effektsökande prester, öppna vid barndomens gräns ett helvete, färdigt att genast uppsluka allt som icke genast *blindt tror*, lät han de unga förstå, att hoppet och kärleken äfven räcka till för den återstående lefnadsbanan, om också tron någon gång skulle svigta; att menniskoförnuftet är en stråle af himmelens ljus och icke, såsom läsarepresten påstår, ett djefvulens bländverk, och att detta förnuft eller denna himmelens låga, underhållen af de milda dygder evangelium predikar för vår jord, ovilkorligen leder till sitt ursprung tillbaka. Med ett ord, det var den eviga kärlekens och försoningens svanhvita englar han gaf de unga till vägvisare på lifvets stig, och icke hämdens och fördömelsens bockfotade demoner.

Gudstjensten var slutad, och orgeln spelade sitt utgångsstycke. Utanför norra kyrkodörren stodo anförvandter och vänner till de unga, för att med öppna armar mottaga dem. Svan närmade sig en äldre herre med flere ordnar och en dito dam i dyrbar toilett. Det var fröken Mimis föräldrar, och de tycktes med särdeles välbehag besvara min väns vördnadsfulla helsning. Nu visade sig de unga och sjönko i de sinas famn. De som icke hade någon famn

att sluta sig till, syntes lyckliga af sina kamraters lycka. De hade ju för öfrigt alla helt nyss hvilat tillsammans vid Guds sköte, och hvem kunde väl då beklaga sig öfver att stå ensam i verlden!

Snart såg jag en lång smärt flicka ila mot den grupp, som bildades af den der herrn med ordnarna, det der eleganta fruntimret och min vän magistern. Det måste vara fröken Mimi. Jag såg en hvit krans öfver rika svarta lockar, men det öfriga af hennes utseende undgick mig då. I sådana ögonblick betyder den yttre skönheten så litet. Andakten, rörelsen, ögats tår betyda då allt. Emellertid lindade hon sig mellan faderns och moderns armar, och det var som om föräldrarne hade omslutits af en blomstergirland. Slutligen såg jag henne stanna framför sin lärare, fatta hans begge händer uti sina och skåda in i hans blick så som endast den renaste själ kan skåda.

En tår i eget öga skymde bort denna grupp för mig, och jag erinrade mig hur min fattiga mor, efter min första nattvardsgång, mottog mig på samma ställe, och jag hörde henne ännu yttra dessa ord:

»Käre Figge, förblif alltid sådan du är i dag och glöm inte, att det blott är för dig som jag lefver . . . Men, kära barn,» tillade hon äfven, »du skrynklar alldeles till min klädning, och du vet ju att jag lånt den af fru Strömqvist, för att vara fin på den vackraste dagen af ditt lif.»

Denna påminnelse på samma gång om hennes moderskärlek och hennes fattigdom trängde då till djupet af mitt hjerta, och den hvilar der än. En inre röst hviskade till mig, att jag icke svikit någondera, och jag tackade innerligt himmelen derför.

Jag skulle ånyo rikta mina blickar mot den vackra gruppen vid kyrkdörren, då hela min uppmärksamhet fästes vid en annan person, som i detsamma trädde ut ur kyrkan. Det var justitierådet Aldheims fru, det var Evelina, som jag icke sett sedan det hastiga och stumma mötet i Carl XIII:s torg. Besvarande min helsning, stannade hon, liksom ville hon tala med mig. Jag närmade mig således, men med våldsamt klappande hjerta.

»Jag trodde knappt, att herr Höglund skulle känna igen mig,» sade hon med matt stämma, »ty mitt utseende bör vara mycket förändradt, sedan vi sist råkades.»

Hon sade sannt: hon var mycket förändrad, och få voro spåren af hennes förra skönhet. Glansen hade helt och hållet lemnat hennes ögon, för att, såsom jag tyckte, stanna på de yttersta spetsarne af hennes kindknotor, skiftande der af en hektisk rodnad. En smärta, omätlig till djup och obeskriflig i ord, sammanpressade mitt bröst, och för all verldens herrlighet skulle jag i denna stund icke kunnat få fram ett enda ord.

»Det var en herrlig predikan!» återtog hon ännu mattare; »hvarför får ej den lidande själen följa sådana ord till en annan verld... till...»

Slutet dog bort i en hviskning, hvars mening jag kunde fatta, men ej höra, hvarefter hon aflägsnade sig långsamt, följd af en betjent och styrande sina steg åt norra kyrkogårdsporten. I detsamma återkom Svan till mig. Hans hjerta föreföll mig lika fullt som mitt, ty, utan att yttra något åt hvarandra, togo våra blickar rigtningen åt nyssnämnde port. Också tyckte jag mig helt nära Evelina skönja den hvita kransen på det svarta håret. Af en högst egen tillfällighet kommo de två, just som de uppnått porten, att på samma gång skåda tillbaka åt det ställe, der vi ännu qvarstodo. På samma gång blottade min vän och jag våra hufvuden till en ny afskedshelsning, som af dem begge med mildt småleende besvarades.

Det var morgonstjernan, som smålog emot honom, och aftonstjernan, som smålog emot mig.

När en flicka gått och läst, såsom det heter, har hon med detsamma sagt ett evigt farväl åt de der byxhålkarna, som voro så lämpliga för hennes barndomslekar. Med den långa klädningen börjar en bana af helt andra bestyr, till det mesta okända för mytens tre gracer, hvilka åtminstone icke hade toiletten att bekymra sig om. Mödrarna äro vanligtvis fasligt angelägna om, att deras döttrar icke längre skola betraktas som barn. Dessa skola nu behaga Gud och hela verlden, den senare mest.

»Gudnås! jag får väl inte längre behålla min dotter,» säger modern, medan hon gör allt i verlden för att bli af

med henne eller få henne gift. Dottern måste bli maka och mor, innan hon ännu afslutat räkningen med dock-

Vid utgåendet från Clara kyrka.

skåpet. Fadern skulle bestämdt vara lika angelägen, om icke den välsignade utstyrseln vore.

Fröken Mimi, den rika arftagerskan, hade knappt dansat ut sin första saison, förrän hon såg sig omgifven af en hel skara tillbedjare, eller rättare guldsökare, som vilja till Kalifornien utan att behöfva segla öfver Atlanten och utsätta sig för indianernas pilar. Mimis skönhet och bildning, måhända högre än de flesta flickors, kommo visst något med i räkningen, men ungefär som ett vackert fodral kommer i fråga vid ett dyrbarare smycke af guld eller diamant. Alltid samma historia.

»Det är nu tid på att välja dig en man,» underrättade henne en dag modern.

Mimi, som dittills för det mesta skrattat och haft roligt, blef i en hast mycket allvarsam. Qvinnan, äfven i sin vår, har mycket lättare för sådana öfvergångar än mannen.

»Hvarför dröja, när du inte behöfver det?» tillade fadern, »det är qvinnans bestämmelse att göra en man lycklig.»

»Och sjelf —?» frågade Mimi tankfull.

»Bli det, det förstås,» menade fadern; »för resten har du din fullkomliga frihet och mer än nog att välja på.»

Nog hade fröken Mimi att välja på. Hon hade hofvet, garnisonen och i reserv ett par husarregementen af indelta armén. Det indelta infanteriet kom naturligtvis aldrig i fråga. Mången flicka i hennes kläder väljer först och reflekterar sedan, ifall hon någonsin gör det medan tider är. Mimi gjorde tvärtom. Utvecklingen af hennes förstånd hade gått jemna steg med hennes känsla. Hennes barndom hade inöfvats i annat än blotta utanlexor i en yrande pension eller för en sömnig guvernant. En gång uppmanad till tanke och handling, ville hon tänka och handla med besked. När man icke finner något onaturligt i den ofta rätt blixtrande naiveteten hos ett åttaårigt barn, hvarför skulle man då finna det uti den mognande reflexionen hos en adertonårig flicka? — Mimi skulle då gifta sig för att lyckliggöra och äfven sjelf bli lycklig; men att äktenskapet icke alltid vore detsamma som lyckan och sällheten, det hade hon haft tillfälle att se inom egen slägt. Hon hade onklar och tanter, som voro så lagom lyckliga; en tant och en onkel voro till och med lagligen skilda. Hvad garanti hade hon väl

för undgåendet af ett dylikt öde? Denna fråga var reflexionens första. Sedan kommo flere.

Hon ryste vid tanken att framlefva krypväxtens lif vid foten af den kalla klippan; hon ville fläta sig, rankan lik, kring den stam, hvars krona rikast och högst utbredde sig mot höjden; hon skulle, i utbyte mot det skydd hon rönte, smycka sitt stöd med de skönaste blad och blommor, ja — hvarför icke? — inympa sig sjelf i stammen, för att skjuta upp i samma krona och bada sin hjessa i samma flod af ljus.

Men hvar finna detta stöd? Hvar denne man, vid hvars sida hon kunde, icke vegetera blott, utan lefva, i detta ords fullaste bemärkelse? Denne man, som, i samma ögonblick hon räckte honom sin hand, sammansmälte med henne i samma själ, samma vilja, tillit och hopp? Hade hon väl förmärkt minsta tillstymmelse till en sådan uti salongernas qvafva luft, bland balernas andelösa pjoller! Nej, icke der. Och ändå trodde hon sig ha funnit honom, men hvar? Hon tryckte handen mot sitt bröst, och blygsamt framhviskade läpparna något, som länge förvarats i barnets och jungfruns hjerta. Hon hörde samma röst, till hvilken hon under sitt förflutna lif vant sig att lyssna, dervid hon städse trott sig höra vingslagen af en väldigare ande, utan att sedermera eller efter sitt inträde i verlden ha funnit något dermed jemförligt.

Visserligen var den ifrågavarande icke någon af dagens och modets hjeltar; men är icke den en hjelte, som rastlöst arbetar inom tankens verld och som för mensklighetens bästa kämpar med naturen om dess hemligheter, med himlen om dess eld? Med en sådan man kunde hon stiga och icke sjunka — vinna ökad glans och icke rosta bort i ett evigt och själlöst enahanda.

Men, frågade sig Mimi, hvad föreställning har väl *han* om henne och hvad vore väl hon för honom? Han hade för henne varit som en far, en bror. Något af far och bror skadar visserligen ej; men det måste äfven vara något annat, och det var just detta hon framför allt ville ha reda på.

Lyckligtvis var det vid sommarferiernas början, då numera docenten Axel Svan vanligtvis brukade göra en tur från Upsala till Stockholm och dervid först och främst uppvakta den grefliga familjen. Fröken Mimi ilade emot sin förre lärare, omtalade med sin vanliga öppenhet, att hennes

föräldrar ville gifta bort henne och bad honom, på grund af deras gamla vänskap och förtrolighet, om ett godt råd i denna vigtiga sak. Men för första gången fann hon sin lärare något rådlös. Han stammade åtskilligt om tycket eller instinkten, hvilken han ansåg vara en klarare ledstjerna för qvinnan, än den djupaste filosofi för mannen. Med tycket och instinkten har det ingen fara, tänkte Mimi och gick docenten närmare på lifvet.

»Men, min goda magister, min förträfflige lärare och vän! Säg mig då, hur den flicka bör vara, som ni skulle välja till er hustru? Kanske jag deraf kunde vinna någon vägledning i mitt val.»

»Hm!» svarade magistern och bara såg på sin nyfikna elev.

Mimi hade förut speglat sig i dessa stora bruna ögon; men nu föll det henne in att närmare undersöka speglarna. Hon såg då, att hennes bild allt djupare drog sig inåt; hon följde och återfann den slutligen bland korallerna på bottnen af sin lärares och barndomsväns hjerta, skimrande der skönare än Vesterhafvets yppersta perla. Hon visste nu hvad hon ville veta och hastade på ögonblicket till sina föräldrar.

»Nu har jag gjort mitt val,» förklarade hon.

»Och hvem blir den lycklige?» frågade grefvinnan.

»Jo, magistern,» svarade Mimi.

»Hvilken magister?» frågade grefven; »har grefve A., ryttmästaren, eller baron B., fideikommissarien, tagit graden? Men det tror jag knappast. Eller skulle måhända grefve C., kammarherren, vara filosofie magister? Men det har jag ännu svårare att tro... Hvilken magister menar du?»

»Jo, Axel Svan,» svarade dottern.

»Hvad nu! Hvad fan!» rimmade fadern.

Föräldrarna kastade en skygg blick åt det lilla hörnbordet i matsalen, liksom hade de der sökt vålnaden af en beskedlig man i svart frack och hvit halsduk, hvilken vid detta bord hade sin plats, när han skar steken. Det var vålnaden af salig hofmästarn, docentens för längesedan med döden afgångne fader.

»Jag hade ju min fullkomliga frihet?» anmärkte Mimi, som anade den filosofiska fakultetens nederlag.

»Ja, att hålla dig inom förslaget,» svarade grefven; »men icke att kalla en fjerde, såsom det heter i kyrkostil, och allraminst sonen till en som skurit kyckling eller hjerpe

mera för andras än för egen gom. Jag parlamenterar gerna med nyare tiders idéer; men den parlamentär, som jag må kunna respektera, får icke komma med en bordservis till parlamentärflagga.»

Följden af detta samtal blef, att docenten genast fick af grefven en skrifvelse, deri magistern i artiga ordalag ombads att tills vidare inställa sina uppvaktningar, men tillförsäkrades i öfrigt om grefvens fortfarande ynnest och bevågenhet samt förord, för händelse af befordran i annan väg o. s. v.

Sedermera följde dessa vanliga trakasserier inom familjerna och som oftast sluta med att göra den bästa dotter till den olyckligaste hustru. Qvinnan lider alltid i dubbelt mått, ty hon lider icke blott för sig sjelf, utan äfven för den hon älskar. Fröken Mimi log icke mera; men stark af naturen, fick hon hvarken lungsot eller tvinsjuka. Hon tycktes ha tagit sitt parti, och lysning till äktenskap uttogs mellan henne och den som hade tredje förslagsrummet, eller grefven och kammarherren C., således den som minst kunde komma i fråga till magistergraden. Denne, vid några och trettio års ålder, var på det hela taget en oförarglig man, men som redan nästan njutit sig mätt på lifvet. Det enda som återstod honom var ett i ekonomiskt hänseende fördelaktigt giftermål. Ofta vill man lefva som mest komfortabelt, när man som mest lefvat ut. Snart kom i sin behöriga ordning bröllopsdagen.

En timme före vigseln fick grefve C. af konungen en väntad hofmarskalkstitel i bröllopsgåfva, men i sjelfva brudstolen af bruden det oväntade svaret: »Nej!» på den vanliga frågan: »Om du vill hafva etc.». Presten gjorde en grimas, men fortsatte icke desto mindre ceremonien med det vanliga: »Hvad Gud hafver förenat skall menniskan derför icke åtskilja.»

Men hvad blott menniskor förenat, det rör icke Gud, tänkte bruden, och när efter festens slut brudgummen trädde inom Hymens tempel, fann han allt derstädes på sin rätta plats, allt, så när som på Hymens prestinna, hvilken af ett litet kabinett i den stora nya våningen gjort sig en ny jungfrubur, i stället för den hon lemnat i föräldrahuset. Dagar och veckor följde derpå, och allt i de nygiftas hem gick sin regelmessiga gång, äfven rigeln innanför dörren till det lilla kabinettet. Den nye hofmarskalken blef slut-

ligen vid dåligt humör, ty han kunde icke i evighet trösta sig med den plymagerade hatten.

»Vi måste resa utrikes,» sade han en dag, ändtligen fullt förvissad om att ingen är profet i sitt eget fäderneslandet.

»Det måste vi göra,» sade den unga grefvinnan.

De nygifta reste till Paris och besågo den stora stadens märkvärdigheter.

»Är inte Place de la Concorde (enighetens torg) charmant?» frågade grefven sin unga fru; »kyrkan i norr, lagstiftningen i söder, monarkien i öster och äran i vester.»

»Men i midten står obelisken från Egypten, despotismens och slafveriets förenade symbol,» svarade grefvinnan; »jag kan alls inte med Place de la Concorde.»

Derefter reste de till Neapel och bestego tillsammans Vesuvius, som för tillfället mycket oroligt kastade flammor och glödgade stenar mot skyn.

»Är inte Vesuvius charmant?» frågade grefven.

»Åhjo, men jag fryser,» svarade grefvinnan.

Frysa, och det nästan midt i kratern! — Grefven, som fann att profeterna icke heller hade mycket roligt i främmande land, yrkade nu på hemresa, och de reste hem.

Men sanningen af ett annat ordspråk: »Borta bra, men hemma bäst», kunde icke heller grefven erkänna, utan ansåg sig nästan enkom till för att upphäfva alla gamla ordspråk.

»Det här börjar bli alldeles odrägligt!» förklarade han derför några dagar efter hemkomsten.

»Börjar?» upprepade grefvinnan; »jag tycker att det varit lika odrägligt hela tiden, jag.»

»Vi måste skiljas!» ropade han en annan dag, efter att ha tömt hela tålamodets kalk i botten.

»Gerna, min vän!» instämde grefvinnan.

Detta var det första ömma ord han hört från hennes mun — för första och sista gången de sympatiserat. Äfven skilsmessan gick sin behöriga gång, och ändtligen fick fröken Mimi sin fullkomliga frihet.

Detta korta äktenskap och denna raska skilsmessa förblefvo länge Stockholms käraste samtalsämnen. Det är icke alltid man får något så intressant att tala om.

En dag icke många månader derefter bad mig en af drängarne komma ned på gården, emedan ett herrskap ville tala med mig. Jag gick ned och fann min vän, akademie-

adjunkten Axel Svan, arm i arm med en herrlig gestalt, strålande af ungdomens, skönhetens och lyckans förenade glans.

»Vi gingo förbi och måste ovilkorligen se dig,» yttrade min vän; »det är min fästmö, men du känner ju henne redan ... och äfven du, min älskade, känner honom ... det är den ena af fröken Mimis vagnshästar.»

»Men den första som skenade ifrån mig,» inföll grefvinnan, räckande mig vänligt sin hand; »och nära var det att det gått på samma sätt med den andra,» tillade hon småleende.

»Ack, han förlorade aldrig känningen af den himmelska Auroras tömmar!» svarade jag något patetiskt; »men det skulle så vara ... Axel skulle alltid ha mest.»

»Han glömmer aldrig, att vår gemensamma herskarinna delade något olikt håfvorna mellan sitt trogna spann,» sade min vän.

»Men det der var ju helt naturligt,» yttrade fästmön; »han var ju min förste och bäste barndomsvän, liksom han sedan blef min förste och bäste lärare ... Jag fortfar ju bara att vara hans elev, och Axel får blott fullborda hvad han börjat.»

Med den djupaste rörelse betraktade jag dessa lyckliga menniskor, och hur är det väl möjligt att afundas en vän hans lycka, om än aldrig så stor och afundsvärd! Jag tänkte på Cyrus af Mindre Asien, som kände sig lycklig och stolt öfver att hans vänner hade vackrare vapen och hästar än han sjelf. Hur det var med älskarinnorna förmäler dock ej historien.

Fröken Mimi, ånyo gift, besökte ånyo Frankrike och Italien. Både Place de la Concorde och Vesuvius vederfors mer rättvisa än förra gången. Efter ett års bortovaro hemkommen jemte sin man, bar hon vid bröstet en annan liten »Mimi», men som säkerligen icke kommer att kallas för »fröken», emedan jag tager för gifvet, att min höglärde vän aldrig låter öfvertala sig att bli adelsman.*

* Vi behöfva knappt erinra, att berättelsen om Fröken Mimi af författaren skrefs långt före »frökenreformens» dagar.

Jernkrämaren.

Min principal, hyrkusken vid Röda bodarna, dog och åkte till grafven efter egna hästar, men husbondetömmarna förblefvo oförändradt i enkans vana hand. Hon var en mycket amper qvinna, en fasa för både drängar och pigor, ty den af dem, som icke jemt stod på tå för henne, ställde hon ofta med egen hand på hufvudet. Hade skrapan i stallet varit i lika flitig rörelse som vår matmors hand, så skulle våra hästar bestämdt ha glänst som Phœbi spann. Också var det blott glansen som fattades dem, ty, liksom Phœbi fålars, bestod för det mesta deras foder af luft och solsken. Hafren för dem, liksom plättarna för mig, kom blott hvar söndag i fråga.

Under de första månaderna efter mannens död gaf hon mig de ljufvaste blickar, det bästa javakaffe och plättar till och med om hvardagarna; men som jag allt för mycket höll till godo af javakaffet och plättarna, men deremot alltför litet af de ljufva blickarna, så återkom snart den brasilianska bönan och sjöskadad till på köpet, förmodligen för att erinra mig om min lyckas skeppsbrott, och pannkakspannan fräste aldrig mer för min skull. Hon tycktes vilja tämja mitt hårda hjerta, liksom man tämjer vilda djur, nemligen med hunger och törst. Hvarje söndagsmiddag fanns det pepparrotskött på bordet, men alltid lade hon för mig de senigaste bitarna och syntes njuta af mina olyckliga käkars ansträngningar. Min portion var rudimaterien för en strängfabrikant och kunde måhända blifva nyttig för guitarrens och violinens poesi, men omöjlig för magens och tändernas prosa.

»Frun måtte ha bra starka tänder för sina år,» anmärkte jag en gång, alldeles utledsen vid strängaspelet.

»För mina år!» upprepade hon harmsen, ty hon hade verkligen icke fler än trettiofem på nacken; »hur gammal skulle jag då vara, om jag får fråga?»

Jernkrämaren.

»Ah, frun har alltid varit som en mor för mig,» svarade jag, »och kunde säkerligen också vara det,» tillade jag oförsigtigt.

Frun blef purpurröd i ansigtet, drog åt sig soppskålen, och ölbuteljen blef ouppslagen. Försmådd kärlek och miss-

förstådd ålder förlåter qvinnan aldrig. Hon hade säkert kört mig på porten, om hon vågat det för sina kunder, hos hvilka jag stod synnerligen väl. Men det var icke om min matmor och hennes senor jag skulle tala, utan om hennes bror jernkrämare Ek, ett lustigt original på sin tid.

Han kallades allmänt för »kongl. hofjernkrämaren», emedan han sjelf sade sig eftersträfva en sådan titel på den grund att, såsom han's ord föllo, »hofvets och hela den förnäma verldens knärackor alltid köpte sina halsband i hans bod.»

Han var liten, fetlagd och rödlett, gick från och på källare hela dagen igenom, förtärande på hvarje ställe endast en liten pomeranssup, som han sköljde ned med ett glas svagdricka, och gifvande alltid tilltugget åt sin trogne följeslagare, en liten fet och kortbent hund med försilfradt halsband, på hvilket var graveradt ett slags vapen, föreställande en hundkoja med munkorg öfver, uppburen af tvenne korsställda benknotor. Devisen under detta vapen var: »Jag är jernkrämar Eks hund — hvems hund är du?»

Han besökte mycket sällan svåger och syster, och det var på den förres begrafning som jag för första gången talade med honom.

»Se bara på,» sade han, pekande på en af begrafningsgästerna, »se på bagarn der, se med hvilken begärlighet han slukar en saffranskringla, som han sjelf bakat! Jag har varit jernkrämare i tretton år och inte ätit upp så mycket som en nubb en gång.»

En gång var han uppstämd för polisen för det han uraktlåtit att köra vatten vid en eldsvåda.

»Är ni Ek?» började polismästaren förhöret.

»Nej,» svarade Ek.

»Hvad nu, era fähundar!» ropade polismästaren, vändande sig till polisbetjenterna; »har ni ånyo uppkallat orätt person? Har ni inte kallat jernkrämare Ek?»

»Jo, det är herr Ek,» upplyste dessa.

»Ja visst är jag herr Ek,» medgaf jernkrämaren.

»Nå, hvarför nekade ni nyss? Ni är ju Ek?»

»Nej, ek är ett träd, men jag är jernkrämare.»

»Nå, ni har ju häst?»

»Nej, det har jag inte.»

»Har han inte häst?» frågade polismästaren betjeningen.

»Jo, visst har han det,» intygade desse.

»Nej, men jag har ett sto,» beriktigade Ek.

»Det är detsamma,» menade polismästaren.

»Visst inte,» menade Ek, »ty enligt naturalhistorien så...»

»Tig, herre!» befallde polismästaren; »ni vet, att ni ska köra vatten till eldsvådor.»

»Ska *jag* köra?»

»Ja herre, och resonnera inte!»

»Nej, det är min dräng som ska köra.»

»Det är detsamma!»

»Visst inte,» sade Ek, »ty enligt legostadgan så...»

»Tig, herre! Hör på, herre!» skrek polismästaren; »om ni inte vid nästa eldsvåda ordentligen inställer er med häst och vattentunna, så ska jag, så sant jag lefver, hjelpa er, jag!»

»Tackar ödmjukast,» yttrade Ek och afträdde.

Någon tid derefter inträffade en ny eldsvåda, och Ek blef ånyo uppkallad för polisen.

»Nå, ni har ju återigen varit framme!» ropade polismästaren emot honom.

»Framme? Hvar?» frågade Ek.

»Vid eldsvådan, begriper ni väl.»

»Nej, der var jag visst inte framme.»

»Men ni var likväl strängeligen ålagd att infinna er med häst och vattentunna.»

»Så var det, ja.»

»Ni trotsar då kungliga polisens befallningar?»

»Nej, men herr polismästaren lofvade ju att hjelpa mig den gången?»

»Ni pliktar sex och trettiotvå banko,» förklarade denne, görande processen kort.

Ek tog fram en sedel på tio banko, för att genast erlägga plikten.

»Betala med jemna pengar!» befallde polismästaren; »tror ni att här är något vexelkontor?»

»Jag ger hvad som är öfver åt de der fähundarna,» förklarade Ek, pekande på polisbetjenterna.

»Herre!» röt polismästaren; »ni oqvädar polisens bebetjening midt i...»

»Jag har inte hört något annat namn på dem,» svarade Ek.

»Ut med er!» röt polisens chef, och Ek blef från den dagen aldrig besvärad af kongl. polisen.

En afton satt Ek på källaren *Hamburger Börs* uti det innersta rummet. Bäst han satt, rökande sin pipa och smuttande på sitt vanliga glas svagdricka, såg han flere personer

inträda i rummet och slå sig ner omkring ett större bord, som stod midt på golfvet. Vidare såg han dem framtaga papper, pennor och bläck samt en af herrarne vika papper för ett blifvande protokoll. Han fann genast, att det var ett konkurssammanträde, eller fordringsegare som kommit tillsammans för att rådgöra om massans angelägenheter och äfven besluta om gäldenärens öde. Ek kände hvarken kreditorerna eller gäldenären, en skomakare på Norr, som naturligtvis icke var tillstädes; men när han hörde den skonlöshet, hvarmed den stackars skomakaren behandlades, deltog han i diskussionen, liksom hade han sjelf varit fordringsegare. Alla tycktes vara af den tanken, att gäldenären icke borde njuta något understöd af massan, oaktadt man genom den beslutna försäljningen af hans verktyg ville beröfva honom medel att genom arbete lifnära sig. Det var orimligheten af ett slikt förhållande som Ek tog sig friheten att påpeka.

»Men,» invände en af fordringsegarne, »gäldenären är den mest oefterrättlige best man kan tänka sig, en lathund, som illa skötte sin rörelse, gick och slog skånk minst halfva dagen.»

»Slog skånk?» upprepade Ek; »detta var fullkomligt i sin ordning. När en skomakare slår skånk, mine herrar, så gör han det för sitt yrkes skull... det är ett sätt att pröfva hvad foten tål och hvar skon klämmer... Han skulle, om han hela dagen sutte stilla på sin trefot, snart glömma att menniskans fot har både vrist och häl, för att icke tala om tårna, mine herrar, dessa ömtåliga delar af menniskokroppen, mine herrar!... Jag förklarar derför på det högtidligaste, att den skomakare som slår skånk, eller, hvilket är detsamma, under gåendet trampar sig sjelf på fötterna, han är en martyr för sin konst, mine herrar, han lefver och verkar för verldens lycka i allmänhet och sina kunders i synnerhet, och han befrämjar mensklighetens framsteg, fortkomst och ära.»

Fordringsegarne, af hvilka de flesta voro handtverkare och bland dem ett parti skomakare, stirrade förbluffade på talaren. Det låg något parlamentariskt, något riddarhusmässigt i hans föredrag, isynnerhet i det ofta upprepade: »Mine herrar!» som onekligen måste göra effekt.

»Men,» anmärkte en annan fordringsegare, »det är egentligen genom sin narraktiga fåfänga som han ruinerat sig... Han hade knappast gjort sitt mästerstycke och svurit borgareden, förrän han lät inskrifva sig bland borgerskapets

kavalleri, lade sig till uniform och hade del i häst tillsammans med en skräddare, som också slagit vantarna i bordet. Han tyckte infanteriet var för simpelt, det är ingen hut i skomakarn.»

»Mine herrar!» tog Ek ånyo till ordet, »tillåten mig anmärka, att skomakaren, liksom skräddaren, är just, till följd af sitt yrke, mer lämplig för kavalleriet än de flesta andra handtverkare. Ända ifrån de första läroåren vänjer han sig att sitta i en beständigt hukande ställning, alldeles i enlighet med den engelska ridkonsten, och det ligger dessutom i sjelfva benämningen *spannrem* något som erinrar om hästar, mine herrar! Helt annat med köpmannen. Van att stå bakom sin disk och gå fram och tillbaka på Börsen, som en gevärspost, eller springa vid Skeppsbron från fastage till fastage, som en tiraljör från tufva till tufva, är han klippt och skuren till infanteritjenst. Man klandrar skomakaren och skräddaren för det de hade hvar sin del i en häst eller hvar sin hästhalfva; men jag för min del, mine herrar, skulle önska att detta om sparsamhet och sämja vittnande exempel blefve behjertadt af vårt dyrbara hästgarde, så att man ändtligen en dag finge den glädjen att se två hästgardister på samma hästrygg, hvilket skulle ha till följd en betydlig lättnad i våra kontributioner. Ja, mine herrar, det är just dessa kontributioner som fräta på handtverkarens välstånd, bringa honom till ruin, till tiggarstafven. Derför, när jag hör, att en hederlig handtverkare slagit vantarna i bordet, så frågar jag mig sjelf: Hvar i himlens namn har han fått pengar till vantarna.»

Detta senare isynnerhet tog skruf och belönades med de närvarandes stora bifall, och hur det i enahanda syftning ventilerades, så fick gäldenären slutligen icke blott behålla alla sina verktyg, utan äfven derjemte några riksdalers dagligt underhåll. Protokollet, hvaruti detta beslut ordentligen intagits, justerades och underskrefs af alla kreditorerna vid det stora bordet, hvarefter notarien räckte protokollet åt jernkrämare Ek.

»Med största nöje skulle äfven jag skrifva under,» förklarade denne, »men som jag inte är fordringsegare i denna massa, så är mitt namn fullkomligen öfverflödigt.»

»Hvad! Herrn är inte fordringsegare!» ropade om hvarandra de rätte fordringsegarne, resande sig upp från bordet, »herrn är inte fordringsegare, och ändå ger herrn sig till att taga del i öfverläggningen samt till och med förestafva

beslutet! Är herrn galen! Hvad vill det här säga! Herrn har ju inte med massan för två styfver att göra!»

»Det är möjligt, att den stackars skomakaren köpt af mig på kredit ett halft dussin klackjern,» menade Ek; »men det tänker jag visst inte bevaka. Jag sålde en gång tolf hela stift åt en prest och kräfde inte honom för det. God natt nu, mine herrar, och ångren aldrig en god gerning!

Ty hvad på jorden du förlorar,
Du sjufaldt får i himmelen igen!»

Derefter gick han, följd af de qvardröjandes högljudda missnöje, hvilket bevisade hur föga de kände sig hugsvalade af Skriftens ord, och att de långt hellre skulle hafva åtnöjt sig med sju procents utdelning i denna verlden. Kreditorernas beslut kunde emellertid icke ändras, och gäldenärens öfverraskning blef naturligtvis gladare än deras.

Dessa och dylika händelser hade man i ymnighet att berätta om den lustige jernkrämaren. Några år efter sin svåger hyrkuskens död förkylde han sig på en väns begrafning och ådrog sig derigenom en obotlig sjukdom.

»Aldrig mer skall jag gå på någons begrafning, icke ens på min egen,» yttrade han och började beställa om sitt hus, liksom hade han uträknat tiden för sitt frånfälle. Han realiserade sitt kramlager, betalde sina skulder och bestämde öfverskottet för vissa ändamål, såsom bland annat åt sin gamla hushållerska och sin trogna hund, med vilkor att de skulle »vårda hvarandra till döddagar». Vidare förordnade han, att på hans dödsdag skulle utdelas en portion köttsoppa åt hvart fattighjon och en kappe hafre åt hvarje hyrkuskhäst i hufvudstaden, såsom varande de mest beklagansvärda varelser i verlden.

När han låg på sitt yttersta, afhörde han med vanlig godmodighet de predikningar, som hans hushållerska, en inbiten läserska, oupphörligen improviserade för honom.

»Gud låte allt gå väl för patron!» sade hon en dag; »men nog hade patron kunnat göra mera för mig och mindre för hunden och hyrkuskhästarna. Jag borde inte tala om'et, men nog såg jag i går afse hur patron och hin onde klättrade i kapp omkring en stor eldgaffel. Gud förlåte emellertid patron patrons synder, liksom han för längese'n förlåtit mina, och Gud låte...»

»Se så, sjåpa dig inte nu, Lotta!» inföll jernkrämaren och dog.

Kalle Utter.

Kalle Utter, son till en tunnbindare vid Surbrunnsgatan, var ej min skolkamrat, ty han gick hos hofpredikanten Rhodin, en hedersman, men som för det mesta läste hebreiska bibeln och studerade Svedenborgs andesyner. Följaktligen blefvo de gossar, som gingo i hans skola, temligen hemmastadde uti berörde ämnen, men nästan helt och hållet främmande för allt annat, och jag undantager icke ens katekesen, hvilken, skrifven på hvad språk som helst, alltid blifver som hebreiska för barn. Kalle Utter, Rhodins synnerlige favorit, skötte till någon del sin lärares ekonomi. Han hemtade vatten åt honom, köpte sötmjölksost till hans frukost, trafvade in hans ved om hösten, sågade och högg den under vintern, hvilket allt för honom gick som en dans, ty redan vid femton års ålder var han gröfre till växten och starkare än mången vid tjugufem.

Min bekantskap med Kalle Utter gjordes på följande sätt. Kalle Utter hatade och förföljde alla andra skolor. Kanske ansåg han sig, liksom Israels barn, kallad af Gud att utrota alla som icke kunde hebreiska. Man berättade, huru han ensam jagade hela skolor framför sig. Slutligen sträckte han sitt utrotningskrig äfven till Clara skola. Jag, på min tid den starkaste och modigaste derstädes, ansåg mig skyldig att utmana den nye Judas Maccabeus, mötte honom bredvid mångelskeståndet i Clara norra kyrkobacke, men blef efter det mest hårdnackade motstånd besegrad och hade säkert fått lemna qvar både armar och ben, om icke mångelskan, hos hvilken jag dagligen köpte sirapskarameller, mäklat fred oss emellan.

Från den stunden blefvo Kalle Utter och jag bekanta, om ej just så synnerligen goda vänner, åtminstone så länge

mina blånader på armar och ben varade. Men Kalle Utter blef med tiden student, fast med mycken möda. Han kunde visserligen något hebreiska, men icke ens så mycket latin och grekiska, att han kunde studera till prest, hvarför han beslöt taga kameralexamen. Men som Svedenborgs andesyner, dem han äfven studerat i barndomen, icke hade det ringaste sammanhang med Rabenii kameralbok, så gaf han äfven kameralen på båten, egnade sig derefter helt och hållet åt det yttre af studentlifvet, d. v. s. piskade upp gesäller och slog sönder fogelbönder, sjöng andra basen i studentsången och handterade de största grytlocken i den s. k. »turkiska musiken».

Efter tvenne års vistande vid akademien fick han af sin fader, tunnbindaren, strängeligen befallning att åtminstone taga lilla teologiska examen, för att, såsom tunnbindarens ord i brefvet till sonen föllo: »få titel af teologie kandidat». Kalle Utter anmälde sig till denna examen och blef examinerad först i kyrkohistorien.

»Vet herrn något om Huss?» frågade teologie professorn, efter att förgäfves ha väntat på svar angående kyrkomötena.

»Hussen östgöten?» svarade Kalle Utter; »honom är jag inte bekant med.»

»Åhnej, åhnej!» suckade professorn, runkande på hufvudet.

»Jaså, Hussen vestgöten,» rättade sig examinandus; »honom är jag god vän och bror med.»

»Åhnej, åhnej,» jemrade sig examinator, »åhnej!»

»Kanske herr professorn menar Hussen norrlänningen, som var primus vid sista medicine doktorspromotionen?» skyndade Kalle Utter att tillägga.

»Åhnej, åhnej!... Har då herrn inte hört talas om Huss som blef bränd?»

»Blef han bränd!» ropade Kalle Utter; »kors för skock millioner, hvad hade han då gjort för knep?»

Kalle Utter blef differerad, och hemkommen var det nära att han fått stryk af sin fader tunnbindaren, som dagen förut anländt till Upsala, för att efter väl öfverstånden examen bjuda sin son och de öfrige teologie kandidaterna på en sexa hos källarmästare Schylander. Sexan intogs emellertid, och den hederlige tunnbindaren hade åtminstone den hugnaden att bli bror med en hel hop teologer, fast ödet nekat honom att bli far till en sådan. För öfrigt

tröstade sig fadern vid åsynen af en mängd andra konster, dem hans kära son var mästare uti, såsom att bryta arm, tala i magen, blåsa flöjt på fingerspetsarna och recipiera folk i den något plumpa orden: *Tillitenochtej*, hvars stormästare Kalle Utter var och i hvilken äfven fadern vid samma tillfälle blef intagen. Frampå morgonen hemleddes tunnbindaren under sång, blixt full eller »väl blandad», såsom det kallades, hedrades ytterligare med en serenad af »turkiska musiken», grät af rörelse, somnade, vaknade vid den rysligaste hufvudvärk och reste tillbaka till Stockholm, på det hela taget rätt belåten med sin resa. Kalle Utter stannade qvar vid akademien, för att vidare förkofra sig i de konster han var hemma i och möjligen ligga till sig i de öfriga. Detta senare ville likväl icke lyckas, oaktadt han ansågs hafva ett ganska försvarligt hufvud. För öfrigt var han afhållen för sitt öppna redliga väsen, beundrad af alla för sin ofantliga kroppsstyrka, något som merendels slår an på ungdomen, och alltid eftersökt, när det var fråga om sexor eller slagsmål, ty han var gerna med om allt, så när som på tentamina och examina, för hvilka han hyste en nästan panisk förskräckelse.

Vanligtvis bar han stållyra på studentmössan och lyra af silke på frackkragen, mindre dock af fåfänga än för att glädja sin hulde fader tunnbindaren, och ofta måste han, när gubben gick ut för att promenera eller hade främmande hos sig, spänna på sig studentvärjan och presentera sig i full uniform. För att roa sin far och dennes gäster, allesammans hederliga tunnbindare och handtverkare, brukade han då balansera den blanka stukatklingan på fingerspetsarna eller nästippen, under det han härmade tuppar och svin, samt för omvexlings skull, och för att visa sin lärdom, uppräkna det hebreiska alfabetet, eller tala i magen så att det lät som ur en tom tunna, hvilket allt på det högsta roade tunnbindaren och hans gäster.

Dessa egenskaper oaktadt, hade Kalle Utter troligtvis blifvit ett Upsalainventarium, om icke en händelse inträffat, som blef af inflytande på hans framtid. En äldre student vid namn Ekström, hvilken var informator i en friherrlig familj på landet och som, för att icke afbryta sina tentamina till magistergraden, önskade under sommaren ligga qvar vid akademien, sökte någon som under denna tid i hans ställe ville läsa för hans elev, en tolfårig baron, men

blixtens snabbhet utslungad på gården, föll med hufvudet i en blomsterrabatt. Allt detta hade gått i en sådan handvändning, att betjenten, der han låg på sitt örongott af reseda och tusenskön, en stund trodde att han endast haft en obehaglig dröm, till dess en våldsamt stickande hetta i begge öronen och några droppar blod från den skafda näsan öfvertygade honom, att om den extra husbonde han fått på halsen var en grobian, så var också städseln derefter.

Den nye informatorn, efter att sålunda ha gjort sin entré i det friherrliga huset, tog nyckeln ur kammardörren, lade sig och somnade, tung efter den långa resan och kanske äfven af de sexor han intagit på de tre sista gästgifvargårdarna. Vaknande klockan åtta på morgonen, hans vanliga tid för uppstigandet, sökte han en vattkaraff, men, icke finnande en sådan, sprang han upp ur sängen, slog upp fönstret åt gården och ropade med sin vanliga stentorsstämma: »Vatten! Friskt vatten!»

Nu ville olyckan, att den femtonåriga fröken och hennes fem år äldre guvernant eller sällskapsdam tagit plats på gungbrädet framför gårdens vackra gräsplan, njutande af morgonens skönhet och smekande en liten ypperligt tecknad tik, som låg vid deras fötter.

De unga damerna, sprittande till vid det skrällande ropet på vatten, riktade begge sina ögon mot flygelbyggnaden, och man kan lätt döma om deras förskräckelse, när de upptäckte en karl nästan helt och hållet oklädd, groflemmad och med armar à la Esau, sträcka sig mer än till hälften ut genom det öppnade fönstret. I första ögonblicket blefvo de liksom förstenade af denna syn.

»Hit med friskt vatten!» fortfor figuren i fönstret, något omorgnad och kanske derför tagande de två damerna för husets domestiker; »hit med en hel så, jag är törstig som fan!»

Med ett utrop af fasa togo nu de begge damerna till flykten, sökande trädgårdens skugga. Endast tiken stannade qvar, skällande med skäl på den nye informatorn.

»Säg se'n till,» ropade informatorn efter de flyende, »säg till att jag får en stekt sill till kaffet!»

»Det var en otäck karl!» anmärkte guvernanten, seende sig om under det hon sprang, troligtvis för att locka efter sig den oförsigtiga tiken.

»Han var ryslig!» tillade unga fröken; »och så ropade han på sill.»

Guvernanten hade icke så orätt. Kalle Utter, reslig och stark som Herkules, hade långt ifrån något Adonisansigte. Ögonen, ehuru lifliga, voro för små, och munnen, ehuru försedd med rätt hvita tänder, var alltför bred, hvartill kom att näsan, måhända väldanad af naturen, hade genom kopporna i barndomen fått flere hvassa upphöjningar tätt efter hvarandra, liknande tänderna på ett gröfre sågblad.

Svärjande öfver gårdens illa uppfostrade tjenstefolk, stängde Kalle Utter till fönstret, tog sig ytterligare en timmas morgonlur, hvarefter han ånyo steg upp, klädde sig och lemnade kammaren, för att presentera sig för den friherrliga familjen och göra bekantskap med sin blifvande elev.

Just som den nye informatorn inträdde i salen till friherrns stora våning en trappa upp i sjelfva hufvudbyggningen, höll det högvälborna herrskapet på att sätta sig kring kaffebordet. Det var baronen med sin friherrinna, deras dotter med sin guvernant och en tolfårig gosse, unga baronen. Alla dessa personer voro honom fullkomligt obekanta. Endast betjenten tyckte han sig ha sett förut, fast dennes ansigte för tillfället var vanstäldt af röda svullna ögon och en stor svart musch på näsan.

»Jag är Kalle Utter,» presenterade sig den nye informatorn, »och jag får helsa från Ekström; han är nu i farten med sina tentamina och knep sig, dagen innan jag for, sitt laudatur i fysiken.»

Derefter närmade han sig baronen och räckte honom vänligt sin hand. Friherren, synbarligen något generad, liksom det öfriga sällskapet, räckte med en förnäm vårdslöshet blott fram ett finger. Kalle Utter, som kanske trodde det var en utmaning på fingerkrok, mötte baronens finger med ett af sina, knep om och knäppte till.

»Aj!» skrek baronen, drog åt sig fingret, svängde det i luften, än svärjande och än blåsande på det.

»Ursäkta!» bad Kalle Utter, och som han såg familjen rangera sig vid kaffebordet, tog äfven han helt ogeneradt sin plats dervid. Saknande bränvinsflaskan och tittande förgäfves efter sillen, tog han sin ersättning i en tallrik med salt oxtunga, den han ensam plundrade, och tömde derpå två stora koppar kaffe.

»Herrskapet super inte, ser jag,» började han konversationen, »och onödigt är det också på förmiddagarna. Baron har en ypperlig jagtmark, efter hvad jag hört, och om det inte finns goda jagthundar vid gården, så väntar jag efter mig från Stockholm ett par stöfvare, väl dresserade på hare, fast de ibland ha den ovanan att bita får. I går afse tyckte jag mig märka ett grund midt i sjön, der det bör gå stora abo̊rrar, men det är väl ondt om daggmask i denna välsignade torka. Du, min kära skrapnos,» tillade han, vändande sig till betjenten, »du ska passa på i natt när daggen faller och skaffa mask, du får en skilling för hvart hundrade, och jag lofvar herrskapet aborrar till morgon, middag och qväll.»

Herrskapet sneglade tigande på hvarandra, och betjenten blängde ursinnigt på den nye informatorn. Ändtligen steg man upp från kaffebordet.

»Herrskapet har ett vackert piano,» yttrade informatorn, betraktande det i salen befintliga instrumentet; »jag förmodar att fröken spelar... känner fröken till lutvalsen?»

»Hvad är det för en vals?» frågade guvernanten.

»Det är en vals, som en student i Upsala komponerat och tillegnat en tvätterska vid akademien. Det är verkligen en ypperlig tonmålning, man hör puttrandet i pannmuren, klappträdets gång och mangelns rullande. Den låter ungefär så här,» tillade Kalle Utter, i det han tog plats vid pianot, men redan vid första anslaget slog han af ett par strängar i diskanten.

»Får jag tala litet vid herrn?» inföll ändtligen baronen, afbrytande den vådliga exekutionen. »Var god och följ mig in på mitt arbetsrum.»

»Jag har hört, att det var något krakel när herrn kom i går afton,» började baronen efter inträdet i det s. k. arbetsrummet.

»Krakel?» upprepade Kalle Utter; »bara en bagatell, som jag inte fäst ringaste afseende vid.»

»Herrn har till och med ansett sig befogad att slå min betjent,» fortfor baronen.

»Lappri,» svarade Kalle Utter, »han var stursk, och jag gaf honom bara ett par kurrilar.»

»Jag vet det, men vill underrätta herrn, att jag agar mitt folk sjelf, i fall jag så finner för godt, och får derför för framtiden undanbe mig alla vidare kurrilar.»

»Undanbe!» upprepade Kalle Utter med ett godlynt småleende; »åh gubevars! sådana måtte väl aldrig komma ifråga oss emellan.»

»Och så får jag be herrn,» återtog baronen, »att ha rullgardinen nedfälld om morgnarna, så att det inte händer som det hände i morgse.»

»Hvad hände då, herr baron?»

»Jo, att min dotter och hennes guvernant nödgades lemna gården just derför att min herre behagade visa sig i en déshabillé, som...»

»Åh tusan! Var det fröken och guvernanten!» inföll Kalle Utter; »jag tog dem för två pigor, jag.»

Baronen fixerade skarpt informatorn, liksom för att utforska, om det var ironi eller ren enfald. Slutligen lät han genom en gest förstå, att det var slut på audiensen, hvarefter informatorn gick. Ungefär en half timme derefter begaf sig baronen ut för att efterse sitt arbetsfolk, hvarvid han händelsevis kom att närma sig den flygeln, der informatorn hade sitt rum. Han stannade framför det öppnade fönstret, lyssnade med förvåning till några för honom obegripliga ord, som han hörde den nye informatorn först med hög röst förestafva och sedan discipeln eftersäga med den ömkligaste ton i verlden.

Orden voro:

»Alef Beth Gimel Daleth He Vav Dsajin Cheth»...

»Hvad hin är det för rotvälska?» frågade baronen.

»Det är ju hebreiska alfabetet,» upplyste informatorn.

»Hvad i herrans namn!» utropade baronen; »tänker herrn plugga hebreiska i min son! Är herrn då splitter galen.»

»Men, herr baron,» svarade Kalle Utter, »hebreiskan är ett herrligt språk och rätt nyttigt att kunna, och jag har sjelf...»

»Men det är ju ett riktigt spektakel,» inföll baronen, »och jag får på det allvarligaste be herrn upphöra med det der... min son tänker hvarken bli prest eller jude,» tillade han och fortsatte derefter sin väg.

Kalle Utter, ledsen öfver att ej få undervisa i sitt hufvudämne, råkade att titta i en spegel på väggen och såg sin discipel med en triumferande min kasta hebreiska grammatikan ifrån sig och sedan räcka lång näsa bakom informatorns rygg.

»Räcker du lång näsa åt din lärare, din tjufpojke!» ropade informatorn, vändande sig om; »men den ovanan skall jag snart ta ur dig.»

Och dervid fattade han uti sin discipel och lade denne framstupa öfver sitt venstra knä, hvarefter han med högra flata handen gaf den lille baronen ett dugtigt slag på det ställe, der moderskärleken och lärarenitet ofta gå hand i hand för att samverka till danandet af den bättre menniskan och dito medborgaren.

Den lille baronen, som ännu icke varit föremål för en slik samverkan, gaf till ett gallskri.

»Tjuter du, får du mer,» lugnade informatorn sin elev; »men låt mig nu höra, hur du kan din svenska historia. Hvem var den förste konung i Sverige?»

»Oden,» svarade den lille, snyftande.

»Rätt! ... Hvad gjorde samkonungarne Alrik och Erik?»

»De slog' ihjel hvarandra med ett betsel.»

»Rätt.... Hvad gjorde kung Fjolner?»

»Han drunknade i ett mjödkar.»

»Rätt! ... Hur gick det med Erik den helige?»

»Han blef halshuggen.»

»Rätt! Ganska rätt! Det går ju bra det der... Nå, hur dags äter man middag här i huset?»

»Klockan fyra,» svarade lille baronen, något lugnare vid denna oförmodade vändning af tentamen.

»Nå, då hinna vi godt med att dra upp några gäddor eller ett dussin aborrar,» yttrade informatorn; »låt oss försöka vid det der aborrgrundet.»

Kalle Utter stoppade ett par gäddrag i fickan, tog sin discipel vid handen och förde honom med sig ut, och snart voro begge till sjös, försedda med nödiga fiskredskap. Den nye informatorn hade tur på fiske. Sedan han på drag tagit några större gäddor, lade han till med båten vid aborrgrundet och lagade sina metspön i ordning.

»Sätt nu på mask, du!» befallde han sin discipel, kastande åt denne refven och kroken.

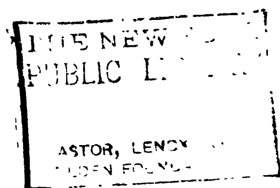
»Ska' jag sätta på mask?» frågade lille baronen med bedröflig min.

»Visst ska' du det, din fnasker! ... Brukar du inte sjelf sätta på mask när du metar?»

»Nej, det gör alltid fiskarn och ibland betjenterna.»

Kalle Utter. (Hemfärden från fisket.)

PUBLIC
ASTOR, LENOX

»Skäms du inte? Ska' du besvära äldre folk med det? ... Sätt genast på masken, eller sätter jag dig på kroken i stället!»

Med gråten i halsen måste lille baronen fullgöra detta åliggande, som blef allt besvärligare ju mer det nappade, och det torde vara svårt att afgöra hvem som pinades värst, masken eller lille baronen. Några timmar derefter inträdde på gården informatorn med discipeln, den förre gnolande på »Kommer du åter med gudaprakt», och den senare, eller lille baronen, lipande och bärande i hvardera handen en stor enklyka eller vidja, begge fullsatta med de ypperligaste aborrar, medan öfver hans späda axel hängde tvenne stora vid käkarna sammanbundna gäddor, som sprattlande piskade med sina stjertar den blifvande fideikommissarien både fram och bak.

»Bär nu in aborrarna i köket,» tillsade informatorn sin discipel, »och be din mamma inte koka dem i för mycket vatten... till sås behöfs ingenting annat än skiradt färskt smör med persilja... Gäddorna kan du bära ner i iskällaren, så hålla de sig nog till i morgon middag... Adjö nu med dig, din trasker! I eftermiddag ska' vi väl till med katekesen.»

Derefter gick informatorn in i sitt rum och kom ej att bli vittne till den öfverraskning och bestörtning, som friherrinnan erfor, när hon, skyndande utför trappan sin son till mötes, såg hvilken bedröflig figur denne, trots sin stora fiskelycka, gjorde. Kalle Utter tog sig emellertid sin förmiddagslur, som blifvit en vana alltsedan han blef civis academicus. Men klockan fyra var han på benen igen och visade sig ånyo i matsalen, för att intaga sin middag.

Den friherrliga familjens köld vid kaffebordet var ett intet mot den, som röjde sig vid middagen. Ingen besvarade informatorns helsning, och man låtsade icke ens se honom. Också hade han, såsom vi sett, betydligt mer dokumenterat sig sedan frukosten. Detta bemötande undgick likväl Kalle Utter, hvars blickar förgäfves sökt bränvinsbordet och, i stället för de väntade aborrarna, upptäckt köttbullar med bruna bönor, en anrättning, som han för längesedan ätit sig lystmäten på hos »mamma Joholm» i Upsala.

»Det här blir en riktig bönestund,» anmärkte han halfhögt, i det han med en dyster blick på de bruna bönorna

följde familjens, icke inbjudning, men exempel, och tog plats vid bordet jemte de öfriga.

»Hur är det,» började han äfven denna gång konversationen, »hur är det, mitt herrskap, är det några trefliga grannar här på orten? Det lärer bo en greflig familj på Baggesta, som ligger närmast, men hurudant umgänge finner man der?»

»Åh,» svarade värden, »jag skulle nästan tro, att något umgänge mellan min herre och den familjen icke gerna kan komma i fråga.»

»Det vill säga att familjen är si och så,» tydde vår informator; »men hvad gör nu det? Man får väl inte vara så nogräknad här på bondlandet.»

Derpå följde en ny djup tystnad. Det var ett tråkigt folk, tänkte Kalle Utter, funderande på något medel att uppigga sitt bordssällskap. Ett sådant medel, hvilket med stor fördel användts bland bordsgäster i hans fars hus, äfvensom bland studenter, var att tillverka små brödkulor och under måltiden kasta dem öfver bordet på sina grannar eller visavier. Kalle Utter, äfven i den konsten mästare, beslöt att på de närvarande genast pröfva verkan af detta muntrationsmedel.

Guvernanten skulle just bita af en köttbulle, som hon hade på gaffeln, när en sådan der liten kula träffade henne på näsan med den effekt, att hon gaf till ett rop och tappade gaffeln. I detsamma kom en annan liten kula dansande mot frökens lilla mun, efter att ha ilat förbi en brun böna, som styrde samma kurs. Äfven hon ropade till och tappade bönan. Derefter började kulor hvina till höger, venster och midtåt, utan att man såg hvarifrån de kommo.

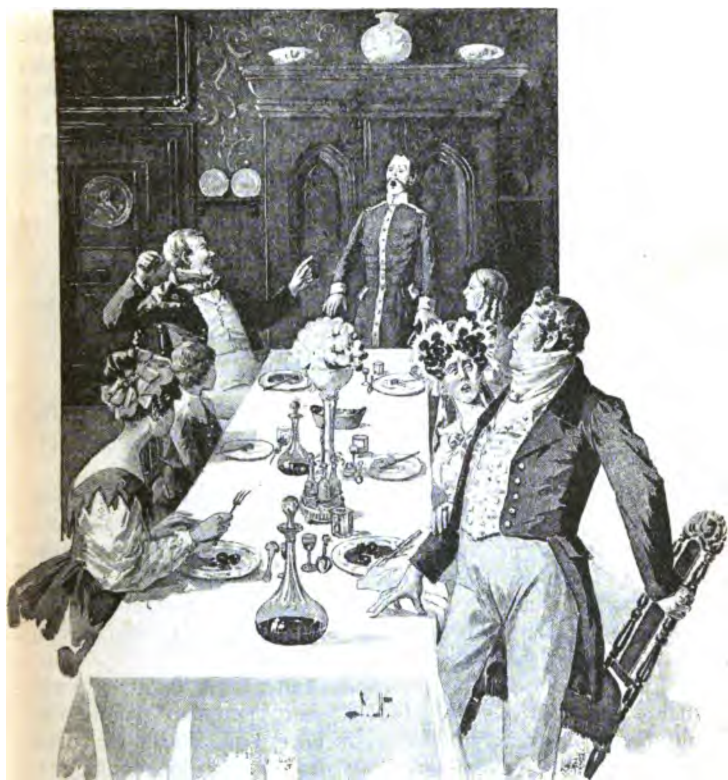
»Hvad nu! Hvad är det! Hvarifrån kommer det här!» ropade värden och värdinnan, värjande sig med händerna mot kulregnet.

»Jo, det kommer från den der, från informatorn,» upplyste betjenten, som icke förlorat sin fiende ur sigte.

»Kors en sådan skälm att narras!» yttrade Kalle Utter, riktande sina ögon på betjenten: »har jag inte med egna ögon sett hur du hela tiden pulat på mig och ditt herrskap, och just den här stora brödkulan, som jag nu har i hand, kastade du nyss på min tallrik, men här har du den också åter med procent,» tillade han i det han kastade den

midt i gapet på betjenten, som med stirrande ögon och uppspärrad mun lyssnat till den fräckaste af beskyllningar.

»Men hvad vill det här säga!» ropade baronen, resande sig till hälften från bordet, blek i ansigtet som ett lärft.

»För all del, lugna dig, min vän, tills vi gått från bordet!» hviskade friherrinnan sin man i örat, dragande honom ned på stolen igen.

Åter en ny tystnad. Det var ena obegripliga menniskor de här, anmärkte Kalle Utter för sig sjelf, ingenting

roar dem... Tänk, om jag skulle tala litet i magen för dem; jag har lust försöka.

Betjenten höll just på att bära kring tallrikarna med supanmaten, när en röst, dof som ur ett hvalf, höjde sig, yttrande följande:

»När kommer aborren, som metades på förmiddagen?»

Herrskapet, sprittande upp från sina stolar, började titta under bordet, ty det lät som hade rösten kommit derifrån; men icke förnimmande någon derunder, stirrade de, stumma af förvåning, än på hvarandra och än på informatorn, hvilken satt med tillslutna läppar och såg ut som han icke hört det ringaste. Men efter några sekunder hördes ånyo samma dofva röst, men denna gång liksom från taket:

»Aborren kommer ej, ty det finns ingen sup på fisken, och inte heller finns det smö-ör!»

»Nej, nu går det för långt!» ropade baronen, springande upp från bordet. Erinrande sig en gång hafva hört den store buktalaren Andersson, begrep han snart hvarifrån ljudet kommit. Alla, utom informatorn, följde baronens exempel.

»Hvarför så brådtom, mitt herrskap!» frågade Kalle Utter; »vi ska' väl först ha i oss den här välsignade äppelsoppan.»

»Jag vet inte, med hvad namn jag skall stämpla ert uppförande i mitt hus,» började baronen med häftighet; »men det vet jag, att jag aldrig skall förlåta Ekström, som skickat en sådan lärare för min son. För öfrigt vill jag blott säga er, att jag redan innan middagen beställt på gästgifvargården häst och kärra för er räkning. Ja, min herre, ni måste vara härifrån innan sju i afton.»

»Vara härifrån,» upprepade Kalle Utter lugnt; »hvem har inte tänkt på det? Tror ni inte jag redan fått nog af dumma pojkar, nykterhetsherrskaper och köttbullar med bruna bönor? Men inte reser jag härifrån på bondkärra, herr baron.»

»Herre!»

»Herre!»

»Jag vet inte, hvad som hindrar mig från att kasta er utför trapporna!» röt baronen utom sig.

»Vet ni inte? Men det vet jag,» svarade Kalle Utter, nu först resande sig från bordet; »det blir allt jag, som kommer att sätta p för den saken. Emellertid antar jag

utmaningen med största nöje. Kalla upp era drängar, ju flere dess bättre. Jag har ännu inte försökt mig på östgötar och vet följaktligen inte, hur mycket stryk de tåla, men jag förmodar, att de tåla rätt mycket. Ack! jag behöfde verkligen denna lilla muntration efter en så eländig middag.»

Kalle Utter gnuggade dervid händerna, och hans ögon brunno af den innerligaste förnöjelse. Hans resliga gestalt fördubblades i den förskräckta familjens ögon.

»Damerna behöfva alls inte oroa sig,» lugnade Kalle Utter, »och inte är det mitt fel att sämjan blifvit störd. Jag har försökt att uppfylla min pligt som lärare och roa mitt värdfolk som gäst, fast det varit som att kasta vatten på gåsen. Som sagdt är, herr baron, jag reser klockan sju med eller utan slagsmål, allt efter som ni behagar, men helst med, och jag reser, märk väl, i den bästa vagnen och efter de bästa hästarne, de enda som ha något hull och äro comme il faut här på gården.»

Efter detta afsked gick Kalle Utter ner på sitt rum. Men en timme tidigare än beställdt var stod verkligen det bästa ekipaget, väntande på gården. Baronen skulle ha bestått fyrspann, för att bli qvitt en så brutal informator. I liggande ställning och med fötterna på baksätet kom Kalle Utter riktigt magnifikt fram till gästgifvargården. Der började han något närmare begrunda sin ställning i verlden. Det föreföll honom mindre angenämt att återse Upsala och råka sin vän Ekström, och icke heller så trefligt att resa till Stockholm till sin fader tunnbindaren, som gladt sig öfver sin sons guvernörsbefattning i ett högadeligt hus.

Han tog derför sitt parti och reste till Småland, träffade der en gammal studentkamrat, blef genom denne bekant med en bruksförvaltare, som behöfde en s. k. »gåpåare», för att hålla det styfsinta bruksfolket i tygeln. Kalle Utter antog med nöje en sådan befattning och hamrade nästan flitigare på smederna än desse på jernet samt gifte sig efter några års förlopp med bruksförvaltarens dotter och blef en dag sin svärfars efterträdare på bruket. Hans hustru, en duglig och behaglig qvinna, lyckades småningom qväsa det vilda studentöfvermodet; men en gång blossade det upp för ett ögonblick och det för den välsignade hebreiskans skull, som han alltid skulle ha olägenhet af.

Pastorsadjunkten i socknen, hvilken beredde sig till pastoralexamen och måste uppfriska sitt minne i hebreiskan, hade nemligen vändt sig till sin goda vän och bror Kalle Utter, för att få några lektioner i Psaltaren, och Kalle Utter, stolt öfver att vara den ende bruksförvaltare i verlden som kunde hebreiska, hade med nöje åtagit sig besväret. Men vid ett tillfälle, när elevens okunnighet var för stor och lärarens tålamod för litet, hade Kalle Utter i sin blinda ifver och glömmande sin discipels ålder och stånd, kastat denne framstupa öfver en stol och stutat honom så förskräckligt, att det blef föremål för ytterligare handläggning vid häradsrätt.

Det berättas likväl, att han från den betan blef fullkomligt spak, och att han sedermera blott visade sin styrka genom att lyfta den stora brukshammaren från städet, så ofta någon resande besökte bruket, och ville den resande på hans tillsägelse sätta sig sjelf på hammaren, medan han lyftade, så kände han sig särdeles nöjd och belåten.

Rosalie.

»Hvem är lyckligare och följaktligen mer afundsvärd, en ful eller en vacker qvinna?» hörde jag en gång uti ett större sällskap en person fråga.

»Den fula otvifvelaktigt,» svarades; »hon förtjusar icke, bedrages eller förtryckes icke, och aldrig skall man en dag med ett uttryck af vårdslöst deltagande om henne kunna säga, att hon är en ruin af hvad hon förr varit.»

Det ligger nog en sanning deruti, ty förnämligast är det för det sköna som offerelden tändes, liksom det endast är för det ädla, det stora, som martyrkronan flätas.

»Om du icke varit så skönt, hade du icke heller varit så olyckligt!» yttrar på något ställe en skriftställare om sitt fädernesland, det sköna Italien.

Man skulle kunna yttra detsamma om hvarje skön qvinna, som råkat sväfva ut något från den väg, hvilken samhället utstakat såsom den enda rätta, eller kort sagdt »fallit», ett ord så beqvämt att taga till, när man vill bedöma en stackars qvinna.

Tilläggas bör dock, att här endast är fråga om förmånsrätten till olyckan, hvilken otvifvelaktigt tillkommer de skönaste, ty när despoten icke har palatser att grusa, lägger han i aska kojor och skjul.

Många sådana bilder, blomstrande och förbleknande, framställa sig för mig; men klarast bland dem alla tecknar sig Rosalies bild för mitt minne. Men hvem var denna Rosalie?

Rosalie var ett kärlekens barn. Barn, som icke hafva kända föräldrar, kallas så. Namnet är icke så illa, och ändå är det så fasligt illa. Också älskas de så lagom. Styfmödrar möta de vid sitt första inträde i verlden, och styfmoderlig blir som oftast deras lott här på jorden. Stackars Rosalie, eller »vår Rosalie», såsom hon kallades af mig och hela ungdomen i Clara skola!

De af skolgossarne, för hvilka Clara vestra kyrkogata var gemensam väg från och till skolan, stannade ofta i förbifarten utanför en stor inkörsport till ett gammalt stenhus vid berörde gata. I den mörka portgången visade sig understundom en liten flicka, tio år gammal, när vi första gången sågo henne. Hon dansade och sjöng till dansen med den klaraste röst. Alltid klädd i de eländigaste paltor, tycktes hon bemöda sig att, så vidt möjligt var, dölja deras bristfälliga skick genom att vika in det söndriga och fästa till med knappnålar. Hennes lilla ansigte, ehuru blekt och utmärgladt, troligtvis af svält, var både till form och uttryck det mest intagande man kunde se, och när hon slog upp de stora högblå ögonen, tycktes hela den mörka portgången upplysas dervid, och det var som om hon dansat i en upplyst salong.

Merendels passade hon på, när vi kommo från skolan, ty alltid hade vi något med oss till henne, några pepparnötter, karameller med mera dylikt, som man vid den åldern skattar högre än, såsom äldre, guld och diamanter. Rosalie — ty det var just hon — delade alltid med sig dessa gåfvor åt några barn, som hon kallade för syskon, men som, fast yngre än hon, synbarligen voro bättre vårdade

och klädda, något som genast väckte vår förundran. Icke sällan upptäckte vi på hennes fina ansigte röda och blå märken efter en hård behandling.

»Hvem har slagit dig, Rosalie?» frågade vi.

»Mamma,» hviskade hon med en skygg blick åt de tvenne trappsteg, som ledde till ett rum på nedre botten.

»Och hvarför?»

»För det jag dansar och sjunger och för det alla säga att jag är vackrare och snällare än andra barn,» tillade hon med oskuldens hela naiveté.

En mor, som slår sitt barn för det som utgör vanliga mödrars glädje och stolthet, föreföll oss som ett vidunder.

En dag, då vi temligen mangrannt åskådade Rosalies dans och lyssnade till hennes stämmas toner, hörde vi från sidan af portgången följande sträfva röst:

»Håller du ännu på, din tossa! Jag skä' väl en gång klippa vingen och stoppa munnen på dig!»

Rosalie upphörde både med dansen och sången, lade sina små armar i kors öfver sitt bröst och lutade hufvudet mot ena skuldran.

»Ska' jag nu få stryk igen!» stammade hon, skälfvande som en skrämd dufva.

I detsamma visade sig i portgången en groflemmad qvinna, som fattade Rosalie vid hennes långa silkeslena hår, för att släpa henne derifrån.

Denna scen, en ny ur sagan om trollet och prinsessan, upprörde oss på det högsta. Också rusade vi alla genast på trollet, ryckte vår prinsessa ur dess klor och jagade trollet in i dess kula. Men skoltimmen slog, och med bedröfvelse måste vi öfverlemna prinsessan åt sitt öde. Samma dag kom trollet upp i skolan och klagade för rektor. Var trollet af den tanken, att agan är halfva födan, så trodde i sin ordning rektor Trysén, att stryk är halfva undervisningen, och Gud vete hur det gått med Rosalies riddare, om icke Jakob Ekelund, konrektorn, den gången trädt emellan. Han gjorde ännu mera, den menniskoälskande mannen; han ställde så till, att vår prinsessa fick utbyta sitt förra hem mot ett bättre. Af honom fingo vi då veta, att vår gemensamma favorit strax efter födseln blifvit lemnad åt den der elaka fostermodern, som från anonym person årligen bekommit en penningsumma till barnets underhåll och uppfostran, men att under loppet af hela det sista året

både bref och pengar uteblifvit, hvilken omständighet ansågs vara orsaken till fostermoderns hårda behandlingssätt.

Rosalies riddare.

Kyrkoherden i församlingen, doktor Franzén, underrättad af Ekelund om den stackars flickans öde, intresserade några förmögna personer för henne, och hela skolungdomen fröjdade sig öfver Rosalies lycka, om den också gick miste om hennes vackra dans. Men åren dansade i stället och förde med sig vårt intresse för Rosalie, liksom för så mycket annat som varit oss kärt i barndomens dagar.

Men en dag väcktes hos mig, och troligtvis äfven hos mina i verlden kringspridda kamrater, ånyo detta intresse, när jag i tidningarne läste, hurusom en ung elev vid kongl. teaterns balett, Rosalie Wagner, debuterat såsom solodansös och det med en framgång, som berättigade till de största förhoppningar. Jag hastade till teatern, såg och igenkände henne, applåderade, stampade och skrek som en galning, ty jag tyckte mig ha någon del i hennes ära. Det var nemligen jag som uppmuntrat hennes första steg i Terpsichores konst, jag som värst anfäktat trollet vid det der tillfället i porten, det var slutligen äfven jag som mest legat efter Ekelund att han skulle göra något för henne. Kortligen, jag ansåg hela publiken stå i förbindelse hos mig för den konstnjutning den njöt och blef derför med skäl förargad, när jag vid utgåendet från teatern saknade min plånbok och en silkesnäsduk, som man stulit ifrån mig på parterren, ett dåligt bevis på publikens tacksamhet, ty, icke kunnande misstänka någon viss, tog jag naturligtvis hela publiken för hufvudet.

Men jag blef både förargad och ledsen, när midt i sina triumfer Rosalie lemnade teatern och när det berättades att grefve ***, tillhörande en af vårt lands första familjer, tagit henne derifrån. Förstås, att jag icke mera berömde mitt verk och trodde väl icke heller att jag någonsin skulle få tillfälle att beundra det mera. Jag fick det likväl.

För detta dansösen Rosalie Wagner »åkte på räkning» hos oss, såsom det heter, och när första qvartalet tilländalupit, gick jag till henne med hyrkuskräkningen. Hon bebodde en för innerligt vacker och smakfull våning. Perlan var också värdig en sådan infattning, men att någon kunde vara värdig sjelfva perlan, hade jag svårt att förstå. Jag trodde mig aldrig ha sett något så fulländadt yttre. Men det förhåller sig så med allt verkligt skönt, att när man ser det, tror man sig icke tillförene ha sett något dermed jemförligt, derför att allt skönt blir nytt, liksom hvarje dag blir ny, oaktadt samma sol tänder den.

Jag tog mig friheten erinra mamsell Rosalie om vår bekantskap från barndomen, och lifligt påminte hon sig allt, talande derom under djupaste rörelse. Från den stunden blef jag hennes »ende oegennyttige vän», såsom hon kallade mig. Alla vilja dock hellre gå och gälla för »lyckliga» vänner, när frågan är om vackra qvinnor, helst aktriser och dansöser. Alla skryta de dermed, men de flesta ljuga, ty en vacker qvinna, om än aldrig så välgörande, förmår dock ej lyckliggöra hela verlden.

Emellertid hade jag understundom tillträde till Rosalies soiréer. Jag såg der mycket förnämt och bildadt folk, mest dock af manliga könet. Några aktriser med talang råkade jag likväl der, och tidsfördrifven voro bildande, ädla. Man gjorde musik, arrangerade tablåer, dansade, reciterade stycken af goda författare. I allt var Rosalie hufvudpersonen. Så ofta jag då såg henne, tänkte jag på antikens beprisade kurtisan, på Athens Aspasia. Enligt mitt omdöme fattades det Rosalie blott *ett* för att bli en Aspasia, nemligen en Perikles.

Grefve *** var långtifrån någon Perikles, men han var en ung och älskvärd man. Hans kärlek för Rosalie tycktes gränslös, liksom hennes för honom. Långa stunder kunde de sitta och se på hvarandra, utan att säga ett enda ord. Så länge man det kan, är man outsägligt lycklig. Röster, äfven af den renaste silfverton, störa det språk, som talas mellan sälla andar. Snart fick Rosalie äfven något annat att se på, nemligen ett litet englahufvud, garneradt med de dyrbaraste spetsar. Hon var dubbelt förtjusande då. Kanske var det orätt af henne att vara så, när hennes barn blott var ett »kärlekens barn», såsom det kallas. Emellertid såg jag aldrig en skönare mor.

Så förflöto tvenne år, då jag en dag fick bud från Rosalie med begäran att genast komma till henne. Jag kom; men, min Gud, hvad allt var förändradt! Rosalie satt dödsblek och med röda ögon. Det var som om rosorna lemnat hennes kind och dragit sig upp till ögats vrår enkom för att bevittna eller emottaga de tallösa tårar, som gjutits.

Hvaraf detta? Jo, samma dag hade en äldre förnäm herre infunnit sig hos f. d. dansösen och i ordalag, så fina och lena diplomatien förmår, underrättat henne derom, att grefve Gösta *** måste för sin familjs skull gifta sig med en dam af sitt stånd, men att familjen, med kännedom af

Rosalies tillgifvenhet och trohet, hade, dertill förbunden lika mycket af aktning som af skyldighet, bestämt en summa af tjugu tusen rdr till hennes och hennes barns underhåll, ja, till och med mer, om hon så önskade, med vilkor likväl, att hon för alltid afstode från sina anspråk på grefve Gösta.

»Man vill då köpa honom af mig?» frågade Rosalie, sedan hon någorlunda hemtat sig efter första slaget.

Parlamentären ryckte på axlarne och teg.

»Nåväl!» yttrade Rosalie beslutsamt; »tag honom då för intet!»

»Men, mamsell...»

»Man hvarken köper eller säljer sitt lifs lycka,» fortfor Rosalie; »hon kan blott gifvas eller tagas.»

Och dervid blef det. Rosalie stod ej att öfvertala, och nu hade hon kallat mig för att biträda henne med afyttrandet af de möbler och klädespersedlar hon numera ansåg sig kunna undvara.

»All den der prakten har numera intet behag för mig,» sade hon; »kärleken, dess upphof, gaf den också dess hela värde, det var blott för att glädja *honom*, som jag klädde mig så grann... Nej, allt måste nu bort, allt, utom lilla Nellys vackra spetsar,» tillade hon, lutande sig öfver barnet.

En tår föll dervid från hennes öga ned på lilla Nellys kind. Tåren måtte ha brännt, ty Nelly vaknade och skrek till. Modern tog barnet i sin famn och gick med det fram och tillbaka på golfvet. I det ögonblick qvinnan känner sig lycklig som mor, glömmer hon sin olycka som maka eller älskarinna.

Några dagar derefter inflyttade Rosalie uti ett par smärre och tarfligt möblerade rum. Hon gaf undervisning i dans, tog aldrig emot någon af sina förra, mera lysande bekantskaper, lefde uteslutande för sitt barn och tycktes helt och hållet tillfreds med sitt öde. Derför blef jag något öfverraskad, när hon, ett år efter sin skilsmessa från grefve ***, berättade mig, att hon ärnade gifta sig.

»Nelly börjar bli stor,» förklarade hon, »och hon kallar mig naturligtvis för mamma; men hon skall höra andra kalla mig för mamsell, och det kan inte låta bra i hennes öron. Det är gifvet, att jag icke mer kan hysa kärlek för någon man; men det finns så många andra grader på lifvets karta, och man lefver ju temligen väl äfven under den tempererade zonen. Jag skall bjuda till att icke bli

den mannen något skyldig, som blir god och öm mot min lilla Nelly, och detta bör ju icke vara så särdeles svårt,» tillade hon småleende och med blicken på en liten blåkjortlad alf, som, stående framför en stol, svängde med sin lilla fot, såsom hon sett sin mors elever göra.

Rosalie gifte sig med en ung borgare, en hattmakare, som nyss blifvit sin egen. Hon ådagalade äfven i detta för henne så främmande kall, att qvinnan, om någon, kan hvad hon vill, när hon ser ett bestämdt mål för sin sträfvan. Jag hörde visserligen, med anledning af detta giftermål, några borgarfruar med rynkade näsor klaga öfver att handtverksklassen ofta får hålla till godo med hvad noblessen förbrukat, så väl af fruntimmerskläder som af fruntimmer; men snart erkände dock alla, att f. d. dansösen var ett mönster för handtverkshustrur, och att det var en »charme» att se henne i hennes hus. Hon spred ljus och behag omkring sig; men, ty värr, var hon icke sjelf att afundas, liknande i det fallet solen, som upplyser och värmer all verlden, men, efter hvad man påstår, fryser sjelf. Rosalies man, hattmakaren, rå och hård af natur och uppfostran, förstod icke att uppskatta en sådan qvinna, det var för fint foder till en så grof felb. Strupar, vana vid finkel, sky champagne och andra ädlare drufvor. Det råa och grofva, inom sig sjelf erkännande det finas och älskvärdas öfverlägsenhet, hata och förfölja det just fördenskull desto mer, och det vidriga har sin största vällust i det skönas marter. Det var mörkrets eviga strid mot ljuset, afgrundens mot himmelen.

Tåligt uthärdade Rosalie de lidanden och förödmjukelser, som riktades mot henne sjelf; men när hattmakaren en dag lade sin våldsamma hand på lilla Nellys vackra hufvud, då tog Rosalie sitt barn på sina armar och rymde den mannens hus, för att aldrig mer komma åter.

Men detta var också hennes sista kraftansträngning. Döden, lifvets enda synliga engel, närmade sig.

»När jag är död,» sade hon till mig, »gå till *honom* och säg, att Nelly, som icke mer har en mor, behöfver en far.»

En annan gång, och när jag bad henne att såsom minne få hennes porträtt, yttrade hon:

»Hvarför be mig om denna bedröfliga bild! . . . Och för öfrigt är jag så utledsen vid verlden, att jag icke ens såsom porträtt vill stanna qvar!»

Samma dag som Rosalie dog gick jag till grefve ***. Han spratt till, bleknade och följde mig. Jag såg honom böja knä vid Rosalies lik och kyssa den förr så varma handen.

»Samma ljufva leende!» hörde jag honom hviska.

Samma ljufva leende! Ja visst. Han hade icke sett henne, han, under den dystra tid, som hvälfde sig mellan kärleken och döden. Döden och kärleken hafva ofta för sin utvalde samma skära prägel.

Lilla Nelly kom i goda händer, och Rosalie var i ännu bättre.

Handen.

nton Frese hette en ritlärare, som någon tid bodde i mitt grannskap. Han ansågs för en talang och i synnerhet för god tecknare. Han kunde vara några och tretti år, när jag blef bekant med honom, var lång och mager, hade ett fult, nästan askgrått ansigte, omgifvet af rödlätt slätstruket hår. Det låg något af blyertspenna i hela figuren.

För öfrigt syntes han mycket belåten med sig sjelf och var det i sjelfva verket, såsom fallet merendels är med artister, och kanske är det väl att så är. Förtidigt misstroende eller förtidig sträng sjelfkritik skulle qväfva mången gryende talang.

»Om artisten,» säger en författare, »icke störtar sig i sitt verk, liksom Curtius, den romerske riddaren, i svalget, eller som soldaten mot redutten, utan att reflektera öfver de svårigheter som vänta honom, skulle hans verk i evighet bli ofulländadt och han sjelf snart bevittna sjelfmordet af sin egen talang.»

»Han ser för narraktig ut,» hörde jag alla yttra om Frese; men jag har hört samma yttrande fällas om vetenskapsmän, skalder, konstnärer eller sådana som uteslutande arbeta med tanken eller fantasien. Det är icke värre det än att säga att månen är som en ost och solen som en kopparkittel, hvilket jag hört åtskilliga andra qvickhufvuden säga.

»Hvad duger den der till!» hörde jag äfven kryddkrämaren i Keijserska huset en gång säga om den stackars ritläraren. Lyckligt emellertid att några finnas, som, utan afseende på den blott materiella verldens omdöme, vårda elden i andens helgedom, annars blefve vi snart kryddkrämare allesammans, och då blefve det bestämdt för många.

Men, för att återkomma till Frese, läsaren minnes kanske *Spanska svarten*, den der hästen, som jag förut en gång beskrifvit. Som Svarten började gnägga på sista versen och jag gerna ville ha hans hufvud afbildadt, så bad jag Frese derom. Frese kom, drog några streck på ett plån, och hästhufvudet var färdigt och rätt lyckadt, såsom jag tyckte.

»Hvad är jag skyldig?» frågade jag.

»Hvad anser ni sjelf hästen värd?» frågade han.

»Menar ni för minnet eller för kassan?»

»För kassan naturligtvis.»

»Som lefvande gäller Spanska svarten numera ingenting, men som död betalas hans hud åtminstone med tio riksdaler.»

»Godt! Låt oss då gå medelvägen, bjud mig på en sexa för fem riksdaler, och vi äro qvitt.»

Vi sexade, drucko en skål för kopian och en för originalet samt slutligen brorskål med hvarandra.

»Låt mig se på ritningen en gång till,» sade Frese, upprymd af punschen; »såsom blott och bar kopia går den nog an, men konstens uppgift är icke att blott kopiera, utan äfven att uttrycka naturen. Du behöfde en qvarts timme för att berätta Spanska svartens historia; jag gör det på en sekund.»

Han tillade några streck och punkter på ritningen, hvarefter han återgaf mig den. Jag uppgaf ett rop af öfverraskning. Spanska svartens hufvud nickade lifslefvande mot mig; hans mångåriga släpande, hans stora resignation, hans tillgifvenhet för mig, sin ende vän, allt var så natursannt, att det var nära jag räckt en bit bröd åt kopian. Från den stunden kom jag ofta att besöka Frese. Han visade mig en mängd teckningar, såväl i blyerts som i svartkrita. Jag uttryckte min förvåning öfver, att man kunde göra så vackra saker blott med krita och bly.

»Teckningen är skelettet och färgen är köttet,» sade han; »teckningen eller skelettet är något i och för sig sjelf fullständigt; men hvad får du väl af bara färg eller kött?... Ingenting.»

»Men har du aldrig målat i olja?» frågade jag.

Frese blef allvarsam och tycktes icke hugad för svar. Jag upprepade min fråga allt enträgnare. Slutligen närmade han sig ena väggen, der jag sett något hänga, som liknade

en tafla, men som beständigt varit öfverhöljdt af ett grönt skynke. Med en suck drog han bort skynket. Det var verkligen en tafla utan ram; men som jag först icke märkte annat än tjocka linier eller streck i oljefärg, stirrade jag förbluffad på artisten.

»Träd något närmare,» tillade denne.

Då såg jag tydligen midt i detta kaos af färgprof en hand i naturlig storlek, en fruntimmershand af bländande hvithet. Jag såg ådrorna i denna hand svälla, såg dagen genom dess fingrar, hvilkas spetsar slöto sig kring ett ritstift. Jag tyckte, att fingrarna rörde sig och hela handen småningom flyttade sig undan, förande ritstiftet med sig.

»Ah, det är ju en lefvande hand!» stammade jag.

»Jo, jo men,» svarade Frese och drog för skynket.

Någon tid derefter, i en förtrolig stund vid glaset och pipan, fick jag veta af honom följande:

Frese hade vid några och tjugo års ålder gifvit lektioner åt dottern till en rik grosshandlare vid Skeppsbron. Den unga damen röjde långt ifrån något handlag för ritkonsten, men hade deremot en hand, hvars ovanliga skönhet utgjorde hennes lärares förtjusning. Denna lilla hand förde visserligen sjelf pennan eller stiftet, men läraren förde sjelfva handen, hvaraf följden blef de allravackraste blomsterpartier på papperet, här och der omfladdrade af en fjäril eller kupidon. »Min dotter har gjort förvånande framsteg,» erkände också en dag grosshandlaren; »men låt henne nu rita af något af mina fartyg, till exempel den der tremastaren vi se.» Dottern ritade både tre- och tvåmastare, men fören, aktern, vanter och rår vimlade af kärleksgudar med pil och båge. »Fartygen äro bra,» medgaf grosshandlaren; »men med en sådan besättning bure det rakt åt fanders, och jag förstår inte, hvad det der sällskapet ska' tjena till.» Men dottern började snart förstå, ty en dag när läraren förde hennes hand så, att ritstiftet pekade uppåt taket i stället för ner på papperet, lade hon med en fintlighet, qvinnan så egen, sin venstra hand på bordet bredvid sin högra. Läraren, som icke tänkt på att hans elev möjligen kunde ha två händer, studsade först vid denna oväntade uppenbarelse, men stod sedan liksom träffad af blixten, när han upptäckte den släta, men betydelsefulla guldringen. Slutligen for han på dörren, liksom han sjelf varit en bevingad kärleksgud, men alla pilarna bar han i hjertat, i stället för på ryggen. Han upphörde med sina lektioner i det huset, och grosshandlarens dotter upphörde å sin sida med att rita vare sig blommor eller skepp. Frese, drömmande dag och natt om den der handen, beslöt att ur minnet måla både den och dess egarinna. Det var klart, att han började med handen, och snart fick han *den* färdig, men dervid blef det också. Så ofta han skulle till med det öfriga, eller hvad alla andra förstå med det väsentligaste, såsom ansigte m. m., stannade det vid osammanhängande streck, punkter, ja stora klumpar af cinober, ljusockra och kremnitzerhvitt. Alltid halkade penseln tillbaka ner till handen, alltid var det något der att tillägga och försköna.

Så har han hållit på i tio år, och så skulle han hålla på i hundra, om han lefde, efter hvad han sjelf påstår, och jag tror det äfven.

»Handen, om den är skön, är det vackraste partiet hos qvinnan,» menade Frese; »och ingen njutning öfvergår tryckningen af en skön hand. Ingenting är oskyldigare, renare och mindre i fara att förlora illusionen, än en kyss på dens hand, som man älskar. Skalderna sjunga om munnens behag. Bah! En maskäten tand förstör med ens hela illusionen, för att icke tala om alla de smörgåsar med ost och medwurst, som måste bana sig väg genom »rosenknoppen», öfver »purpurbryggan», eller Gud vet icke allt hvad det heter!»

»Några år till, och man skall icke ens ge två styfver för originalet till den hand jag målat,» tillade artisten efter en stunds tystnad; »men man har redan bjudit mig tvåhundra riksdaler för kopian, och efter min död skall den kanske betalas med två tusen... Det är konstens triumf, det är konstnärens odödlighet! Det är ersättning nog för ett gäckadt hopp om jordisk lycka.»

En mörk historia.

m man blott lade märke till något af det myckna, som möter oss i verlden, och sedan uppmärksamt följde detta märke endast under loppet af några få år, så skulle ingen af de dagens eller lifvets historier, som berättas för oss, anses för osannolik, underbar eller fantastisk. Men naturligtvis ser man utan att märka, liksom man hör utan att minnas, och derför tviflar man nästan på allt, utom på det som händt en sjelf. Man gör verkligheten till en dikt, fast dikten endast är skuggan af verkligheten.

Åtskilligt inträffar dock, som den uppmärksamme iakttagaren skulle önska sig hvarken ha sett eller hört. Hjertat kan lida utan att behöfva fyllas af andras bekymmer; minnet kan ha skuggor att förvara utan att behöfva låna dem af andra. Ibland kan det vara rätt klokt att, liksom strutsen, sticka hufvudet ner i sanden, förutsatt likväl att ingen begagnar sig af tillfället och skär halsen af en.

Bland de personer, som någon tid mest anlitade våra vagnar, var en ung extra tjensteman i konungens kansli. Han hette Söderpalm, förtjenade knappast två styfver i statens tjenst och hade icke ärft ett runstycke, efter hvad jag hört af dem som närmare kände honom. Något ljusare hufvud hade han icke heller; men han hade ett vackert hufvud, en den mest ståtliga och proportionerliga kroppsgestalt man kunde se, och med sådana egenskaper kommer man nog fram ett godt stycke här i verlden, ty lyckan är en gudinna och följaktligen äfven qvinna. Kort och godt, kunglig sekreteraren Söderpalm var en af dessa kloka unga män, som sparade sina ben för ålderdomen, för att begagna ett uttryck, hvilket min principal hyrkusken alltid använde om ungt folk som mer åkte än gick.

»Men hvart i all verlden far den der kunglig sekreteraren?» frågade jag en dag den af hyrkuskdrängarne, som vanligtvis körde för honom.

»Öfverallt,» svarade drängen, »än hit, än dit och ibland hvarken hit eller dit.»

»Hvad menar du med det?»

»Jo, någongång åker han ett godt stycke utom tullen och återvänder utan att rasta på något enda ställe.»

»Nå, han har väl några med sig, kan jag väl tro?»

»Bara ett och samma fruntimmer... det är säkert ett mycket förnämt eller mycket fult fruntimmer, ty hon har alltid ett tjockt flor för ansigtet.»

»Nå, hvar hemtar du herrskapet?»

»Än här, än der, ena dagen på Drottninggatan, den andra på Regeringsgatan, ibland ända vid Skeppsbron. I går höll jag på Fredsgatan och hade väntat en halftimma, då en herrskapsvagn med betjent bakpå stannade på andra sidan af gatan. En dam, samma en med tjocka floret, steg ur vagnen och gick in i en port, hvarefter vagnen med betjenten genast rullade bort. Strax derefter kom damen ut ur porten, arm i arm med kunglig sektern, och begge stego upp i min vagn. Sedan vi gjort en tur kring Djurgården, återvände vi till staden och stannade på samma ställe. Kunglig sektern och hans dam stego ur och gingo in i den der porten jag nämnde, hvarefter jag affärdades; men just som jag började köra, såg jag den der herrskapsvagnen svänga in på Fredsgatan och stanna utanför samma port. Förmodligen steg damen upp i denna vagn och for på samma sätt som hon kommit. Bra med drickspengar vankas alltid, så inte är det något vanligt borgarknaster.»

Men underligare än att ungt folk roar sig är, att det kan betala sina nöjen; men detta gjorde verkligen Söderpalm. Knappast var qvartalet tilländalupet, förrän han sjelf kom in på vårt kontor och liqviderade sin skuld. En gång hände det likväl, att det drog några veckor öfver den vanliga tiden utan att han hördes af, och som min principal för tillfället var i penningknipa, så fick jag order att kräfva herr Söderpalm. Jag besökte honom derför en morgon i hans hem, en trappa upp vid Bryggargränd. Det var en liten, men praktfullt möblerad våning. Sjelf visade sig kunglig sekreteraren i den dyrbaraste morgonrock och utsträckt på en sidendivan, framför hvilken reste sig ett ofant-

ligt skrifbord af den vackraste mahogny med tillhörande skrifmaterialier, det ena vackrare och kokettare än det andra, men allt så nytt och putsadt, oplumpadt och ouppskuret, att jag nästan kunnat svära på det ingen rad ännu blifvit skrifven på detta bord.

»Ah, herr Höglund!» ropade Söderpalm vid mitt inträde; »oändligt välkommen! I tre veckor ha penningarna legat aflagda, fast jag inte haft tid att komma med dem. Hur stor är räkningen? Godt! Här är summan, var god och qvittera!»

Han betalte, och jag qvitterade.

»Nå, hur tycker herrn jag bor?» frågade han derefter.

»Furstligt,» svarade jag. Men att säga det någon bor furstligt är i min tanke ingen särdeles stor kompliment för värden, ty ett furstligt palats, liksom en furstlig inredning, förutsätter merendels att det är någon annan, t. ex. staten, som bekostar härligheten. Söderpalm smålog dock sjelfbelåtet.

»Det här vore något för en hyrkuskbokhållare eller hur?» yttrade värden, betraktande mig med en blick till hälften skämt, till hälften medlidande.

»Åh bevars!» svarade jag; »men om jag bodde här, så komme jag säkert att med evig ängslan betrakta blinddörren i tapeten der på väggen.»

»Blinddörren! Hvad menar ni med det?» ropade Söderpalm, sprittande upp från divanen och röd i ansigtet som en pion; »hvarför skulle ni med sådan ängslan betrakta den?»

»Jo, jag skulle frukta för att denna blinddörr ledde till någon underjordisk gång...»

»Underjordisk gång?»

»Och att denna i sin ordning ledde...»

»Hvart?»

»Till Hornsgatan, naturligtvis alltid under förutsättning att det vore jag som bodde här.»

»Hå fan!» ropade Söderpalm skrattande, »var det så ni menade? Jag måste visa er den underjordiska gången... Nå, ni skulle inte ha mycket emot ett sådant bysättningshäkte,» tillade han, i det han sköt upp blinddörren och visade mig en sängkammare, der verkligen en furste skulle kunnat sofva lugnt, såvida han ej hade för oroliga drömmar.

I detsamma inkom Söderpalms betjentgosse och lemnade sin husbonde en biljett af rosenpapper, hvilken doftade mysk ända fram till mig. Söderpalm öppnade hastigt biljetten och ögnade deruti, medan jag närmade mig dörren för att gå.

»Var god, herr Höglund,» bad Söderpalm, utan att taga ögonen ifrån biljetten, »och säg till, att min vanliga vagn håller utanför min port på slaget åtta.»

»Skall ske,» svarade jag och gick.

Middagstiden ungefär en månad derefter inkom på vårt kontor en herre, som jag förut icke sett. Han hade något utländskt i ansigte och gester och bröt på något främmande språk, italienska eller spanska, jag har svårt att säga hvilket. Han frågade, om det var någon vagn ledig för eftermiddagen. Sedan jag jakande besvarat denna fråga, bad han få titta i beställningsjournalen, hvilket han också fick. Efter att med mycken uppmärksamhet ha studerat den, lade han den ifrån sig, tog ett steg mot dörren, vände åter om, kastade ånyo en blick i journalen, hvarefter han frågade mig, om det var Lilla Trädgårdsgatan, som ligger vid östra sidan af Carl XIII:s torg. Sedan jag gifvit honom nöjaktig upplysning, gjorde han min af att gå.

»Skall det inte vara någon vagn?» frågade jag.

»Kunna inte säga, fråga först, säga till se'n,» svarade främlingen och försvann.

Det var en besynnerlig passagerare, tänkte jag, under det jag skådade i journalen för att möjligen få veta, hvad det var som deruti kunde intressera den främmande, ty det var klart, att hans första fråga efter vagn endast varit en förevändning för att få se journalen. Då stannade min blick på följande: Kongl. sekter Söderpalm, en täckvagn att hålla klockan åtta utanför n:o 5 vid Lilla Trädgårdsgatan. Det var just denna gata främlingen frågat mig om, och derför föreföll det mig genast, som hade den främmandes ärende endast varit att utspionera det ställe, der Söderpalms vagn skulle hålla om aftonen. Denna händelse, hvilken jag ställde i sammanhang med allt det mystiska som rörde sig omkring den unge mannen, retade min nyfikenhet till den grad, att jag beslöt att sjelf bli Söderpalms kusk för qvällen, och klockan precis åtta höll jag med min vagn på bestämd plats, men med kappkragen uppdragen öfver ansigtet, för att inkognito spela min roll.

Snart kom ett ungdomligt par med hurtiga steg till vagnen. Jag öppnade vagnsdörren och fällde ned trappsteget. Damen, beslöjad och klädd i svart siden från hufvud till fot, var smärt och af medelmåttig längd. Vid det hon lätt som en sylf hoppade upp i vagnen uppsnappade min blick vid gatlyktans sken en den allrasomsötaste lilla fot och ... men all fröjd är för kort och alla klädningar för långa.

»Till Albano!» beordrade mig Söderpalm och steg sedan sjelf in, hvarefter jag tillslöt vagnsdörren, icke utan en suck, ty den har nog sitt pikanta retande behag en sådan der tête à tête, som, icke ens tryggad af qvällens mörker, behöfver kläda sig i domino, liksom till en maskerad. Det är en kärlek, hållande sig fast vid den svaga tråden af en intrig; det är på en gång hjertat i bröstet och i halsgropen; det är en himmel med solen i zenith och åskmoln vid alla horizonter.

När jag vek in på Enkhusgatan, måste jag köra med mycken försigtighet, för att icke törna mot tvenne andra täckvagnar, hvilka höllo der tätt efter hvarandra. Utan att vid dem fästa någon vidare uppmärksamhet, tog jag vägen till Albano. Kommen till Johannis plan, der trafiken var mindre liflig, tittade jag mig om öfver vagnstaket och upptäckte verkligen tvenne vagnar, som på något afstånd följde oss. På Roslagstullsgatan såg jag mig ånyo tillbaka, men kunde i mörkret icke urskilja något; dock trodde jag mig höra ett doft rullande på afstånd, liksom af tyngre åkdon med parhästar. Kunde dessa vagnar vara desamma jag sett på Enkhusgatan? Jag kände mig något orolig, ty åskväder är icke angenämt att vara ute för, äfven om man är fullt säker på att icke vara den som träffas af blixten. Ändtligen kom jag till Albano och körde in på gården till detta värdshus, beläget straxt utom Roslagstull*.

»Gå nu in på värdshuset och laga du får dig något till bästa,» sade till mig Söderpalm, sedan han med sin dam stigit ur vagnen: »vi dröja väl här en timme.»

Knappt hade de unga tu aflägsnat sig, förrän jag hörde flere hjul rulla på landsvägen. Med några steg var jag vid vägen och såg tvenne täckvagnar ila förbi Albano, styrande kosan vidare norrut. Det gällde då icke oss, tänkte jag,

* Albano upphörde att vara värdshus, när hufvudbyggnaden för ett antal år sedan nedbrann till grunden.

och återvände lugnad till mina hästar, för att gifva dem något foder. Under denna min sysselsättning såg jag en karl i kuskkappa och dito hatt komma in på gården och stiga upp i värdshuset. Efter någon stund, och just som jag sjelf ärnade stiga in, mötte jag kunglig sekreteraren och den der kusken.

»Men hur i all verlden har expeditionssektern fått veta, att jag var på Albano?» hörde jag Söderpalm fråga.

»Det vet jag inte,» svarade kusken, »han bara befallde mig gå till Albano och be herr kunglig sektern titta in till honom på Kräftriket bara på en stund, emedan han hade något högst angeläget att säga herr kunglig sektern.»

Kräftriket är namnet på ett annat, mycket äldre värdshus, som ligger något längre från tulln, ehuru icke mer än ett stenkast från Albano.

»Har expeditionssektern varit länge der?» frågade Söderpalm.

»Han kom nyss.»

»Och är det några flere i hans sällskap?»

Kusken nämnde några bekanta namn på embetsmän i konungens kansli. Söderpalm och kusken lemnade dervid gården och togo vägen åt ifrågavarande värdshus. Aha, tänkte jag, det är hans herrar förmän i kansliet, som spionerat på honom och förmodligen ärna spela honom något puts. Det var i sådant fall delikat af dem att icke taga in på samma värdshus.

I detsamma snuddade förbi mig en högväxt manlig gestalt, som styrde rakt på värdshustrappan, och snart hörde jag hans steg ljuda i trätrappan, hvilken bar till öfre våningen. Emellertid steg jag in i skänkrummet på nedre botten, der jag fann några personer sittande vid sina toddar. Sedan jag druckit ett glas punsch, gick jag ut, då jag fann trappan till öfre våningen något upplyst och hörde någon komma utför den. Den som kom var just samma resliga herre, hvilken jag nyss förut sett gå upp, men han förde med sig vid armen Söderpalms dam, den svarta dominon. Vid det de gingo förbi föreföll det mig, som om den sköna okända med möda höll sig på benen och att hennes barm våldsamt arbetade under sidenet. Af mannens ansigte kunde jag icke upptäcka annat än en lång krokig näsa, som sköt fram ofvan den uppdragna rockkragen.

En mörk historia.

»Jag tror, att gästerna deruppe gå sin väg den ena efter den andra,» yttrade jag, sedan de två aflägsnat sig, till värdshuspigan, som stod öfverst i trappan med ljus i hand.

»Det var för besynnerligt, herr Höglund!» svarade hon, ty hon kände mig; »först kommer ett bud efter kunglig sektern från några herrar, som tagit in på Kräftriket, fast jag inte begriper, hur bättre herrar kunna ta in på ett så simpelt ställe. Strax derefter kommer den der herrn in, som såg ut som han ville bitas; det var visst en utländing, för han bröt så jag hade svårt för att förstå honom, och han hade rysliga ögon som en tiger och hade skägg på halfva ansigtet. Han frågar efter Söderpalms rum och säger, att han stämt möte på Albano med kunglig sektern och fruntimret, som var med honom. Jag svarar honom, som sanningen är, att kunglig sektern gått bort på en stund och tagit med sig nyckeln till dörrn. Icke desto mindre begär han att genast bli insläppt till fruntimret, men jag nekar att göra det. Då går han till dörren och öppnar den, det vete Gud på hvad sätt. Jag vill följa honom, men han slår till dörren midt för min näsa. Jag hör damen derinne ge till ett rop, men derpå blef det tyst. Efter en stund kommo begge ut, och jag fick den här bankotian för champagnebuteljen, som kunglig sektern tagit in, men knappast hunnit vidröra, och nog var det hederligt; men hvad ska kunglig sektern säga, när...»

Anseende mig ha hört nog och liksom drifven af en dyster aning, skyndade jag ut på vägen till Kräftriket; men innan jag hunnit till detta värdshus, mötte jag en täckvagn, hvars hästar jagade i galopp mot staden. Jag trodde mig känna igen den ena af de begge vagnarna. Men hvar var den andra? Jag sökte den fåfängt vid Kräftriket.

»Hur är det,» frågade jag uppasserskan derstädes, »ha inga herrar i vagn varit här i qväll?»

»Inte en kristen själ,» svarade hon vresigt; »alla stanna vid det eländiga Albano, och detta bara för den oppnäsiga Lottas skull!»

På mina vidare spörsmål, om hon icke ens sett några vagnar denna afton, sade hon sig minnas, att hon möjligen hört sådana fara förbi, men som hon endast kunde intressera sig för sådana åkdon, som stannade vid Kräftriket, så hade hon icke brytt sig vidare derom. Icke bättre besked

fick jag af annat folk på värdshuset. Jag beslöt derför att, trots mörkret, något närmare undersöka sjelfva landsvägen. Jag urskilde, fast med möda, de färska hjulspåren efter tvenne stora vagnar, som färdats efter hvarandra norrut; men vid det stället af stora vägen, der man viker af för att komma till Djurgården, trodde jag mig finna, att en af vagnarna vändt om och farit tillbaka till staden, men att deremot den andra fortsatt stora landsvägen framåt. Bäst som jag trefvade på vägen, för att om möjligt upptäcka spåren äfven efter menniskofötter, halkade jag med ena benet ner i diket, hvarvid jag kände någonting rulla undan för min fot. Jag undersökte närmare och fick tag i en nästan ny karlhatt af finaste silkesfelb. Tagande denna hatt i förvar, återvände jag till Albano. Ingen hade under min bortovaro efterfrågat mig och ingen hört något vidare hvarken om Söderpalm eller någon annan.

Efter ytterligare en timmes fruktlös väntan begaf jag mig på hemvägen med tomma vagnen. Af tullbetjenten, som vid bommen visiterat den vagn jag sett fara till Stockholm, fick jag veta, att uti ifrågavarande vagn, hvilken, att döma efter hela ekipaget, måtte ha varit en s. k. herrskapsvagn, suttit blott tvenne personer, en herre, hvars utseende tycktes öfverensstämma med värdshusflickans beskrifning på den der utländingen, och ett svartklädt fruntimmer, som legat liksom hopkrupet i ena vagnshörnet.

Dagen derpå begaf jag mig tidigt till Söderpalms logis vid Bryggargränd. Hans betjent igenkände sin husbondes hatt i den, som jag hittat uti diket; men på husbonden sjelf hade han förgäfves väntat hela natten, och ännu var han icke återkommen. Jag anmälde förhållandet i polisen, blef särskildt kallad till polismästaren och redogjorde noga för allt hvad jag visste i denna sak. Polismästaren bad mig hålla saken tyst, medan polisen tog sina mått och steg. Några veckor derefter kom polisgevaldigern i trakten till mig.

»Men kan det inte vara möjligt, att den der Söderpalm rymt för skuld?» frågade mig gevaldigern.

»Det tror jag inte,» svarade jag, »ty i sådant fall skulle kreditorer redan ha anmält sig, men sådana har man inte hört af, ehuru den försvunne lemnar efter sig ett ganska dyrbart bo.»

»Då är det alldeles obegripligt,» menade gevaldigern; »det enda man lyckats få veta är, att senare på qvällen af samma dag en stor täckvagn med några herrar uti passerat in i staden genom Ladugårdslandstull, men hvem vagnen tillhör eller hvilka de der herrarne voro, känner man inte.»

»Men,» anmärkte jag, »har inte polisen lagt ut sina nät inom den förnäma verlden, till exempel inom corps diplomatique?»

»Bah!» svarade polisgevaldigern efter en stunds tystnad; »det finns flere krokiga näsor, flere svarta skägg och äfven flere tungor, som tala främmande språk, än diplomatiska kåren.»

Dervid blef det. Den olycklige Söderpalm var för alltid försvunnen, utan att lemna det ringaste spår efter sig. Det finnes utan qvinnan ingen verklig lycka, men också icke heller någon verklig olycka, som ej en qvinna är med uti.

Lars Blom.

En af mina skolkamrater hade en äldre bror, som var trädgårdsmästare på någon af de större egendomarna i närheten af Stockholm och hette Lars Blom, trettio år gammal, när jag först såg honom. Han var kort till växten, men ovanligt axelbred och stark, hade ett nästan klotrundt ansigte, rödbrunt af helsa och sol, de lifligaste svarta ögon, något krokig näsa och temligen stor mun, som visade ett par rader de hvitaste och bredaste tänder. Ett korpsvart, tagelstyft hår hängande långt ned på hans skuldror, men alltid väl kammadt och benadt, och polisongerna, af samma färg och täthet, sammanknöto sig under hans breda haka. Han såg ut, med ett ord, som »drag för tusan!» ett expressivt uttryck om personer med beslutsamhet och kraft.

Lars Blom var ogift, men hade tvenne minderåriga syskon att dra försorg om, en syster, som han höll i pension, och en bror, som han höll i Clara skola. Vid hvarje examen var trädgårdsmästaren närvarande, vanligtvis i grön syrtut med stora perlemorknappar, och när han uppenbarade sig, strålade allas våra ansigten af erkänsla och glädje, ty man var säker på att efter examens slut få slå ring omkring ett större äppelknyte, som, utan afseende på under termin ådagalagd flit och skicklighet, fördelades lika mellan alla. Äfven lärarne mottogo honom med stor välvilja, ty åt dem hade han med sig hvar sin klase drufvor eller någon annan orangeriets läckerhet, och den stora blombuketten, som examensdagen prydde katedern, var en present af honom. Terminsafgiften åt lärarne betalade han för det mesta in natura. Sålunda fick man uti listan, som cirkulerade i klassen, bland summorna: 13: 16, 6: 32, 3: 16, gifna efter råd och lägenhet, ofta läsa: »En tunna hvita gyllen och en

kappe syltpäron att levereras nästa höst», så att man verkligen kunde säga, att ehuru Blom, vår skolkamrat, var en af de lataste och trögaste gossar som någonsin gått i skola, lärarnes möda likväl icke var fruktlös för det. Men en dag midt i terminen kom Lars Blom upp i skolan och sade:

»Nu har min bror gått åtta år i Clara högre lärdomsskola och läst latin i sex, men inte känner han namnet på en enda blomma och vet ej ens skilnaden mellan växt- och djurriket, knappast mellan ärter och fläsk. När det åskar, så tror han att det är Thor, som är ute och åker, och när det blåser, så säger han att Äolus sitter i Gud vet hvad för ett hörn af verlden och fläsar. Sak samma ungefär med syster min i pensionen hon går uti. Det enda hon vet är det, att Kalypso inte kunde trösta sig öfver Ulysses' bortresa, men att nymfen slutligen höll lika mycket af Telemak, sonen, som hon förut hållit af fadern. Men det der duger inte, det är för mycket latin å ena sidan och för mycken kurtis å den andra, och jag ger beggedera tusan!»

Derpå tog han sin bror med sig och gick. Med bedröfvade blickar följde vi de begge bröderna, och sjelfva läraren såg mulnare ut än vanligt. Säkerligen förutsågo både han och vi, att nästa år skulle bli ett dåligt fruktår. Det föreföll oss, som hade Lars Blom, lik engeln med det bart huggande svärdet, jagat oss ur lustgården och det bara för det välsignade kunskapens träd på latin och grekiska, som vi alla tvingades äta af, trots sunda förnuftets gudomliga lag.

Hvart Blom, skolkamraten, tog vägen, vet jag ej; men brodern Lars, vår gamle välgörare, blef några år derefter anstäld som trädgårdsmästare hos en af Skånes rikaste possessionater, en f. d. major L*, dessutom känd som ett riktigt plågoris för sina underhafvande. Man hade varnat Lars Blom för en sådan husbonde och förestält honom det okloka uti att lemna ett ställe, der han var omtyckt af alla och så godt som allena styrande i sitt fack, för att taga kondition hos en person, som för sina underhafvandes upptuktelse hade en enkom s. k. »spökammare» på sitt gods*.

* Förhållandet mellan possessionater i Skåne och deras underhafvande har på de senare tiotalen af år i allmänhet betydligen förändrats till ömsesidig hugnad; men nog grasserar ännu på ett och annat ställe husagan i dess mest förskräckliga gestalt, och vi känna bestämdt en större gård, der »spökammaren» ännu existerar mer än till blotta namnet. *Förf.*

»Jag har ympat trän, dem alla andra ansett ohjelpliga, och lyckats,» svarade Lars Blom och reste, trots alla varningar, till Skåne. Kommen dit och till det gods, hvars trädgårdsmästare han skulle blifva, fann han både trädgård och växthus i största lägervall.

»Hur många dagsverken består man trädgården?» frågade han inspektoren samma dag han kom.

»Hundra på året,» svarade denne.

»Anser herrn det möjligt att hålla trädgård och växthus i försvarligt skick med så ringa hjelp?» frågade vidare Lars Blom.

Inspektoren ryckte på axlarna, men teg.

»Först måste växthuset sättas i fullgodt skick,» förklarade trädgårdsmästaren, »och sedan måste jag ovilkorligen ha minst fyra hundra dagsverken att tillgå om året.»

»Måste?» upprepade inspektoren, dragande på mun, men seende sig likväl omkring med en skygg blick; »men allt det der får ni tala med nådig majoren sjelf om.»

»Det är just det jag tänker göra,» yttrade Lars Blom och gick för att söka »nådig majoren».

»Den der blir inte två dagar på gården,» mumlade inspektoren efter honom, »och kommer han härifrån med ryggbastet helt, så vill jag vara en åsna.»

Blom fann »nådig majoren» sittande ensam på kontoret framför sin pulpet. Det var en lång, mager och medelålders man med stel hållning och lika stela anletsdrag. Underläppen gick öfver och nästan skylde den öfre, mindre af natur än af vana. Det skall betyda förakt för allt. Ögonen, utstående och något stora af naturen, hade äfven, genom vanan att till hälften sluta ögonlocken, blifvit små och plirande. Det skall betyda förnämhet. Major L* behöfde icke dessa onaturliga grimaser, eller hänga ut skylten på ett ansigte som naturen redan gifvit en fast prägel af hårdhet och grymhet, kanske af samma skäl som hon gifvit skallerormen skallran.

»Jag är trädgårdsmästaren Lars Blom,» presenterade sig denne.

»Gå till inspektoren,» svarade majoren, utan att bevärdiga den nykomne ens med en fjerndels blick.

»Växthuset duger inte, utan måste genast sättas i stånd,» förklarade Blom.

»Gå till inspektoren!... Hörde du inte hvad jag sade, karl!» fortfor majoren med högre röst.

»Hundra dagsverken duga inte heller, jag måste ha minst fyra hundra,» fortfor Blom, likaledes höjande rösten.

»Hvad säger du, din hund!» ropade majoren, sprittande till, och uppspärrade kanske för första gången på länge ögonen i hela deras vidd.

Blom upprepade sina fordringar, tilläggande: »Och allt det der måste jag bestämdt ha, så framt inte meningen är, att jag skall drifva bruna bönor i stället för drufvor och potatis i stället för ananas!»

Med en vild svordom sprang majoren upp från pulpeten och rusade med upplyft arm mot trädgårdsmästaren.

»Ner med armen!» ropade denne, »ty alla grenar och qvistar som äro mig i vägen klipper jag.»

Ursinnig störtade majoren mot väggen och ryckte derifrån en gröfre kantschuck; men just som han vände sig från väggen, mötte hans ögon mynningen af något som liknade en puffert, hvilken trädgårdsmästaren höll riktad mot sin husbondes bröst.

»Jag tycker inte om husagan och allraminst den skånska,» yttrade Blom med sänkt, men tydlig stämma; »derför får jag säga er, att hvarje käpprapp betalar jag med en bit bly och hvarje rispa i mitt skinn med ett hål i hjernan. Jag blir en generös betalare, vill jag lofva.»

Majoren, likblek, stod en stund liksom förstenad. Derefter hastade han till fönstret, slog upp det på vid gafvel och ropade på folk. Lars Blom satte sig lugnt på en stol. Kontorsdörren öppnades, och in skyndade några drängar och torpare, hvilka händelsevis befunnit sig utanför flygelbyggningen, der kontoret var.

»Grip honom! Det är en stråtröfvare, en mördare!» ropade majoren till sitt folk, i det han pekade på den nye trädgårdsmästaren.

»Det står aldrig rätt till med husbond,» yttrade Lars Blom med uttryck af det djupaste deltagande; »har han länge varit så deran?» tillade han halfhögt, i det han vände sig till drängarne och pekade med fingret på sin panna.

»Ack, sådan kanalje!» röt majoren; »visitera genast hans fickor! Han har mordvapen på sig och har nyss hotat skjuta mig för pannan!»

»Gud tröste oss för vår stackars husbonde!» klagade Lars Blom, runkande på hufvudet. »Nåväl, majoren skall få sin vilja fram, och här äro nu mina fickor! Visitera dem noga, godt folk, så majoren blir öfvertygad om att allt är en tom irring.»

Dervid vände han ut och in på alla sina fickor. Torparne och drängarne, af hvilka några redan kände den nye trädgårdsmästaren, stirrade med förvåning än på denne och än på majoren, men verkställde slutligen den anbefallda undersökningen, utan att finna annat än en liten pappdosa full med snus. Majoren lade sjelf handen vid verket, utan att resultatet blef annorlunda.

»Men,» utropade han fradgande af raseri, »jag såg ju sjelf pufferten, som den skurken nyss riktade emot mig!... Kanske han kastat undan den på något ställe här på kontoret.»

Man började leta öfverallt, under pulpeter, soffor och stolar, men lika fruktlöst.

»Man borde kanske underrätta hennes nåd om hans nåds tillstånd, så att läkare genast kunde efterskickas,» föreslog Lars Blom.

Majoren, skakad af ett uppträde för honom så brådstörtande nytt, började skälfva i hela kroppen, liksom han fått frossan, och slutligen sjönk han ned på en stol. Man trodde, att han skulle få slag, och öfversköljde honom med vatten. Lars Blom sökte äfven efter bästa förmåga underhjelpa de andras bemödanden att återbringa husbonden till sans, men i sin ifver tog han miste och fattade uti det på pulpeten befintliga kolossala bläckhornet, hvars innehåll han tömde öfver »nådig majorens» hufvud, hvarefter, och sedan han på detta sätt ytterligare förplumpat sig, han lemnade kontoret, styrande kosan åt trädgården och växthuset. Men hade han dröjt qvar någon stund på gården, skulle han kunnat bevittna, hurusom drängarne och torparne rusade skrikande ut från kontoret, förföljde af »nådig majorn», svängande sin förfärliga kantschuck till höger och venster, rytande som ett lejon och svart i ansigtet som en morian.

Lars Blom fick först kännedom af det nya uppträdet mellan »nådig majorn» och drängarne, när han, stående i dörren till en materialbod invid växthuset, såg dessa senare rusa förbi, eftersatta af den förfärlige husbonden.

»Ha!» ropade majoren och hejdade sig midt i språnget, när han fick sigte på trädgårdsmästaren, roten och upphofvet

till allt ondt. Lars Blom kunde icke undgå att dra på mun vid åsynen af husbondens nedbläckade ansigte, i hvilket rullade ett par blodsprängda, eldsprutande ögon. Han drog sig något tillbaka in i boden, som endast upplystes af ljuset från den öppnade dörren. Majoren störtade efter honom in med kantschucken i högsta hugg, men stannade tvärt, ty ånyo upptäckte han i trädgårdsmästarens högra hand samma puffert, som hotat honom på kontoret och den han förgäfves efterspanat.

»Titta inte hit!» varnade Lars Blom; »det är möjligt att jag kan öfvermannas och misshandlas, men var säker på att spökammaren för mig i dag är detsamma som grafkoret för er i morgon. Det är inte blott för er trädgårds skull som jag kommit hit, utan äfven och kanske mest för att qväsa den, som, efter hvad jag länge känt, är nummer ett bland alla orättvisa och grymma husbönder. Men det är fasligt, hvad ni är svart i ansigtet,» tillade han derefter, skrattande, »ni måtte riktigt ha vändt ut och in på er i dag.»

Under det Lars Blom höll detta tal, drog sig majoren småningom mot dörren, alltid med ögonen på den fördömda pufferten, som myste mot honom; men väl kommen ut ur materialboden, slog han blixtsnabbt dörren till, fästande det stora hänglåset för och läsande till, så att Lars Blom, innan han visste ordet af, befann sig fångad och i mörk arrest. Han hörde majoren uppgifva ett hånskratt och derunder skynda bort. Men det dröjde icke länge, innan han förnam steg och röster af flere ankommande personer.

»Ja, mine herrar!» hörde han majoren säga, »jag har råkat ut för djefvulen sjelf, men här har jag honom nu inom lås och bom, och jag hoppas, att han nu ska vara mogen.»

Lars Blom såg dörren öppnas och majoren ånyo inträda, denna gång åtföljd af inspektoren med några af gårdsfolket samt tvenne äldre herrar, som, efter hvad han efteråt fick veta, voro kyrkoherden och häradshöfdingen i orten, hvilka, bjudne på middag hos majoren, nyss anländt och mött sin värd, just som denne var på väg till inspektorens hus för att skaffa folk.

»Se så, din bof!» började majoren, »fram nu med mordvapnet, som du för andra gången sökt mörda mig med, och bekänn sanningen, så att processen kan bli kort!»

»Jag tager herrarne till vittne på att majoren kallat mig för bof och beskyllt mig för att ha velat mörda ho-

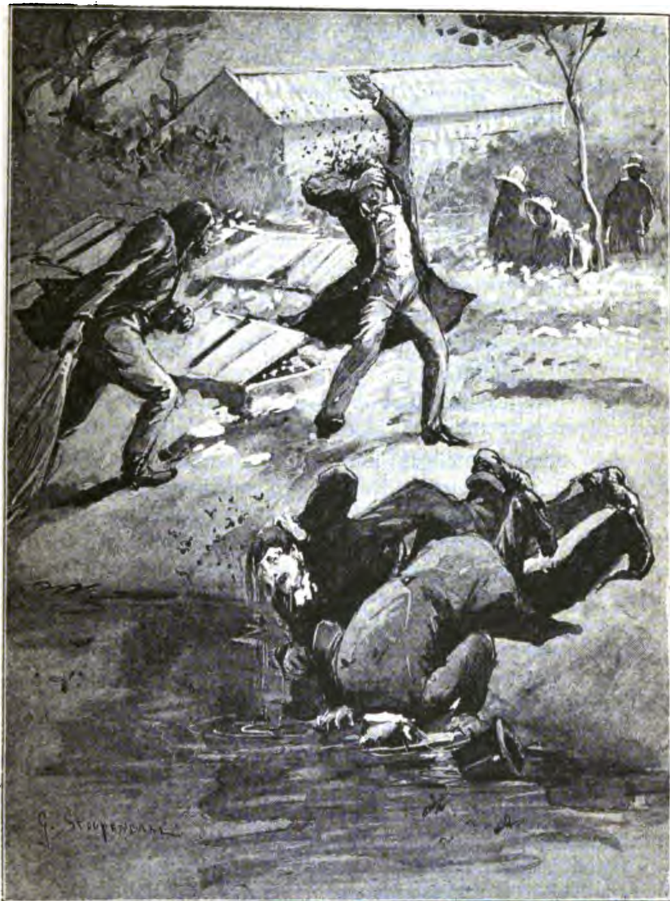

Lars Blom och majoren.

nom,» yttrade Lars Blom med det största lugn i verlden; »det är för andra gången i dag jag varit utsatt för ett så kränkande bemötande i annat folks närvaro.»

»Fram med pufferten!» fortfor majoren.

»Om det hos mig finns någon puffert eller annat mord-

»Hjelp, hjelp! Hitåt till hjelp!»

vapen eller ens så mycket som en trädgårdsknif,» förklarade Blom, »så vill jag öppet bekänna mig skyldig till det grofva brott, hvarför min husbonde beskyller mig... Men

man skall icke finna något, och jag fruktar nu, liksom nyss, att det inte står rätt till med nådig majorns hufvud, ty...»

Majoren höjde sin kantschuck och ärnade rusa på trädgårdsmästaren, då kyrkoherden och häradshöfdingen trädde emellan.

»Han har omöjligen kunnat komma ur boden, sedan herr majoren sjelf stängde till den,» anmärkte den senare, »och följaktligen måste han ha pufferten hos sig eller gömd här, så framt han inte sväljt den, hvilket är omöjligt.»

Derefter företogs undersökningen n:o 2 både af inspektoren och häradshöfdingen sjelf, men aflopp på samma sätt som n:o 1, eller att ingenting annat fanns än den der snusdosan, hvilken tömdes och äfven undersöktes, liksom man trott att en puffert kunde döljas i den. Alla sågo förvånade på hvarandra, och majorens häpenhet och harm kunna ej med ord beskrifvas.

»Ni medger kanske inte heller, att ni stjelpt ett bläckhorn öfver herr majorn?» frågade häradshöfdingen.

»Jo visst,» medgaf Lars Blom; »men jag tog det i brådskan för en karaffin vatten, när majoren svimmade på kontoret. För resten har jag nyss bedt majoren om förlåtelse för det och fått hans tillgift också.»

»Har han fått min tillgift!» gnisslade majoren.

»Hå kors,» fortfor Lars Blom, »majoren var ju nyss inne här i boden och skämtade sjelf om saken och sade skrattande så här: Min kära Blom, man kunde lätt tro, att du vore Luther och jag satan, eftersom du så der kastade bläckhornet efter mig. Just så sade majorn, var det inte så?»

»Ack, din förhärdade niding!» röt majoren och ville ånyo rusa på Blom.

»Men vi ha ännu inte undersökt sjelfva boden,» anmärkte häradshöfdingen, ånyo trädande emellan; »pufferten måste bestämdt vara understucken här nånstans.»

Med anledning deraf började man undersöka den lilla materialboden, golf, väggar och tak, men allt lika förgäfves. Majoren, hvilken icke var den minst nitiske vid detta tillfälle, råkade, till råga på sitt missöde, att stöta emot ett kolossalt getingbo, som satt vid en takstol, hvilket hade till följd, att en mängd bålgetingar af lillfingers längd genast svärmade ut och började surra kring öronen på de inne-

varande. Alla rusade på ögonblicket ut ur boden, skrikande och anfäktande sig på det förfärligaste.

Liksom lansierer med fälda lansar och understundom kanske farligare än dessa, satte getingarne efter de flyende. Häradshöfdingen och prosten hoppade som tättingar bland drifbänkar och gurklister och nödgades slutligen kasta sig framstupa vid brädden af trädgårdsdammen och i flere repriser doppa ner sina hufvuden i det gröna vattnet, för att på detta sätt bli qvitt sina fiender. Begge hade bespetsat sig på en finare middag och att få börja med supanmaten, såsom brukligt är på större middagar; men en sådan grönsoppa! De förbannade i själ och hjerta både soppan och värden.

Värst ansatt var dock värden sjelf, ty getingarne, som instinktmässigt uppfattat förstöraren af deras lugna hem, riktade sin hufvudstyrka mot honom.

»Hjelp, hjelp! Hitåt till hjelp!» vrålade han, under det han med begge händerna ref sig i hufvudet och sprattlade med benen, liknande de der pappersfigurerna, hvilkas ben och armar barnen sätta i rörelse med en tråd.

Men en hvar var fullt upp sysselsatt med att freda sig sjelf. Den ende som förbarmade sig öfver majoren var verkligen vår vän Lars Blom, sjelf temligen skyddad af sitt tjocka tagelstyfva hår. Han fattade uti en större svabb, den han upptäckt i boden bland öfriga brandredskap, blötte den i dammen och lät den sedan med eftertryck dansa kring öronen på sin husbonde.

»Hu!» pustade denne; »slå inte så hårdt! Hu! Låt bli, din usling!»

»Det är för getingarna, bara för getingarna,» svarade Lars Blom, fortsättande oafbrutet sitt räddningsarbete, »sex getingar kunna döda en häst, och nådig majoren har minst ett dussin i peruken.»

»Aj! Vill du låta bli!» fortfor majoren. »Håll opp! Du slår ögonen ur mig, din erkebof!»

»Bara för getingarna, de der getingarna!» fortfor Lars Blom, ihärdigt dängande till, än på venstra och än på högra sidan af majorens hufvud och än midt öfver skallen på honom.

Slutligen tog majoren sitt parti och flydde från valplatsen, och på detta sätt ändades det andra nappataget. Majoren låg fyra dagar till sängs af gallfeber eller hvad det

kunde vara. Under denna tid meddelades Lars Blom både genom inspektoren och andra personer majorens uttryckliga befallning att genast lemna gården. Men Blom förklarade, att som kontraktet mellan honom och majoren var uppgjordt för fem år, hvilket äfven var fallet, så vore det hans fasta föresats att under hela denna tid stanna qvar i majorens tjenst. Gårdens och grannskapets folk visste icke rätt, hvad de skulle tänka om allt detta; men de flesta betraktade trädgårdsmästaren med en viss aktning, medgifvande alla, att de anordningar han vidtog för växthusets och trädgårdens iståndsättande vittnade både om skicklighet och smak.

En dag kort efter majorens tillfrisknande fick Lars Blom befallning att genast gå upp till majoren. Han gick och fann denne, som han ej sett sedan uppträdet vid materialboden, sittande i ett mindre rum strax innanför tamburen till den stora praktvåningen. Majoren såg något blek och medtagen ut, men hans fysionomi var icke blidare för det.

»Ni vill inte packa er af med godo,» började majoren.

»Nej, icke ens med ondo,» svarade trädgårdsmästaren.

Majoren, hvilken satt vid ett bord, framtog ur en låda ett skrifvet papper, som han utbredde på bordet.

»Det är kontraktet, som min kommissionär i Stockholm å mina vägnar upprättade mellan oss,» upplyste han.

»Nå än se'n?» frågade Lars Blom; »det är ju i sin ordning att majoren har det ena exemplaret, liksom jag har det andra.»

»Du skall genast teckna på detta kontrakt, att du i morgon lemnar min tjenst utan ringaste ersättning.»

Lars Blom stirrade något förvånad på majoren, ty det föreföll honom bra besynnerligt att denne, efter hvad som passerat mellan dem, ännu kunde tro honom om så mycken medgörlighet.

»Det gör jag visst inte,» svarade han emellertid.

»Du måste det,» försäkrade majoren, »ty i annat fall skall jag veta att med tjenliga medel förmå dig dertill,» tillade han, fattande uti ett tjockt spanskt rör, som stod nära till hands.

Bloms förvåning stegrades ytterligare vid detta nya hot, om hvars maktlöshet majoren redan förut bort hafva öfvertygat sig. Han kastade en skarpt forskande blick kring

väggarna och sänkte, efter någon stunds begrundande, blicken emot golfvet, röjande numera den största ödmjukhet och fruktan.

»Du skrifver såsom jag befallt, din slyngel!» fortfor majoren, närmande sig med spanska röret i högsta hugg.

»Jag kan det inte, nådig major!» svarade Blom; »för att komma i nådig majorens tjenst har jag afslagit de mest fördelaktiga anbud från andra håll. Slå mig, herr major, döda mig, men skrifva gör jag inte.»

Nu blef det majorens tur att förvånas. Det syntes tydligen på honom, att han väntat sig ett helt annat resultat af sitt hot, äfvensom att han i sitt inre djupt harmades öfver att hvad han väntat icke inträffat.

»Jaså, du vill då inte skjuta mig i dag? Du har inte pufferten på dig i dag, din bandit!» ropade han, i det han gaf Blom med röret ett hårdt slag öfver ena skuldran.

»Att misshandlas och fördraga var den fattiges lott i alla tider,» klagade Blom; »men att bli beskyld för att ha mordvapen på sig, när man i hela sitt lif vandrat fredligt fram, det kan röra stockar och stenar. Är jag då en mördare, herr major?»

»Ja, vida större än någon som legat på stupstock,» skrek denne.

»Det fattas nu bara att beskyllas för tjuf. Kanske jag är det med?»

»Det är du visst, om någon,» fortfor majoren med ökad häftighet, liksom det varit hans afsigt att använda alla möjliga retmedel.

»Jag hade likväl de vackraste betyg,» invände Blom; »men kanske majoren äfven påstår, att jag förfalskat dem?»

»Ja, visst har du det!» röt majoren, stampande af otålighet; »mången mindre skurk än du har stått i halsjern.»

Knappt hade majoren yttrat dessa ord, förrän Lars Blom tog ett skutt till väggen midt emot och ryckte upp en deruti befintlig tapetdörr, som ledde till en liten garderob, men i hvilken nu visade sig tvenne karlar och bland dem länsmannen i orten.

»Mine herrar!» ropade Lars Blom till dem; »jag tager er alla till vittnen på, att major L. kallat mig för mördare, tjuf och förfalskare, äfvensom att han med hugg och slag sökt tvinga mig att upphäfva vårt kontrakt. Majoren skall stånda till ansvar för dessa förskräckliga beskyllningar och

detta grofva våld. Ah! det är äfven tre hål på dörren, ser jag, passande för tre ögon. Ni har då både hört och sett hvad som passerat här inne. Så mycket bättre, mine herrar!» tillade han och gick derefter med raska steg ur rummet.

Slagen af häpnad stod majoren, och flate öfver all beskrifning trädde länsmannen och hans begge handtlangare ur garderoben. Så slutades det tredje nappataget.

Redan derpå följande dag presenterades majoren en i laga form uppsatt stämning till vederbörlig domstol, hvaruti Blom till vittnen åberopade icke blott länsmannen och hans begge kamrater i garderoben, utan äfven häradshöfdingen och prosten, hvilka vid det föregående uppträdet varit närvarande. Men icke nog dermed. Aftonen samma dag öfverraskades majoren, som ensam satt i en berså, af sin förfärlige trädgårdsmästare, ånyo med pufferten i hand, samma puffert majoren nu för tredje gången så tydligen såg, men som var osynlig för alla andra och för hvars framdragande i ljuset han fruktlöst användt både våld och list.

»Slaget ni gaf mig i går,» sade till honom Lars Blom, »skall kosta er lifvet; men först måste ni vid domstol straffas för edra brott och göra mig ordentlig afbön.»

Derpå försvann han. Majorens raseri kan ej skildras. Han irrade de följande dagarna omkring skygg och dyster som en skugga, biltog inom eget område. Vidskeplig, liksom alla despoter, började han fundera på, om det icke kunde vara djefvulen sjelf, som i en trädgårdsmästares skepelse vistades på hans gård för att pina honom äfven i detta lifvet. I sin förtviflan begärde han råd hos sina bekanta, och dessa rådde honom till att genom något slags förlikning söka i godo bli qvitt en trädgårdsmästare, som strödde sådana rosor på hans stig, äfvensom för att få nedlagd en process, hvilken skulle väcka allmän skandal på samma gång som allmän skadeglädje.

En opartisk person uppdrogs att tala med Lars Blom om saken, och denne förklarade sig beredvillig att nedlägga processen och genast afflytta mot vilkor: 1:o att han oafkortad finge ut sin lön för alla de fem åren, och 2:o att honom dessutom tillförsäkrades en årlig lifstidspension af femhundra rdr rgs. Dessa pretentioner, ehuru rätt billiga och menskliga för att vara af djefvulen, bragte majoren i nytt raseri; men slutligen gick han in på affären, och en

vacker dag reste Lars Blom, vederbörligen dokumenterad, tillbaka till Stockholm och mottogs med öppna armar på samma ställe der han varit förut.

»Men,» frågade jag en gång Lars Blom, när jag en sommardag var ute hos honom på landet och sedan han omtalat sitt äfventyr i Skåne, »men hur bar herrn sig åt för att göra den der pufferten osynlig för alla utom för majoren?»

»Ingenting var lättare,» svarade Blom, öppnade sin byråklaff, pysslade i en låda och återvände derefter till mig, sägande: »Ni skall få genomleta hvarje tråd på min kropp och dock inte finna den puffert ni söker, och likväl är den så nära till hands, att jag nästan ögonblickligen kan sätta den för pannan på er.»

»Kan ni gömma den i håret?» frågade jag, famlande med min hand i hans långa tjocka lockar.

Lars Blom skrattade och petade fram ur högra örat något som vid första påseendet liknade en liten fingertuta af svart skinn, men som snart befanns vara af kautschukshinna. Denna hinna satte Lars Blom för sin mun, blåste uti den, fyllde den med luft och knöt sedan för det lilla hålet, hvilket allt gick så hastigt, att jag, innan jag visste ordet af, såg riktad mot mig en pjes, som både till storlek, pipa och kolf fullkomligt liknade en puffert, men hvilken, när luften strömmat ut, åter blef samma knappast märkbara hinna som den nyss varit.

»Det var just med detta förfärliga vapen jag skrämde tyrannen i Skåne,» förklarade Lars Blom; »liksom diamant slipar diamant, så qväste det ena uppblåsta det andra.»

Spökhuset vid Bryggargränd.

ngefär vid den tid jag lemnade skolan hade Stockholms allmänhet mycket att göra med ett tvåvånings stenhus vid Bryggargränd, om hvilket de mest vidunderliga historier voro i omlopp. Bord och stolar, som, öfverlemnade åt sig sjelfva, annars hålla sig så tysta och stilla, brukade uti det hus, hvarom fråga är, begagna sina fyra fötter äfven för att gå omkring och stöka i rummen, till stort förfång för husmödrar och städerskor. Så hade till exempel en ung qvinlig figurant vid kongl. teatern, hvilken bebodde ett rum på nedre botten, vid hemkomsten från operan funnit sitt kaffebord stående midt på golfvet och dukadt som till middag och med hennes fyra stolar rundtomkring, alla helgdagsklädda, det vill säga utan öfverdrag, oaktadt detta suttit på och bordet stått vid fönstret samt bordsduken legat i skänken, när hon gick ut om morgonen. Men icke blott en, utan flere gånger hade samma bord och stolar på detta sätt lekt främmande under hennes bortovaro, fast hon haft både rum och skänk ordentligen igenlästa och ingen i huset under hela dagen sett till någon främmande person.

Två trappor upp bodde en ung konstförvandt, som tidigt hvarje morgon vintertiden brukade göra upp en liten

brasa i sin kakelugn och der koka ett qvarter mjölk, den han jemte en kaka bröd förtärde, innan han begaf sig ut till det tryckeri i staden, der han arbetade. Men en morgon, när han skulle sätta in i kakelugnen den ved, som han med vanlig omtänksamhet aftonen förut inburit i rummet, finner han till sin stora förskräckelse, att kakelugnen gjort åt honom hvad han så mången gång gjort åt kakelugnen, nemligen vändt ryggen till, så att han, i stället för kakelugnsluckorna och den trefliga nischen ofvan dem, upptäcker blott en skroflig mur, hvarutur här och der en tegelsten framtittar mellan remsor af lossnad kalk. Med ett rop af fasa störtar han ur rummet utför trappan till nedre våningen och berättar för folket der hvad som händt. Flere personer följa konstförvandten upp för att bevittna kakelugnens omvändelse; men inkomna i rummet, finna de ingenting anmärkningsvärdt, åtminstone i början. Kakelugnen hade under tiden gjort »helthögerom» igen, veden af sig sjelf stigit in i kakelugnen och tändt sig, hvarefter pannan med sin mjölk likaledes af sig sjelf ställt sig på elden. Dock tyckte alla, att lågorna hade ett något för blått sken, och det föll en modig piga in att närma sig brasan och lyfta locket från mjölkpannan, då man fann den alldeles tom, oaktadt konstförvandten bedyrade, att han nyss ställt den på stenarna framför kakelugnen med den vanliga mjölkrationen uti. Att djefvulen kunde elda en kakelugn, föreföll ingen det ringaste underligt; men att han var så begifven på mjölkmat, det förskräckte en hvar, så att alla hals öfver hufvud rusade på dörren.

Uti ett rum i samma förstuga bodde en gammal lungsigtig jungfru, som hostade hela dygnet igenom. En natt, då hon som vanligt vrider sig på sitt sömnlösa läger, ser hon fönstret öppnas och en af månen belyst gestalt böja sig inåt rummet, hållande i handen en basun, snarlik den hon på diverse träsnitt sett englarna bära.

»Hvem är det?» frågar hon med darrande röst.

»Jag har stigit ned blott för er skull, stackars menniska!» svarar gestalten.

»Ni är då från himlen?» suckar jungfrun.

»Åtminstone icke långt derifrån ... jag är Olson, tornväktare i Clara, och har i många år hört er hosta, i trots af tornurets knäppningar och den ljudande malmen ... Min hustru, som säljer pepparkakor vid Sqvalbänken, hade samma

sjukdom som ni, men hon åt hvar morgon en tallrik lungmos och ... Men hvad nu? Klockan slår redan tolf, och jag måste upp igen för att tuta, men glöm inte lungmosen!»

Dervid försvann tornväktaren, och nästan i samma andetag hördes hans lur tuta från tornet. Huruvida den stackars jungfrun, för närmare upplysnings vinnande, gjorde någon kontravisit hos tornväktaren eller hans hustru, känner man ej, men säkert är, att hon åt lungmos till morgon, middag och qväll, för att derigenom förskaffa sig ett par bättre lungor.

En skollärare, hvilken hade ett rum en trappa upp, satt en natt och korrigerade en mängd temaböcker för den skola, der han var anställd. Bäst han så sitter, hör han från bokhyllan ett förfärligt väsen. Han tittar dit och blir icke litet öfverraskad, när han upptäcker att böckerna i hyllan, hvilka vanligtvis vända ryggarna åt rummet, nu svängt sig om, fläktande med bladen och knuffande till hvarandra med permarna, isynnerhet på den hyllan, der de olika språkens grammatikor hade sin plats. Förskräckt reser han sig, men ser i detsamma alla dessa grammatikor, den latinska, grekiska, franska, tyska, engelska, svenska med flere, störta sig från hyllan ner på golfvet och börja der sinsemellan den vildaste strid, under det de vräka mot hvarann sina värsta interjektioner. Den bestörte skolläraren vill lemna kammaren, då han hejdas af en röst, som ljuder i hans öron med domsbasunens kraft.

»När dessa väl hunnit sönderklösa hvarandra,» ljuder rösten, »då skall det randas en lycksalighetens dag för skollärare och skolgossar, då skall verlden tala ett gemensamt språk, och det skall varda slut på nationaliteter, despoter och förtryck ... Men detta händer först om tusen år, så att nog får du sköta dina temaböcker och din rotting så länge du lefver.»

Skolläraren rusar ut ur rummet och väcker grannarne, men när han med dem återkommer, finner han allt på sitt rätta ställe, böckerna på hyllan med sina respektive ryggar utåt.

Egaren till det hus, hvaruti ofvananförda spökerier med flere egde rum, var en gammal procentare, som sjelf bebodde tvenne rum i första våningen. Han hade visserligen inga underbara syner att berätta, men stördes oupphörligen om nätterna af buller i trappan och knackningar i väggarna. Misstänkande, att någon af hans hyresgäster

kunde ha sin hand med i spelet, angaf han saken i polisen, hvilken genast anställde förhör med samtliga i huset boende. Alla bekräftade i mer eller mindre mån de underbara berättelser, som länge lupit från mun till mun, men ingen kunde upptäcka någon naturlig tråd till allt detta. Man gjorde undersökningar från vinden till källaren, bröt upp golf, tak och tapeter från väggarna, men utan resultat. Värden blef förtviflad, ty alla hans hyresgäster uppsade till afflyttning, och polisen, bekymrad för de folkmassor, som dagligen trängdes och knuffades vid Bryggargränd för att bese spökhuset, beslöt att en natt inqvartera sig sjelf i samma hus. En gevaldiger och tvenne honom underordnade polisbetjenter smögo sig ditin en afton mellan klockan nio och tio och togo, obemärkta af hyresgästerna, sitt högqvarter i värdens rum. Alla tre voro bepröfvade, handfasta karlar och beredde att med de medel, som stodo dem till buds, besvärja alla spöken i verlden.

Värden ställde fram för sina gäster ett par buteljer punsch, en ovanlig företeelse i den gamle procentarens och pantbelånarens hem, men sjelf gick han till hvila i rummet innanför det, som nu innehades af de förre. I detta yttre rum funnos inga andra möbler än det bord, vid hvilket polisens tjensteandar tagit plats, de tre stolar, på hvilka de sutto, och en grönmålad kassakista af jern, som i ett af hörnen stod fastskrufvad både vid vägg och golf samt väl tillbommad och läst med ofantliga hänglås.

Gevaldigern och hans begge underlydande drucko och höllo sig muntra, men tystlåtna och spetsande öronen vid det ringaste ljud, öfvertygade, som de voro, att slutligen råka på ett spöke af kött och blod. Emellertid led det mot midnatten, utan att de hört annat än pantlånarens röst, som uti rummet innanför immerfort pratade i sömnen om kontrolleradt och okontrolleradt guld, om refflade och orefflade silfverskedar med mera sådant.

Begge punschbuteljerna voro nästan tömda och gevaldigern skulle just svälja de sista dropparna, då han såg sina begge kamrater sträcka på sig, gäspa och sjunka från stolarna ner på golfvet, der de förblefvo liggande. Förargad, nöp han dem i armarna, i näsan och drog dem vid håret, såsom han var van att göra åt vakna syndare, men allt förgäfves.

»De uslingarna!» mumlade han för sig sjelf; »jag har gifvit dem för mycket punsch.»

»Det har ni, Westerlund,» intygade en röst från dörren.

Gevaldigern spratt till, reste sig och igenkände förste stadsfiskalen.

»Låt dem sofva!» fortfor denne, »ty endast ni har bildning och hjerta nog för att uppfatta och känna, hvad som föregår i detta olyckliga hus.»

Gevaldigern stirrade på fiskalen. Det var för första gången han hörde ett så mildt språk från en polistjenstemans mun, och sjelf hade han glömt tala det, oaktadt den tid funnits, då han icke helt och hållet var obekant dermed. Westerlund hade nemligen i sin ungdom fått en temligen vårdad uppfostran, hade till och med varit student i två år, men till följd af oordentligt lefnadssätt tagit värfning vid Svea garde, hvarifrån han efter slutad kapitulationstid gått in vid polisen, der han dock tjent sig upp till gevaldiger och såsom sådan utmärkt sig både för mod, raskhet och ordentlighet.

»Hör ni ingenting?» hviskade fiskalen.

»Nej.»

»Hör ni inte, hur det suckar derborta i hörnet?»

»Jag hör ingenting.»

»Följ!» tillsade fiskalen, i det han närmade sig den gröna kassakistan och lade sitt öra intill den.

Westerlund lade äfven sitt öra intill och trodde sig verkligen höra suckar från kistans inre.

»Det var besynnerligt,» anmärkte han.

»Det är inte besynnerligt,» menade fiskalen, »ty vänta, så ska' ni också få se!»

Dervid framtog fiskalen en nyckel, läste upp det stora hänglåset och lyfte på kistans tunga lock. Westerlund tog ett steg tillbaka, ty det var som hade en kall fuktig dimma slagit emot honom.

»Jojomen,» yttrade fiskalen, »der suckar bo, der bo äfven tårar, och här ha vi ett helt träsk deraf, men så ligger det också mycket guld på botten. Se bara hvad ringar, örhängen, silfverskedar och Gud vete icke allt!... Det mesta af det här har varit fattigt folks enda smycken och har spridt glädje för några dagar, för att sedan saknas under ett helt lif. Den der tunna vigselringen till exempel bar för många år sedan en fattig handtverkares unga brud

på sin bröllopsdag, men några dagar derefter var den pantsatt. För hvarje barn, som föddes inom samma familj, löstes den ut för att pryda moderns finger under döpelseakten, men pantsattes åter följande dagen. När äldsta dottern för första gången konfirmerades, löstes den åter ut och gafs åt henne, men veckan derpå kom den hit igen. På mannens begrafningsdag prydde den ånyo enkans hand, men den gick snart samma väg tillbaka och skall aldrig lösas mer. Den har genom dessa förnyade omsättningar kostat tio gånger mer än den är värd. Ingenting är så dyrt och smärtsamt som att hafva hvad man icke eger.»

Gevaldigern stod allt mer och mer förbluffad, mindre dock af hvad han såg, än af hvad han hörde.

»Börjar nu polisen bli känslofull,» sade han för sig sjelf, »hur går det då med polisförfattningarna och böteslängden?»

»Och det här briljanterade gulduret,» fortfor fiskalen, »det gafs af ryska kejsaren åt en svensk diplomat, hvilken efter hemkomsten skänkte det åt en dansös, som satte det på assistansen. På en auktion inropadt af en urmakare, såldes det till en rik köpmansfru, som gaf det åt sin son vid dennes resa till akademien. Der spelte sonen bort det på kille, och den som vann afyttrade det till en juvelerare, hvilken sålde det jemte andra nipper till hofvet. Sedan gaf konungen det åt ett af sina statsråd, i försoning för en spark, som högstdensamme dagen förut gifvit denne sin rådgifvare, hvilken i sin ordning skänkte det åt en tidningsskrifvare, för det han, under sin våldsamma opposition mot regeringen, åtminstone skulle hålla denne minister ryggen fri. Tidningsskrifvaren gaf det åt en aktris, som lemnade det i en sidenbod som hypotek för utborgade sidenvaror. Sidenkramhandlaren bar det dagligen på sig och visade det för hela verlden, hvilket hade till följd, att samma ur en afton blef honom frånröfvadt och han sjelf ihjelslagen. Så har det gått eller slitits hand ur hand, kostat tårar och blod, och ännu har det icke slutat sin bana.

»Jojomen,» tillade fiskalen; »dvergarna, som bebo och beherska metallernas rike, söka oupphörligen draga ner till sig de skatter man röfvat från dem, och de draga icke blott skatterna, utan äfven dem, som sätta sin lit och förtröstan till desamma.»

Efter dessa ord läste fiskalen till kassakistan och närmade sig dörren för att gå.

»Westerlund, känner ni Göthe?» frågade han, vändande sig om.

»Destillatorn vid Luntmakargatan?» frågade Westerlund.

»Åhnej, Göthe, den store skalden... Läs Werthers lidande, det skall göra er godt!» tillstyrkte fiskalen och lemnade dervid rummet.

»Det står aldrig rätt till med stadsfiskalen!» anmärkte med skäl gevaldigern.

I detsamma slog klockan tolf i Clara kyrktorn. Gevaldigern räknade slagen med en viss beklämning om hjertat, och som han fann ensamheten alltmer obehaglig, så sökte han ånyo få lif i sina kamrater.

»Låt dem sofva!» ljöd återigen en röst bakom honom. Gevaldigern skådade åt dörren och blef icke litet öfverraskad, när han fann sig öga mot öga med ingen mindre än sjelfva polismästaren och det i full uniform.

»Har något hörts af?» frågade denne.

»Intet,» stammade gevaldigern, ty han tyckte, att polismästaren såg mycket mörk och vredgad ut.

»Godt! Jag kommer från ett annat spökhus, der det inte aflöper så lätt,» förklarade polisens chef; »jag blef nyss väckt midt ur min goda sömn och befalld upp på slottet, der man inte ser annat än spöken, der man spanar konspirationer i alla vinklar och vrår; man talar ej om annat, drömmer ej om annat... Nåväl, de skola få en konspiration, som verlden ej sett maken till. Jag tänker konspirera sjelf, tänker sjelf göra mig till kung, och sedan skall jag, min själ, akta mig för att väcka polismästare och björn när de sofva. Och blir jag kung, Westerlund, så skall du bli öfverståthållare, och som du tjent vid Svea garde, så ser jag intet hinder för att du på samma gång kan bli chef för detsamma, två lönande befattningar eller hur? Hvad säger du om det, Westerlund?»

Westerlund studsade och kände sina kinder blekna. Hade då alla blifvit galna denna fördömda natt?

»Sedan,» fortfor polismästaren, »skola vi se till, att du kan bli gift med en grefvinna. Tycker du om grefvinnor, Westerlund?»

Westerlund hade i sin ungdom drömt både om grefvinnor och prinsessor; men drömmen hade upphört sedan

han tagit värfning vid gardet och hade icke återkommit, fast han blifvit befordrad till polisgevaldiger. Han teg och bara gapade på sin höge förman.

»*Aux armes, citoyens!*» ropade polismästaren, drog värjan och marscherade ut med raska steg.

Westerlund stod en stund liksom fastnaglad vid golfvet. Han hörde en stark sångkör från gränden och skyndade till fönstret, som han öppnade. Då såg han polismästaren i spetsen för hela polisstaten, notarier, registratorer, fiskaler och uppsyningsmän samt hela stadsvakten, dels med huggare och dels med käpp, tåga uppåt Drottninggatan, alla med facklor och sjungande Marseljäsen så att det skallade i gathörnen.

Mot sin vilja elektriserad, ville gevaldigern rusa ut för att taga öfverståthållarresidenset i besittning, då hans uppmärksamhet fästes vid ett litet rundt hål midt på golfvet, men som allt mer vidgades, så att det slutligen med sin periferi nådde hans fot. Han tittade ner i djupet och tyckte sig skåda genom flere våningar, hvaruti slumrade folk af alla stånd och åldrar. Han såg barn leende i drömmen, flickor, som i sömnen kastade slängkyssar, äldre ansigten, som oroligt vredo sig och grimaserade på sina örngott, älskande under täcken af siden samt brottslingar i kedjor af jern, öfver hvilka alla guden med vallmokransen sväfvade, ströende rosor här och törnen der, men skänkande några timmars förgätenhet åt alla. Han såg allt djupare och djupare och upptäckte slutligen en ofantlig jordvåning, der säng stod vid säng; men alla de sofvande voro fasligt bleka, ingen log, men ingen vred sig på sin kudde, allt var tyst och orörligt der. Men kring hvarje förbleknad tinning slöt sig en krans af friska immorteller.

Han som såg allt detta kände sitt eget hjerta stanna, förlorade sansen och föll.

När han återfick sansen och öppnade ögonen, fann gevaldigern sig liggande på golfvet bredvid sina begge kamrater och hade solen midt i ansigtet. Tyst och grubblande, lemnade han spökhuset och afgaf sin rapport. Rapporten, som ligger till grund för denna berättelse, förvånade naturligtvis hela verlden och icke minst stadsfiskalen och polismästaren, hvilka ifrågavarande natt sofvit i god ro uti sina sängar, den förre lika litet drömmande om Werthers lidande, som den senare om att störta en tron. Westerlund höll på

att bli utstruken ur polisen, men slapp med en allvarlig skrapa, deruti han på det strängaste anbefalldes att hädanefter drömma mindre känslofullt och mera laglikmätigt. Hvad spökhuset särskildt beträffade, så är det klart, att dess vanrykte skulle få ökad fart. Alla hyresgästerna afflyttade, procentaren fick ett slaganfall af grämelse, och huset stod en längre tid obebodt med tillbommad port och tillskrufvade luckor.

Några år derefter sökte jag en sadelmakare, som skulle bo i ett hus vid Bryggargränd. Jag fann snart huset, i hvilket jag genast igenkände just samma spökhus, som jag under skoltiden, jemte massor af andra nyfikne, mer än en gång hade tagit i ögonsigte, men hvarom numera ingen talade. Jag gick in till sadelmakaren, som bodde på nedre botten, och sedan jag med denne afhandlat mitt ärende, frågade jag honom, hvem som nu vore egare af spökhuset?

»Jo, boktryckaren, som bor en trappa upp,» upplyste sadelmakaren; »han köpte det i höstas för en spottstyfver af förre egaren, som var glad att få något för ett hus, som ingen ville bebo, ej ens mot betalning, men för hvilket han icke desto mindre måste erlägga skatt både till kronan och staden... Vill man köpa hus för rampris, så måste man antingen ha spöken till kommissionärer eller också sjelf vara spöke... Jag har mina egna tankar om den der affären, och jag vet nog hvad jag vet.»

»Och hvad vet herrn?»

»Åhjo, att boktryckaren, som nu bor en trappa upp, under förra egarens tid bodde som konstförvandt en trappa högre och der såg hvad ingen annan hade sett, men som likväl alla trodde på.»

»Aha, ni menar, att nuvarande värden var ett af de spöken, som då huserade der. Men han disponerade väl icke öfver alla rum i huset heller... Jag mins ganska väl, att just i detta rum, der ni nu har er verkstad, var det inte en bit bättre än i de öfriga.»

»Ganska riktigt. Men när spöket flyttar upp i första våningen, då behöfver det inte mer husera på nedre botten.»

»Hvad menar ni med det?»

»Jo, att den der operadamen, som då bodde här och äfven berättade en hel hoper trollerier, dem också alla trodde på, nu är gift med boktryckaren deruppe. De bo nu under samma tak, efter att säkerligen länge ha kokt i samma gryta, och vore jag i den förre husegarens ställe, så tror jag nästan att jag hängde mig af förargelse, fast jag endast skurit remmar ur hästars hud och icke, som han, ur menniskors.»

Folk som inkom på verkstaden afbröt vårt samtal, och jag måste gå. Det är mycket troligt, att sadelmakarens påstående var grundadt och att det nygifta herrskapet förstått att på det underbaraste sätt skaffa sig ett tvåvånings stenhus nästan för intet. Boktryckerikonsten och teatern ha hvar för sig vändt upp och ned på så mycket här i verlden, att man icke bör betvifla deras trollkraft, helst när de äro förenade. Ingenting smittas så lätt som fantasien, och det behöfs bara att *en* påstår sig ha sett något öfvernaturligt, för att genast rätt många skola tro sig ha sett detsamma eller dylikt. Gevaldiger Westerlund, hvilken jag flere gånger talat med om saken, tror fortfarande, att han den der natten varit både nykter och vaken, ehuru han icke mer tror på möjligheten att bli öfverståthållare.

Skoflickarens dotter.

Aldrig skall jag glömma den fattiga, men hederliga familj, hvilken sedan flere år tillbaka bebodde ett rum på nedre botten uti ett hus i mitt grannskap. Ordet *fattig* torde likväl icke här vara på sitt rätta ställe, ty fattig är blott den medellöse, och medellös är aldrig den, som har kraft och kärlek för arbete. Och lyckan, hvar finnes hon? Har man icke hört suckar i kungasalar och glädjerop i backstuguhem? Har man icke sett sorgen åka efter spann och glädjen springa barfota? Glädjen är lyckan, och lyckan är förnöjsamheten, en treenighet, så lätt att föra på tungan, men så svår att finna. Åtminstone har jag icke känt mer än *en* familj, som gifvit mig en fullkomligt helgjuten bild deraf. Denna familj utgjordes af skoflickaren Lundqvist, hans hustru och deras sex barn, af hvilka, vid tiden för denna berättelse, det äldsta var en flicka om femton år och det yngsta en treårig gosse.

Alla bodde, såsom nyss nämndes, tillsammans i blott ett enda rum med två fönsterlufter, men rummet var medelst en skärm afdeladt i tvenne hälfter med hvar sitt fönster. Den yttre var skoflickarens verkstad med sitt bord och sin trefot, och den inre hälften hustruns arbetsrum, der hon hade sitt strykbord med tillbehör, ty hon tvättade tyll, spetsar med mera, som hörde till den finare fruntimmerstoiletten. Men den, som trädde in i denna talrika familjs trånga boning, öfverraskades högeligen af den arbetsifver, snygghet och ordentlighet, som voro rådande der.

Mannen arbetade ifrån morgon till qväll och visade sig ute blott om söndagarna, när han förmiddagen gick med de sina i kyrkan och på eftermiddagen vanligtvis till Humlegården, alltid i sällskap med hustru och barn. Hustrun, lika trägen som mannen, var derjemte sina barns lärarinna.

Det var en lust och glädje att höra henne, under det hon strök sina spetsar och kragar, göra sina barn frågor och ge dem förklaringar i katekesen, bibliska historien och andra böcker, som höra till den första undervisningen. Barnen lyssnade till hennes ord, men icke med denna surmulna uppmärksamhet, som man ofta möter i skolorna. Alla voro de friska och glada samt städade både till det yttre och inre.

»Jag begriper aldrig, hur den der menniskan bär sig åt för att hålla sina barn så rena, och hur hon fått dem så snälla och beskedliga,» hörde jag en gång min matmor säga.

Det föll mig derför en gång in att göra »den der menniskan» en fråga i detta hänseende.

»Ingenting är lättare,» svarade madam Lundqvist; »såpan är ej dyr, och vattnet får man för intet, och hvad mina barns beskedlighet angår, så ha de icke tid att vara annorlunda. Tidigt vänjas de vid att arbetsamhet är lika nöjsam som nyttig. I allt som rör vår gemensamma bergning taga min man och jag våra barn till råds, eller åtminstone låtsa göra det, och derigenom anser sig hvartenda af dem ända från sina tidigare år alldeles oumbärligt för det helas bestånd och tror, att ingenting kan gå utan att alla dertill bidraga. Kalle, som sitter der och täljer skopligg, är bara sex år,» tillade hon hviskande; »men han tror fullt och fast, att om han inte gjorde skopligg, så finge vi alla svälta och frysa. Och om de ha ett godt sinnelag, så kommer det väl deraf, att aldrig ännu ett ondt ord vexlats mellan mig och min beskedliga Lundqvist; ty för det mesta beror ju en menniskas hela lynne och karakter af de föredömen hon haft i barndomen. Ofta ser man föräldrar aga sina barn för fel, som de sjelfva gifvit dem; men, gudskelof, ännu har jag ej behöft aga mina. Kort och godt, allt ha vi gemensamt, arbete, glädje och sorg, och låta Gud styra för resten.»

Detta var, skulle jag tro, ord, som flere än en fader och moder borde lyssna till. En dag öfverraskade jag familjen under en festlig tillställning. Alla voro samlade kring ett litet bord, öfverdraget med hvit duk och smyckadt med blommor, men midt på bordet blänkte ett par verkligt mästerligt tillverkade fruntimmersskor.

»Det är Marthas namnsdag i dag,» upplyste modern med en blick på sin äldsta dotter, »och Lundqvist, som aldrig får göra annat än lappa gamla skodon och således

icke liksom de stora skomakarne kan spegla sig i sitt verk, har slagit sig lös för att göra Martha det der skoparet, som hon först får begagna, när hon för första gången går fram till Herrans bord. Pappa har lofvat lika vackra skodon åt alla hennes syskon, när de en gång gå fram, förutsatt likväl att de bli lika goda och förståndiga som Martha.»

Rörd af den glädje jag såg stråla i allas ögon, bjöd jag dem att på eftermiddagen åka ut till Djurgården eller något annat vackert ställe. Vid ordet »*åka*» var det som om en elektrisk stöt genomilat alla, äfven modern; men hennes glädje skiftade nästan ögonblickligen om mot det djupaste allvar.

»Tack, goda herr Höglund!» sade hon; »men jag fruktar det skulle se för löjligt ut, om ett simpelt arbetsfolk, som vi, ville agera herrskap, och att möjligen den goda tanke hederligt folk nu hyser om oss kunde krossas under vagnshjulen. Eller hvad tror du, kära Lundqvist? Tror du, att vi skulle göra någon synnerligen vacker figur i vagn?»

»Jag tror som du, min gumma,» svarade skoflickaren, i det han intog trefoten.

»Och du, Martha, tror du det skulle vara så roligt att åka?» frågade hon derefter sin dotter.

»Jag vet inte, söta mamma!» svarade flickan; »men nog ha vi haft roligt förut utan att åka.»

»Och det nöje man inte känt saknar man icke heller,» tillade modern; »men hvad tycker du, Kalle?» frågade hon, vändande sig till den lilla skopliggsfabrikanten, »tycker du inte, att det är mycket roligare att springa kring på ängen och sjelf plocka de blommor, du tycker om, än att sitta nerdammad i en vagn och fara förbi dem allesammans?»

»Jag springer hellre, jag,» svarade Kalle.

Och dervid blef det också. Under beredelsetiden för den första nattvardsgången blef Martha tidigt bemärkt både af lärare och kamrater för sitt intagande väsen och klara förstånd. Doktor Franzén ansåg henne för det snällaste bland läsbarnen, oaktadt bland dessa funnos många, som njutit den mest vårdade uppfostran. Det var eget nog att se, huru en stor del af läsbarnen, och ibland dem rätt många fina fröknar och mamseller, under gåendet från kyrkan, ofta gjorde den lilla omvägen för att följa skoflickarens dotter till hennes port, utanför hvilken de länge

Skoflickarens dotter.

och väl dröjde, öfverhopande henne med frågor, dem hon alla blygsamt och ödmjukt nigande besvarade, der hon stod i sin blårutiga bomullsklädning, sin svarta bomullsschalett på hufvudet och sitt lilla hvita förkläde, som hon sjelf sytt och tvättat, samt huru under allt detta tu par ögon, skoflickarens och hans hustrus, tittade mellan fönstergardinen ut på gatan, strålande af hugsvalelse och glädje. Under denna tid var hon ofta bjuden till flere förnäma familjer, hvilkas döttrar voro hennes läskamrater, och man riktigt täflade om hvem som längst hos sig skulle få behålla detta värdiga föredöme af vett, anspråkslöshet och oskuld.

Martha hade icke fyllt sjutton år, när hennes moder nedlades på dödssängen. Vid ett besök hos dem under denna bedröfvelsens tid fann jag de yngre barnen stående nära sängen och, såsom vanligt, uppläsande för modern sina lexor ur katekesen, under det att Martha höll hennes hand i sin. Skoflickaren satt på sängkanten, stum och synbarligen omedveten af hvad som passerade omkring honom.

»Kära Lundqvist, inte får du sitta så der handfallen och bedröfvad!» hörde jag hans hustru då yttra. »Att dö är ju lika naturligt som att sofva, när man är trött... Alla måste vi ju bort härifrån, för att lemna rum åt andra, så att äfven de liksom vi måtte få njuta af Guds herrlighet, så stor äfven här nere. Men medan *de* blott förnimma den såsom genom ett dunkelt glas, så få *vi* genom döden skåda den öga mot öga. Döden är blott ett bevis mera af Guds stora nåd, och skulle vi då klaga deröfver, vi som lefvat så lyckligt och fridfullt tillsammans, rika midt i vår stora fattigdom! Ingen är helt och hållet borta från de sina så länge minnet af den bortgångna lefver i deras hjertan. Således komma vi ju alltid att vara tillsammans äfven på jorden.»

Några dagar derefter dog denna förträffliga mor. Rörande var det deltagande, som folk både nära och fjerran visade den sörjande familjen. Herrskapsvagnar stannade utanför skoflickarens port, förande dit Marthas förra läskamrater, och hennes hem försågs med klädespersedlar och lifsförnödenheter till ett sådant öfverflöd, att hon knappast visste, hur hon skulle taga vara på allt. Men om också Martha i detta hjertliga deltagande fann någon källa till tröst, så var deremot hennes fader sjelfva tröstlösheten. Skoflickaren satt visserligen, enligt gammal vana, på trefoten

med sin syl i hand; men när han skulle göra sitt styng, råkade han alltid på någon nyss fallen tår, som sylen icke förmådde genomstinga. Vida mer än hälften af hans väsen slumrade i kyrkogården, och det dröjde knappast en månad, förrän återstoden följde efter dit.

Följande det råd, som modern kort före sin död gifvit henne, öppnade Martha, för att på samma gång kunna försörja sig och sina syskon samt vara nyttig för andra, denna småbarnsskola för flickor, hvilken under namn af »jungfru Lundqvists skola» innan kort vann ett sådant anseende, att föräldrar täflade om att i den få in sina små barn. Martha inskränkte antalet till tjugufyra barn, af hvilka ej något fick vara yngre än sex år och icke äldre än tio. När ett rum blef ledigt, bestämdes alltid genom lottning bland de många sökande, hvem som skulle fylla det. I denna skola kunde man se Martha, än sittande bland sina elever med en matronas allvar på sitt blomstrande ansigte, utan att ett enda drag deraf eller ett enda ord från hennes mun gick för någon förloradt, och än deltagande uti och gifvande fart åt barnens lekar, då sjelf det gladaste barnet bland alla. Det var att uti de späda sinnena inplanta allvarets behag på samma gång som lekarnas, — det var, för att tala med doktor Franzén efter en examen, hållen med denna skola, »en skola af oskuld med oskulden till ledarinna».

Jag har nyss talat om det stora anseende sjelfva skolan åtnjöt, men nu några ord om den högaktning, man skulle kunna säga vördnad, man egnade den unga lärarinnan. Det hände nemligen icke så sällan, när jungfru Lundqvist visade sig på gatan i spetsen för sina skolbarn under någon gemensam promenad ut i det gröna, att personer, ehuru icke personligen med henne bekanta, stannade och helsade på henne, liksom de mött en furstinna med dess svit. En furstinna? Ja visst. Men briljanterna i hennes diadem voro af det slag, som endast Gud kan rätt uppskatta och betala.

Några offer för husagan.

Det gamla patriarkaliska väldets eller våldets sats: »Den man älskar man agar», brukade alltid min husbonde upprepa, när han slog sina drängar. Jag tager för gifvet, att de kände agan, ty både arm och käpp voro temligen grofva och uthållande; men jag tviflar på att de uppfattade kärlekens betydelse deruti. De funnos visserligen, som tåligt böjde sig under slagen, först af feghet och sedan af vana, liksom hade de småningom blifvit af samma ämne som käppen, med hvilken de dagligen voro i beröring; men ofta såg jag denna »kärlekens» sådd skördas af hatet, en och annan gång äfven af hämden.

Min husbonde, sent en natt hemkommen, blef af sina egna drängar öfverfallen och illa slagen. Drängarne kommo på fästning; men husbonden, som vid tillfället fått ett par af sina refben knäckta, repade sig aldrig efter den betan, och hans död några år derefter ansågs som en följd af denna misshandling.

Jag nekar icke för att jag sjelf i början hade något af min husbondes handlag, ty exemplet smittar. Dock kom det för det mesta icke oftare i fråga, än när drängarne illa handterade de stackars hästarne. Då kunde jag fatta tag i besten och vräka honom mellan hästfötterna. Men när jag såg de fromma djuren sträcka från sig benen, rädda för att trampa på sina värsta plågoris, då tänkte jag som så: kunna de oskäliga djuren förlåta eller glömma, hvarför skulle icke också en förståndig menniska kunna det! Jag bytte om system och fann mig väl deraf. Hvad en menniska gör af fruktan för käppen, gör hon merendels illa; men ofta gör hon af välvilja mer än man någonsin väntat. När alla andra hade brist på ordentligt folk, hade jag öfverflöd deraf,

och när andra klagade öfver att deras drängar hvart halfår afflyttade, klagade mina för det jag afskedade dem.

Jag hade inrättat en pliktkassa, till hvilken drängarne pliktade så ofta de begingo någon förseelse och försummelse. De voro både delegare och kontrollanter, och kassabehållningen användes vid jul och midsommar till traktering åt dem sjelfva, och den som pliktat minst blef värd för tillfället. Värd fyra gånger å rad var en dräng vid namn Jonson, och jag tror nästan, att han aldrig pliktat till ifrågavarande kassa. Också var han den bästa dräng vi någonsin haft, nykter, ärlig och ordentlig.

Men efter två års tjenst vid vårt hyrkuskverk tröttnade Jonson vid det nattliga släpet, onekligen svårare i vårt yrke än i något annat, begärde afsked och flyttade, till allas vår saknad, samt tog tjenst på halfår hos en ung och rik bryggare, som nyligen blifvit sin egen. En och annan söndag helsade han på oss, visande då ett missnöjdt och bedröfvadt ansigte. Tillfrågad om orsaken dertill, berättade han, att den unge husbonden var särdeles svår emot sitt folk och att hugg och slag med eller utan skäl vankades från morgonen till qvällen, utom det att ord dervid föllo, som ofta voro tyngre än slagen. Han syntes bittert ångra sig att han flyttat ifrån oss och bad att få återkomma, ett tillbud som jag med nöje antog, fullt öfvertygad som jag var, att om han och hans nye husbonde icke kunde komma öfverens, så var det bestämdt den senares fel.

En söndagsmorgon, när jag hade mycket att göra, inkom han på kontoret, mörkare i ansigtet än jag någonsin förut sett.

»Jag fruktar, att jag inte härdar ut till flyttningen,» sade han med dof röst.

»Det är ju bara en månad qvar,» yttrade jag.

»Bara en månad!» upprepade han; »en timmas helvete och en hel evighets kunna komma på ett ut, och för resten har jag sett något i dag, som inte bådar godt.»

»Och hvad är det?»

»Eller rättare, det är något som jag inte sett.»

»Hvad är det för prat?»

»Vi ha i dag den klaraste sol,» svarade Jonson, »och ändå har jag inte sett till min egen skugga.»

»Hvar har du då dina ögon, din toker?» frågade jag; »jag ser din skugga tydligen på väggen derborta.»

»Herrn ser den, men inte jag,» mumlade Jonson; »men efter herrn ser den, så säg mig åtminstone hur hon ser ut... har hon hufvud eller är hon utan.»

»Det är du sjelf som förlorat hufvudet i dag,» sade jag; »men kom igen vid middagstiden, så får jag tala med dig, ty nu har jag omöjligt tid.»

Jonson sade ej något vidare, utan gick, och jag väntade honom förgäfves middagstiden. Många gånger har jag förebrått mig för det jag då affärdade honom så snöpligt. Måhända hade en stor olycka kunnat förekommas och hade det varit mig möjligt att skingra den skugga, som fyllde hans själ, och den hans ögon derför förgäfves sökte på jorden.

Derpå följande natt hemkom till sig den unge bryggarpatronen glad, upprymd och gnolade på en romans, den han nyss hört från sin fästmös läppar. Han var närmare tjugu år än tretti, var löjtnant vid borgerskapets kavalleri, lefde med i den lyckligare och rikare verlden, en utmärkt valsör i Innocensen, spelade älskarroler på Polymnias sällskapsteater och kille med gardesofficerarne, hvilkas vederlike han på grund af sin löjtnantsfullmakt smickrade sig af att vara. Han var treflig och älskvärd mot hela verlden, utom mot sitt folk. Hemma i sitt hus den störste tyrann, ansåg han daggen lika oumbärlig för drängarne, som sporren för ridhästen. Gården genljöd af svordomar, hugg och slag, och sällan har något öl blifvit brygdt under så många förbannelser. Följden af ett sådant behandlingssätt hade han genast kunnat se, om han velat. För hvarje halfår fick han allt sämre folk, eller sådana som ingen annan ville ha. Det fanns ingen vecka, då icke någon dräng rymde från honom; men rymmaren, fasttagen och återskickad genom polisens åtgärd, måste tjena ut sitt tunga slafveri ända till flyttningstiden. Utan legostadgan skulle han nödgats stänga sitt verk eller också kasta karbasen på elden, och ovisst är, om han icke hellre gjort det förra än det senare; men i hvilketdera fallet som helst hade hvarken bryggaren sjelf eller hans brygd lidit deraf.

Han hade, såsom nyss nämndes, hemkommit från sina svärföräldrars hus, der han vistats hela söndagen, ty det var första lysningsdagen för honom och hans unga vackra brud. Men innan han beträdde trappan, som ledde upp till hans våning, kom han att kasta en blick inåt gården

och blef varse en menniskogestalt, hvilken långsamt närmade sig honom.

Offer för husagan.

»Hvad är du för en?» ropade bryggaren, gående gestalten till mötes.

»Det är bara jag,» svarade denne; »det är Jonson.»

»Och hvad går du och stryker efter så sent på natten, din bondkamel?» sporde bryggaren.

»Derför att jag ännu inte slutat mitt dagsverke,» svarade drängen.

»Det vill säga, att du ännu inte fått ditt vanliga kok stryk för dagen,» yttrade husbonden; »packa dig genast upp på din kammare, eller...»

»Ack herre,» inföll drängen, »hädanefter kommer ni lika litet att koka det ena som det andra... Innan första hanegället skall ni bli spakare än det spakaste lamm.»

»Hvad säger du, din hund!» ropade husbonden, lyftande sin käpp.

Men innan käppen hunnit sitt mål, föll dess egare till marken, träffad i hufvudet af en träklubba, som Jonson under den korta ordvexlingen haft dold bakom sin rygg. Derefter fattade drängen uti den fallne och släpade honom till brygghuset. Under vägen dit qvicknade den fallne till och började be för sitt lif; men döf för hans böner, drog Jonson in honom i bryggeriet och kastade honom ner i ett af de fyllda bryggkaren. Sålunda fullbordades detta rysliga mord, som försänkte en hederlig och aktad familj i den djupaste sorg. Efter brottets föröfvande greps mördaren sjelf af bestörtning och fasa. Han rymde, men ertappades och lemnade sitt lif på afrättsplatsen.

Flere än dessa offer för den patriarkaliska husagan skulle jag kunna uppräkna. Visserligen predikas dagligen för oss kristendomens bud, att man »icke bör skada någon till lif eller lem»; men många vintrar skola snöa och många somrar blomstra, innan detta bud vunnit helgd *.

* Husagan, så verksam under Höglunds tid, är som bekant numera afskaffad.

Aftonbönen.

En dag — aldrig glömmer jag den — fick jag från bankirhuset Tottie & Arfwedson en skrifvelse med den underrättelsen, att en summa af tjugu tusen rdr rgd vore för min räkning deponerad i detta hus. Jag läste, gnuggade mig i ögonen och läste om igen. Utanskriften var verkligen till mig, och det stod med de tydligaste bokstäfver i verlden: »för Tit. räkning». Jag rusade hals öfver hufvud till Skeppsbron och in på det verldsbekanta kontoret.

»Är detta bref till mig?» skrek jag med full hals, så att bankir, kassör och kontorister hoppade upp från sina stolar.

»Hvem är då ni?» frågades, sedan man hunnit sansa sig.

»Jag är hyrkuskbokhållaren Figge Höglund,» svarade jag, räckande fram brefvet.

»Godt! Då är ni rätter person.»

»Och jag har tjugu tusen riksdaler att lyfta?»

»Ja.»

»Och hvem har deponerat dem?»

»Vet inte.»

»Och kan jag få dem när som helst?»

»Ja visst.»

»Och utan minsta prut?»

»Är herrn galen?»

Jag flög på dörren. Jag var verkligen galen, eller åtminstone på väg att bli det. Hvem hade skänkt mig denna stora summa? Jag lät alla, som jag kände, i minnet defilera förbi mig, men ingen kunde besvara denna fråga. Jag skyndade på hemvägen, men »gick i tankarna», som det heter, och passerade förbi mitt eget hem, vandrande uppåt Clara södra kyrkogata och icke stannande, förrän jag befann mig på Clara kyrkogård, utan att denna gång ha ärnat mig dit. Jag spratt till, ty jag hade stannat framför ett splitter nytt kors af granit, hvars fot förlorade sig i en bädd af friska rosor. Jag hade under loppet af den nyss förflutna sommaren många gånger dröjt vid denna graf, som öppnades och slöts under vårens första dagar. Men hvilken osynlig makt hade fört mina steg dit i denna stund? Och hvarför skulle jag stanna der just nu, när hela min själ var fylld af den oförklarliga lycka, som så med ens fallit öfver mig från höjden?

»Kunde det vara från henne?» hviskade mina läppar. »Från henne?... Från Evelina?»

Det susade i blommorna på grafven, och suset liknade ett *ja*. — Efter någon stund lemnade jag drömmande kyrkogården, tog vägen till Drottninggatan och gick upp till justitierådet Aldheim, Evelinas efterlefvande make, utan att tänka på det mindre grannlaga i detta besök. Justitierådet förklarade sig icke ha det ringaste att skaffa med ifrågavarande affär, men under allt detta höll han sina ögon fästa vid mig med ett uttryck af deltagande och välvilja, hvarefter han med en suck, som fann gensvar i mitt bröst, vände sig bort, och jag aflägsnade mig. Intet tvifvel mer. Evelina hade tänkt på mig i sina sista stunder och genom sin man gifvit mig detta bevis på sin ömhet. Så trodde jag åtminstone och tror det än, ehuru rätta förhållandet med den saken aldrig blef uppdagadt.

Emellertid vandrade jag gata upp och gata ned under feberfantasier, som alla rörde sig kring tanken på min framtid. Det guld jag fått och som kärleken präglat föreföll mig som ett lån, för hvilket jag en gång skulle ansvara. För öfrigt var det nästan som kände jag redan rik mans bekymmer. Det synes oss så lätt att klokt använda det timliga goda, notabene när vi icke hafva det, då deremot

Innehåll.

